

ספר זאת בריתי

זהירות, חיזוק ותיקון
בענין שמירת הקדושה

חלק ב | עשה טוב

פרקי חיזוק, טללי נוחם, עידוד
ועצות לעמידה בנסיונות

חלק א | סור מרע

פרקי עיון בחשיבות שמירתה
וחומר הפגימה בה

חלק ד | שער הזהר

ליקוטי מאמרים מהזהר"ק
במעלת וחשיבות שמירת הקדושה

חלק ג | שער התיקון

פרקי תיקון, כח התשובה
ומעלת לימוד התורה לכפרה

ערוך ומסודר על פי דברי חז"ל הק',
רבותינו ומאורינו גדולי הדורות זצ"ל
ובפרט הגר"א, ה'חתם סופר', ה'חפץ חיים',
ובעל ה'קהלות יעקב' זצ"ל

אלול תשע"ג
עיה"ק ירושלים תובב"א

ניתן להשיג את הספר בטלפון:

057-316-0752

כל הזכויות **אינן** שמורות

וכל החפץ להדפיס או לצלם מהספר,
כולו או מקצתו, יבורך מן השמים

02-6504055 | 054-8401840

הסכמות הגאון רבי שמואל ואזנר שליט"א
והגאון רבי נסים קרליץ שליט"א

שמואל הלוי ואזנר
רב אב"ד ור"מ
זכרון-מאיר, בני-ברק

כן ראיתי ספר יקר "זאת ברית" בענין שמירת הברית שחברו תלמיד חכם חשוב. הנה אין להאריך על התועלת הגדולה להפיץ הרברים בין הנוער היות עון זה הוא המעכב ביאת משיח צדקינו, ומאידך הוזהרות והקדושה בזה מקרב הנאולה, והוא יסוד שהכל נבנה עליו. הקב"ה יהיה בעזרו להוציא מחשבתו הטובה מכה אל הפועל, וגדול שכרו בזה ובבא.

אברהם אהרן
אברהם אהרן
אברהם אהרן

הרב ש. י. נסים קרליץ
רמת אהרן
ר' מאיר 6, בני ברק

ברוך אלו קינו שבראנו לכבודו וקדשנו במצותיו וציונו על כל אבר מאברנו לקדשו על ידי קיום מצוותיו והזהיר ממה שהוזהרנו ממנו כדי להיות כלי שרת לעבודתו יתברך.

והנה בין אברנו נמצא אבר אשר הנהר בו כראוי, מתקדש על ידו עד שנקרא קדוש ובענין שאמרו חז"ל שעל כן נקרא התנא רבי רבינו הקדוש. אך מי שאינו נזהר עלול האבר הזה להיות ראש לעבירות ולטמאות את האדם ולטמטמו ולהרחיקו ולהורידו ח"ו. וכמה וכמה צריכים להתחזק ולהזקק בענין זה בגיל הנסיונות האלו, בין על ידי לימוד ההלכות בין על ידי נגות הרע ושבת המנוח והקדושה, וביותר על ידי התחזקות בלימוד התורה שהיא אילת אהבים ויעלת חן ושוב לפני האי ימלט.

באתי בדברים אלו לחזק הוצאת ספר לחיזוק עניני הקדושה בין בני הנעורים.

אברהם אהרן
אברהם אהרן

הסכמת הגאון רבי ארי' מלכיאל קוטלר שליטי"א

RABBI ARYEH MALKIEL KOTLER
BETH MEDRASH GOVOHA
LAKEWOOD, N.J. 08701

ארי' מלכיאל קוטלר
בית מדרש גבוה
לייקוואוד, נ. דז.

ר"ח אב תשע"ג

בספר אורות הגר"א (עמוד קכ"ב) הביא דברי הגר"א בספר יצירה וז"ל: אומר לך מהו ענין הברית, והוא אדם שיש לו אוהב כנפשו ורוצה שלא יפרוש ממנו, אבל אי אפשר להיות אצלו, נותן לו דבר שכל מגמתו ותשוקתו אליו, והן נקשרין על ידי דבר ההוא. ואף על פי שנוטל ממנו את הדבר, מכל מקום כל מחשבתו שם הוא. ולשון ברית הוא הבטחה שעל ידי הדבר ההוא ודאי לא יתפרד ממנו וכו'. וכן הוא הקשת וכו'. וכן התורה והמילה, הן דברים אמצעיים בין הבורא יתברך ובין ישראל, וכל זה לפי שאין יכולת להשיגו בעצמו יתברך. וכן היו צריכין ישראל במשכן ומקדש לאמצעים כמו ארון וכרובים ונקרא ארון הברית וכו', ועל פי זה מבואר מה שחטאת נעורים נקרא פגם הברית ושמירתה נקראת שמירת הברית (וברוך שכוונתי בזה לדברי ספר "זאת בריתי" עיין שם).

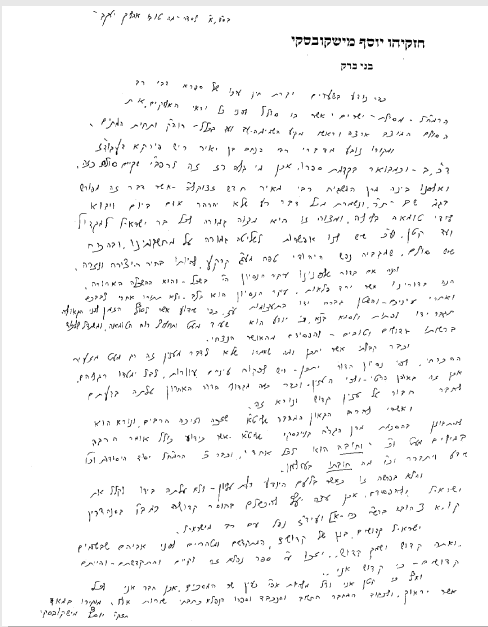
ברש"י פרשת וישב מביא קרא "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש" (עובדיה א, י"ח) ובחז"ל שניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושוּרף את כולם עיין שם. וענין שיוסף הוא להבה נראה על פי הגמרא קידושין (ל, ב) תנא דבי ר' ישמעאל בני אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ שנאמר הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע אם אבן הוא נימוח שנאמר הוי כל צמא לכו למים ואומר אבנים שחקו מים ע"כ. והביאור שלפעמים עצת היצר הוא שעושה שיהא לבו של אדם כאבן שאינו מרגיש ואינו מתחמם בעניני תורה ומצות וקדושה, וזהו שבא בכח אבן. ועל זה אמר שהתורה היא כמים שמרכך את לבו. ואמנם לפעמים בא היצר על האדם במלחמה כברזל שזה ענין כמו חרב (כמו שאמר הכתוב, דלא תניף עליהם ברזל) שבא ללחום עם האדם וגם על זה איכא כח התורה. וזהו התורה של אש שהיא התורה של הריתחא דאורייתא ומלחמתה של תורה. ועיין מהרש"א סוטה (כ"א, א) שבכמה מקומות המשיל התורה למים אבל כאן (בסוטה שם) מדמה הפלגת אהבת התורה לאש כמש"כ שם לעיל כי עזה כמות אהבה וגו' רשפיה רשפיה אש שלהבת י-ה, מות זו יצר הרע והכח התורה ללחום נגד היצר הרע הוא התורה שהיא שלהבת י-ה עיין שם. וע"כ יוסף שלחם נגד היצר הרע של מלחמה ושל חרב הרי בע"כ שהתורה שלו היא התורה של שלהבת וזהו הכח נגד היצר הרע וכח הרע, ובזה מנצח את עשיו.

במסילת ישרים (פרק א) שהאדם הושם במלחמה החזקה ושחובת האדם בעולמו ללחום מלחמה זו, ואמר הכתוב כי בתחבולות תעשה לך מלחמה. ועיין ביאור הגר"א שם שה"ה המשך לקרא הקודם (משלי כ"ד) גבר חכם בעוז וגו' והיינו התורה וזהו העצה והתחבולה הראשונה מלחמתה של תורה וריתחא דאורייתא. וידועים דברי הרמב"ם (הלכות איסורי ביאה פרק כ"ב, הלכה כ"א): גדולה מכל זאת אמרו יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה ובחכמה הוא אומר אילת אהבים ויעלת חן, עכ"ל.

הופעת ספר החשוב והנפלא בענין שמירת הברית "זאת בריתי" פרקי עיון בחשיבות שמירתה וחומר פגמתה ופרקי עידוד וחיזוק ונוחם לחזק בידי המתמודדים בענין הנ"ל הוא נחוץ מאד הן בבירור חומרת הענין והן לחזק ללימוד התורה, ולעצות להתמודד שעל ידו יתחזקו לומדי תורה, וגם יש בו עצות של תיקון. וע"כ אפריון נמטיה למעלת כבוד תורתו ידידי הרב הגאון הנעלה שליטי"א הרוצה בעילום שמו, שזכה להוציא לאור עולם אוצר בלום זה. ויהי רצון שיתקבלו דבריו בבי מדרשא, יהנו ויתעלו ויתקדשו הלומדים והמעיינים, ויאירו אור תורתם להגדיל תורה ולהאדירה.

המורה רבינו...
זעיר מלכיאל קוטלר
באשרת הרשב"א זצ"ל

הסכמת הגאון רבי חזקיהו יוסף מישקובסקי שליט"א

א' לסדר מה טובו האליך יעקב

כבר נודע בשערים יקרת חין ערכו של ספרא דבי רב הרמח"ל-מסילת ישרים, אשר בו סולל לפני כל יראי האלוקים את הסולם המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה עד ועד בכלל, רוח הקודש ותחית המתים. ומקורו נובע מדברי רבי פנחס בן יאיר ריש פירקא דעבודה זרה דף כב, וכמבואר בקדמת ספרו. אכן מי גילה רז זה לרבי פנחס בן יאיר שקיים סולם כזה. ואלפנו בינה מרן המשגיח רבי מאיר חדש זצוקל"ה אשר דבר זה מפורש בגמרא שם. ת"ר, ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה. ומצוה זו היא מצוה גמורה לכל בר ישראל למגדול ועד קטן. וע"כ שיש לנו אפשרות לשליטה גמורה על מחשבותינו, ובהכרח שיש סולם שמגביה נפש היהודי טפח מעל גבי קרקע להיותו בחיר הצירה ונזרה.

והנה אם בדור שלפנינו עיקר הנסיון היה בשכל והוא ההשכלה הארורה, הנה בדורינו אשר ירד פלאות, עיקר הנסיון הוא בלב, "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". והשטן גברה ידו בתעצומות עוז. כפי שידוע אשר לסוף הזמן לפני הגאולה הגבר ידו לפתות ולסמא בני אדם, כי יודע הוא שעוד מעט ותחלוף רוח הטומאה, ומשתדל ללכוד ברשתו גדולים וטובים להפסידם מהאושר הנצחי. וכבר קבלתי אשר יתכן ומה שאמרו שלא לדבר מענין זה רק מעט מזער ההכרחי, לפי נסיון הדור יתכן ויש לפקוח עיניים עוורות לבל ימעדו רגליהם. אכן זה באופן פרטי ולפי הענין. וכבר כמה מגדולי הדור האחרון עלתה בדעתם לחבר חיבור על ענין קדוש ונורא זה.

ואשרי להרב הגאון המחבר שליט"א שזכה וזיכה הרבים, ונורא הוא למתבונן בהסכמת מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א אשר כולל אומר הרבה במילים מעט וכתב "וחובה הוא לכל אחד". וכבר כתב הרמח"ל יסוד היסודות וכו' שידע ויתברר וכו' מה חובתו בעולמו. והלא בפרשה זו כאשר בלעם היודע דעת עליון ולא עלתה בידו לקלל את ישראל ולהפסידם, אכן עצה יעץ להכשילם בחוסר קדושה כמבואר בסנהדרין ק"ו, א [הובא ברש"י כ"ח, א] ועל ידי זה נפל עם רב מישראל. ישראל קדושים בנן של קדושים המתקדשים ומטהרים לפני אביהם שבשמים "ואתה קדוש ושמן קדוש", יזכו על ידי ספר נפלא זה לקיים והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני. ואף כי קטן אני ודל מלהיות אפילו כעין שר המסכים, אכן חבר אני לכל אשר יראון, ולכבוד המחבר החשוב והנכבד וספרו הנפלא כתבתי שורות אלו,

מוקירו במאד
חזקי' יוסף מישקובסקי

מכתבים שכתב
מרן רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל

תלמידי ישיבת אשכנזי. מן החטא
כבוד יידי אהרן ויזש ז' ספר שטא
לשואל בדבר מה שבא לידי שאלה וקשה לו להתאפק, העצה היחידה היא להסיח דעת ממחשבות, כשעולה מחשבה לא טהורה תיכף ליקח גמרא ולהתחיל ללמוד ולהתפלל להקב"ה בעת התפלה שיעזור ה', והבא לטהר מסייעין אותו מן השמים, ולהתחיל בגדרים, כגון בבוקר תקבל על עצמך אם תעבור על זה ביום זה אני מתחייב לתת סכום כסף לצדקה. ובטח שהקב"ה יעזורך להנצל מהחטא החמור הזה.
ואני מברך אותך שתזכה להיות ירא שמים וגדול בתורה,
אלעזר מנחם מן שך
1347

תורה ותפילה משמרים מן החטא

בס"ד

יום מוצאי שבת קודש ויגש ז' טבת תשמ"א

להשואל בדבר מה שנכשל בענין החמור, וקשה לו להתאפק, העצה היחידה היא להסיח דעת ממחשבות, כשעולה מחשבה לא טהורה תיכף ליקח גמרא ולהתחיל ללמוד ולהתפלל להקב"ה בעת התפלה שיעזור ה', והבא לטהר מסייעין אותו מן השמים, ולהתחיל בגדרים, כגון בבוקר תקבל על עצמך אם תעבור על זה ביום זה אני מתחייב לתת סכום כסף לצדקה. ובטח שהקב"ה יעזורך להנצל מהחטא החמור הזה.

ואני מברך אותך שתזכה להיות ירא שמים וגדול בתורה,

אלעזר מנחם מן שך

המכתבים מופעים כאן לראשונה, ונמסרו לנו על ידי הרב אשר ברגמן שליט"א, נכדו של מרן זצ"ל

בס"ד

יום ג' כ' אלול תשל"ה

שלו' וברכה,

בנוגע לשאלתך הנני להשיב לך בקצרה, שהדרך היחידה לגרש הרהורים רעים, הוא רק על ידי לימוד התורה, ולהסיח דעת מהדברים שמביאים לידי הרהורים. וכל מחשבה בענינים אלו עלול להביא לידי מכשול. והעצה הוא אך ורק להסיח דעת לגמרי מענינים אלו, ולהיות שקוע בלימוד התורה. ובזמנים שקשה ללמוד כגון בהפסקות וכדומה אפשר לעיין בסיפורים על גאוני וצדיקי הדורות זצ"ל. ואם גם זה קשה אפשר לעיין בעתון חרדי ששם יש דברים של גדולי ישראל. אבל אין להעלות על הדעת שבשמיעת תוכניות מחילונים זה מגרש הרהורים רעים, אלא אדרבה ההיפך הוא הנכון שהוא מביא על האדם מחשבות רעות.

ממני הדורש טובתך,

אלעזר מנחם מן שך

בס"ד

יום ו' ערב שבת קודש כ"ח חשוון תשמ"א

להבחור ... שיחי'

שלו' ורב ברכה,

בענין מחשבות ורהורים, העצה היחידית היא להסיר דעת מזה על ידי היותך שקוע בלימוד, לחשוב על איזה קושיא או תירוץ, ולהתפלל להקב"ה ולבקש עזרתו. והנני מברך אותך בכל הטוב, ואין טוב אלא תורה ללמוד ולהתעלות, ואז יהיה טוב לך בעולם הזה ובעולם הבא, כי זה כל האדם. והלא רואים עד היכן הגיע ההידרדרות בלי תורה, שעלולים לכל דבר רע.

ואשאר בברכה,

אלעזר מנחם מן שך

מכתבים שכתב
מרן רבי **אהרן לייב שטינמן** שליט"א

כל פעם שנתעורר לך, תחשוב בלבך הנה כעת יש לי אפשרות לכל הפחות בפעם הזה להתגבר על היצר הרע וזה זכות גדול מאד, וכן תחשוב כל פעם, ובסייעתא דשמיא תנצל.

מה שנוגע על העבר ודאי אתה מתחרט, ועיין בכתר ראש אות קל"ג דמבואר שלימוד התורה מכפרת על העבר אם עושין תשובה בחרטה, והוא רחום יכפר על עונותינו אמן.

א.י.ל שטינמן

הנה יש הרהורים באים בלב האדם מתחדשים מזמן לזמן, וצריך לנצל אותם לטוב, וזה יכול לעשות דברים הקיימים לנצח, וכן להיפך רחמנא ליצלן. ואשרי מי שינצל, ולבצע הרהורים טובים שיצילו אותו מרדת שחת. ויהי רצון שכל אחד מכם יזכה לזה ויהיה מאושר בעולם הזה ובעיקר בעולם הבא.

א.י.ל שטינמן

מכתבים שכתב מרן רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל

"מטרונה אחת שאלה את ר' יוסי, אפשר יוסף בן שבעה עשרה שנה היה, ועומד בכל חומו, ולא חטא", (בראשית רבה פרשה פ"ז). המטרונה צודקת בטענתה. כיצד יתכן שבן י"ז שנה לא יחטא, אבל האמת היא שלנו יש תורה, ועם התורה אין שום פלא. בלי תורה, דבר פלא הוא, לא יאומן כי יסופר כיצד אפשר שלא לחטוא, אבל עם התורה הכל מובן. ואמנם גם אחרי תורה צריך עדיין שמירה גדולה והתגברות, אבל אז הדבר כבר אפשרי וכו'.

ולהשקיע עצמך בלימוד ויהיה שגור בעל פה לימוד התורה ואם חס ושלום מתעורר בכל זאת מחשבה שאינה טהורה להתחיל בעיון המחשבה סוגיית הגמרא או משניות, גם שיהיה רגיל על לשונך הי"ג עיקרים של אני מאמין ומפעם לפעם לחזור עליהם לעיתים קרובות אפילו כמה פעמים ביום ולא יפול רוחך אם קורה נפילה שלא מרצונך וכו'.

ורק להתחזק בעשה טוב. חיזוק בתפילה, להתפלל מתוך הסידור שזה מיקל לכוון ולעורר עצמו עד כדי שירגיש שהוא עומד לפני אבינו שבשמים ומבקש צרכו בבחינת "עבדו את ה' בשמחה וגילו ברעדה". וכן להעסיק עצמך על ידי שקיעות בלימוד התורה. כבר ידוע שמחשבות אלו הם גורמים להרהורים המביאים שוב לידי מכשול, ולכן הדרך לשכוח מכל המצב והמכשולים על ידי שיהיה שקוע בלימוד, וזה יכול להציל ולמנוע שלא יכשלו עוד.

מיכל יהודה לפקוביץ

איתא בסוטה (כ"א,א) דלימוד התורה "בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא, בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא, אצולי לא מצלא". אבל אנו בני ישיבה הרי יש לנו אפשרות להיות שקועים בעיון התורה, אשר זו היא הדרך היחידה שתגן על טהרת המחשבה ושלא יכשלו בעבירה החמורה, אשר עיקר יסודה של החטא הידוע הוא הרהור המחשבה שסיבתה היא ראייה אסורה כמבואר בשבת (ס"ד,א). והעצה לזה, היסח הדעת מבלי לחשוב על תוצאות החטא, כי זה גופא מביא את המצטער לידי הרהורים.

בפרשיות אלו של שובבי"ם רצוי להשים לב ועיון להנהיג את חוש המחשבה שיהיה ברשותו שלא ישוטט, וזה מתחיל משמירת ראיית העיניים, והעצה לזה להתרגל לשמוע חזרת הש"ץ מתוך הסידור, ולכוון כל ברכה וברכה בחזרת הש"ץ, כן שמעתי מהמשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל בשיחותיו בפרשיות אלו וכו'.

והדרך לזה צריך להיות על ידי ריבוי לימוד התורה ועשיית מעשים טובים, ולא לחשוב על המעשים של העבר וללחום במלחמה נגד היצר, כי זה גופא משפיע ומעורר חס ושלום נסיונות מה שקשה לעמוד בהם, כי אין לעמוד במלחמה גלויה עם היצר, ויש למנוע עצמו מתעניות וסיגופים מטעם הנ"ל.

מיכל יהודה לפקוביץ

תחילתו צריך להיות מהאדם עצמו כמו שאמרו בגמרא "אמר הקב"ה לישראל בני בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקין בתורה אין אתם נמסרין בידו". הרי שיש הבטחה שעל ידי שעוסקים בתורה ונהנים מהבנת הלימוד ונעשה הלימוד כתבלין ומרגישים מתיקות זהו הכח המפוצץ את כח היצר הרע.

ויש לדעת כי הכח הכי חזק נגד כשלונות שנכשלים באיזה חטאים, הבטחת הבורא יתברך שמו שלימוד התורה בהשקעה ועמל מטהר את הלומד מכל הקלקול שהחטא גרם לו, וילמד מתוך שמחה עד שיתחיל להרגיש שחופף עליו רוח של קדושה וטהרה. ואם זה סמוך לתפילה ירגיש את קירוב לבב להקב"ה בכוונת הברכות.

לכן תנסה יקירי להיות שקוע בענין שאתה עוסק, ותעשה עם היצר הרע מלחמה, ודאי שתנצח אותו, ותקבע ללמוד עם האבא והדודים שיחיו, ותקפיד על תפילה וקריאת שמע בזמנו עד כדי כך שיחול עליך יראת חטא, ושיתקיים בך מה שאמר התנא "כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת".

מיכל יהודה לפקוביץ

תוכן הענינים

חלק א' 'סור מרע'

פרק א	חומר איסור הוצאת זרע לבטלה במקורות ובפוסקים א.
פרק ב	המקור בתורה לאיסור הוצאת זרע לבטלה ה.
פרק ג	אמרים קצרים בחומר הוצאת זרע לבטלה ח.
פרק ד	ההשפעה הרעה שיש להוצאת זרע לבטלה על בריאות הגוף והנפש, ועל ההצלחה בחיים ובמסחר יא
פרק ה	ההשפעה הרעה שיש להוצאת זרע לבטלה על מצבו הרוחני של האדם, בחייו ולאחר מותו טו
פרק ו	הנהגת גדולי ישראל באזהרתם על חטאים אלו יח
פרק ז	'ידעות חשובות במעלת 'אות הברית קודש' כא
פרק ח	'ידעות חשובות במהות 'זרע הקודש' וחומר הוצאתו לבטלה כז
פרק ט	מצוות ברית מילה - הגבלת התאוות והשלטת הנשמה כט
פרק י	ראיית קרי - חומרתה, תיקונה וטבילה לאחריה לב
פרק יא	שמירת העינים מראות ברע - חובתה, מעלתה וסגולתה לשמור על האדם לט
פרק יב	ה'מחשבה' - גודל חשיבות שמירתה ועוצם הסכנה הטמונה בה מה
פרק יג	גדר איסור הוצאת זרע לבטלה וביטול סברות של היתר אצל אנשים מסוימים נ
פרק יד	דור המבול - החטא, העונש והלקחים עבורנו נה

חלק ב' 'עשה טוב'

פרק א	אוצר הפלאות שזוכה בו האדם בזכות ברית המילה ושמירתה. סא
פרק ב	רק על ידי שמירת הברית מסוגל האדם לזכות לתורה ולבנים בני תורה. סה
פרק ג	מעלתו של העומד בנסיון כשבא דבר עבירה לידו. סט
פרק ד	עמידה בנסיון - הרווח גדול. מעידה בנסיון - ההפסד הנורא. עה
פרק ה	דברים נפלאים שזוכה בהם האדם על ידי עמידתו ב'נסיון שמירת הברית'. פב
פרק ו	עצות לעמידה בנסיון והמנעות מן החטאים. פז
פרק ז	העצה הנפלאה - התחזקות בתפילה. צב
פרק ח	טללי נוחם ודברי חיזוק למתמודדים עם יצרם ויודעים גם נפילות וכשלונות. צו
פרק ט	טללי נוחם ודברי עידוד לנמשכים ביותר אחר תאוות אלו ואחר החטא המר. קא
פרק י	דברי הדרכה וחיזוק לאדם הטובע בעולם התאוה. קה
פרק יא	התורה הקדושה מגינה ושומרת מן היצר הרע - מאמרי חז"ל. קח
פרק יב	התורה הקדושה מגינה ושומרת מן היצר הרע - מדברי הקדמונים. קיד
פרק יג	לימוד התורה שומר את האדם מן התאוות המגוננות ומן החטאים החמורים. קיט
פרק יד	בירור מטרת 'תאוות הנשים' אשר הטביע הבורא באדם. קכד
פרק טו	יוסף הצדיק - מעלתו ושכרו של העומד בנסיון הקדושה. קכז
פרק טז	מציאות האדם בעולמו, יכולת התמודדותו בנסיונות וחשיבות העמידה בהן. קלג

חלק ג' 'שער התיקון'

פרק א	תשובה מועילה גם לחטא הוצאת זרע לבטלה קמא
פרק ב	התשובה - יסודה, כוחה, מעלתה וחביבותה קמז
פרק ג	גדרי התשובה על חטא הוצאת זרע לבטלה
פרק ד	תיקוני תשובה ותפלה על חטא הוצאת זרע לבטלה. קנז
פרק ה	דמעות של תשובה ומצוה, ושמחה של מצוה - מכפרות על הוצאת זרע לבטלה קנט
פרק ו	לימוד התורה מכפר אפילו על הוצאת זרע לבטלה קסד
פרק ז	לימוד התורה מנקה ומטהר הנשמה מכל חטא ועון ומציל את האדם מהעונשים החמורים ביותר קעה
פרק ח	לימוד דיני ופרטי איסור הוצאת שכבת זרע לבטלה מסוגל מאד לשמירה קפ
פרק ט	מעלת ימי השובבי"ם לתיקון חטאים אלו ודרך העבודה בהם בזמנינו. קפד

חלק ד' 'שער הזהר'

פרק א	שמירה והצלה קצב
פרק ב	דרגות והשגות רב
פרק ג	חשיבות ומעלה רי
פרק ד	לימוד התורה הקדושה. רכ

'שער התפילה'

א.	תפילה מספרים קדמונים רכז
ב.	תפלה קדמונית לחטא הוצאת זרע לבטלה ביום עשית פדיון תענית. רל
ג.	המקום בתפלת העמידה על כפרת חטא זה רלא

תוכן מפורט

חלק א' 'סור מרע'

פרק א חומר איסור הוצאת זרע לבטלה במקורות ובפוסקים א

א. חומר המביא עצמו לידי הוצאת שכבת זרע לבטלה ◊ ב. דברי חז"ל בחומר המוציא שכבת זרע לבטלה ◊ ג. מאות נערים מתו מחמת שהיו 'מוציאין שכבת זרע חנם' ◊ ד. המוציא זרע לבטלה מעכב את הגאולה ◊ ה. 'כל זמן שלא ניתקן חטא זה אי אפשר להיות הגאולה' ◊ ו. דברי הרמב"ם באיסור המביא עצמו להוצאת שכבת זרע לבטלה ◊ ז. דברי הרמב"ם בחומר איסור הוצאת שכבת זרע לבטלה ◊ ח. דברי השלחן ערוך בחומר האיסור ◊ ט. 'עבירה דאורייתא חמורה שבחמורות' ◊ י. סיכום הדברים בקצרה

פרק ב המקור בתורה לאיסור הוצאת זרע לבטלה ה

א. מקור האיסור בתורה ◊ ב. ער ואונן מתו בעוון הוצאת זרע לבטלה ◊ ג. המבול - עונש על הוצאת זרע לבטלה ◊ ד. הרחבת המקור לאיסור זה מן התורה ◊ ה. המוציא זרעו לבטלה עובר על לאו ד'לא תנאף' ◊ ו. 'לא תקרבו לגלות ערוה' - הוצאת זרע לבטלה

פרק ג אמרים קצרים בחומר הוצאת זרע לבטלה ח

א. פוגם בחותם המלך ◊ ב. בורא מזיקים לגוף ◊ ג. מצער השמים וכל העולמות ◊ ד. אין לתאר גודל הפגם הנגרם בכך ◊ ו. חטא זה לא נכתב בתורה מחמת גודל חומרתו ◊ ז. בחטא זה נעקרים לגמרי מהקדושה ומתלבשים ביצר הרע ◊ ח. בפגם הברית נפגמת התורה כולה ◊ ט. בפגם הברית משתכחת התורה הקדושה ◊ י. הפוגם בבריתו בניו יהיו רשעים

ל"ע ◊ יא. הפוגם בבריתו אינו נטהר ביוה"כ, ואינו רואה פני שכינה ◊ יב. הבחירה בין דרגת מלאך לבין מדרגת בהמה ◊ יג. שמירת הברית - דרגה שאין למעלה ממנה

פרק ד ההשפעה הרעה שיש להוצאת זרע לבטלה על בריאות הגוף והנפש, ועל ההצלחה בחיים ובמסחר יא

א. המוציא זרעו לבטלה - מזלו רע ויהיה גבר לא יוצלח בכל עניניו ◊ ב. המוציא זרעו לבטלה - יבוא לידי עניות ◊ ג. נעשה שבור ומטומטם ◊ ד. כל מציאות האדם, שמחת חייו והצלחתו תלויים בשמירת ברית ◊ ה. המוציא זרעו לבטלה נעשה חולה בעצביו ודעתו מתבלבלת ◊ ו. הרבה צרות וחלאים רעים באים על המוציא זרעו לבטלה ◊ ז. המוציא זרעו לבטלה - בריאות גופו נהרסת ◊ ח. בעל תאוה נזקק למאמץ רב בכל ענין

פרק ה ההשפעה הרעה שיש להוצאת זרע לבטלה על מצבו הרוחני של האדם, בחייו ולאחר מותו טו

א. הפוגם בבריתו, חותם המלך, שטן שורה עליו וסופו לסבול יסורין קשים ◊ ב. 'אין לך דבר המפריד בין האדם לקונו כמו פגם הברית' ◊ ג. המוציא זרעו לבטלה חשוב כבהמה והריהו משומד ◊ ד. החטא מטמא האדם והסכנה מכך לאחר מיתתו גדולה מאד ◊ ה. המזיקים שנוצרים מטיפות לבטלה מצערים מאד לאחר המיתה

פרק ו הנהגת גדולי ישראל באזהרתם על חטאים אלו יח

א. הקדמה ◊ ב. ה'חתם סופר' מעורר תלמידיו קודם 'כל נדרי' על שמירת הברית ◊ ג. ה'חתן סופר' מעורר תלמידיו קודם 'ברית מילה' על שמירת הברית ◊ ד. ה'חפץ חיים' מזהיר את בנו בזה ◊ ה. ה'לב אליהו' רומז כל השנה, ומדבר במפורש פעם בשנה ◊ ו. בעל 'נתיבות המשפט' דורש קודם נעילה בחומר החטא ◊ ז. הדרכת בעל ה'עלי שור'

פרק ז ידיעות חשובות במעלת 'אות הברית קודש' כא

א. הוצאת זרע לבטלה - חטא בייסוד עולם, ובחותמו של מקום ◊ ב. ברית המילה - כל מגמתו ותשוקת הקב"ה כביכול אליה ◊ ג. עיקר התמקדות היצר הרע בשמירת הברית ◊ ד. חטא הברית - הבחינה האחרונה שבאדם ◊ ה. תיבת 'מילה' רומזת לשמותיו הקדושים ית' והיא אות בינו ית' לבינינו

◊ ו. בזכות ברית המילה נברא העולם, והיא חותמו של הקב"ה ◊ ז. רוב העבירות באבר המילה - ולכן ניתן שם אות וברית ◊ ח. ברית המילה - חותם העבדות ◊ ט. הקב"ה שונא זמה - לכן ניתן שם אות וברית ◊ י. מחמת גודל קדושת המקום - נלחם השטן לטמאו בחטא המר

פרק ח ידיעות חשובות במהות 'זרע הקודש' וחומר הוצאתו לבטלה... כז

א. בכל טיפת זרע יש צורת אדם ◊ ב. השופך זרע לבטלה ממית צורת האדם שבו ◊ ג. הזרע - ישוב העולם. השופכו לבטלה - מחריב העולם ◊ ד. זרע היוצא לבטלה - טומאה שורה עליו

פרק ט מצוות ברית מילה - הגבלת התאוות והשלטת הנשמה... כט

א. הקדמה ◊ ב. פנימיות המצוה - להתנגד ולהגביל את מהות הערלה ◊ ג. הגדרת הערלה - אבוד שליטה על האבר הערל ◊ ד. ברית ה' תלויה בראש ובראשונה בכניעת הבשר ◊ ה. הקריאה המוסרית והמעשית העולה מן מצות המילה ◊ ו. ברית מילה - החלשת כח היצר השולט באבר זה ביותר

פרק י ראיית קרי - חומרתה, תיקונה וטבילה לאחריה... לב

א. ראיית קרי נחשבת לחטא כשבאה מחמת הרהור ◊ ב. טומאת קרי - טומאה רבה וגסה ◊ ג. לימוד תורה קודם השינה - שמירה מראיית קרי ◊ ד. הטבילה מועילה לראיית קרי להמעיט הטומאה ◊ ה. מעלת הטבילה והוידוי למחרת הראיה דוקא ◊ ו. מעלת הטבילה לראיה קודם התפילה דוקא ◊ ז. מנהג חסידים לטבול למחרת תשה"מ ◊ ח. תפילה לרואה קרי ◊ ט. ראה קרי - יטבול ויעסוק בתורה אבל לא יתענה ◊ י. לעתים הדאגה שלא לראות קרי - גורמת לראיה ◊ יא. ריבוי ההשתדלות לדחות הרהורים - יכול לגרום לחיזוק הרהורים ◊ יב. הנס אצל כהן גדול ביום הכפורים - מחמת האמור לעיל ◊ יג. לעיתים ראיית קרי היא דוקא מחמת התגברות בקדושה ◊ יד. הרואה קרי ביום כיפור

פרק יא שמירת העינים מראות ברע - חובתה, מעלתה וסגולתה לשמור על האדם... לט

א. הקדמה ◊ ב. הרבה סברו שיביטו בנשים ולא ישלשו וסופם שנכשלו ◊ ג. אדם שעייניו שמורות - כולו שמור ◊ ד. עצה טובה - להיות רחוק מן העבירה ◊ ה. היצר הרע מטעה את האדם כי אם יביט ולא יחטא - שכרו מרובה ◊ ו.

עין גואף שמרה נשף ◊ ז. עוצם עיניו מראות ברע - יקביל פני שכינה ◊ ח.
 'מה טובו אהליך יעקבי' - שלא הביט האחד באשת רעהו ◊ ט. דברי הגר"א
 בעוצמת כח הראיה והנהגתו בענין זה ◊ י. 'לא הביט בה' - קדוש הוא ◊ יא.
 שמירת העינים - יסוד הקדושה ויסוד כל התורה כולה ◊ יב. העין מסוגלת
 להשחית לנפש יותר משאר הכוחות שבו

פרק יב ה'מחשבה' - גודל חשיבות שמירתה ועוצם הסכנה הטמונה בה . . מה

א. הקדמה ◊ ב. מחשבת תאוה נגמרת ל"ע במעשה חמור ◊ ג. דחיית מחשבה
 רעה - כפיית הסטרא אחרא ◊ ד. שמירת המחשבה - שמירת האדם כולו
 מכל רע ◊ ו. כשהאדם מקדש את מעשיו הקב"ה מטהר את מחשבותיו ◊ ז.
 לב האדם - קדש הקדשים. מחשבה רעה - פגם בקדש הקדשים של מעלה ◊
 ח. ראייה עצומה עד כמה חמור האיסור להרהר בעריות

פרק יג גדר איסור הוצאת זרע לבטלה

וביטול סברות של היתר אצל אנשים מסוימים נ

א. הקדמה ◊ ב. איסור הוצאת זרע לבטלה גם לזקן או אדם שאינו יכול לילד
 ילדים ◊ ג. ראייה מדור המבול לאמור לעיל ◊ ד. דרך אישות מותר גם באי
 אפשר להוליד כלל ◊ ה. 'כן יסד מלך העולם, שיטיל הזכר זרעו רק במקום
 המיוחד לכך, אפילו באשתו' ◊ ו. מסקנת הדברים והעולה להלכה על פי זה
 ◊ ז. השופך זרעו לבטלה ממית צורת האדם שיש בזרע ◊ ח. סיום התשובה
 והצורך בתיקון גדול על החטא החמור מאד

פרק יד דור המבול - החטא, העונש והלקחים עבורנו נה

א. דור המבול - על מה ולמה? ◊ ב. המבול - עונש על שהוציאו זרעם
 לבטלה ◊ ג. התעוררות! ◊ ד. הלקח הנלמד מהמבול - השחתת הברית
 הוא השחתת העולם ◊ ה. המנעות מהחטא כדי שלא להפסיד השכר הרוחני
 הגדול והעצום

חלק ב' 'עשה טוב'

פרק א אוצר הפלאות שזוכה בו האדם בזכות ברית המילה ושמירתה . סא

א. שומר הברית זוכה למעלת השליטה כאן ובעולם הבא ◊ ב. בזכות שמירת הברית ניצול האדם מרמה ותולעה ◊ ג. מילה מסוגלת להצלחה, אף כנגד המזל ◊ ד. השומר 'ברית קודש' נמצא מעל לכוכבים והמזלות ◊ ה. כל הטובה רק בזכות המילה ◊ ו. המילה מצלת אפילו פושעי ישראל מדינה של גיהנם ◊ ז. העונש בגיהנם עם גוף רוחני כפי התנהגותו בעולם הזה ◊ ח. הצלתו של יונה מהלויתן בזכות ברית המילה ◊ ט. שמירה מן העבירה משפעת קדושה ושמירה לדורות ועל אחרים

פרק ב רק על ידי שמירת הברית מסוגל האדם

לזכות לתורה ולבנים בני תורה סה

א. 'אין דברי תורה מתקיימין אלא בנימול' ◊ ב. התורה מסורה למי ששומר בריתו ◊ ג. סודות התורה מתגלים רק למי ששומר בריתו כראוי ◊ ד. שמירת הברית נותנת כח לשמירת כל התורה ◊ ה. על ידי שמירת הברית זוכים לצאצאים מופלגים בתורה ◊ ו. שמירת הברית ולימוד תורה - שער לבוא לגן עדן

פרק ג מעלתו של העומד בנסיון כשבא דבר עבירה לידו. סט

א. הקדמה ◊ ב. רבי חנינא פוצע עצמו ונכנס למקום סכנה, כדי להנצל מדבר עבירה ◊ ג. מה עשה הקב"ה כדי להציל את רבי חנינא בברחו מן הנסיון ◊ ד. רבי צדוק נכנס לתנור בוער, כדי להנצל מדבר עבירה ◊ ה. רב כהנא מפיל עצמו למוות, כדי להנצל מדבר עבירה ◊ ו. מה עשה הקב"ה כדי להציל את רב כהנא בנופלו אל המוות בבריחתו מן הנסיון ◊ ז. הקדמה למעשה נורא מהמדרש שיסופר בהמשך ◊ ח. גדלותו הרוחנית של רבי מתיא בר חרש ◊ ט. הקב"ה שולח את רפאל המלאך לרפאות את רבי מתיא בר חרש ◊ י. 'כל מי שאינו מסתכל באשה אחרת, אין יצר הרע שולט בו'

פרק ד מעידה בנסיון - הרווח גדול. מעידה בנסיון - ההפסד הנורא . . . עה

א. הקדמה ◊ ב. שום הנאת עבירה לא שווה את האש הנוראה של הגיהנם ◊ ג. העומד בנסיון הקב"ה מעיד על מעלתו בשמים ◊ ד. השומר עצמו מהוצאת זרע לבטלה ראוי להעלות קרבן עולה ככהן גדול ◊ ה. העוצר

עצמו מלחטוא יהנה מזיו השכינה לעולם הבא ◊ ו. יוסף הצדיק זכה לכל גדולתו בזכות עמידתו בנסיון ◊ ז. השומר בריתו הרי הוא שמור כאן ובבא ◊ ח. עמידתו של בעל ה'לבושים' בנסיון ושכרו הרב ◊ ט. העומד בנסיון אור רוחני מאיר על ראשו ◊ י. סיכום עניני השכר שיפלו בחלקו של העומד בנסיון ◊ יא. ההמנעות מהעבירות שנפש האדם מתאוה להן - שכרה לאין שיעור וחקר ◊ יב. העומד בנסיון - כל דורו נתלה בו ◊ יג. העומד בנסיון דנות כאילו עמד גם בנסיון דעבודה זרה ◊ יד. שיתוף שמו של הקב"ה בשמות צדיקים שברחו מן העבירה

פרק ה דברים נפלאים שזוכה בהם האדם על ידי עמידתו

ב'נסיון שמירת הברית'.....פב.

א. צער המנעות מן החטא - רכוש עצום בעולם הבא ◊ ב. התגברות על תאוה זאת - זכות נורא נוראות ◊ ג. בתמורה להפסד ההנאה האסורה יזכה להנאה בהיתר ◊ ד. כמו שחטא זה הוא נורא ואיום, כך עמידה בנסיון בו הוא זכות עצומה ◊ ה. העומד בנסיון, ממשיך עליו אור קדושה שאין לשער ◊ ו. צער על החטא, וצער על מיעוט בעבודת ה' - מזבח כפרה ◊ ז. כל עמידה בנסיון מקטינה התאוה והנסיונות בעתיד ◊ ח. הבטחת הפלאות - זמן נסיון מסוגל לקבלת התפילות ◊ ט. תאוה גוררת תאוה. והתגברות ועצימת עינים גוררת הקטנת הנסיון לעתיד ◊ י. כל התגברות מקטינה כח היצר הרע ◊ יא. השובר תאותו מפני רצון ה', אף ה' יעשה רצונו ◊ יב. היאוש, סכנה. יעשה מלחמה, פעם ינצח, פעם ינוצח וסופו שינצח ◊ יג. 'שכרו מונח לפני ובלבד שיהא שמור מן העבירה'

פרק ו עצות לעמידה בנסיון והמנעות מן החטאים.....פז.

א. אל יאוש ◊ ב. בריחה מן העצבות ◊ ג. כשהראש שקוע בתורה לא יעלו בו מחשבות רעות ◊ ד. בשעת נסיון אין כמעט עצה רק ללכת למקום שיתבייש שם לחטוא ◊ ה. בזמן נסיון אין האמונה כמעט מועילה רק יראת העונש ◊ ו. יראת שמים חזקה מצילה מן התאוה ◊ ז. 'עצה לסור מרע - ישים יראת ה' נגד פניו' ◊ ח. כנגד מחשבות רעות באמצע הלימוד - יראת שמים ◊ ט. מצוה גדולה לזרז הנשואין ◊ י. לא להתקרב למקום של נסיון ◊ יא. הזכרת יום המיתה ◊ יב. הזכרת יום המיתה שלו!

פרק ז העצה הנפלאה - התחזקות בתפילה צב

א. החיוב שבתפילה ◊ ב. העצה שבתפילה ◊ ג. על ידי תפילה זוכים לשמירה מה' ◊ ד. הקדמת תפילה ליציאה לרחוב ◊ ה. התפילה היא התעוררות הלב אל הקדושה ◊ ו. להתפלל פעמים רבות אין ספור ולא להתייאש ◊ ז. צומות - לא. תפילה בכונה - כן. ◊ ח. תפילה - בנוסח שלו!

פרק ח טללי נוחם ודברי חיזוק למתמודדים עם יצרים ויודעים גם נפילות וכשלונות צו

א. הקדמה ◊ ב. מכתב החיזוק והעידוד של רבי יצחק הוטנר זצ"ל ◊ ג. דרכם של גדולי ישראל גם היא היתה רצופה מאבקים ונפילות ◊ ד. נפילות וירידות אינן סתירה לדרך של גדלות ◊ ה. 'שבע יפול צדיק' - תנאי מוכרח לקימה והתעלות ◊ ו. 'שבע יפול צדיק' - גם אצל הצדיקים, לפי דרגתם, ◊ ז. מחמת הנפילות והירידות האדם מתעלה עוד יותר וניצל מסכנת ה'מלומדה' ◊ ח. חיים של מלחמת היצר - חיים הם! ◊ ט. 'הכשלונות סיבת העליה'

פרק ט טללי נוחם ודברי עידוד לנמשכים ביותר אחר תאוות אלו ואחר החטא המר קא

א. במה שהיצר מתגבר במיוחד - הוא עיקר חלקו בתיקון העולם ◊ ב. במה שחושק ביותר - יזהר במיוחד ◊ ג. במה שחושק ביותר - בזה חטא בגלגול הקודם ובא עתה לתקן ◊ ד. במה שחושק ביותר - הוא מוכן וראוי להיות מתוקן ביותר ◊ ה. במה שחושק יותר - יקבל שכר גדול יותר על פרישתו ◊ ו. שכר התגברות במקום צער - כפול מאה משלא בצער

פרק י דברי הדרכה וחיזוק לאדם הטובע בעולם התאוה קה

א. לא ליפול ברשתו של היצר הרע מחמת החטא ◊ ב. בעל חטא חייב בכל התורה ויקבל שכרו אחר תיקונו ◊ ג. השפע הרוחני מהמצוות של בעל חטא נחטף לסטרא אחרא ◊ ד. לעולם יש תקנה לאדם. ואם ישוב ויחטא - יענש כמספר הפעמים שחטא

פרק יא התורה הקדושה מגינה ושומרת מן היצר הרע - מאמרי חז"ל . . . קח

א. הקדמה ◊ ב. עדותו של הקב"ה - תורה מגינה מן היצר הרע ◊ ג. 'משכהו לבית המדרש' ◊ ד. דברי תורה - מדרכי מיתה לדרכי חיים ◊ ה. המאור

שבתורה מחזירה האדם למוטב ◊ ו. 'הכתבתי לך בתורה - ואתה תמשול בו [ביצר הרע]' ◊ ז. 'אבן נגד אבן' ◊ ח. מאמרי חז"ל רבים, מסקנה אחת - תורה שומרת האדם מיצרו הרע ◊ ט. בחדרי לב יש מקום או לתורה או ליצר הרע, חלילה ◊ י. האדם 'בעל הבית' לקבוע אלו מחשבות יכנסו לראשו ◊ יא. יצר הרע משול לברזל - על ידי אש התורה מושלים בו

פרק יב התורה הקדושה מגינה ושומרת מן היצר הרע -

מדברי הקדמונים קיד

א. רק התורה מסוגלת להציל האדם מן היצר הרע ◊ ב. אין תחבולה אחרת - מלבד לימוד התורה ◊ ג. בעלי בתים ונשים - החזקת התורה מסייעתן כנגד היצר הרע ◊ ד. סוד כח התורה לשמור על האדם מן החטא ◊ ה. העוסק בתורה - עוסק בשמותיו של הקב"ה ◊ ו. לימוד התורה מזכך המח ◊ ז. לימוד התורה במוח משפיע על הלב להיותו נקי מחטא ◊ ח. תורה הנלמדת בשלימות - כוחה גדול לשמור על הלומד אותה

פרק יג לימוד התורה שומר את האדם מן התאוות המגונות

ומן החטאים החמורים קיט

א. הקדמה ◊ ב. בלב ההוגה בתורה אין אחיזה להרהורי חטא ועבירה ◊ ג. אין סגולה כסגולת התורה לבטל יצרא דעבירה ◊ ד. התורה כמו סם הגורם לאדם שלא יוכל להרהר באיסור ◊ ה. לימוד התורה כראוי מציל מהרהורים רעים ◊ ו. האדם צריך להשתמש בכח התאוה לתאות התורה הקדושה ◊ ז. הלימוד בעומק העיון שומר מהרהורי עבירה ◊ ח. עמל התורה בעיון והבנה עמוקה, וחדות התורה, מגינים מן החטא ◊ ט. כפי יגיעת התורה כך הזיכוכ מטינוף הרע ◊ י. תכפו יצרו לחטא - יעסוק בתורה

פרק יד בירור מטרת 'תאות הנשים' אשר הטביע הבורא באדם קכד

א. 'תאות נשים' - על מה ולמה ◊ ב. מטרת התאוה לקיים את העולם ◊ ג. ראייה ברורה למטרת התאוה ◊ ד. הוכחה נוספת שהתאוה היא גזירת עליון ולא דבר הגיוני ◊ ה. ראייה נוספת שתאוה זו נועדה לקיום המין ◊ ו. כח התאוה מסייע בלימוד התורה לבוא ליחדותא דשמעתא'

פרק טו יוסף הצדיק - מעלתו ושכרו של העומד בנסיון הקדושה. . . . קכז

א. יוסף הצדיק - הקדמה ◊ ב. עוצם הנסיון שעמד בו יוסף הצדיק ◊ ג. 'יוסף משלו נתנו לו' - מפרי מעשיו נתנו לו שכרו מן השמים ◊ ד. שעת נסיון - לאבד עולם או לקנות עולם מלא ◊ ה. שומר הברית זוכה למלכות כיוסף ◊ ו. קריעת ים סוף לישראל - בזכות יוסף הצדיק ◊ ז. כל פרט בעמידה בנסיון - עולם שלם של גדלות ושל שכר ◊ ח. השולט על טבעו החומרי ישלוט על חומר טבע העולם ◊ ט. מיוסף אנו למדים כי 'שמירת הברית' ו'שמירת שבת' הן בחינה אחת ◊ י. 'קיים זה כל מה שכתוב בזה'

פרק טז מציאות האדם בעולמו, יכולת התמודדותו בנסיונות

וחשיבות העמידה בהן קלג

א. הקדמה ◊ ב. האדם נתון במאבק מתמיד בין יצרו הטוב ליצרו הרע ◊ ג. היצר הרע לא פוסק מלנסות להכשיל האדם, במזיד או בשוגג ◊ ד. מחשבות של חיזוק לעמוד כנגד פיתויי היצר הרע ◊ ה. לעולם יכול האדם להתגבר על יצרו הרע ◊ ו. זהירות יתירה נדרשת שלא להכשל בעריות וכדו' ◊ ז. משל נמרץ לדרכו של היצר הרע בהכשלת בני אדם ◊ ח. הנמשל והכאב הכרוך בו

חלק ג' 'שער התיקון'

פרק א תשובה מועילה גם לחטא דהוצאת זרע לבטלה קמא

א. טכסיס היצר הרע להשמיע לחוטא כי להוצאת שכבת זרע לבטלה אין תשובה מועילה ◊ ב. אפילו הקב"ה אומר שאין תשובה מועילה - אין לשום לב ◊ ג. אנשי דור המבול חטאו בזה והיתה מועלת להם תשובה ◊ ד. 'לא ידח ממנו נדח' ◊ ה. תשובה שלמה ובפנימיות, מועילה גם לחטא זה ◊ ו. מפורש בזהר הק' כי בתשובה עם תורה נמחל גם חטא זה ◊ ז. תשובה ותורה מועילים גם למי שחטא הרבה בזה ◊ ח. זוכים לתשובה על ידי עמידה בנסיונות

פרק ב התשובה - יסודה, כוחה, מעלתה וחביבותה קמז

א. הקדמה ◊ ב. אל יאוש, יהודי יקר, עשה תשובה ויתכפר לך ◊ ג. יסודי התשובה ◊ ד. ידיעות הנחוצות לבעל תשובה כדי שתהא תשובתו שלמה ◊ ה. על ידי קבלה שלמה של תשובה יהיה אהוב לבוראו ◊ ו. עד כמה גדולה

◇ היא התשובה ◇ ז. הקב"ה גשבע לקבל השבים, וחביבה היא התשובה
 ח. אושרו של השב בתשובה ביום מותו. אסונו של הרשע ביום מותו ◇ ט.
 תשובה - באותו ענין שחטא ◇ י. תשובה שלמה - מיראת הבורא ולא כשבאו
 עליו יסורים ◇ יא. חובת הזהירות שלא להתמיד חלילה בעבירה מסוימת,
 אפילו קלה

פרק ג גדרי התשובה על חטא הוצאת זרע לבטלה

א. הקדמה ◇ ב. תשובת המשקל אינה מעכבת והיא רק לצנועין ◇ ג. תשובה
 - עזיבת החטא ויודוי, בלא תענית וסיגוף כלל ◇ ד. לחטא הוצאת זרע
 לבטלה סגי בתשובה ויום כיפור ללא יסורין

פרק ד תיקוני תשובה ותפלה על חטא הוצאת זרע לבטלה. קנו

א. תיקוני תשובה מלוקטים מספרים ◇ ב. זיעה של מצוה מתקנת פגם חמור
 זה ◇ ג. ראש חודש - זמן כפרה כל חטא הוצאת זרע לבטלה ◇ ד. מקום
 היודוי על חטא זה בוידוי ד'אשמנו, בגדנו'

פרק ה דמעוּת של תשובה ומצוה, ושמחה של מצוה -

מכפרות על הוצאת זרע לבטלה. קנט

א. תקנה ד'טיפין כנגד טיפין'. ותקנה ד'זימור עריצים' על ידי זמירות
 ב. עינים שנהנו מעבירה יזלגו דמעוּת ◇ ג. דמעוּת הבאות מאישון שבעין
 מתקנות חטא הזרע שיש בו צורת אדם ◇ ד. שפיכת דמעוּת כפי הזרע קודש
 שהוציא לבטלה, מכפרת ◇ ה. 'הבכי נחוץ מאד' ◇ ו. דמעוּת רותחות הוא
 תיקון גדול, מדה כנגד מדה ◇ ז. דמעוּת של מצוה להכניע לילי"ת. שמחה
 של מצוה להכניע מחל"ת ◇ ח. כשיעור השמחה במצוה - כך יגדל השכר
 ט. הבוכה על טינופי עברותיו - יזכה לעלות מהן

פרק ו לימוד התורה מכפר אפילו על הוצאת זרע לבטלה. קסד

א. הקדמה ◇ ב. העוסק בתורה אין צריך לדאוג כלל לכפרת החטא המר
 ג. לימוד תורה שהוא במוח, מועיל לחטא שיסודו במוח ◇ ד. טרחת המחשבה
 לחדש בתורה - תיקון גדול לעון הברית ◇ ה. בחסד ואמת יכופר עון - אין
 אמת אלא תורה ◇ ו. תשובת הלב אינה מועילה לחטא שבמוח. עמל התורה
 מועיל ◇ ז. ללימוד תורה ולחדש בתורה - התיקון המועיל ביותר ◇ ח.
 'תשובה עילאה היא לימוד התורה מתוך דחילו ורחימו' ◇ ט. חימום וזיעה

בלימוד התורה מכפר על חימום דעבירה ◊ י. תשובה יחד עם תורה מועילים אפילו לחטא של הוצאת זרע לבטלה ◊ יא. עיקר תיקון לחטא זה בלימוד התורה על מנת לקיים ◊ יב. יגיעת המחשבה בחידושי תורה תיקון להוצאת זרע לבטלה ◊ יג. 'דברי תורה מעלין מטומאה לטהרה' - ואפילו מטומאת הוצאת זרע לבטלה ◊ יד. לימוד התורה בלילה מתקן חטא מקרה לילה ◊ טו. לימוד התורה טוב יותר מכל סיגופי הגוף ◊ טז. לימוד תורה שבעל פה ובירור הלכה - עיקר תיקון פגם הברית ◊ יז. לימוד התורה הוא התיקון היותר גדול לכל חטאי העבר ◊ יח. עיקר התיקון לחטא זה הוא - יגיעת התורה ◊ יט. אין לחטא זה תיקון אלא לימוד תורה ◊ כ. התעניות והסיגופים לוקחים מהאדם את סגולת לימוד התורה

פרק ז לימוד התורה מנקה ומטהר הנשמה מכל חטא ועון,

ומציל את האדם מהעונשים החמורים ביותר קעה

א. לימוד תורה עם תשובה, מציל אפילו מן המוות ◊ ב. 'התורה רפואה לכל מכה ומחלה' ◊ ג. התורה מכלה ומגרשת כל הטומאות והזוהמות ◊ ד. לימוד תורתנו הוא סם המות ליצר הרע ולסטרא אחרא ◊ ה. 'עיקר תשובה הוא התורה' ◊ ו. 'התורה היא עיקר כל הרפואות השייכים לגוף ונשמת אדם' ◊ ז. שעה אחת של תורה חביב מאלף תעניתים ◊ ח. שינון וחזרה ללא הנאה הוא כסיגוף לכפרת עונות ◊ ט. לחדש בתורה, או להחזיק מחדשים בתורה - תיקון כל העבירות ◊ י. עיקר התנגדות היצר ללימוד התורה, כי הוא היותר עיקר ומובחר ◊ יא. 'דברי תורה מעלה את הטמאים מטומאתם' ◊ יב. עמל לימוד התורה עולה על כל התיקונים

פרק ח לימוד דיני ופרטי איסור הוצאת שכבת זרע לבטלה

מסוגל מאד לשמירה קפ

א. הקדמה ◊ ב. תמיהתו של רבי ישראל מסלנט על הנהגת בני אדם ◊ ג. המנעות מעבירה בעיקר בכח ההרגל ◊ ד. שינוי ההרגל על ידי לימוד ההלכות הקשורות לאותו חטא ◊ ה. כל לימוד התורה מסוגל למנוע האדם מן החטא ◊ ו. עסק התורה כנגד היצר הרע - עדיף בעיני הנסיון

פרק ט מעלת ימי השובבי"ם לתיקון חטאים אלו

ודרך העבודה בהם בזמנינו קפד

א. ימי השובבי"ם - בספרי הפוסקים ◊ ב. ימי השובבי"ם - בספרי הקבלה ◊ ג. טעם דבימי השובבי"ם יש לעסוק בתשובה על חטא זה ◊ ד. 'שובו

בנים שובבים' ◊ ה. גם בימי השובבי"ם - עיקר התיקון בלימוד התורה ולא בתעניות ◊ ו. גם בימי השובבי"ם - עיקר התיקון בכבישת הרצונות ולא בתעניות ◊ ז. סיגופי המדות ועמל התורה - התיקון בזמננו ◊

חלק ד' 'שער הזהר'

פרק א שמירה והצלה קצב

הקב"ה שומר אותו בכל מקום שזקוק לשמירה ◊ הקב"ה יציל אותו לאחר פטירתו מכל מלאכי החבלה ◊ האבות הק' משתתפים לעזור לו ◊ זוכה לתיקון ורפואה בכל ◊ הרי הוא ראוי לברכות שיחולו על ראשו ◊ זוכה להיות מוגן מכל רע ◊ ניצול למעלה מהמקטרגים, ולמטה מהפגעים ◊ הרי הוא שמור מלפניו ומלאחריו ◊ זוכה להיות שמור בכל ◊ החיות ועמי הארץ מפחדים ממנו ◊ אין עם ולשון פוגעים בשומרי הברית ◊ אין שולטים עליו דינים רעים ◊ ניצול מאש הגיהנום ◊ ניצול מחבלי משיח ◊ מרחיק מעליו את מלאך המות ◊ אינו חוזר לעולם הזה בגלגול

פרק ב דרגות והשגות רב

נשמתו נאחזת בקב"ה ואין השכינה נפרדת ממנו ◊ הקב"ה זוכרו תמיד ומשתבח בו כבן המלך ◊ הקב"ה מייקרו ומכבדו על הכל בחייו ובמותו ◊ שכינה שורה עליו והוא מהלך עם ה' ◊ דיוקנו רשום בשכינה ◊ זוכה להיות בן ברית של השכינה ◊ זוכה להתדבק במלך, ולרשת ארץ החיים ◊ זוכה למלכות ◊ כאילו קיים כל התורה ◊ העולם עומד עליו ונקרא צדיק ◊ אשרי לו בעולם הזה, ובעולם הבא ◊ מכניע בזה היצר הרע

פרק ג חשיבות ומעלה רי

העליונים והתחתונים עומדים וקיימים בזכותו ◊ העולמות העליונים והתחתונים מתברכים בזכותו ◊ שותף לקב"ה במעשה בראשית ◊ העולם נברא ומתקיים בזכותו ◊ משפיע ברכות על העולם הזה ◊ בזכותו הכל בא על תיקונו ◊ נקרא גבור ומתלבש בלבושי קוב"ה ◊ שומר השם הקדוש שלא יסתלק ממנו ◊ קריעת ים סוף היתה בזכות ארונו של יוסף ◊ יוסף הצדיק זכה לכבוד בעולם הזה ובעולם הבא ◊ מקיים המלכות שנקראת אמונה ◊

נרשם בו האות של הקב"ה ◊ מקשר את כל אברי הגוף ◊ זוכה להיות קרוי
חי ◊ צדיק הוא 'אות ברית' ◊ אותיות עי"ן ודל"ת עדים ששמר בריתו ◊
מאיר למלכות

פרק ד לימוד התורה הקדושה.....רכ

מעביר הרהורים רעים מהאדם ◊ מטהרת את האדם ומבטלת מעליו גזירות
רעות ◊ מטהרת את האדם, מכפרת עליו ומבטלת גזירות רעות ◊ כאילו
הקריב כל הקרבנות ◊ לומד התורה הוא במדריגה הגדולה ביותר ◊ התורה
שוברת כח היצר הרע

'שער התפילה'.....רכז

הקדמה

'עיקר ביאת האדם לעולם הזה
כדי לתקן ענין זה של קדושה'
(לשון החזו"ן איש. ספר מעשה איש
חלק א' עמוד קס"ה)

בדורנו, דור אשר הוא 'עקבתא דמשיחא', נתרבו הנסיונות באופנים וכלים חדשים, אשר לא שערום אבותינו. הטכנולוגיה מתפתחת ללא הרף, והיא מביאה בכנפיה אין ספור של אפשרויות לנסיונות קשים ומסמרי שער. יחד עם זאת, היא הפכה להיות נגישה למבוגרים וצעירים כאחד. לא נדרש כהיום מאמץ כדי להיות חשוף לעברי פי תהום. כלי קטן כגודל כף יד האדם, מסוגל להעמיד את בעליו בפני נסיונות לחטאים שגודלם ככל חללא דעלמא, וקלקולם עצומים ונוראים.

לא מוגזם לומר כי הטכנולוגיה, אם אינה מוגנת ומסוננת בשמירה יתירה, הרי היא מהווה סכנה לעצם המשך קיומנו כ'עם הנבחר' להשם יתברך. לצערנו, המציאות כבר הוכיחה כי רבים חללים כבר הפילה הטכנולוגיה בדורנו. עלינו לעשות הכל כדי לעצור את המגפה. לומר למשחית - הרף!

מצד שני, עלינו לדעת כי ריבוי הנסיונות הקשים שבזמנינו, מביא בכנפיו אפשרות לעליה גדולה מאד. נסיון הוא מלשון 'נס להתנוסס'. העומד בנסיון זוכה לעליה. ככל שהנסיון גדול יותר ומצוי יותר, כך העמידה בו, מעלה את העומד בנסיון בדרגה גבוה יותר. נמצא אם כן כי הטכנולוגיה מסוגלת, או להפיל את הנכשל אל שאול תחתית, בחטאים קשים ומרים. ואז, אבוי לו ואבוי

לנפשו. ובאותה מדה, היא נותנת לנו אפשרות לזכות להתעלות ולהתקרב רבות אל בוראנו יתברך, על ידי העמידה בנסיגות שהיא מעמידה בפנינו.

אף על פי שנראה לכאורה כי נסיגות אלו קשה לעמוד בפניהם. עלינו לדעת בוודאות כי מי שבוחר בחיים, ורוצה ללכת בדרך הטוב, הוא יזכה לעזרתו של הקדוש ברוך הוא, כמאמר רבותינו (שבת קד,א) 'הבא לטהר מסייעים אותו'. כל נסיון של כל דור, נברא כבר עם בריאת העולם, והוא חלק מהתוכנית הכללית של הקב"ה בדרך להבאת העולם אל תיקונו השלם, על דרך שנאמר באבות דרבי נתן (פרק ל"א): 'מלמד שהראהו הקב"ה לאדם הראשון דור דור ודורשיו, דור דור וגבוריו, דור דור ופושעיו וכו'. וכבר קבעו ואמרו חז"ל (עבודה זרה דף ג,א) ש'אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו'. כלומר אין הקב"ה תובע מהאדם אלא את אשר ביכלתו לעשות. ואין הוא מנסה אותנו בדברים שאין אנחנו יכולים לעמוד בהם. הקב"ה חפץ בטובת ברואיו, ורצונו שנעמוד בנסיגות שהוא שולח לנו, ואין הוא מנסה אותנו אלא לטובתנו, שנעלה מעלה ונשלים את תפקידנו בעולם בשלימות.

נפלאים הם דברי חכמינו במדרש רבה (במדבר טו,יב) בהם הם מורים באצבע כי אבותינו הק' לא זכו לכל הגדולה שזכו בה, אלא לאחר שעמדו בנסיגות ששלח להם הקב"ה. ואף אנו, יש לנו ללמוד מכך כי מי שזוכה לעמוד בנסיגות, הרי הוא כלי מוכשר וראוי לזכות במעלות גבוהות מאד, ובכל הטוב הצפון לצדיקים.

וכך הם דברי המדרש: "אין הקדוש ברוך הוא מעלה את האדם לשררה עד שבוחן ובודק אותו תחלה, וכיון שהוא עומד בנסיגונו הוא מעלה אותו לשררה. וכן אתה מוצא באברהם אבינו, נסהו הקב"ה עשר נסיגות ועמד בהן, ואחר כך ברכו שנאמר (בראשית כ"ד) 'זה' ברך את אברהם בכל'. וכן יצחק אבינו, נסהו בימי אבימלך ועמד בנסיגונו, ואחר כך ברכו שנאמר (בראשית כ"ו) 'ויזרע יצחק בארץ ההיא ויברכהו ה'. וכן יעקב אבינו, נסהו בכל אותן הצרות בעשו, ברחל, בדינה, ביוסף, והאיך יצא מבית אביו (בראשית ל"ב) 'כי במקלי עברתי את הירדן', וברכו (בראשית ל"ה) 'זירא אלקים אל יעקב עוד בבואו מפדן ארם ויברך אותו'. וכן יוסף באשת פוטיפרע, והיה חבוש י"ב שנים, ואחר כך יצא ונעשה מלך על שעמד בנסיגותיו, הוי אומר ה' צדיק יבחן. אף שבטו של לוי נתנו עצמן על קידוש שמו

של הקדוש ברוך הוא וכו'. וכן משה מברכם (דברים ל"ג) 'האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו'. וכיון שראה הקדוש ברוך הוא שכולם צדיקים נסה אותן ועמדו בנסיון, שנאמר 'אשר נסיתו במסה', מיד אמר 'והיו לי הלויים' לקיים מה שנאמר 'ה' צדיק יבחן'."

* * *

ברית הקודש אשר חתם הקב"ה בבשרינו נקראת בתורת הקבלה 'יסוד'. וכמו שנאמר בהקדמה של התיקוני זהר: 'יסוד סיומא דגופא, אות ברית קודש'. עלינו ללמוד מכך כי כל מצבו הרוחני וגדולתו של האדם בעולם הזה, תלוי בשמירת הברית קודש. שמירה זו היא יסוד ואבן פינה לכלליות שלימות האדם בעולם הזה ובעולם הבא.

כשם שנכון הדבר בנוגע לבניית בנין, שהרי ככל שהציבו יסודות חזקים יותר, כך ניתן לבנות עליהם בנין גדול וגבוה יותר. ואילו אם היסודות רעועים, אין הן ראויים למאומה. ובנין כי יבנה עליהם, סופו שיקרוס תחתיו.

כך הוא גם כן בנוגע למציאות האדם. אם זכה ליסוד שמור ואיתן, יזכה להתרומם מעלה מעלה. וחלילה אם פגם במדת היסוד, הרי שללא יסוד אי אפשר לו להתרומם ולגדול בעבודת ה'. כפי ערך שמירת הברית וקדושתו, כך יצליח בבנין דרגתו הרוחנית. זהו סוד הדבר, אשר יתבאר להלן בספרנו, כי בשמירת הברית תלוי כח ההצלחה בתורה ובעבודת השם יתברך.

ועוד כי ברית כשמו כן הוא דהיינו הסכמה וחוזה הדדי בין שתי צדדים. והקדוש ברוך הוא כרת עמנו ברית ובחר בנו מכל העמים והשפיע עלינו טובה וברכה בהשגחה מיוחדת.

* * *

בעומדנו בפתח ספר העוסק בעניני שמירת הברית, ראוי להקדים כי באמת יש מגדולי ישראל לדורותיהם שמיעטו מלדבר ולהוכיח בענינים אלו מכמה טעמים ונימוקים, ונסתמכו על כך שמי שלומד תורה בהתמדה, ואינו מעסיק עצמו במכוון בהרהורים רעים, הרי שהוא שמור ומוגן. כי על כן לימוד התורה

הוא השמירה המועילה ביותר מכל החטאים והנסיונות, וגם מנסיונות אלו. וכן משום שעצם השיחה בענינים אלו גורם שיהיו ראשו ומחשבותיו בנושאים אלו, ויצא שכרו בהפסדו.

וכבר כתב כן רבי אריה לייב, בנו של רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל בספר 'דוגמא מדרכי אבי' (אות ע"ז) שאביו דיבר איתו כשהיה בגיל שש עשרה באופן מפורש על עניני שמירת הברית, וסיים ה'חפץ חיים' לבנו בזה"ל: "אמנם איני חפץ להאריך בזה, כי ריבוי דברים בזה גם כן מזיק. והכלל כמו שכתב הרמב"ם (פרק כ"א מהלכות איסורי ביאה) כי אין ההרהור מצוי אלא בלב פנוי מתורה וצריך להשיא דעתו לתורה שהיא אילת אהבים ויעלת חן", עכ"ל.

גם הגאון בעל ה'קהלות יעקב' (ה'סטייפלר') כתב במכתב לשואל בענינים אלו (קריינא דאגרתא ח"א מכתב ט"ו) בזה"ל: "באופן טבעי העצה המועילה ביותר הוא היסח הדעת מהרהור בענינים אלו. אלא שאי אפשר בשום אופן להסיח דעתו ממה שטבעו מושך להרהר ולצייר, אלא אם כן יהא דעתו ומחשבתו מעוניינת מאד בענינים אחרים, ולזאת כששקוע ראשו ורובו בהתעמקות התורה, בש"ס ופוסקים, ראשונים ואחרונים, ממילא לא יעלו על מחשבתו הרהורים בישין, וזהו עצה טבעית וגם רוחנית, כי קדושת התורה משמרתו", עכ"ל.

הגאון בעל ה'קהלות יעקב' זצ"ל עסק רבות בענינים אלו. רבים פנו אליו בבקשת עצה ותיקון, מתוך מצוקת יצרם הרע שבער בקרבם, והוא השיב להם כיד ה' הטובה עליו, כי לצד היותו גאון עצום בתורה, צדיק וקדוש, היה בעל הבנה גדולה בכוחות נפש האדם, וסייע רבות בדיבור ובכתבת מכתבים לאשר פנו אליו בענינים אלו. בספרנו הבאנו הרבה מדבריו במכתבים אלו שכתב על עניני קדושה ושמירת הברית, ומכתביו מהווים 'אבן פינה' בספרנו.

בזמנינו, אנו נחשפים לצערנו הרב בכל חמשת החושים למצבים של נסיונות המאיימים על שמירת ברית הקודש. נדרש מאמץ ונקיטת טכסיסים מיוחדים, כדי להשאר שמור ומוגן. במציאות קשה זו, ניכר ביותר הצורך להשיב מלחמה השערה, ולא להשאיר את חזית המלחמה רק ליצר הרע ושלוחיו, אלא להציב שם גם כלי מלחמה מצד הקדושה. למטרת קודש זו חובר ספר זה.

ובאמת, כתיבת ספר על ענין 'שמירת היסוד', אינו דבר חדש וכבר נתחברו בשנים שעברו כמה ספרים על ענין זה. לדוגמא בעלמא נזכיר את הספר 'יסוד יוסף', אשר חברו הרב המקובל רבי יוסף אב"ד פוזנא, והובא לדפוס בשנת תל"ט. מלבד ספרים שנתחברו ונוסדו רק על ענין זה, שזורים בספרי רבותינו ז"ל רבות בדברי מוסר ויראה בנוגע לזה, וכמו שיבאו חלק מדבריהם בספרנו.

בספר 'חשבון הנפש' לרבי מנחם לפין [קיבל הסכמת בעל הפרי מגדים, ונדפס בשנת תר"ה על פי עצת הגאון רבי ישראל מסלנט] כתב (אות מ"ה): "טוב ונכון הדבר לאיש משכיל ויודע לאמן את ידיו לחבר פניני דברים יקרים המפוזרים כה וכה, להגות באגדות ומדרשים וספרי יראים וללקט מתוכם עצות טובות, בכל מדה ומדה ולתקנם באופן נאות לבני גילו ודורו בכדי להקל חינוכם, כגון עצה למוציא זרע לבטלה, וכן עצה להרהורי עבירה וכן כל כיוצא בזה".

הגה"ק רבי זרח איידליץ, מבית דינו של ה'נודע ביהודה', חיבר ספר 'אור לישרים', וזכה להסכמת ה'נודע ביהודה', ופתח את ספרו בדרוש ארוך מאד [אשר נדפס גם כקונטרס בפני עצמו], והוא כל כולו עוסק בענין זה, וכדכתב המחבר בריש הדרוש: 'ידעתי גודל החולי הנפש וגודל סכנת המות הנצחי אשר הוא בעוון זה'.

וכבר כתבנו לעיל, כי בזמנינו הנחיצות להזהיר על חומר העוון, מחד, וגודל השכר על העמידה בנסיון, מאידך, היא הרבה יותר מאשר בשנים עברו. ואמנם, כבר לפני כמה שנים נתבקשנו על ידי אחד מגדולי הדור לכתוב ספר בענין קדושת הברית והמסתעף. ובמתק לשונו הוסיף דאם אמנם שנמנעו מלדבר על ענינים אלו בפומבי, בדורנו מחמת נסיונות הטכנולגיה וכל הכרוך בה והנגרם ממנה, יש צורך גדול לכתוב ספר שיהא לתועלת, מזור ומרפא לאנשים הרבים המתמודדים עם יצרם, ולבם יכאב עליהם, ובוכים באין רואים, על גודל הקושי הכרוך בעמידה בנסיונות הדור, והוא בבחינת (תהלים קיט, קכו) 'עת לעשות לה' הפרו תורתך'.

בס"ד הטלנו על שכמנו בקשה זו, ובמשך זמן רב, אספנו וליקטנו מדברי חז"ל ורבותינו בספרים הקדושים, מאמרים אשר סברנו בענינותנו כי הם מתאימים

לבני דורנו וכי יש בהם כדי לחזק ידים רפות. לאחר גמר מלאכת הקיבוץ והאסיפה, זכינו לשבת עם כמה מגדולי אנשי החינוך המופקדים על חינוכם של צעירי הצאן, וקבלנו מהם הדרכה מפורטת אלו מאמרים ראוי להכניס בספר, תשואות חן חן להם על אשר הקדישו מזמנם היקר למטרה זו, בכדי שיצא הספר באופן הראוי לתועלת הרבים.

במהלך כתיבת הספר עמד לנגד עינינו הלשון הנורא ב'תנא דבי אליהו' (פרק י"א): "אותן שבעים אלף שנהרגו בגבעת בנימין, מפני מה נהרגו, לפי שהיה להם לסנהדרין גדולה שהניח משה ויהושע ופינחס בן אלעזר עמהם, שיקשרו חבלים של ברזל במתניהם ויגביהו בגדיהם למעלה מארכובותיהם ויחזרו בכל עיירות ישראל, יום אחד בבית אל, יום אחד בחברון, יום אחד בירושלים וכל בכל מקומות ישראל, וילמדו את ישראל דרך ארץ בשנה ושתיים ובשלש, עד שיתשבו ישראל בארצם, כדי שיתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה בעולמות כולן שברא, מסוף העולם ועד סופו".

אף אנו מייחלים ומקוים כי יגיע הספר לכל מקומות ישראל, וישאבו הלומדים בו חיזוק ועידוד להמנע מן החטא המר וכל המסתעף מזה, ובכך - 'תגדל ויתקדש שמו של הקב"ה בעולמות כולן שברא, מסוף העולם ועד סופו', אכי"ר.

* * *

בספרנו הצגנו מדברי רבים מרבתינו ע"ה, לדורותיהם ומכל מקומות מושבותיהם, ובכללם רבי יעקב אבוחצירא זצ"ל, אשר ספריו הק' שזורים בדברות קודש רבים בעינינו אלו. על התועלת הברוכה בהבאת דבריו הקדושים, אפשר ללמוד מדברי נכדו רבי ישראל אבוחצירא זצ"ל (ה'בבא סאלי') בהסכמה שכתב על קונטרס 'ואתה את בריתי תשמור' (יצא לאור בשנת תשמ"א) וז"ל:

"כן באו אצלי זוגי דרבנן אברכים יחיו, שמתעסקים ללקט אורות קדשים מספרים הקדושים על תיקון הברית כל שהיא תפארת, ולהודיע עונש פגמו רח"ל. אנא דאמרי היטיבו כל אשר דברו, ולפעלא טבא אמרינן יישר ותומכיה מאושר. שזהו עיקרא ושורשא לכל דבר שבקדושה, שמאד מאד צריך זהירות וזריזות בנועם ה' לחזות.

ובפרט בדורנו לדאבוננו, פוק חזי מה שכתב רבינו הקדוש צדיק יסוד עולם
מו"ה מרן אביר יעקב זיע"א בספריו הקדושים שכולם מלאים זיו ומפיקים בפתגם
דנא, אבן בוחן ואבן פינה, ואשרי השם רעיוניו לדבר נשגב ונעלה זה דתבר גזיזי
מחזי ש-די יחזה, ודי בזה.

החותם בכל חותמי ברכות שבמקדש,

ישראל אבוחצירא

* * *

הספר מחולק לארבעה חלקים.

החלק הראשון, חלק 'סוד מרע'. בו נתבאר באריכות חומר איסור הוצאת
זרע לבטלה, והעיסוק בדברים המביאים לידי כך, ובגודל החיוב להזהר ממנו.
גם נתבארו בו חשיבות ענין ברית הקודש באדם ובעולם, ועוד ענינים רבים
המסתעפים מזה.

החלק השני, חלק 'עשה טוב'. בו מבואר בארוכה ההטבה המרובה והעצומה
השמורה וצפונה לכל מי שזוכה לעמוד בנסיונות בכלל, ובנסיון זה, בפרט. עוד
יש בו עצות והדרכות, הנהגות תנאים ואמוראים בנסיונותיהם, וטללי נוחם
לאותם יהודים יקרים המתמודדים במלחמה קשה זו.

החלק השלישי, חלק 'שער התיקון'. בו נתבאר בארוכה מהספרים הקדושים
כי מועילה תשובה גם לחטא זה, ונתבאר גדר התשובה לזה, וגם תיקוני תשובה
שנתבארו בספרי רבותינו ז"ל. ועולה היא הקריאה מחלק זה כי חלילה ליפול
בזרועות היאוש, גם מי ששקוע רח"ל בחטאים אלו. לא אבדה חלילה תקוותו.
ואם ישוב בתשובה ויעצור עצמו מחטוא, גדול הוא שכרו עד לאין שיעור.

החלק הרביעי, חלק 'שער הזהר'. בו הובאו מאמרים רבים מהזהר הקדוש
בהם נתבאר בארוכה מעלת הברית, ומעלתו הגדולה של מי שזוכה לשמור את
בריתו.

וזאת למודעי, כי בספר זה נקבצו ובאו רק חלק קטן מדברי חז"ל בתלמוד בבלי ובמדרשים, ורק טיפה מן הים הגדול שיש בספרי רבותינו הראשונים והאחרונים, ועד לגדולי זמנינו, בענינים אלו. והכל נעשה בשיקול דעת, ובהתייעצות עם מביני דעת, כאמור לעיל, אלו הם הדברים אשר מתאימים לכלליות הציבור. ומכל מקום, כל יחיד ויחיד, באם זקוק הוא במיוחד למזור ומרפא מתוך הכרת מציאותו, טבעו ומזגיו, עליו ללכת לחכם ירא ה' לקבל הדרכה, באיזה ספרים קדושים עליו ללמוד ומהיכן לשאוב דברי חיזוק והדרכה.

לעת נעילת שער אבוא ב'מזמור לתודה' לגדולי דורנו מרן פוסק הדור רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, ויבלחט"א מרנן ורבנן גדולי התורה, רבי אהרן לייב שטינמן שליט"א, רבי חיים קניבסקי שליט"א, ורבי משה שטרנבוך שליט"א, אשר הדריכו אותנו במשך כמה שנים בעת כתיבת הספר, והקדישו מזמנם היקר כדי שיצא דבר מתוקן מתחת ידינו. בגמרא (יומא לחב) איתא: "אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, ראה הקב"ה שצדיקים מועטין, עמד ושתלן בכל דור ודור". ופירש רש"י: "פיזרן בכל הדורות להיות שתות וקיום ויסוד לקיים תבל". מנהיגי וקרובי דורנו, אשר רואים ושומעים מהנסיונות הקשים המתחדשים חדשים לבקרים, הם שחיזקו אותנו בהוצאת ספרנו במטרה לחזק הברית בין אחינו בני ישראל היקרים לאבינו שבשמים.

תקותנו תאמצנו שספרנו יעזור למנוע בני א-ל חי מהליכה אחר הרע, לדבוק בטוב, ולבוא בשערי הקדושה והטהרה. ויהי רצון שזנכה כולנו להתרחק כמטחוי קשת מן הרע ומן המיאוס, ולהתעלות בתורה וביראת שמים, עד ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

חלק א

סור מרע

פרקי עיון
בחשיבות שמירתה
וחומר הפגימה בה

פרק א

חומר איסור הוצאת זרע לבטלה במקורות ובפוסקים

א. חומר המביא עצמו לידי הוצאת שכבת זרע לבטלה

אמר רב המקשה עצמו לדעת **יהא בנדוי**. ולימא אסור, דקמגרי יצר הרע אנפשיה. ורבי אמי אמר **נקרא עבריון**, שכך אומנתו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו לך עבוד עבודת כוכבים והולך ועובד (נדה יג,א).

ב. דברי חז"ל בחומר המוציא שכבת זרע לבטלה

אמר רבי יוחנן כל המוציא שכבת זרע לבטלה **חייב מיתה**, שנאמר (בראשית לח,י) 'וירע בעיני ה' אשר עשה וימת גם אותו'. רבי יצחק ורבי אמי אמרי **כאילו שופך דמים**, שנאמר (ישעיה נז,ה) 'הנחמים באלים תחת כל עץ רענן שוחטי הילדים בנחלים תחת סעיפי הסלעים', אל תקרי 'שוחטי' אלא 'סוחטי'. רב אסי אמר **כאילו עובד עבודת כוכבים**, כתיב הכא 'תחת כל עץ רענן', וכתוב התם (דברים יב,ב) 'על ההרים הרמים ותחת כל עץ רענן'.

ג. מאות נערים מתו מחמת שהיו 'מוציאין שכבת זרע חנם'

דברי הגמרא הנ"ל כי המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה, נתקיימו בפועל אצל מאות תלמידים שנכשלו בחטא זה, וכפי שמעיד אליהו הנביא זכור לטוב (תנא דבי אליהו רבה, יח,ס) במעשה נורא ואיום שראה, וז"ל:

פעם אחת הייתי מהלך בתוך הגולה של בבל, ונכנסתי לעיר גדולה שכולה ישראל, ואין בה גוים, ומצאתי שם מלמד תינוקות אחד וישבו לפניו מאתים נערים שרובן בני שמונה עשרה ובני עשרים שנה. לשנה האחרת חזרתי לשם, ומצאתי את התלמידים ואין רבם ביניהם, אלא בן אחד שהוא היה בן בן בנו, שבשביל מעשיהם המקולקלים של אותן הנערים, מת רבן ומתה אשתו ומת בנו ומת בן בנו, ומתו כל הנערים שרובן בני שמונה עשרה ובני עשרים, ולא נשתיירו רק הקטנים. והייתי בוכה ומתאנח עליהן, עד שבא אלי מלאך מן השמים, ואמר לי, מפני מה אתה בוכה ומתאנח. אמרתי לו, וכי לא אבכה ואתאנח על אלו, שבאו לידי מקרא ומשנה, ועכשיו הלכו להם כלא היו. ואמר לי, לא יפה עשית שאתה בוכה ומתאבל ומתאנח עליהם, אמרתי לו מפני מה, ואמר לי, שהן היו עושין דברים מכוערים ודברים שאינן ראויין, ומקלקלין בעצמם והיו מוציאתן שכבת זרע חנם, והן לא היו יודעין בעצמן שמיתה משיגתן.

ד. המוציא זרע לבטלה מעכב את הגאולה

אמרו רבותינו ז"ל (מסכת כלה הלכה ד'): רבי אליעזר אומר, כל המוציא שכבת זרע לבטלה כאלו הורג נפשות. תניא גרים ומוציאים שכבת זרע לבטלה, מעכבים את המשיח.

ה. 'כל זמן שלא ניתקן חטא זה אי אפשר להיות הגאולה'

כהמשך לדברי חז"ל הק' דהוצאת זרע לבטלה מעכבת הגאולה, ראוי להביא דברים נוראים אשר יצאו מפיו של רבי רפאל מאיר פאניגיל זצ"ל, [נולד בשנת תקס"ד. 'ראשון לציון' ו'חכם באשי' בירושלים משנת תר"ם. נפטר בשנת תרנ"ג]. הדברים דלהלן נאמרו בהספדו של רבי מנחם נתן אויערבאך זצ"ל נכד בעל ה'אמרי בינה', והודפסו בסוף ספרו 'זכות אבות וענף אבות' על מסכת אבות. וכך סיפר תוך כדי הספדו:

פעם אחת ישבתי אצלו בביתו סגור ומסוגר וראיתי אותו נעצב ושאלתי אותו מה יום מיומים, אמר לי שדואג על צרת ישראל שאוי לו שכך עלתה בימיו שהוא 'ראשון לציון' ואין בכוחו לפעול מהשם יתברך שיקרב הגאולה שלימה, ובכה בדמעות שלישי. ובתוך דבריו כלאחר יד זרק מפי קדשו דברים אלו "ברוך שמו יתברך שעל מה שנשמתי נשלח בזה העולם לתקן, לכל

הפחות לא פגמתי. כי העיקר בדורות האחרונים קודם זמן הגאולה נשלח אל העולם נשמות רק לתקן החטא המר של הוצאת זרע לבטלה רחמנא לצלן, וכל זמן שלא ניתן זה אי אפשר להיות הגאולה, כי המה מעכבים וסותרים הפתחים מהגאולה. ומשום זה בזמן שיוסף הצדיק היה חי שהוא היה אחד ששמר הברית קודש כראוי, לא היה להמצרים שליטה לשעבד את ישראל בעבודה. וגם אנכי ברוך ה' יתברך שמו מיום עמדי על דעתי לא פגמתי באות ברית קודש לרצון".

ו. דברי הרמב"ם באיסור המביא עצמו להוצאת שכבת זרע לבטלה

אסור לאדם שיקשה עצמו לדעת, או יביא עצמו לידי הרהור, אלא אם יבא לו הרהור יסיע לבו מדברי הבאי לדברי תורה, שהיא אילת אהבים ויעלת חן (הלכות איסורי ביאה פרק כ"א, הלכה י"ט).

ז. דברי הרמב"ם בחומד איסור הוצאת שכבת זרע לבטלה

אסור להוציא שכבת זרע לבטלה. לפיכך לא יהיה אדם דש מבפנים וזורה מבחוץ. ולא ישא קטנה שאינה ראויה לילד. אבל אלו שמנאפין ומוציאין שכבת זרע, לא די להם שאיסור גדול הוא, אלא שהעושה זה בנדוי הוא יושב, ועליהם נאמר ידיכם דמים מלאו וכאילו הרג הנפש (פרק כ"א מהלכות איסורי ביאה הלכה י"ח).

ח. דברי השלחן ערוך בחומד האיסור

אסור להוציא שכבת זרע לבטלה, ועון זה חמור מכל עבירות שבתורה. לפיכך לא יהיה אדם דש מבפנים וזורה מבחוץ, ולא ישא קטנה שאינה ראויה לילד. אלו שמנאפים ביד ומוציאים שכבת זרע, לא די להם שאיסור גדול הוא, אלא שהעושה זה בנידוי הוא יושב, ועליהם נאמר ידיכם דמים מלאו וכאילו הרג הנפש (אבן העזר סי' כ"ג, סעיף א').

ט. 'עבירה דאורייתא חמורה שבחמורות'

הגאון בעל שו"ת 'שבט הלוי' (חלק ד' סימן ק"ס) ערך תשובה שלימה בכל מה שנוגע לחטא חמור זה [מדבריו נביא להלן במקומות המתאימים]. את תשובתו הוא פותח בתיבות דלהלן:

ראש וראשון עלינו לדעת שהמדובר בעון זה, **בעבירה דאורייתא חמורה שבחמורות**, שאמרו עליה בש"ס נדה (יג,א) דחייבים עליה מיתה בידי שמים, והוא שקול נגד גלוי עריות, שפיכת דמים ועבודה זרה, מעכב ביאת משיח צדקינו, ואין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא, ח"ו. **פגם חטאת נעורים מעכב ביאת משיח צדקינו, והוא הגורם הגדול על אריכות הגלות, והגורם העיקרי על צרות ישראל וכל הגזירות שעברו על ראשינו, וכמו** שאמרו ז"ל 'כל מקום שאתה מוצא גילוי עריות ועבודה זרה, אנדרלמוסיא באה לעולם והורגת רעים וטובים'.

י. סיכום הדברים בקצרה

עון של הוצאת זרע לבטלה הוא 'חמורה שבחמורות'!

החוטא בזה: א. כאילו מביא מבול לעולם. ב. יהא בנדוי. ג. חייב מיתה. ד. כאילו שופך דמים. ה. כאילו עובד עבודת כוכבים. ו. מעכב את הגאולה.

פרק ב

המקור בתורה לאיסור הוצאת זרע לבטלה

א. מקור האיסור בתורה

ה'מגן אברהם' (סי' ג' סוף ס"ק י"ד) כתב על הוצאת זרע לבטלה כי 'עוון חמור הוא', ולכן מחמירים בו יותר מבאיסורים אחרים. וכתב שם ה'פרי מגדים' כי עוון זה של הוצאת זרע לבטלה הוא איסור תורה, והוא מבואר גבי בני יהודה, והיינו מה שמסופר בתורה (בראשית לח.ט), 'וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע, והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה לבלתי נתן זרע לאחיו. וירע בעיני ה' אשר עשה וימת גם אותו'.

ב. ער ואונן מתו בעוון הוצאת זרע לבטלה

כדברי המגן אברהם הנ"ל כן כתב רבינו בחיי (בראשית פרק ל"ח, י), ביתר אריכות וביתר ביאור. כך כותב רבינו בחיי בענינם של ער ואונן: 'וימת גם אותו', מלת 'גם' תורה ששניהם בעבירה אחת מתו. ודרשו רבותינו ז"ל (יבמות לד.ב) בשלמא אונן, כיון שאמר לו אביו, 'והקם זרע לאחיק', חשב בדעתו שאין הבנים הנולדים נקראים זרעו, לפיכך שחת ארצה. אלא ער מאי טעמא עבד הכי, כדי שלא תתעבר ותכחיש יופיה. והיתה כונת יהודה כשאמר, 'והקם זרע לאחיק', על אחיק שמת, כמו (בראשית כ"ג) 'אמרי לי אחי הוא', שפירושו 'עלי'. ומן הכתוב הזה למדו רבותינו ז"ל (נדה יג, א) 'כל המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה'. והשחתה זו שאמר 'ושחת ארצה', הוא עון דור המבול, שכתוב

בו (בראשית ו,יב) 'כי השחית כל בשר'. ונקרא ער רע בעיני ה', וכן באונן וירע בעיני ה'.

הרי לנו מקור מן התורה לאיסור הוצאת זרע לבטלה, העולה מתוך מציאות שהיתה. בנוסף, למדים אנו גם על חומרת החטא ועונשו, שהרי ער ואונן חטאו בחטא הרע הזה, ומיד נתקיים בהם עונש מיתה.

ג. המבול - עונש על הוצאת זרע לבטלה

להלן (פרק י"ד) יתבאר באריכות כי אנשי דור המבול חטאו בחטא זה של הוצאת זרע לבטלה, ומדה כנגד מדה נענשו בעונש החמור של ביאת מבול על הארץ והחרבת היקום כולו. יעוין שם היטב בלקחים העולים מפרשת דור המבול.

בפרק זה, העוסק במקורות בתורה לחטא חמור זה, נציע לשונו של ה'חכמת אדם' (שער בית הנשים כלל קכ"ז סעיף א') הכותב ענין זה בקצרה, וז"ל: אסור להוציא שכבת זרע לבטלה, **ועוון זה חמור מאוד מכל עבירות שבתורה**, וקיבלו חז"ל שזה היה עוון של דור המבול, כמו שכתוב (בראשית ו,יב) 'כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ', רצה לומר **שהוציאו בידיהם הזרע על ידי חימום עד שנשפך על הארץ**. וזה היה עוון ער ואונן, שהיו דשין מבפנים וזורים מבחוץ.

ד. הרחבת המקור לאיסור זה מן התורה

בשו"ת אגרות משה (אבן העזר חלק ג' סימן י"ד) האריך לברר דאיסור הוצאת זרע לבטלה הוא מן התורה, ולא רק מדרבנן, וז"ל: מה שכתב כתר"ה זה לדעת כי איסור הוצאת זרע אינו משס"ה לאוין, כנראה מלשון זה שסובר כתר"ה שהוא רק מדרבנן, במחילה מכתר"ה שהוא טעות וח"ו לומר כן **כי הוצאת זרע לבטלה הוא מדאורייתא וגם חייב מיתה בידי שמים. והוא איסור חמור מאד עד שאיתא בשלחן ערוך שעוון זה חמור מכל עבירות שבתורה וכו'.**

והרי כל איסור ההרהור מקרא דונשמרת מכל דבר רע, שדריש ר' פנחס בן יאיר בכתובות דף מ"ו הוא כדי שלא יבא לידי טומאה בלילה, והיא דרשא גמורה ולא אסמכתא, כדכתבו התוס' בע"ז דף כ', ואם כן כל שכן הוצאת

הזרע שהוא בכלל לאו הזה. ומה שלא נמנה ממנין הלאוין, אינו משום שאינו מדאורייתא, דהרבה איסורים דאורייתא לא נמנו, עכ"ל.

ה. המוציא זרעו לבטלה עובר על לאו ד'לא תנאף'

בספר 'אור השנים' לבעל הפרדס (מצות לא תעשה קי"ט) כתב בזה"ל: כשרוצה לישא אשה בכדי לקיים מצות פרו ורבו, יאמר בפה מלא, הריני מוכן ומזומן לישא אשה בכדי לקיים מצות פרו ורבו, ומצות לא תעשה שלא להוציא זרע קודש לבטלה, כמו שציוני בוראי יתברך שמו בתורתו הקדושה, שנאמר (שמות כ"ג) 'לא תנאף'.

ו. 'לא תקרבו לגלות ערוה' - הוצאת זרע לבטלה

מקור נוסף לאיסור הוצאת זרע לבטלה ישנו, לדעה אחת, בפסוק (ויקרא יח"ו) האמור בריש פרשת העריות, 'איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה, אני ה''. וכתב ה'אבן עזרא': אל כל שאר בשרו. שם כולל לכל העריות. ואחר כך פרט. **ורב אהרן הכהן אמר, שפירושו להוציא שכבת זרע לבטלה.** והיינו שהתורה מזהירה לבל נתקרבו לגלות ערוה, כי מתוך קירוב הבשר יבוא לידי הוצאת זרע לבטלה.

פרק ג

אמרים קצרים בחומר הוצאת זרע לבטלה

א. פוגם בחותם המלך

החיד"א בספרו 'צפורן שמיר' (הוא כוכב אחד מ'שבעת כוכבי הלכת' המודפסים בספרו 'עבודת הקודש') כתב (אות ע'): יתעורר האדם שבפגם הברית הוא פוגם מאד בנפש, רוח ונשמה. ובחותם המלך, וגם בשרשי נר"ן למעלה.

ב. בורא מזיקים לגוף

אין בשום עבירה מי שבורא גוף למזיקים כעבירת פגם הברית (החיד"א, שם אות ע"ב).

ג. מצער השמים וכל העולמות

הוא מעכב הגאולה כי אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, וזה מוריד מחדש בקליפות. וזה צער השמים וצער כל העולמות, שמעכב תשועת ה'. ואוי לו ולרוע מזלו אם לא חזר בתשובה, כי אחר מותו נפרעין ממנו על הכל, מלבד עונשו על עצם העבירה (החיד"א, שם אות ע"ג).

ד. אין לתאר גודל הפגם הנגרם בכך

מי ימלל עד היכן מגיע פגם הברית, וכבר גורי האריז"ל הפליאו לדבר, ותסמר שערת האדם מפני מראית העין, רואה תוקף הפגם בקדשי שמים תצלבה אזנים (החיד"א, שם אות ע"ט).

ה. עיקר שורש האדם הוא שמירת הברית

רבי יעקב אבוחצירא זצ"ל בספרו 'מעגלי צדק' (אות ש' על הפסוק שמרה נפשי) כתב בזה"ל: **עיקר השורש של האדם הוא שמירת ברית קודש, שהוא בגופו של אדם. וצריך טהרה וקדושה יתרה.**

ו. חטא זה לא נכתב בתורה מחמת גודל חומרתו

כתב האריז"ל (ליקוטי תורה' ישעיה ו, ב): **ידוע כי עון הוצאת זרע לבטלה גדול מאד, ולא מצינו שנזכר בתורה. והענין, כי לפי שהוא יותר חמור, הוא יותר נעלם, כי כשהאדם מוציא זרעו בנוקבא שם יש בחינת כלי הקולטת אותו וכו', אבל כשמוציא לבטלה אין לו מקום שינוח בו.**

ז. בחטא זה נעקרים לגמרי מהקדושה ומתלבשים ביצר הרע

בספר הקדוש 'ראשית חכמה' (שער הקדושה פרק ט"ז) כתב על חטאים הנעשים על ידי אבר זה: אמרו חז"ל שהקדוש ברוך הוא מתקנא בזנות יותר מכל שאר עבירות, והטעם הוא זה, מפני שעוקר עצמו ואבריו ונפשו מכל הקדושה ומתלבש כולו ביצר הרע.

ח. בפגם הברית נפגמת התורה כולה

כתב ה'חתם סופר' בדרשותיו (חלק א' דרשה ליום כיפור עמ' ל"ד): 'ברית' נאמרה באמירה, כדכתיב 'שש אנכי על אמרתך', וכתיב 'וידבר אלקים את כל הדברים, האלה לאמר', רצה לומר, **כל התורה שנקראת 'דבור' הכל תלוי ב'לאמר', באמירה שהוא הברית, ועכשיו בעו"ה בפגם הברית נפגמה התורה כולה.**

ט. בפגם הברית משתכחת התורה הקדושה

עוד כתב ה'חתם סופר' בדרשותיו (חלק ג', מאמרים לראש השנה, עמ' כ"ח): **ידוע דחטא קרי רח"ל גורם שכחת התורה, ולכן כתיב (שמואל א', גא) 'ודבר ה' היה יקר בימים ההם, 'יקר' אותיות 'קרי'.**

י. הפוגם בבריתו בניו יהיו רשעים ל"ע

רבי חיים פלאגיי בספרו 'ארצות החיים' (דרוש א' עמוד נ"ב) כתב בזה"ל: כתב הרב חמדת ימים ז"ל בחלק שובבי"ם בשם המקובלים ז"ל כי עון פגם הברית גורם

שבניו יהיו רשעים, מינים ואפיקורסים, ע"כ. וגדולה מדה טובה ממידת פורענות, כי הזוכה שלא לפגום בבריתו שבניו יהיו צדיקים ישרים ותמימים.

יא. הפוגם בבריתו אינו נטהר ביוה"כ, ואינו רואה פני שכינה

כתב הגאון בעל הינדע ביהודה' בדרשותיו (דרוש כ"ז) בזה"ל: אם אין אדם מטהר עצמו מעוון זה בתשובה קודם יום הכפורים, אינו נטהר ביום הכפורים, נחפשה דרכינו ונחקורה, ונראה אם נקיים אנחנו מעוון זה, **שהוא טומאת הגוף וטומאת הנפש.**

יב. הבחירה בין דרגת מלאך לבין מדרגת בהמה

כתב רבינו בחיי (ריש פרשת קדושים): הבחירה והרצון בידו שימשך לאיזה צד שירצה, אם אחר השכל או אחר הטבע שהוא התאוה. **ואם הוא זריז ויצא ונלחם בתאוות ההם, הנה נתפשט מהחומר ובא במדרגת מלאך, ואם ימשך אחרי התאוות הנה נתפשט מן השכל ובא במדרגת הבהמה.**

יג. שמירת הברית - דרגה שאין למעלה ממנה

כתב ה'אור החיים' (ויקרא יח,ב) הקדוש: מעלה גדולה היא לשומר בריתו, **והיא הדרגה שאין למעלה ממנה.**

פרק ד

ההשפעה הרעה שיש להוצאת זרע לבטלה
על בריאות הגוף והנפש, ועל ההצלחה בחיים ובמסחר

א. המוציא זרעו לבטלה – מזלו רע ויהיה גבר לא יוצלח בכל עניניו

ב'ספר הברית' (חלק א' מאמר ט"ז פרק ג') הביא דבר נורא מבעל הרוקח, מה שכתב ב'ספר השם', וז"ל: יש קבלה בידינו והוא בדוקה ומנוסה בנסיון, שכל הרגיל בעון הוצאת זרע לבטלה, אפילו אם נולד במזל טוב מתהפך להיות לו למזל רע, ויהיה גבר לא יצלח בימיו, וכל אשר הוא עושה במלאכה או בסחורה הוא מפסיד. אפילו אם זהב בידו, מתהפך ברוע מזלו לנחושת, מדה כנגד מדה, הוא שלח את ידיו וחלל את בריתו, ברית קודש, לכן, בכל מעשי ידיו ישלח ה' את המארה ואת המגערת, עד שיהיה עני ודל כל ימיו. וזהו שאמר הכתוב אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו, ולכן, מוציא זרע לבטלה, ראשי תיבות מזל.

על דרך זה כתב ה'חתם סופר' (כתבי החתם סופר ערב יום כיפור שנת תקנ"ב) בזה"ל: יש לנו להתעורר בכיוצא בזה כעין זרע הארץ, והוא חטא גדול רחמנא ליצלן, לכן מז"ל נוטריקון מוציא זרע לבטלה. ומי שאינו משמר ברית קודש פוגם בשמיטה עליונה ולזה כתוב תמן (ויקרא כו, טז) 'וזרעתם לריק זרעכם' הא כיצד ואכלוהו אויביכם הקליפות רח"ל.

ב. המוציא זרעו לבטלה – יבוא לידי עניות

במאמר "דבר בעתו" מבעל החפץ חיים (הנדפס בסוף ספרו מחנה ישראל) הוכיח בכמה נימוקים שמי שהגיע לגיל עשרים שנה שלא יעכב הנשואין. הוא גם

מפרט שלא ידחה להתחתן מפני שאין נותנים לו נדוניה כפי רצונו. ונעתיק דבריו במה שנוגע לענין עונש עניות, וזה לשונו: גם ידוע הוא מהספרים הקדושים שעון זה (של הוצאת זרע לבטלה) גורם אחר כך לבוא לידי עניות ח"ו, ומי יודע עד כמה זמן יגזרו עליו עניות עבור זה. ואם כן מה יועיל לו אם יקח נדוניה יותר על ידי המתנתו, הלא יצא שכרו בהפסדו, ולפעמים גורם דבר זה ח"ו לידי מיתת בנים קטנים שיולדו לו אחר כך כמו שמובא בספרים, ואם כן יאבד לו על ידי זה הרבה והרבה יותר ממה שהרויח על ידי עכבתו.

ג. נעשה שבור ומטומטם

אמת הוא שמי שמוציא הרבה שכבת זרע לבטלה ר"ל, נעשה שבור ומטומטם, כי כן מבואר בספרים. יתכן שיודע היטב חומר האיסור והפגם הנורא ואף על פי כן אינו יכול להתגבר על יצרו, וזה שובר אותו ונעשה מיואש, ואחר כך מביט בשויון רוח לכל דבר (הגאון בעל ה'קהלות יעקב' ב'קריינא דאגרתא' ח"א מכתב שס"ז).

ד. כל מציאות האדם, שמחת חייו והצלחתו תלויים בשמירת ברית

הגאון בעל שו"ת 'שבט הלוי' שליט"א, זכה לעמוד עשרות בשנים בראשות ישיבתו, 'ישיבת חכמי לובלין', וזכה שאלפי תלמידים יצאו מתחת ידו, יחד עם היותו פוסק מופלג, ותשובותיו הלא הן מודפסות בעשרת כרכי ספריו הנ"ל. בין תשובותיו הרבות בהלכה, מודפסת גם תשובה בענינים אלו של שמירת הברית והמסתעף (חלק ד' סימן ק"ס), שם הוא כותב [בין שאר דבריו], דברים נחרצים בהשפעת החטא הנורא על האדם. מיותר לציין, כי לדברים אלו שיצאו מקולמסו של גדול בתורה וביראה, בעל נסיון רב בכל הקשור לגיל הבחורות, חשיבות רבה במיוחד.

כך כותב הגאון בעל 'השבט הלוי' שליט"א: כל הבקי בתהליכי החיים והחינוך יודע כי **כל הירידות והעליות של האדם תלויים בשמירת הקדושה, קדושת הברית. פגמי הברית נראים מתוקים בתחלתן ומרים בסופם, שמולידים עצבון רוח, אי שביעת רצון, וגוזלים מהאדם שמחת החיים שלו.**

מה שאין כן, שמירת קדושת הברית והעינים, והזהירות בכל מיני נגיעות איסור, וקריאת עתונים וספרים אסורים, גורמים שמחה וחיזוק, מנחילים לו שמחת החיים, ושערי תורה ויראת שמים נפתחים לפניו.

ה. המוציא זרעו לבטלה נעטיה חולה בעצביו ודעתו מתבלבלת

בשו"ת 'דברי מלכיאלי' (חלק ד' סימן ס"ד) נכתבה תשובה על דבר שוחט אשר לעתים נכנס בו כמו שגעון, שאמר שהוא רואה ושומע איזה דברים מבהילים ומפחידים. ומתוך הדברים שדיבר בעת שהיה כמשוגע, הובן כי נכשל בחטא של הוצאת זרע לבטלה, ומחמת כך נכנסו בו פחדים אלו.

וערך בספר הנ"ל תשובה ארוכה בכל הנוגע לכשרות הבהמות ששחט והמסתעף, ובתוך הדברים כתב המחבר בזה"ל: **כל עיקר חליו נראה שבא על ידי שהורגל בעון הוצאת זרע לבטלה, שזה מחליש מאוד את העצבים ואת מיתרי המוח. ועל ידי זה באים לו דמיונות כזב כידוע.** ויש לדון בחשוד על הוצאת זרע לבטלה אם הוי חשוד על השחיטה, ונראה דאף אי נימא דהוי כשאר עבירות, ואינו חשוד על השחיטה, מכל מקום, **ידוע שהרגיל בעון זה, משתנית הרגשתו בשעה שהוא נחלש מרוב הוצאת זרע לבטלה ודעתו מתבלבלת,** ואי אפשר להעמיד על בדיקת הסכין.

ו. הרבה צרות וחלאים רעים באים על המוציא זרעו לבטלה

כתב בשו"ת 'אז נדברו' (חלק י"ד סימן נ'): על הוצאת זרע לבטלה, ר"ל, בודאי אפשר להמליץ מה שכתב רבינו יונה ב'שערי תשובה' (שער א' אות י'), וז"ל: 'לא חמלתי על גופי, ולא חסה עיני עליו משחתו, מפני הנאת רגע אחד, ונמשלתי לאיש שישגזול ויחמוס ויאכל וישבע, ויודע כי אחרי אכלו ואחרי שתו, יגרום השופט בחצץ שיניו, ע"כ. והרגיל בהוצאת זרע לבטלה, דברי רבינו הגדול הוא כפשוטו, **כי הרבה צרות וחלאים רעים עוברים על האדם, ר"ל, בימי חייו, והרבה פעמים הוא בסיבת העון הזה.**

ז. המוציא זרעו לבטלה – בריאות גופו נהרסת

כתב הרמב"ם (הלכות דעות פרק ד' הלכה י"ט): **שכבת זרע היא כח הגוף וחייו ומאור העינים, וכל שתצא ביותר, הגוף כלה, וכחו כלה, וחייו אובדים.** הוא

שאמר שלמה בחכמתו (משלי פרק לא, ג) 'אל תתן לנשים חילך'. כל השטוף בבעילה זקנה קופצת עליו, וכחו תשש, ועיניו כהות, וריח רע נודף מפיו ומשחיו, ושער ראשו וגבות עיניו וריסי עיניו נושרות, ושער זקנו ושחיו ושער רגליו רבה, שיניו נופלות והרבה כאבים חוץ מאלו באים עליו. אמרו חכמי הרופאים, 'אחד מאלף מת בשאר חלאים, והאלף מרוב התשיש', לפיכך צריך אדם להזהר בדבר זה אם רצה לחיות בטובה.

דברי הרמב"ם הובאו בטור (אבן העזר הלכות אישות סימן כה), ובשולחן ערוך (אורח חיים סימן ר"מ סעיף י"ד).

ה'ביאור הלכה' (שם ד"ה לפיכך) ציין על הדברים הנ"ל כי יש לעיין בספר 'מזור ותרופה'. ספר זה נכתב ע"י פרופסור שהיה מפורסם בעולם, רבי אברהם שטרן ז"ל מברלין, ונדפס בשנת תקע"ז. בספרו מאריך לבאר החומר והגנאי שבהוצאת זרע לבטלה, ומוסיף לתאר החוליים הנגרמים על ידי כך. ומבאר בטוב טעם ודעת כי אינו דומה כלל מי שמוציא זרעו לבטלה, למי שזרעו יוצא דרך קירוב בשר כהוראת התורה הק'.

ח. בעל תאוה נזקק למאמץ רב בכל ענין

נסיים פרק זה בדברי רבינו הגר"א ביאבן שלמה' (פרק ב' אות י') הנוגעים לעצם מציאות האדם שהוא בעל תאוה, וז"ל: **מה שמשיג בעל התאוה אחר רוב השתדלות בענין רע, נעשה לתמימי דרך בענין טוב בלא עמל.**

כלומר, האדם השלם זוכה לסייעתא דשמיא מיוחדת, עד שהוא משיג את הנצרך לו בלא עמל ובלא השתדלות מרובה. לא כן אצל בעל התאוה, דהיינו, שהוא הולך בשרירות לבו אחר תאוותיו.

פרקה

ההשפעה הרעה שיש להוצאת זרע לבטלה
על מצבו הרוחני של האדם, בחייו ולאחר מותו

א. הפוגם בבריתו, חותם המלך, שטן שורה עליו וסופו לסבול יסורין קשים

הזהר הקדוש (תיקוני זוהר, תיקון כ"ב) מאריך במעלתו של מי שזוכה לשמור את בריתו, ומאריך, בקלקולו של מי שאינו זוכה לזה, וז"ל: מאן דנטיר ברית מילה, דאיהו חותמא דיליה, זו מות מניה, דאיהו שטן, יצר רע, טמא, צפוני, מלאך המות. ולא יתקריב לגביה. ולא ימות על ידיה. **ומאן דמשקר בברית מילה, הוא משקר בחותמא דמלכא** וכו'. ובודאי, מאן דמשקר בברית מילה, אסתלק מיניה שם יקו"ק ושד"י, ושריא עליה שטן דאיהו אל אחר, ודא איהו דאמר קרא **'את מקדש ה' טמא'**.

[תרגום זהה: מי ששומר את ברית המילה מלפגמו, שהיא החותם שחתם הקב"ה בבני ישראל, אז זו מות ממנו כי חותמו של מלך עליו, ומתרחק המלאך המות שנקרא בשמות שטן, יצר הרע, רע, טמא, צפוני, ולא ימות על ידי המלאך המות כשתגיע עת פטירתו מן העולם, אבל מי שמשקר בברית מילה הוא משקר בחותם המלך וכו'. ובודאי מי שמשקר בברית מילה מסתלקים ממנו השם הוי"ה וסם המות שורה במקום השם שד"י מבחוץ, ועל איש כזה אמר הכתוב **'את מקדש ה' טמא'**].

אלו הם תוכן דברי הזהר הקדוש. זה לעומת זה, מעמיד הזהר את השומר בריתו, כנגד המשקר בבריתו.

ב. 'אין לך דבר המפריד בין האדם לקונו כמו פגם הברית'

כתב רבי יעקב אבוחצירא זצ"ל בספרו 'אלף בינה' (אות שין) דברים, קצרים ונוקבים, בחומר פגם הברית, ומה שנגרם לאדם על ידי זה, וז"ל: **אין לך דבר שמפריד בינו לבין קונו, יותר מפגם הברית**, שהוא בנין ויסוד ועיקר ושורש האדם, כי הפוגם הברית, סרה ממנו הקדושה, ומצאה סטרא אחרא מקום לנוח בו.

ג. המוציא זרעו לבטלה חשוב כבהמה והריהו משומד

חז"ל הק' (מסכת כלה פרק א', הלכה י"ט) כותבים דברים כדרבנות על מי שמוציא זרעו לבטלה, או שמקשה עצמו לדעת. עלינו לזכור כי חז"ל הק' לא אמרו או דרשו מליצות בעלמא, אלא כל דבריהם כגחלי אש.

וז"ל: רבי אומר, 'הנחמים באלים' (ישעיה נז,ה), **כל המחמם עצמו להוציא זרע לבטלה, חשוב כבהמה**, מה בהמה אינה מקפדת ואינה עומדת אלא לשחיטה ואין לה חלק לעולם הבא, אף הוא אין לו חלק לעולם הבא. עליו אמר שלמה בחכמתו (קהלת ג,כא) 'מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה', זו נשמתן של צדיקים, שאין מחממין את עצמן ואין מוציאים שכבת זרע לבטלה. 'ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ', זו נשמתן של רשעים, שמחממין את עצמן ומוציאים שכבת זרע לבטלה, **שכל המחמם את עצמו חייב מיתה, וכל המקשה את עצמו הרי זה משומד.**

ד. החטא מטמא האדם והסכנה מנך לאחר מיתתו גדולה מאד

הסבא מקלם (כתבי הסבא מקלם חנוכה ופורים אות י"ב) ערך חשבון, בו הוא מוכיח מה גדולה היא הסכנה האורבת לאחר מיתה, לאדם שנכשל בהוצאת זרע לבטלה, ולא תיקן חטאו בחייו, ונעתיק כל לשונו: הנה טומאת מת חמורה מאד, והיא אבי אבות הטומאה. למה, כי במקום שנסתלקה הקדושה, תיכף מצאו מלאכי הטומאה מקום משכנם. עד שגם כשהאדם, אף כשהוא חי ועומד תיכף ומיד בהקיצו לעבוד עבודת הקדש, גם כן מצאו מקום, עד שמי הנטילה של הידים אסור לקרות נגדם (ע"י שערי תשובה או"ח סי' ד' ס"ק ח'), וסכנה הם, ואסור לשפכם במקום דריסת בני אדם, ונוכל להבין כמה סכנה בטומאה של אחר מיתה.

והנה כתוב בשם האר"י ז"ל, 'מי שלא תקן עון קרי, אסור לילך על בית הקברות, שמתדבקין בו רוחין ושדין, ר"ל'. ומעתה אם כשהוא חי וער, מכל מקום, מקום בית הקברות מקום סכנה הוא למי שלא תקן עון המר הזה. על אחת כמה וכמה לאחר מיתה, שבלאו הכי מתדבקת בו טומאה חמורה כנ"ל, וגם כן נקבר שם לזמן ארוך במקום הטומאה, שנדבק גם כן בחיים חיותם לעבודת הקודש במי שלא תיקן כו', ומה יהיה רח"ל לאחר מיתה. ועל זה נוסד מקדושים ובהאר"י ז"ל בשובבים ת"ת תיקון גדול לזה, נדפס בסדורים, יעו"ש. אם כי תעניות אין ביכולתנו, אבל סגופים בתורה שבפה ובהלכות המדות, יש בידינו, ע"כ מדברי הסבא מקלם זצ"ל, והדברים נוקבים ויורדים חדרי בטן.

ה. המזיקים שנוצרים מטיפות לבטלה מצערים מאד לאחר המיתה

הגאון הגדול, הפוסק בדורו, בעל ה'נודע ביהודה', האריך בדרשותיו (ספר 'דרשות הצליח' דרוש כ"ז אות י"ט) בדבר הפגם והקלקול הנוצר על ידי פגם הברית, ובתו"ד כתב בזה"ל: מכל טיפה נולד מזיק וקליפה, ואחרי מותו בשעה שנושאים המיטה ברחובות קריה, כל אלה באים ומסבבים מיטתו, ומצערים אותו רחמנא ליצלן מצער הזה ומהבושה. ולכן כל אחד צריך לשוב בתשובה, ולבכות בדמעות שליש להוציא כל ניצוצי קדושה שנפלו על ידינו בקליפה.

פרק ו

הנהגת גדולי ישראל באזהרתם על חטאים אלו

א. הקדמה

על אף החומרה הגדולה שיש בחטאים אלו, ועל אף שילפתח חטאת רובץ, במיוחד בגיל הנעורים, נחלקו דרכיהם של גדולי ישראל בהנהגתם, האם להזהיר ולעסוק בענין זה, או לא. ודאי לא נכניס ראשנו בין הרים הגבוהים, מה עוד, דמחמת שינוי המציאות, בין מה שהיה בדורות קודמים, לבין מה שמתחדש בדורות האחרונים, ובמיוחד, בשנים האחרונות, גם ההנהגה בזה משתנה.

בפרק זה נציע מעט מהנהגותיהם של גדולי ישראל בדורות עברו, כיצד הורו, וכיצד חנכו, את ילדיהם או את תלמידיהם, להזהר שלא להכשל בחטאים קשים אלו.

ב. ה'חתם סופר' מעורר תלמידיו קודם 'כל נדרי' על שמירת הברית

על ה'חתם סופר' נכתב (הקדמה ל'דרשות החתם סופר' עמ' י"ח) כי בליל כל נדרי היה מקפיד לעורר מפגימת אות ברית קודש רחמנא ליצלן. ובהערות שם הובא דבר נורא בענין זה וז"ל: איזה שעות לפני פטירת רבינו (ה'חתם סופר') גילה מרן בסוד לרבי דניאל פרוסטיץ, שגילו לו מן שמים שלזאת יסוריו עצומים במחוש עצירת השתן רחמנא ליצלן, שאם כי היה מעורר מדי שנה בשנה בליל כל נדרי על שמירת היסוד, בכל זה היה לו לעורר יותר.

ג. ה'חתן סופר' מעורר תלמידיו קודם 'ברית מילה' על שמירת הברית

בספר 'כתוב זאת זכרון' (עמ' רע"ו) מסופר על נכדו של מרן ה'חתם סופר', רבי שמואל עהרנפלד זצ"ל, בעל ה'חתן סופר', בזה"ל: פעם אחת היה ברית מילה בבית הכנסת בהיותו בק"ק מטרסדארף, ביום ב' דראש השנה, וצוה לבני הישיבה לבא לבית הכנסת להיות עומדים שם בברית. וקודם הברית דרוש דרש דברי כבושין ומוסר בענין שמירת הברית קודש. ושמח בזה שהקרה הקב"ה מקרה טהור ביום הזה, לתקן פגם הברית, על ידי התשובה שעושין קודם הברית. כמו דאיתא במדרש על פסוק 'קנא קנאתי', שהבטיח הקב"ה לאליהו הנביא שיכפר לכל העומדים שם. ובתוך דבריו אמר מוסר על הפסוק 'אחרי שובי נחמתי', ואחרי הודעי ספקתי כף על ירך, בושתי וגם נכלמתי, כי נשאתי חרפת נעורי, להוכיח על חטאת נעורים, ולעשות תשובה ביום הזה שהוא מסוגל לתקן מדת יסוד עפ"י סדר עשר ספירות שמתחילין בראש השנה במלכות, כמבואר בספרים הקדושים.

ד. ה'חפץ חיים' מזהיר את בנו בזה

בספר 'דוגמא מדרכי אבי שנכתב ע"י רבי אריה לייב, בנו של רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל כתב (סעיף ע"ז) בזה"ל: בזכרוני כשהייתי עלם כבן שש עשרה שנה, קראני פעם ביחידות והעירני בזה הלשון, הלא אתה הולך ומתגדל וכבר הגעת לפרק שצריך אני להזהירך, להתרחק מן הרהורים ומן כל דבר המביא לזה, כי מביא לידי מכשולים רבים. והזכיר לי מאמר חכמינו (כתובות מ"א) על 'ונשמרת מכל דבר רע', שלא יהרהר ביום שלא יבא וכו' ועוד דברים. וסיים אמנם איני חפץ להאריך בזה כי ריבוי דברים בזה גם כן מזיק. והכלל כמו שכתב הרמב"ם (פרק כ"א מהלכות איסורי ביאה) כי אין ההרהור מצוי אלא בלב פנוי מתורה וצריך להשיא דעתו לתורה שהיא אילת אהבים ויעלת חן.

ה. ה'לב אליהו' רומז כל השנה, ומדבר במפורש פעם בשנה

בהקדמה לספר 'לב אליהו' לרבי אליהו לאפיאן (עמ' ל"ג) כתב בזה"ל: רבנו זצ"ל היה נוהג לרמוז בשיחותיו על ענין שמירת הברית, ואמר פעם שמי שנכשל בדברים האלה, שידע שיש לו אל מי לפנות, כדי לבקש עצה בדבר. אבל פעם אחת בשנה היה נוהג לדבר בענין זה בצורה ברורה יותר, היה

זה כאשר קראו בפרשת השבוע ענין מעשה דינה (פרשת וישלח). והיה מקדים לדבריו ששמע מאיש נאמן שהיה מבאי בית מרן החפץ חיים זצ"ל שכאשר היה בנו של החפץ חיים זצ"ל כבן שש עשרה שנה קרא לו אביו ודיבר אתו על ענין הזה, וביאר לו חומר הדבר, ועד כמה צריך להזהר בזה, ואמר לו שידע וישמע היטב בפעם הזאת, כי יותר לא ידבר עמו בענין הזה.

ו. בעל 'נתיבות המשפט' דורש קודם נעילה בחומר החטא

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א כתב בספרו 'טעם ודעת' (פרשת ויחי עמ' רס"ג) וז"ל: יש שנמנעים לדבר ברבים על חטא זה. אבל בזמנינו אנו חייבין לעורר הציבור. ומפי מורי ורבי הג"ר משה שניידר זצ"ל שמעתי שהגאון הקדוש בעל 'חות דעת' זצ"ל דרש ביום כיפור לפני תפילת נעילה בחומר חטא זה, ואמר שבזמנינו חייבין לעורר, וכשדרש געו כל העם בבכיות נוראות עד שנשמעו למרחקים, וכל שכן בזמנינו צריכים לעורר הציבור.

ז. הדרכת בעל ה'עלי שור'

המשגיח ואיש החינוך הנודע, רבי שלמה ולבה זצ"ל, בספרו 'זריעה ובנין בחינוך' (עמוד ב') כתב דברים ברורים, והוראה מעשית, הראויה והמתאימה לבני דורנו, וז"ל: את הבנים צריך להכין ולהסביר להם מה זה מקרה לילה שלא יהיו מופתעים. שם יש מקום לאב להרחיב ולהסביר שהזרע הוא כח קדוש שעל ידו הם עצמם יהיו אבות בעתיד. בשלב מאוחר יותר, צריך לפרט קצת יותר. ה'חפץ חיים' היה רגיל לדבר עם בניו כשהגיעו לגיל שש-עשרה ולהסביר להם פעם אחת את כל מה שקשור להתבגרות, התנהגות איסור של הוצאת זרע לבטלה וכו'. הבחור צריך פעם אחת לשמוע בפירוט את כל ההלכות הנוגעות לענין זה.

פרק ז

ידיעות חשובות במעלת 'אות הברית קודש'

א. הוצאת זרע לבטלה - חטא ב'יסוד עולם, ובחזתמו של מקום'

החטא המר של הוצאת זרע לבטלה נקרא בפי הקדמונים, 'חטא הברית'. הריקאנטי (במדבר פרק ה, פסוק ו) מבאר טעם הדבר, ומתוך דבריו מתבאר לנו פן מסוים בחומרת החטא, וכך הוא כותב: המוציא זרע לבטלה, הנה **חטא ביסוד עולם, ובחזתמו של מקום, הנקרא אות ברית קודש**. וכפר בבריתו של אברהם אבינו, שהמקום ברחמיו עלינו הסיר משם כחות הטומאה בהעבירו הערלה, והזרע היוצא משם הוא זרע קודש היוצא תוך אות יו"ד של מקום, והנה חללו.

◀ **הוצאת זרע לבטלה - חילול זרע קודש וחילול חותמו של הקב"ה.**

ב. ברית המילה - כל מגמתו ותשוקת הקב"ה כביכול אליה

אדוננו הגר"א ז"ל מאיר את עינינו בדברים נוראים בגודל חשיבות הענין של הברית, עד כמה חשוב הוא הדבר אצל הקב"ה, וממילא עד כמה חייבים אנו לשמור מכל משמר את הברית.

הגר"א כותב כי בכריתת הברית שבין קוב"ה לישראל, כרת כביכול הקב"ה דבר שהוא חשוב אצלו עד למאד, שכל מגמתו ותשוקתו אליו, ונתן אותו לנו. דבר זה הוא 'ברית המילה' [וכן התורה]. על ידי כך שברית המילה קיימת אצלנו, נקשרים אנו אל הקב"ה, ואף הקב"ה נקשר אלינו.

על פי אלו הדברים נקל לנו להבין את חומרת הפגם שיש בחטא הברית. אדם החוטא בברית קודש שלו, הרי הוא חוטא בידבר שכל מגמתו ותשוקתו של הקב"ה אליו.

אלו הם דבריו הקצרים והעמוקים של הגר"א (ביאור על ספר יצירה פ"א מ"ח): מהו ענין הברית, והוא אדם שיש לו אוהב כנפשו ורוצה שלא יפרוש ממנו, אבל אי אפשר להיות אצלו, נותן לו דבר שכל מגמתו ותשוקתו אליו, והן נקשרין על ידי דבר ההוא. ואף על פי שנוטל ממנו את הדבר, מכל מקום כל מחשבתו שם הוא. ולשון ברית הוא הבטחה שעל ידי הדבר ההוא ודאי לא יתפרד ממנו. וזהו ענין כריתתה שכורת ממנו דבר הדבוק לו ונותן לו. וכן הוא הקשת שהוא דבר מאצלו יתברך. **וכן היא התורה והמילה, הן דברים אמצעיים בין הבורא יתברך ובין ישראל**, וכל זה לפי שאין יכולת להשיגו בעצמו יתברך. וכן היו צריכין ישראל במשכן ומקדש לאמצעים כמו ארון וכרובים ונקרא ארון הברית הכל לפי שאי אפשר להשיגו רק על ידי אמצעים.

ג. עיקר התמקדות היצר הרע בשמירת הברית

הגר"א בביאורו לתיקוני הזהר (תיקון כ"א. דף מגב) כותב דבר נורא, וז"ל: **כל יצר הרע הוא בשמירת הברית**, ועל זה נאמר (בראשית ו,ה) 'וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום', ע"כ.

דברי הגר"א מובנים היטב. היצר הרע מניח את כל כובד משקלו בחטא החמור ביותר. במעשה הרע והמר ביותר!

גם בספר 'סדר היום' (כוונת הנהגת הלילה) לרבי משה מכיר, מתקופת האריז"ל וה'בית יוסף' כתב יסוד נורא זה, דהתגברות היצר הרע הוא בעיקר בענין זה ובאבר זה, וז"ל: **אין ניכר מעלת האדם וקדושתו ופרישותו אלא בענין האבר הזה**. וכל הענינים האחרים לנגדו כאין. ומה שאמרו חז"ל 'כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו', לא אמרו אלא בענין האבר הזה וכו'. **וכל מי שהוא בקדושה ובפרישות, יצרו מתגבר עליו להעבירו, כמו שמצינו כמה מעשים בגמרא בענין זה. ואנו רואים בעינינו התגברות יצר הרע על דבר זה**, ולולי ה' שהיה לנו, להתגבר עליו, כמעט כסודם היינו לעמורה דמינו. אבל ישראל קדושים מובדלים מהם, כדי להתרחק מצד הטומאה כל האפשר.

ד. חטא הברית - הבחינה האחרונה שבאדם

הגר"א במקום אחר בביאורו לתיקוני הזהר (תיקון ב"ו, דף ק"ה, א), האריך הרבה בענין חטא הברית, וביאר כי חטא אדם הראשון נגע בזה, ופגיעת המלאך בירך יעקב קשורה לזה, וסיים דבריו במשפט נוקב, כי **חטא זה, הוא בחינה האחרונה שבאדם**, כלומר, הדרגה הנמוכה ביותר שיכולה להיות.

וז"ל הגר"א [אשר כידוע באים תמיד בקיצור נמרץ, ודבריו הם מעט המכיל את המרובה, ושזורים בחלק הנסתר]: בחטא אדם הראשון, שאמרו 'מושך בערלתו היה', דשם חטא ונסתלק [האות יו"ד] ונעשה [מ'גיד'] 'גד', ומיעקב עקב וכו', ולכן ותקע כו', והכל בעטיו של נחש, ואמרו במדרש רבה שנגע בתולדותיו וגרם להו גלותא, והכל בשביל יו"ד דפרח מינייהו דחטאו בברית, **והוא נגיעתו בגיד הנשה דדא גרים גלות**, וזהו עון עקבי יסובני, ואמרו עונות שאדם דש בעקבו, ורומז על חטא זה, כמו שכתוב אפילו שיחה קלה. ודש לשון דש מבפנים, ועקב ידוע, כמו שכתוב ובשליטה היוצאת מבין רגליה, ועקב הוא סוף, כי זו בחינה האחרונה שבאדם.

ה. תיבת 'מילה' רומזת לשמותיו הקדושים ית' והיא אות בינו ית' לבינינו

כתב רבי אהרן הכהן מלוניל בספרו 'ארחות חיים' (הלכות מילה אות ט'): תמצא במלת 'מילה' חצי השם יי-ה'. ותמצא בו השם שלם, 'מה' עולה השם יהו-ה, כיצד, יו"ד עולה עשרים. ה"א עולה שש. וא"ו עולה שלשה עשר. ה"א עולה שש, הרי ארבעים וחמש שהוא 'מה', רמז לאדון הכל רם על הכל, שהוא צוה לנו מצוה גדולה כזאת, להיות ברית בינו ובינינו וכו'. [לכן] צריך שישמור זה הברית ראשון שקבל עליו שלא יחלוהו, שהוא מזרע קדש.

ו. בזכות ברית המילה נברא העולם, והיא חותמו של הקב"ה

עוד כתב בספר ארחות חיים (שם), וז"ל: הולד הוא מקודש מן הבטן, כמו שנאמר 'ואת בריתי אקים את יצחק', וזהו אשר ק'דש י"ד מ'בטן [ר"ת אקים]. וכמו שהוא היה קדוש כך אנחנו צריכין להיות קדושים בזה האות, שלא לחללו, שאלמלא מצוה זו שעתידין ישראל לשמור לקבלה ולקיימה, לא היה נברא העולם, שנאמר (ירמיהו לג, כה) 'אם לא בריתי יומם ולילה חוקות

שמים וארץ לא שמתיי'. וזאת הברית היא חותמו של הקב"ה, שבו חתם שמים וארץ, כמו שכתוב בספר יצירה וכו'. ואין השמירה בזמה ובניאוף בלבד, אלא בראיית העינים ובהרהור הלב.

על דברי הארצות חיים הנ"ל 'שאלמלא מצוה זו שעתידין ישראל לשמור לקבלה ולקיימה, לא היה נברא העולם', יש להוסיף את דברי רבינו הגר"א בביאור על ספר יצירה (פ"א, מ"ג) דברית המילה היא קיום כל העולם, יחד עם ברית התורה, וז"ל: ושניהם נקראים ברית, הלשון הוא ברית התורה שנקרא ברית, והמעור הוא ברית המילה, ועל ידי אלו שתי בריתות הן קיום כל העולם, כמו שכתוב אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתיי שדרשו על ברית התורה ועל ברית המילה.

ז. רוב העבירות באבר המילה – ולכן ניתן שם אות וברית

כתב הרד"ק (בראשית ז, יא), וז"ל: והיה לאות. בריתי שכרתי עם אברהם ועם זרעו אחריו, שיהיו לי לעם ואני אהיה להם לאלוקים, ויעשו מצותי אשר אצוה אותם ואני אברכם ואשמרם. וזה יהיה לכם לאות ולזכרון, כמו מצות ציצית ותפילין והדומים להם, לפי שהם לזכרון, אבל זה האות הוא חזק שבכולם, שהוא בגוף האדם שלא יהיה זולתו. ולפיכך צוהו הא-ל באותו אבר, לפי שרוב העבירות יעשה על ידי אותו האבר, לפי שהוא ראש התאות הבהמיות, וכשיבוא האדם לעשות עבירה בתשמיש אותו האבר, יהיה רואה אותו האות אשר בו, ויזכור מה שצוהו הא-ל וימנע מעשות העבירה ההיא, ולא יהיה כבהמה לבעול כל אשר ימצא, אלא במותר לו, ולהשאיר זרע ולרפואה.

מקור לדברים אלו מצאנו בילקוט שמעוני (פרשת שופטים סימן מ"ב), וז"ל המדרש: לפיכך נתנה תורה ברית מילה בערוה כדי שיהא יראת המקום מונעת מלעשות החטא, ע"כ.

וכן כתב הב"ח (יורה דעה סי' ר"ס ס"ק ב'), וז"ל: עיקר המצוה להיות עליו אות ברית קודש מאותיות שמו הקדוש יתברך לשמור את כל גופו מכל טומאת עריות.

ח. ברית המילה – חותם העבדות

הספורנו (בראשית יז,יא) כתב: 'לאות ברית'. זכרון תמידי ללכת בדרכיו, בהיותו **כחותם האדון בעבדו**, ע"כ. כלומר, בשמירת הברית שומר האדם על החותם המעיד כי הוא עבד לבוראו. בפגם הברית, חלילה, מסיר האדם אותו חותם, וכביכול מתריס ואומר כי הוא אדון לעצמו, ה' ישמרנו.

ט. הקב"ה שונא זמה – לכן ניתן שם אות וברית

ה'חרדים' (פרק ט' אות מ"ד) כתב טעם נוסף לכך שנתן הקב"ה ברית במקום המילה, וז"ל: לכך שם האות באבר הזה, לפי שהוא יתברך קדוש ושונא זמה הוא, יפחד וימנע אדם עצמו מעבירה. הכי איתא בסדר עולם.

י. מחמת גודל קדושת המקום – נלחם השטן לטמאו בחטא המר

בספר 'סדר היום' לרבי משה מכיר, מתקופת האריז"ל והבית יוסף, האריך הרבה (בפרק סדר הנהגת הלילה) בענין גודל מעלת ה'אות ברית קודש', וביאר כי דוקא מחמת קדושת המקום משתדל השטן להחטיא האדם בענינים אלו, כי בזה הוא קונה אחיזה שם.

וכך כתב שם: 'אות ברית קודש' צריך ליזהר הרבה במאד מאד בשמירתו, כי הוא מקום מוכן, משכב ומושב של יצר הרע, ולא מצא מקום סמא"ל להתגבר על יעקב כי אם באותו מקום, שנגע שם ויוכל לו, ותקע כף ירך יעקב. **ומפני תוספת קדושה שבו, יש לו אחיזה שם, כי כן דרכו של שטן להתחבר במקום היותר קדוש ופרוש, כדי להעביר הקדושה משם, ולהניח לו מקום לכף רגלו.**

וזה הטעם הוא שהמת מטמא בכל דבר, משום שהסטרא אחרא מבקש לו מנוח לנוח באותו גוף הקדוש, אשר הוא משכן ומושב לנשמה הקדושה והטהורה, ובעוד שהיא בקרבו אינו יכול לנוח, ובהתפרד מן הגוף, אז מצא לו מנוח, ושולט בו כרצונו, מה שאין כן במכחישי ה', כי בחייהם קרוים מתים, ומה לי חיים מה לי מתים, לעולם הם במצב אחד.

ומפני שאין אבר בגוף האדם אשר מבדיל בין קודש לחול כזה [אבר הברית], **לא נקרא גבור שלם כראוי, אלא מי שמתגבר על יצרו במקום הזה**

וכובש אותו תחת ידו, ומעלתו גדולה עד מאד, עד כי מפני זה נקרא צדיק והוא יסוד עולם, וכן מצינו ביוסף שלא זכה להקרא יוסף הצדיק יותר מכל אחיו אלא מפני מעשה שבא לידו וכבש את יצרו, ע"כ מדברי 'סדר היום', ויעו"ש שהאריך עוד בזה.

פרק ח

ידיעות חשובות במהות 'זרע הקודש' וחומר הוצאתו לבטלה

א. בכל טיפת זרע יש צורת אדם

ב'ערוך השלחן' (אבן העזר סי' כ"ג סוף סעיף א') הביא ידיעה מופלאה בענין הזרע היוצא מן האדם, וכך הוא כותב: חוב קדוש מוטל על האדם לשמור זרעו שלא תלך לבטלה ח"ו כי קודש היא. וכבר מצאו חכמי הטבע על פי זכוכית מגדלת שבטיפת זרע יש כל תמונת האדם **והמוציאה לבטלה כאלו הורג נפש ח"ו.**

כך כתב גם כן בספר 'בניהו' (יבמות סג,ב) לבעל ה'בן איש חי': כל אדם יש בחלקי הזרע שבו צורת אדם, וכאשר ראו זה חכמי הטבע בכלי המגדיל את הזרע בעודו חם שיש בו צורת אדם.

ב. השופך זרע לבטלה ממית צורת האדם שבו

לאור הדברים האמורים, יכולים אנו להבין מעט מהחומרא שיש בהוצאת זרע לבטלה. מבינים אנו גם כן מאמר חז"ל (ע"ן לעיל א,ב) כי 'כל המוציא שכבת זרע לבטלה כאילו שופך דמים'. כי מכיון שבכל טיפת זרע של האדם ישנה אפשרות של חיים חדשים לעולם, הרי שבאיבוד הזרע לבטלה, מאבדים חיים. וכך כתב בקצרה בשו"ת 'חות יאיר' (סימן לא): **דהפליגו באיסור הוצאת שכבת זרע לבטלה, והטעם משום שראוי להיות נוצר מכל טיפה זרע קודש.** [להלן (פרק י"ג) נתבארו גדרי איסור הוצאת זרע לבטלה וטעמיו, ושם (אותיות ד,ה) נתבאר הטעם שהותר לשמש מעוברת וזקנה, אף שאינן ראויות להתעבר עתה].

ג. הזרע - ישוב העולם. השופכו לבטלה - מחריב העולם

הלבוש חלק אבן העזר (סי' כ"ג, סעיף א) מרחיב מעט את הרעיון. לדבריו, המוציא זרעו לבטלה, יש לדון אותו כמי שמחריב את העולם, וז"ל: אסור לאדם להוציא שכבת זרעו לבטלה, ועון זה גדול הוא, **שלא נברא הזרע באדם אלא לישוב בו את העולם**, כי לא לתוהו בראה לשבת יצרה, **וכשהוא משחיתו הרי הוא כמחריב את העולם**. וזו היא ההשחתה שעשו דור המבול שנאמר בהן, 'כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ', שהשחיתו את זרעם, נידונו ברותחין מי המבול, כי ברותחין חטאו, וברותחין נידונו מדה כנגד מדה.

כלומר, הקב"ה נהג עם אנשי דור המבול בדרך 'מדה כנגד מדה'. הם עשו פעולות שתכליתן חורבן העולם. שהיו שופכים זרעם לבטלה. משחיתים את דרכם. ובכל שפיכת זרע לבטלה יש משום החרבת העולם, אף הקב"ה הביא עליהם עונש בדרך של החרבת היקום כולו.

ד. זרע היוצא לבטלה - טומאה שורה עליו

כתב הריקאנטי (ויקרא טו, יז): כבר ידעת עונש המוציא שכבת זרע לבטלה שהוא כמו הורג את הנפש וכו', **כי לא ניתן השפע הזה להוציאו מפי האמה כי אם בבת זוגו**, ואז שורה על הטפה ההיא נשמה טהורה הבאה מצד הקדושה. **אבל כשיוצא שלא כסדר שורה על הטפה ההיא רוח טומאה**.

פרק ט

מצוות ברית מילה – הגבלת התאוות והשלטת הנשמה

א. הקדמה

בעוסקנו בענין הנשגב של 'שמירת הברית', וההמנעות מחטאי ופגמי הברית, שומה עלינו לבאר גם כן עצם ענין מצות ברית מילה, לכרות את הערלה, ולהפך מ'ערלי' ל'נימולי'. רבות נכתב על ידי קדמוננו בביאור מצוה זו, ולא יעלה בידנו להקיף כאן את כל דבריהם.

בפרק זה נציע מדברי רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל (בראשית יז,י), מגדולי הוגי הדעות בדורות האחרונים, בעומקה ופנימיותה של מצוה זו, על פי דרכו לשלב עמקות רעיונית עם דקדוק ודיוק בלשון הקודש. כדי להקל על המעיין נציע את דבריו כשהם מחולקים לאותיות, בתוספת כותרות. אין ספק כי הבנה עמוקה בגדר עצם המצוה דמילה, תסייע בעדנו לשמור על קדושת הברית, ולהתרחק מחטאי ופגמי ברית הקודש.

ב. פנימיות המצוה – להתנגד ולהגביל את מהות הערלה

רבי שמשון רפאל הירש פותח את דבריו בהבנת התיבה 'מילה'. הוא קובע [על פי ראיות מן המקרא] כי יסוד תיבת 'מילה' אינה גזירה וחתיכה, אלא מלשון מול, מנגד, כלומר, התנגדות לדבר שממול. לצד מסקנה זו, אי אפשר להתעלם מן העובדה שלשון 'מילה' המוזכרת בהקשר של 'ברית מילה', משמעותה כריתה וחיתוך. וכלשון רבי שמשון רפאל הירש: אמת הוראת 'מול' בצירוף עם 'ערלה', הרי היא לכרות, ע"כ.

מן האמור לעיל מגיע רבי שמשון רפאל הירש להבנת עומק ופנימיות מצות המילה: הכריתה איננה אלא אמצעי, ואילו **התכלית והכוונה הרי היא,**

להתנגד לערלה ולהגביל אותה. וביתר דיוק, להתנגד לבשר הערלה, להחזיר אותו לתחומו הראוי לו, על ידי הסרת הערלה. מתחילתו הבשר הוא 'בשר ערלה'. משנכרתה הערלה, הבשר נעשה 'מול', כוחו הוגבל והוא נסוג מפני הכח המתנגד לו.

ג. הגדרת הערלה - אבוד שליטה על האבר הערל

רבי שמשון רפאל הירש מבאר כי ההגדרה של 'ערלה' היא, מצב של אבדן שליטה, שאבדה לאדם השליטה על עצם, שמטבעו הוא מסור לשלטונו. מכיון שידענו כי 'ערלה' ענינה איבוד השליטה על האבר הערל, הרי שגדר המילה וסילוק הערלה הוא, החזרת האבר לגבולו, ולהיותו תחת שלטון האדם. לכן, הניגוד של 'ערלה' הוא 'הכנעה', 'או אז יכנע לבכם הערל' (ויקרא כו, מא). בערלה דידן הניגוד הוא 'מילה', ופירושה המילולי, להתנגד, להחזירו לתחומו הראוי לו.

ד. ברית ה' תלויה בראש ובראשונה בכניעת הבשר

על פי אלו ההקדמות ממשיך רבי שמשון רפאל הירש וכותב כי גדר מצות כריתת הערלה הוא - הכנעת הבשר החומרי תחת שלטון הרוח. **גוף ערל איננו חתום באות הכניעה. משנכרתה הערלה, נחתם כל הגוף באות הכניעה לרוח, היא הרוח המקיימת את חוק המוסר האלוקי.** וברית ה' תלויה בראש ובראשונה, לא בשעבוד הרוח, אלא בכניעת הבשר. ברית ה' עם ישראל איננה מכירה בפיצול נפש האדם, כאילו חובה על הרוח להרקיע לעולמות עליונים, ואילו הרשות בידי הגוף לשקוע במ"ט שערי טומאה. אלא התנאי הראשון לברית ה' הוא הכניעה המוסרית של כל כוחות הגוף. טהרת הגוף היא יסוד לקדושת חיי הרוח.

ה. הקריאה המוסרית והמעשית העולה מן מצות המילה

להלן שם (פסוק י"א) מסיים רבי שמשון רפאל הירש יריעת דבריו בקריאה מליצית ונעימה העולה מרוח הדברים שנתבארו בגדר מצות המילה: והיה לאות ברית. למזכרת נצח של קשרנו עם ה', וחובתנו כלפי ה'. **לעולם אל נהיה ערלי בשר, משולחי רסן, שטופים בתאווה, אלא בכל החושניות הגופנית**

שלנו, ואפילו בעז שביצרים, נתהלך לפני א-ל ש-די הקובע לכל תכלית ומידה. לא 'כריתתה' והשמדה [נדרשת מאתנו], אלא 'מילה' והגבלה, הן הן מושג היסוד של ברית ה'. סגפנות וסירוס הם גידולי פרא, לא פחות מתאווה והוללות. היות יהודי פירושו, לקדש לה' כל תאווה גשמית, תוך כדי הגבלתה המוסרית.

הנה כי כן, נתבאר מדברי רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל, כי הקב"ה הטביע את חותם הברית במקום בו נמצא העז שביצרים. כדי שנלמד מענין המילה מה הוא רצון התורה. המילה ענינה לעמוד מול הערלה. הערלה ענינה מצב בו האדם אינו שולט על מצבו בנוגע לאבר הערל. מילה, ענינה שלטון על האבר המדובר. התנגדות לענין הערלה. בנוגע לברית מילה, הרי ענין המילה הוא - התנגדות לתאוות החומר. השלטת הרוח על החומר. מכח הכרה זו נשאב כח לשמור על ברית הקודש בכל משך ימי חייו.

ו. ברית מילה - החלטת כח היצר השולט באבר זה ביותר

דבריו הנפלאים של רבי שמשון רפאל הירש עולים בקנה אחד עם דברי הרדב"ז בספרו 'מצודת דוד' על טעמי המצות (מצוה פ"ו), וז"ל: טעם מצוה זו לפי הפשט, להחליש כח היצר השולט באותו אבר, יותר מכל שאר האיברים, שלא ישתמש בו אלא במותר לו ובשעה הראוי לו לקיום המין. ולכן לא נולד האדם מהול כדי שיטיפו ממנו דם, כי הוצאת הדם מחליש כח התאווה אשר משכנה בדם וכו' וכמו שישראל מובדלין מן הגוים דעותיהם ובנפשותם ומוצאם. כן רצה הקב"ה שיהיה באדם מצוה אפילו היותו ערום בבית המרחץ וכו'. ולא נולד מהול, להודיע שכן השלמת נפשו על ידי עצמו, כדאמרינן הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים והבחירה נתונה ביד האדם, ונקרא צדיק יסוד עולם, ולכן נקרא כל השומר בריתו מלטנפו, צדיק, כגון יוסף הצדיק.

והדברים מבוארים כבר בתורתו של הרמב"ם, בספר 'מורה הנבוכים' (חלק ג, פרק מ"ט), וז"ל: המילה לדעתי אחד מטעמיה מיעוט התשמיש והחלשת האבר הזה כדי שימעט בפעולה זו ויתאפק ככל האפשר וכו'. כן הכלי הזה יחלש במילה ולא יעקר בחתוך, אבל יונח הענין הטבעי על טבעו וישמר מן התוספת.

פרקי

ראיית קרי - חומרתה, תיקונה וטבילה לאחריה

א. ראיית קרי נחשבת לחטא כשבאה מחמת הרהור

בספר 'כתר ראש' כתב רבינו חיים מולאזין (אות קל"ד): אין החטא [בראית קרי] גדול כל כך אם בא על ידי ריבוי מאכל או מיני מאכלים הגורמים, או מטירדת הדרך, **רק אם בא מחמת ראיית ערוה או הרהור, חטא הוא.** וגם אין להרעיש כל כך, כי זה רק התגלות המחשבה לחוץ. **וכל שכן שמדאגה יוכל לבא עוד יותר לזה, חס ושלום וחס וחלילה.**

וב'קריינא דאיגרתא' (ח"א אגרת קס"ה) כתב כעין זאת ממש: **מה שאדם בא לידי טומאה בלא הרהור, אין בזה שום עון כלל, כי זה נקרא לאונסו, רק צריך לטבול בבוקר ודאי.** ובודאי צריך להזהר עד כמה שאפשר מהסתכלות בנשים, ומכל דבר המביא לידי הרהור, ומה שיבא ח"ו לידי טומאה אחר הזהירות אין בזה עון. מה שמכל דבר קטן בא לידי הרהור, זהו רגיל מאוד בהרבה צעירים, והעיקר לעסוק בתורה הקדושה ובמשך איזו שנים ינצל אי"ה מזה, ורק שלא לבטל מדברי תורה כי ביטול תורה גורם לכל הרהורים רעים ח"ו.

ב. טומאת קרי - טומאה רבה וגסה

בספר 'אור צדיקים' לרבי מאיר פאפירש (אות י"ד) כתב: ענין הטומאה של קרי ידוע לכל בני עבר, **כי הטומאה של קרי הוא טומאה רבה וגסה מאד,** מה נאריך בה, כבר כתבנו בספרינו באורך מקור הטומאה הזו. וענין הזה

הוא כן, שס"ד מלאכי חבלה הם השורים אצל פתחי בני ישראל, במקומות המטונפים סמוך אצל המזוזה, לפי שבעל הבית בעצמו אינו חס על כבוד מצוה זו ולהחזיקו בטהרה, על כן ניתן להם רשות לשרות שם. והם ממונים כל אחד על יום אחד. **וכשנטמא אחד בלילה ח"ו בקרי, הוא תחת ממשלתו של זה הס"א, ולא יצא מתחת ידו עד כי יטהר.**

על כן, הירא את דבר ה', ורוצה להדבק בקדושתו ית', יזהר מאד באם שאירע לו מקרה בלתי טהור ח"ו, יטהר עצמו מיד בטבילה הראויה בבוקר, באם שאפשר. ולא יקיל כלל, כי אף שפסק הרמב"ם דהאידינא בטלו לטבילות דבעלי קריין, עם כל זה כבר כתוב בתשובה שמימיו לא ביטל טבילה אחת, ולא רצה לכתוב בפסקיו שהוא חיוב, מטעם מוטב שיהיו שוגגין כו'. וכבר האריך בזה המגיד להגאון בית יוסף ז"ל, כי **אין שיעור וערך לגודל השכר הנזהרים בטבילה זו.** על כן, יזהר אדם מאד לטהר עצמו מטומאה זאת על ידי טבילה ראויה, עכ"ל.

ג. לימוד תורה קודם השינה – שמירה מוראית קרי

כתב השל"ה הק' (מסכת חולין, פרק דרך חיים תוכחת מוסר, אות קס"ו): תורה היא שמירה גדולה שלא יטמא האדם בקרי בלילה, ואם ילמד אדם תורה קודם שכיבה, התורה משמרתו שלא יבא לידי כך, כמו שאמרו רבותינו ז"ל בפרק היה קורא (ברכות יד,א), אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המשביע עצמו מדברי תורה ולן, אין מבשרין אותו בשורות רעות, שנאמר (משלי יט, כג) 'ושבע ילין בל יפקד רע'. כבר נודע, כי רע נקרא המוציא זרע לבטלה, כענין שדרשו חז"ל בסוף סוטה, 'ונשמרת מכל דבר רע' (דברים כג,י) שלא יהרהר ביום וכו', והיינו, **שלא יבא לידי תקלת קרי בלילה, כשיהיה שבע מדברי תורה, כי דברי תורה מרפא לחולי זה.** ולכן ראוי לכל בעל תורה שלא ישכב עד שיקרא בתורה הרבה באופן שיהיה שבע, שכמו שהאדם שובע עצמו מאכילה עד אשר ילאה שלא יוכל לאכול יותר, כן ישבע עצמו מן התורה.

ד. הטבילה מועילה לראיית קרי להמעט הטומאה

רבי חיים ויטאל כותב ב'שער רוח הקודש' (דף ד,ב) על רבו האר"י הקדוש: בענין טומאת קרי אמר לי מורי ז"ל כי כל אותו היום מתגלת אותה הטומאה

וניכרת במצחו אף אם טבל, אלא שהוא גלוי דבר מועט. אבל אם לא טבל, הוא נגלה שם תמיד כל זמן שלא טבל.

ה. מעלת הטבילה והיודי למחרת הראיה דוקא

בספר 'עבודת הקודש' להחיד"א (יצפורן שמיר' אות ק"ד) כתב בזה"ל: מסורת היא שהרואה קרי וטובל ביום ההוא דוקא, ומתודה כראוי, נמחה המזיק של קרי.

ו. מעלת הטבילה לראיה קודם התפילה דוקא

ה'כף החיים' (או"ח סי' ע"ו, סעיף כ"א) הביא דברי החיד"א, ומוסיף בזה"ל: על כן נוהגים יראי ה' לטבול לקריין ביום ההוא. ואם אפשר להם טובלין קודם התפילה כדי למחות המזיק ולהתפלל בטהרה.

ז. מנהג חסידים לטבול למחרת תטה"מ

עוד כתב ב'כף החיים' (שם): ועוד יש חסידים ואנשי מעשה שנוהגים לטבול אפילו לתשמיש המיטה ביום ההוא, כדי להתפלל וללמוד בקדושה ובטהרה, וזה מנהג יפה הוא שאין למעלה הימנו, כדי שתעלה תפלתם ותורתם למעלה בקדושה ובטהרה, ועליהם תבא ברכת טוב.

ח. תפילה לרואה קרי

כתב בספר 'קיצור שלחן ערוך' (סימן קנ"א סעיף ה'): מי שראה חס ושלום קרי בלילה, כשניער משנתו יטול ידיו ויאמר בשברון לב, 'רבונו של עולם עשיתי זאת שלא בכוונה, רק בהרהורים רעים ובמחשבות רעות. לכן יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי מחוק ברחמיך הרבים עון זה, ותצילני מהרהורים רעים וכיוצא בזה לעולם ועד אמן כן יהי רצון'.

ט. ראה קרי - יטבול ויעסוק בתורה אבל לא יתענה

בקריינא דאיגרתא (ח"א, קס"ח) כתב בזה"ל: חלילה להתענות מי שראה קרי ח"ו, כי באמת לאונסו אין זה חטא כלל. ואפילו כשאינו לאונסו, לא זו הדרך לתקן על ידי תעניתים המחלישים את הגוף. ועיקר התיקון הוא על ידי עסק

התורה, כמבואר בזהר, וכל שכן כשהוא באונס שאין זה חטא, כי על פי הטבע כך הוא ולא בפשיעות האדם, **אבל טבילה ראוי מאוד לעשות, אם אפשר, וזה מוסיף קדושה הרבה להאדם**, אבל אינו חיוב גמור ובמקום שאינו יכול הרי אינו יכול ואונס רחמנא פטריה.

י. לעתים הדאגה שלא לראות קרי – גורמת לראיה

רבותינו, גדולי הדורות, האירו את עינינו בידיעה חשובה מאד, הנוגעת להמנעות מראיית קרי. לעתים, עצם המחשבה על ענין זה, ועצם הדאגה שלא לבוא לידי זה, הם עצמם גורמים חלילה לראיית קרי. הגאון בעל ה'כתב סופר' (שו"ת או"ח סי' ק"י) מצא בידיעה זו נחמה ליהודי כשר שראה קרי בליל יום כפור, אשר נאמר על כך שידאג כל השנה. לאחר אריכות דברים בענין זה סיים ה'כתב סופר' וכתב ברוב חכמתו כדלהלן:

אחר שכבר גילו לנו חז"ל ענין זה ודבר זה, כל הירא ומאמין באמונת אומן בדברי חז"ל, הוא חושב מחשבות בערב יום הכפורים למעט ולהרחיק מריבוי אכילה ושתייה ודברים המרבים זרע, ואיכא הרהורי דיומא דערב יום הכפורים, ובליל יום הכפורים הוא מלא רתת ופחד לבל יקרה לו מקרה לא טהור, ונוהגים לומר מזמורי תהלים המסוגלים לעכב הקרי. ומחשבות והרהורים בענין זה ורתת ובהלה, מפני זה גופא מביא לאדם שהמחשבות והרהורים בענין הקרי ורתת ובהלה מפניהם, זה גופא מביא אדם לידי כך רח"ל, ויש דבר לתלות בו דלא סימנא מילתא הוא, ואין לדאוג כל כך, ע"כ.

דבריו של ה'כתב סופר' נוגעים לכל אחד ובכל השנה. ודאי, חובה עלינו להזהר מכל ראייה והרהור ביום, כדי שלא נבוא לידי כך, חלילה. אך, יחד עם זאת, ראוי להסיח הדעת כליל מענין זה, לא לחשוב עליו, גם לא ברגשי פחד ומורא, כי גם עצם מחשבות אלו עלולות לגרום לדבר לקרוא. יש להיות דבוקים בקודש, בלימוד, בתפילה, באמונה, ותו לא מידי.

יא. ריבוי ההשתדלות לדחות הרהורים – יכול לגרום לחיזוק ההרהורים

נפלא הדבר כי גאון המוסר, רבי ישראל מסלנט זצ"ל ענה על דבר ראיית קרי, בסגנון קרוב מאד לדברי ה'כתב סופר' ('אגרות ומכתבים' מכתב כ"ה), וז"ל:

דבר הקרי מקרה לילה, הוא המסובב [התוצאה], ויסוד העבירה הוא ההרהור ביום. ואם ההרהור בא מאונס, יש להקל לבלי חושבה לעוול ואין להעמיק. ולא בהשתדלות מרובה לדחות ההרהורים, כי זאת טיבעת נפש האדם כל שמעמיק לדחות איזה רעיון איזה צער וכיוצא, עוד תתגבר ההתנגדות בנפש האדם, להלהיב המוזר לאדם. לזאת, מריבוי ההשתדלות לדחות ההרהורים, יכול להיות שתולד לפעמים סיבה גדולה לחזק ההרהורים.

יב. הנס אצל כהן גדול ביום הכפורים - מחמת האמור לעיל

במסכת אבות (פרק ה' משנה ו') מציינת המשנה כי מה שלא ראה כהן הגדול קרי ביום הכפורים, הוא אחד מעשרה ניסים שהיו במקדש. ולכאורה, יפלא, וכי מה פלא יש בדבר, שאדם קדוש ככהן הגדול, ביום הקדוש, יום הכפורים, במקום הקדוש, בבית המקדש, אינו רואה קרי, ומה נס יש בזה.

תשובת הדבר מצאנו בפירושו של רבי אברהם מפריצול זצ"ל על מסכת אבות. דבריו תואמים להפליא לדברי ה'כתב סופר', ורבי ישראל מסלנט הנ"ל, וכך הוא כותב: הדבר הזה מבואר היטב במסכת יומא, מה שסיפרו רבותינו ז"ל מסידור המאכלות, שהיה מנהג להאכילו ולהבריחו מן הטומאה, והיו מאכילין אותו דברים ממוצעים, ממוזגים, ומונעין ממנו הדברים החמים, אשר הם סיבת הטומאה, וגם סיפורים אחרים למנעו מזה. ולהיות, כי לפעמים הדמיון יפעל באדם, ואף בלא סבה גשמית, כי מפחדו של כהן גדול לקרי היה באולי יכול שיקרהו מקרה הקרי, כמשפט החוטאים בדמיון שיקרהו מה שייראה ממנו, על כן סיפר זה התנא כי דרך נס לא קרה קרי לכהן גדול.

יג. לעיתים ראיית קרי היא דוקא מחמת התגברות בקדושה

בעל ה'חיי אדם' (כלל קמ"ה סעיף כ"ג, נשמת אדם ס"ק ב') מבאר הענין שהיה זה בגדר נס, מה שהכהן הגדול לא ראה קרי ביום הכפורים, באופן אחר, ולמדים אנו מדבריו יסוד גדול, הנוגע לכל אחד גם בזמננו, וז"ל: צדיק גדול, כשמתגבר בקדושה, אזי המזיקין מתקנאין בו ומטמאין אותו, וזהו הנס של כהן גדול שלא ראה קרי ביום הכפורים ולזה צריך נס גדול, ע"כ.

יש ללמוד מדבריו כי גם אצל יהודי מן השורה, יתכן כי יקרה לו מקרה לא טהור מחמת עצם כך שנתגבר בקדושה. וכל שכן שיכול לקרות זאת אצל צדיק גדול, והכל משום קנאת השטן והמזיקין.

יד. הרואה קרי ביום כיפור

להשלמת הענין נציע בקצרה התייחסות הפוסקים למי שרואה קרי ביום הכפורים.

במסכת יומא (פח,א) איתא: תנא דבי רבי ישמעאל הרואה קרי ביום הכפורים, ידאג כל השנה כולה [שהוא בחשש מיתה]. ואם עלתה לו שנה, מובטח לו שהוא בן העולם הבא. וביאר רש"י: ידאג כל השנה כולה. שמא לא קיבלו תעניתו, והשביעוהו במה שבידם להשביעו, כעבד המוזג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו. ואם עלתה לו שנה, שלא מת, מובטח לו שמעשים טובים יש בידו שהגיגנו עליו, ובן עולם הבא הוא.

ענין זה נפסק בשולחן ערוך אורח חיים (סימן תרט"ו סעיף ב'), וז"ל: הרואה קרי בליל יום הכפורים ידאג כל השנה, ואם עלתה לו שנה מובטח לו שהוא בן העולם הבא. וכתב ה'משנה ברורה' (סי"ק ג') בזה"ל: ידאג כל השנה. שמא לא קבלו תעניתו, ושמראים לו שהקב"ה אין חפץ בשימושו. ועיין באחרונים שכתבו דהוא דוקא כשלא היה מחמת רוב אכילה ושתייה, או מחמת הרהור, וכדומה. אבל כשודע שבא מחמת הרהור וכדומה, אף דגדול עונו, מכל מקום אינו בספק מיתה, כי הוא בעצמו גרם לו. וכן אם עלתה לו שנה אינו מובטח שהוא בן עולם הבא.

הגאון בעל ה'קהלות יעקב' זצ"ל באגרותיו ('קריינא דאיגרתא' ח"א אגרת קס"ה) מרחיב הדברים, ומבטל לגמרי החשש של ראיית קרי אצל אנשים צעירים וכיו"ב. וכך כותב אותו גאון וקדוש לאחד שנכשל בטומאת קרי ביום כיפור:

לא ידאג כלל וכלל, כי דברי חז"ל אמורים למי שאירע לו, ר"ל, שלא מחמת טבעו כלל. וכגון נשוי ובן ארבעים ויותר, עמוס בתורה ויראת שמים, אשר המקרה נשלח לו מן השמים בגזירה מיוחדת. אבל אנשים צעירים, וכל שכן כשאינו נשוי, הדבר פשוט וברור שאירע הדבר מחמת טבעו, שהרהר לפני זמן מה או שהיה בקשוי, כי אפילו הרהור מלפני איזו שבועות גורם סוף

סוף לזה. וכן מבואר הדבר בתשובת צמח צדק מליובביץ ז"ל (חלק חו"מ בסופו, נדפס שער המילואים, ושם סי' ס"ד) בשם הגה"ק בעל התניא ז"ל, שהיה שוחק מאנשים שנצטערו על זה, כי דברי חז"ל הם דוקא לאנשים גדולים מאוד שאין להם מצד הרהור כלל עיין שם היטב.

כדברים האלה כן כתב רבי ישראל אלי" וינטרויב זצ"ל באגרת לאחד שנכשל בטומאת קרי ביום כיפור ('קונטרס אגרות' מכתב כ'. 'אגרות דעת' מכתב קצ"ג), וז"ל: יש לך לדעת שכבר לפני מאה וחמשים שנה קבעו הגדולים של הדורות שאין סעיף זה (בשו"ע) נוגע לנו, כי האויר כבר מלא מחשבות זרות וזה דוחף לראות קרי. אם כן אין שייך לומר כאן שמן השמים השביעוך על שיש תענית יום כיפור בענין זה. ומה שקרה בליל יום כיפור זהו רק נסיון לראות אם תתחזק בעבודה ובתורה להשתפר. **כל זה ברור לי אל תפחד.**

פרק יא

שמירת העינים מראות ברע - חובתה,
מעלתה וסגולתה לשמור על האדם

א. הקדמה

העינים הם בבחינת שער כניסה אל האדם, אל מחשבתו ואל לבו. אדם השומר את עיניו מראות ברע, כלומר, שאינו מביט על נשים, לא עליהן, ולא על תמונותיהן, ולא על כל כיוצא בזה, הרי הוא שמור ומוגן הרבה מן החטא. הכל מתחיל בראיה. מן ה'עין רואה' באדם אל ה'לב חומדי', ומשם הדרך קרובה חלילה אל 'כלי המעשה גומרים'. קשה לעצור את התהליך המתואר, כאשר הוא כבר נמצא באמצע. חייבים שלא להכנס אליו כלל. כלומר, שלא לתת דרור לכח הראיה שנתן לנו הבורא.

היצר הרע, אף הוא יודע זאת. יודע היצר הרע, גם יודע, כי אם יהא האדם שמור בעיניו, לא יבוא אל החטא החמור. מכיון שכן, לעתים הוא בא אל האדם באיצטלא דקדושה, כביכול, ומסמא את עיני השכל, למען יתן דרור לעיניו, בתואנה כי כך יגבר אצלו הנסיון, ויהא שכרו גדול יותר. כך ימליך את בוראו באופן רם ונשא יותר. דברים אלו, דברי הבל ושקר הם, כפי שיבואר להלן.

← אין יצר הרע שולט אלא במה שעניניו רואות (פוסת ח.א)

ב. הרבה סברו שייביטו בנשים ולא יכטלו וסופם שנכשלו

כתב ב'ספר החינוך' (מצוה קפ"ח): 'יזהר כל אחד ואחד לשמור עצמו לפי מה שימצא את גופו, כי השם יראה ללבב. ומכל מקום, מכל מה שהזהירו זכרונם

לברכה אין אדם רשאי לזוז ממוסרם הטוב. ואף על פי שהוא מוצא עצמו חשוך התאווה קצת [כלומר, שמכיר בעצמו שאינו בעל תאוה כל כך], לא יאמר 'כיון שאני מוצא עצמי כן, מה איכפת לי אם אסתכל בנשים, כי יודע אני בעצמי שלא יתעורר יצרי בכך', **שהרבה אמרו כן ונכשלו**. ועל זה רמזו זכרונם לברכה באומרם כי היצר בתחילה חלש מאוד והולך ומתחזק על האדם הרבה.

ג. אדם שעיניו שמורות - כולו שמור

הראב"ד בספרו 'בעלי הנפש' (שער הקדושה ד"ה והראש לכל) כותב: הראש לכל הגדרים שישמור האדם את עיניו מכל מה שאינו שלו וכו'. **אם ישמור את עיניו נמצא לבו שמור, ומתוך שיהיו עיניו ולבו שמורים נמצא כולו שמור**, כי על ידי שלשה חושים שבאדם העון נגמר, והם הראות והמחשבה והמשוש, עכ"ל.

◀ **עינא ולבא תרי סרסורי דעבירה הם [העין והלב שני סרסורים של עבירה הם]** (ירושלמי ברכות פרק א, הלכה ה)

◀ **אמר הקדוש ברוך הוא אי יהבת לי ליבך ועינך, אנא ידע דאת לי [אמר הקב"ה, אם אתה נותן לי הלב שלך והעיניים שלך, אני יודע שאתה שלי] (שם)**

ד. עצה טובה - להיות רחוק מן העבירה

הרמח"ל בספרו 'מסילת ישרים' (פרק י"ג) מעיד ואומר כי אם חלילה מתקרבים לעבירה, קשה להמנע ממנה, ולכן העצה היא להשאר רחוק ממנה. וז"ל: תראה כי זאת היא [הפרישות] תחבולה גדולה לאדם למען הנצל מיצרו, כי כיון שבהיותו בעסק העבירה קשה עליו לנצחו ולכבוש אותו, **על כן צריך שבעודנו רחוק ממנה ישאיר עצמו רחוק, כי אז יהיה קשה ליצר לקרבו אליה**.

◀ **אין כשמירת הראיה, כדי להשאר רחוק מן העבירה!**

ה. היצר הרע מטענה את האדם כי אם יביט ולא יחטא – שכרו מרובה

כתב בחידושי הצ"ח (ברכות ה, א): יען שקודם שנלכד האדם ברשתו של היצר הרע, אין ליצר הרע כל כך שליטה להחטיאו, וערום יערום [כלומר, בא עליו בערמה], שבא לטובתו לזכותו להרבות שכרו, כי אם לא יסתכל בערוה כלל אין שכרו מרובה מה שאינו חוטא, אבל אם יראנה ויסתכל ביופיה ואפילו הכי ימנע מלהרהר בה, בעבור יראת חטא, אז שכרו מרובה. וכן אומר לו היצר הרע, 'הסתכל בערוה וכוף ליצרך ותקבל שכר', ועושה עצמו כאילו אינו יצר הרע, רק גם הוא מצד היצר טוב, ובא לעשות לו טובה. **ובאמת הוא רוצה להאבידו, צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו.** ועל ידי ההסתכלות כבר יש לו שליטה בו.

ו. עין נואף שמרה נטף

אמרו חז"ל במדרש רבה (ויקרא כג, ב): כתיב (איוב כד, טו) 'ועין נואף שמרה נשף, לאמור, לא תשורני עין וסתר פנים ישים'. אמר ריש לקיש, שלא תאמר שכל מי שהוא [חוטא] בגופו נקרא נואף, נואף בעיניו [שהוא מסתכל בעריות וזן עיניו ממנו. עץ יוסף] נקרא נואף, שנאמר 'ועין נואף'.

ז. עוצם עיניו מראות ברע – יקביל פני שכינה

עוד אמרו שם במדרש (כג, ג): רבי מנשיה בר בריה דרבי יהושע בן לוי אמר מצינו שכל מי שרואה דבר ערוה ואינו זן עיניו ממנה, זוכה להקביל פני השכינה, מאי טעמא כתיב (ישעיה לג, טו) 'ועוצם עיניו מראות ברע', מה כתיב בתריה (שם) 'מלך ביפיו תחזינה עיניך תראינה ארץ מרחקים'.

ח. 'מה טובו אהליך יעקב' – שלא הביט האחד באשת רעהו

הבה ונראה דבר נפלא. אפילו בלעם הרשע השכיל להבין כי שמירת העינים גורמת להשראת השכינה. בתורה (במדבר כד, ב) כתוב, 'וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו'. אומרת הגמרא במסכת בבא בתרא (א, ס): 'מה ראה, ראה שאין פתחי אהליהם מכוונין זה לזה, אמר, ראויין הללו שתשרה עליהם שכינה.'

בגמרא לא נתבאר מה המעלה בכך ש'אין פתחי אהליהם מכוונין זה לזה', וממה התפעל כל כך בלעם עד שאמר כי ראויין הם להשראת השכינה. אבל הענין מבואר בילקוט שמעוני (פרשת בלק, רמז תשע"א), וכך נאמר שם: עד שהן במצרים עבדו אלילים, ואף על פי כן לא היו פרוצין בעריות, שנאמר 'גן נעולי וגו'. ובשעה שירדו למצרים, היו צנועים כל אחד ואחד בתוך אהלו, שנאמר 'איש וביתו באו', **לא ראובן היה מביט באשתו של שמעון, ולא שמעון באשתו של ראובן**, אלא כל אחד באהלו צנוע. ואפילו כשהיו ששים רבוא במדבר, כך היו צנועים, ולא היה אחד מהם פותח פתחו כנגד פתחו של חברו, **כיון שצפה בלעם 'וירא ישראל שוכן לשבטיו', התחיל משבחון, 'מה טובו אהליך יעקב'.**

ט. דברי הגר"א בעוצמת כח הראיה והנהגתו בענין זה

הגר"א (תיקוני זהר דף פ"ט, ב ד"ה את) מפליג בתיאור כח הראיה. הראיה קולטת הרבה יותר מהשמיעה. הראיה נקלטת באדם יותר מאשר בשמיעה. הראיה משפיעה על האדם יותר מאשר השמיעה.

המסקנה העולה מאלו הדברים, עד כמה צריך להזהר מראיה האסורה, כי צריך עבודה מרובה, לעתים של שנים, כדי לבטל השפעה של ראייה אחת בשניה אחת!

כך כותב הגר"א ז"ל: הרבה חילוקים בין ראייה לשמיעה וכו'. בראיה אחת יכולים לראות מה שאי אפשר לשמוע בזמן גדול. והראיה אינה נשכחת מהרה. כשרואה אדם אחד מכירו לאחר זמן הרבה. וכן נקבע האהבה והשנאה בראיה יותר, וכמו שכתוב במשה רבינו (שמות לביט), 'וירא את העגל', שהתפעל יותר מבמאמר השם יתברך. וכן הראיה מבוררת יותר, וצחה להבין מבשמועה, וכמה מדריגות עוד ותבין בזה הרבה סתרי תורה.

אין לנו שמץ מושג מגדלותו של הגר"א, בתורתו, בצדקתו, בקדושתו ובפרישותו. אבל זאת ידועים אנו מעדויות נאמנות כי הגר"א שמר את כח הראיה שלו באופן מופלא. בניו של הגר"א מעידים (הקדמה לביאור הגר"א על שו"ע או"ח): הן בהיותו בן י"ג שנה ויום אחד קיבל תוקף חסידותו ופרישותו כתועפות ראם לו. **מאז לא הסתכל עד יום מותו מד' אמותיו חוצה.** כך גם מעיד גדול תלמידיו, רבינו חיים מולאזין (הקדמה לביאור הגר"א על ספרא דצניעותא):

כי **חוץ לארבע אמותיו לא נסתכל מעודו**, וגודל פרישותו מכל ענייני העולם היה להפליא.

י. 'לא הביט בה' – קדוש הוא

עד להיכן הדברים מגיעים. עד להיכן מתרומם האדם כאשר הוא עוצר עצמו מלהביט במקום האסור, יש לנו ללמוד מהאמור בתלמוד ירושלמי (מסכת יבמות פרק ב' הלכה ד'): אמר רבי יודה בן פזי, ולמה סמך הכתוב פרשת עריות לפרשת קידושין, ללמדך שכל מי שהוא פורש מן העריות נקרא קדוש, שכן שונמית אומרת לאישה, 'הנה נא ידעתי כי איש אלקי קדוש הוא'. אמר רבי יונה, **'קדוש הוא' ואין תלמידו קדוש. רבי אבין אמר, שלא הביט בה.**

נורא נוראות. על מה ולמה זכה אלישע להקרא בתואר 'קדוש הוא', על שלא הביט בה. הוי אומר מצתה, כשמזדמן לאדם נסיון, להביט או להמנע, הרי שעל כף המאזנים עומדת האפשרות לזכות לתואר 'קדוש', או חלילה, להיפך. ומי פתי יתן לעצמו להפסיד הזדמנות פז זו?

יא. שמירת העיניים – יסוד הקדושה ויסוד כל התורה כולה

הגאון הצדיק רבי אליהו לפיאן זצ"ל מאריך ומרחיב בביאור הענין שהיסוד לכל האדם, ולכל התורה הקדושה, הוא, הקדושה. והקדושה הלא היא, שמירת העיניים ושמירת המחשבה. כשיש יסוד בנוי היטב, אפשר להקים עליו בנין לשם ולתפארת. אבל, אם חלילה, האדם חסר את היסוד, או אז הכל חסר. אם אין יסוד, אין בנין.

וכך כתב בספרו 'לב אליהו' (חלק ב' עמוד מ'): **העבודה הראשונה אשר צריך לעמול עליה בימי הנעורים היא הקדושה, כי זה היסוד לכל התורה כולה.** והעשה טוב של מדת הקדושה תלוי בסור מרע של רדיפה אחר התאוה, וכמו שאמרו חז"ל (ירושלמי ברכות פרק א, הלכה ה) עינא וליבא תרי סרסורי עבירה. וידוע דברי החפץ חיים זצ"ל בפרשת ציצית (במדבר טו, לט), 'וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם, ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וכו' למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי'. ושואל החפץ חיים זצ"ל מה זה שכפל

הכתוב שני פעמים, זה אחר זה, פעם אחת 'וזכרתם את כל מצות ה', ואחר כך מיד עוד פעם 'למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי וכו'.

ואמר החפץ חיים דבפעם השניה כתיב מיד בהמשך 'והייתם קדושים לאלוקיכם', ולכן כפל הכתוב ואמר כי לעשות כל המצוות ולהגיע על ידם להיות קדושים לאלוקיכם, צריך מקודם לקיים 'ולא תתרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', ואז תגיעו ל'למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלוקיכם', כי הלב והעינים הם תרי סרסורי דעבירה, ואם האדם זונה אחרי עיניו, ולבו לתאוה יבקש, האיך יוכל להיות קדוש לאלוקיו, שהרי יש לו בקרבו אלוקים אחרים זולתו, וכמו שאמרו חז"ל על הנאמר 'לא יהיה בך אל זר', איזהו 'אל זר' שהוא בגופו של האדם, הוי אומר זה יצר הרע. לכן צריך לעקור מקודם מדה זו מלבו, שלא לרדוף אחרי התאוה ולשמור את העינים שלא לטמאם, ואז יגיע להתקדש בקיום המצות אשר יעשה, כמו שכתוב 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' וכו' 'והייתם קדושים לאלוקיכם', עכ"ל.

יב. העין מסוגלת להשחית לנפש יותר משאר הכוחות שבו

החפץ חיים בספרו שמירת הלשון (חלק ב, פרק ל') כתב בזה"ל: העין הוא הפתח הראשון של יצר הרע שדרכו נכנס כח החמדה והתאוה בלב האדם וכו', ועל זה נרמז באיכה (ג.נא) 'עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי'. שהעין השחיתה לנפשו יותר מכל שאר כוחות הגוף, שכולם לא באו לגמור אלא מה שהתחיל בעיניו.

פרק יב

ה'מחשבה' – גודל חשיבות שמירתה
ועוצם הסכנה הטמונה בה

א. הקדמה

המחשבה היא הדבר הדק והרוחני ביותר שקיים באדם. היא איננה נראית ואיננה מורגשת. כמעט, 'כחלום יעוף'. היתה ואיננה.

מחמת כך נוטים בני האדם לחשוב כי אין נחיצות לשמור על המחשבה מהרהורי נשים ותאוות רעות. אכן חז"ל הקדושים השמיעונו כי 'הרהורי עבירה קשים מעבירה'. הסברים רבים נאמרו בזה. לכל הדעות ולכל הפירושים הרהורי עבירה קשים מכיון שהם נעשים על ידי המוח, המקום העליון ביותר באדם, מקום הנשמה. בנוסף, המחשבה היא בבחינת שער אל המעשה. אין האדם בא לידי שום מעשה, אם לא שקדמה לו מחשבה. מחשבה רעה, סופה שתביא בעקבותיה מעשים רעים [וכדברי ה'נודע ביהודה' בסמוך]. לכן, אדם שמחשבתו שמורה מהרהורים רעים, הרי הוא מוגן ושמור מן החטא.

הבה ניתן את המשקל הנכון למחשבתנו! הבה נבין את ההשפעה שיש למחשבה על המעשה! הבה נקבל על עצמנו לשמור את מחשבותינו, שלא יכנסו בהם דברי הבל ורעות רוח. מחשבות שכל שורשן ואחיזתן הוא בדמיון בלבד. אם נזכה לזה, הרי נזכה להיות שמורים ומוגנים מן החטא בפועל, חלילה.

ב. מחשבת תאוה נגמרת ל"ע במעשה חמור

הגאון הגדול, הפוסק בדורו, בעל ה'נודע ביהודה', האריך בדרשותיו (ספר ידרשות הצל"ח' דרוש כ"ז אות י"ט) להוכיח את בני דורו בענין זה של שמירת המחשבה, ובתוך דבריו הוא קובע כי בענינים אלו של הרהורי נשים, אין כאן מחשבה בלבד, אלא מעשה בפועל ממש, מעשה של הוצאת זרע לבטלה. נעתיק חלק מדבריו הנוראים:

בעוונותינו הרבים מגרים יצר הרע בנפשיהו, עושים רקודים ומחולות, נערים ובתולות אשר אי אפשר בלא הרהור עבירה וכו', והשטן מרקד ביניהם, ודי לנו בצער גלות השכינה משאר עבירות, או לנו מיום התוכחה וכו'. ולא תקל לומר, 'הלא אין כאן אלא מחשבה, ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה', לא כן הוא, **מחשבה זו היא פעולה ממש, שעל ידי כן מוציא זרע לבטלה.** ובהדיא אמרו במסכת קידושין (מ. א), 'ואלא מה אני מקיים הנני מביא רעה אל העם הזה, רעה פרי מחשבותיו' (ירמיה ו, יט), ב'מחשבה העושה פירות', ולדידי על הרהור נשים קאי.

ג. דחיית מחשבה רעה - כפיית הסטרא אחרא

בספר 'כתר ראש' כתב רבינו חיים מולאזין זצ"ל (אות קל"ו): מחשבה רעה, גם הראשונים לא נצלו מזה, וכדאמרו רבותינו ז"ל שלש עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום, הרהור עבירה וכו'. ואם מסיח דעתו מן המחשבה רעה, בזה כופה הסטרא אחרא, ואם מחשב בה, זו רעה חולה, רחמנא ליצילן, ע"כ.

זוהי גדלותו העצומה של האדם הקטן. בכוחו הקטן לפעול גדולות ונצורות בעולם. בכוחו להלחם עם הכח הנורא הקרוי 'סטרא אחרא'. האדם דוחה מעליו מחשבה רעה, הרהור אסור, ובזה הוא פשוט כופה את הסטרא אחרא. כלומר, הוא מחליש את כוחה בעולם. כמה נפלא הדבר. כמה מסוכן הדבר.

ד. שמירת המחשבה - שמירת האדם כולו מכל רע

המחשבה, כאמור לעיל, היא השער הראשי של האדם. אם המחשבה שמורה, הרי השער סגור ומסוגר בעד דברים רעים ומרים. אין להם כניסה

אליו. אבל, חלילה אם המחשבה פרוצה, הרי השער כולו פרוץ, ומי יודע עד להיכן אפשר להדרדר כאשר השער פרוץ ופתוח.

עלינו לדעת, כי נתינת מדרך כף רגל, ולו הכי פחותה, סופה להגמר באסון. חז"ל הק' מגלים לנו זאת באומרם (סוכה נב,א): אמר רבי אסי **יצר הרע, בתחילה דומה לחוט של בוכיא, ולבסוף דומה כעבותות העגלה**, שנאמר (ישעיהו ה,יח) הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה, ע"כ. בתחילת הדרך האדם נלחם כנגד חוט דק כחוט של קורי עכביש, אך אם אינו מנצח את החוט הדק, סופו שיהא עליו להלחם כנגד עבותות העגלה, ה' ישמרנו.

ה. הנמשך אפילו מעט אחר התאוה – יאבד לגמרי

אדונינו הגאון מוילנא זצ"ל הזהיר על ענין זה בלשון חריפה, כפי המובא בספר 'אבן שלמה' (פרק ב, אות ז): לא יאמר אדם אלך מעט אחר התאוה והחמדה, ואחר כך אפרוש מהם, כי **כיון שהתחיל למשוך אחריהם, נטרד והולך מן החיים הנצחיים לגמרי, כי קשה מאד לפרוש מהם**, ואף מי שיש בו יראה ותורה ומצות כשנמשך אחר התאוה יאבד הכל, ע"כ.

לכן, חלילה לנו לחשוב כי מאומה לא יקרה לנו אם מחשבחנו לא תהיה שמורה, וניתן דרור וחירות לענין של הרהורי נשים. עלינו לדעת באופן הברור והנחרץ ביותר, כי דבר זה יגמר באסון. חלילה יתקיים על ידי כך דבריו של הגר"א שיהיה 'נטרד והולך מן החיים הנצחיים לגמרי'.

ו. כשהאדם מקדש את מעשיו הקב"ה מטהר את מחשבותיו

הגאון בעל ה'משך חכמה' מאיר את עינינו בענין שמירת מחשבת האדם. כי באמת קשה מאד לשמור על מחשבת הלב, דמעשה האדם יכול לשלוט על אבריו ולמנוע אותם מעשיה האסורה, אבל המחשבה היא ענין דק וקל, אשר קשה מאד לאדם לשלוט עליה. ברם, לדברי ה'משך חכמה' יש על כך הבטחה בתורה הק', שאם האדם יעשה כל שביכולתו להיות שמור, ויעשה פעולות של שמירה ושל התקדשות, וכגון, שימנע עצמו מללכת במקומות של נסיונות וכדו', או אז הקב"ה ישמור ויטהר את מחשבתו.

וכך כותב ה'משך חכמה' (ויקרא כז) על הפסוק 'והתקדשתם והייתם קדושים':
 הגם כי כוחות המחשבה אינם ברשותו של אדם, כי מה יעשה אם הלב חושב
 והשכל מטעה, לכן הבטיח השם יתברך 'והתקדשתם', **שתעשה פעולות להיות**
קדוש במעשה, ברחוק מכל התועבות, ואני אבטיח אתכם 'והייתם קדושים',
שאתהר גם מחשבתם, והבא לטהר מסייעין אותו (שבת קד,א).

ז. לב האדם - קדש הקדשים. מחשבה רעה - פגם בקדש הקדשים של מעלה

רבי חיים מואלזין בספרו הקדוש 'נפש החיים' (שער א', פרק ד') כותב דברים
 נוראים על החומר שיש במחשבת איסור. תסמרנה שערות ראש האדם לנוכח
 הדברים. להבנת הדברים הוא פותח וכותב דברים חשובים בדבר מעלת
 האדם, וההשפעה שיש למעשיו על העולמות העליונים: זאת תורת האדם כל
 איש ישראל אל יאמר בלבו, חס ושלום, כי מה אני ומה כחי לפעול במעשי
 השפלים שום ענין בעולם. אמנם יבין וידע ויקבע במחשבות לבו, **שכל פרטי**
מעשיו, ודבוריו, ומחשבותיו, כל עת ורגע, לא אתאבדו, חס ושלום, ומה רבו
מעשיו ומאד גדלו ורמו, שכל אחת עולה כפי שרשה לפעול פעולתה בגבהי
מרומים בעולמות וצחצחות האורות העליונים.

בהמשך הדברים הוא כותב כי האדם מכוון כנגד ענינים גבוהים למעלה,
 ולב האדם הוא כנגד בית קדשי הקדשים של מעלה, ועל פי זה הוא כותב
 כיצד יש להביט על ענין מחשבת האדם, וז"ל: **בעת אשר יתור האדם לחשוב**
בלבבו, מחשבה אשר לא טהורה בנאוף רח"ל, הרי הוא מכניס זונה, סמל
הקנאה, בבית קדשי הקדשים העליון נורא, בעולמות העליונים הקדושים ח"ו,
ומגביר רח"ל כוחות הטומאה והסטרא אחרא בבית קדשי הקדשים העליון,
הרבה יותר ממה שנגרם התגברות כח הטומאה על ידי טיטוס בהציעו זונה
בבית קדשי הקדשים במקדש מטה.

ח. ראייה עצומה עד כמה חמור האיסור להרהר בעריות

מדברי הפוסקים אנו למדים ראייה מופלאה ועצומה, עד כמה חמור הוא
 האיסור להרהר בנשים, ולבוא מתוך זה חלילה לידי חטא ועון נוסף של
 הוצאת זרע לבטלה, שהרי כדי להתגבר על הרהורים רעים התירו לאדם
 להרהר בדברי תורה בבית הכסא, ושאר מקומות האסורים.

הנה כן כתב בספר חסידים (סי' כ"ח): אם אדם במרחץ או במקום הטינופת ואהבת אשה נכנסה בלבו, או עוברת לפניו, יהרהר בדברי תורה, כי דברי תורה יפים לטהר הלב מיצר הרע. **ואף על פי שבכל מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ ובית הכסא, להפריש אדם מן העבירה מותר.**

וכבר הרגיש החיד"א בפירושו על הספר חסידים במקנה העולה מן אלו הדברים, וז"ל: **מכאן נראה כמה תוקף חומר איסור ההרהור בעריות, עד שלבטלו מתירין איסור חמור להרהר בדברי תורה במקום הטנופת.**

דברים אלו נפסקו להלכה ולמעשה במגן אברהם (או"ח סי' פ"ה, סעיף ד), ובחכמת אדם (שער בית הנשים כלל קכ"ז, ב), ובערוך השלחן (או"ח סי' פ"ה, ב), ובמשנה ברורה (או"ח סי' פ"ה, י"ג), כולם כאחד ענו ואמרו כי למעשה ולדינא: אם נכנס בלבו הרהור עבירה מותר להרהר שם בדברי תורה מפני שזהו כמו להפרישו מאיסור שהתורה מצלת מהרהורים רעים.

ועתה נוסף ונתבונן, דהלא האיסור להרהר ולדבר בדברי תורה במבואות המטונפות מבואר הוא בגמרא בברכות (כד, ב) ונדרש על ענין זה הפסוק החמור (במדבר ט"ו, ל"א) 'כי דבר ה' בזה'. ורבינו יונה בשערי תשובה (שער ג, מ"ד) האריך בחומר האיסור. ובנשמת אדם (כלל ג, סעיף ו) הביא שיטות שיש אומרים שהוא איסור מדאורייתא. ועיין עוד בחזון איש (או"ח סי' י"ז, ד). והנה רואים אנו כי פשוט הדבר לכל הפוסקים הנ"ל כי אף על גב שאיסור חמור הוא להרהר בדברי תורה במקומות המטונפים, ויש בזה משום 'דבר ה' בזה', עם כל זה כדי להמנע מהאיסור של הרהורים אסורים, מותר לו לאדם זה להרהר בדברי תורה. נורא נוראות!

פרק יג

גדר איסור הוצאת זרע לבטלה
וביטול סברות של היתר אצל אנשים מסוימים

א. הקדמה

הגאון בעל ה'בן איש חי' בספרו שו"ת 'רב פעלים' (חלק ג, אבן העזר סימן ב') ערך תשובה ארוכה כנגד מי שרצה לחדש סברות של היתר להוציא זרע לבטלה לאנשים מסוימים שאינם יכולים לילד. ה'רב פעלים' יצא כנגדו בחרב ובחנית, ודחה דבריו מכל וכל. מתוך דבריו יכולים אנו לעמוד מעט על גדרי האיסור, ועל חומרתו.

ראינו לנכון להציע כל דבריו, תוך שהם מחולקים לאותיות ובתוספת כותרות, להקל על המעיין. וכבר נתבאר להלן (חלק ג, פרק ח) מדברי רבי ישראל מסלנט זצ"ל, כי הלימוד בענין מסוים, מועיל מאד לאדם לעמוד בנסיון הקשור ללימוד זה. על ידי שנעסוק בהלכות איסור זה של הוצאת זרע לבטלה, נזכה לעמוד בנסיונות הקשורים ללימוד זה.

ב. איסור הוצאת זרע לבטלה גם לזקן או אדם שאינו יכול לילד ילדים

פותח ה'רב פעלים' דבריו: מכתבך הגיע לידי, ומן הראוי שלא להטפל להשיב על דברי שטות כאלה, אשר עלה בלב אותו האיש, להתיר לעצמו איסור השחתת זרע לבטלה בידיים. ודי בדברים שכתבתי לך מקדמת דנא, שדבר זה הוא איסור גמור ואין בו צד היתר כלל.

ואשר כתבת במכתבך זה השני, שזה האיש יש לו טענה להתיר לעצמו דבר זה, וטענתו היא זאת כי מפני מה אסור להוציא זרע לבטלה, שמא באותה טיפה נולד ילד, והנה זה האיש אינו ראוי להוליד מטיפות זרעו ילדים, מפני שאינו יכול לשמש מחמת עקימת הגיד שלו, ונמצא זרע שלו אינו חשוב לכלום, עכ"ד. הנה דברים אלו הם אינם טענה אלא הם תואנה היוצאה מיצר הרע, **להתיר לו איסור החמור מכל האסורין**, כי כח תאותו ברע הוא מכניס בלבו דברים אלו שהם הבל וריק.

כי מי הגיד לו דאיסור השחתת זרע לבטלה הוא מפני שהיה נוצר מאותה טפה ילד, דאם כן לפי דבריו אדם זקן שאין לו גבורת אנשים ואינו יורה כחץ, וכן מי שהוא עקר מעיקרו דכל אלו אין זרע שלהם ראוי להוליד, יהיו מותרים להשחית זרעם בידיים, ודבר זה לא נשמע בעולם.

ג. ראייה מדור המבול לאמור לעיל

ומקרא מלא דבר הכתוב בדור המבול בפרשת נח, דכתיב 'כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ', ובודאי ביכל בשר' איכא כמה וכמה בבני אדם ובשאר בריות שאין ראויים להוליד, ומפרש הכתוב כי האלוקים השחית העולם ואת כל בריות שבו בעבור עון השחתת זרע, וכך קבלו חז"ל דהמבול היה בעבור עון זה של השחתת זרע לבטלה, ולכן ברותחין קלקלו וברותחין נדונו.

ד. דרך אישות מותר גם באי אפשר להוליד כלל

ועוד, אם איסור השחתת הזרע תלוי בזה מפני שהוא מאבד זרע שראוי להוליד, אם כן יהיה האדם אסור לשמש עם אשתו קטנה, או זקנה או איילונית ועקרה, דנמצא משחית זה את זרעו שנותנו בקרב אשה שאינה ראויה להוליד, גם עוד היה אסור לשמש עם אשתו מעוברת כיון דזרע זה אשר ישליך ברחמה אינו מוליד, דאין האשה מתעברת בזמן עיבור שלה, על כן מוכרח אתה לומר דלא תליא הא בהא, כי איסור השחתת הזרע לאו משום שגורם שילך הזרע לאיבוד בלא הולדה, אלא האיסור משום דמשליך זרעו במקום שלא הותר לו להשליך.

ה. 'כן יסד מלך העולם, שיטיל הזכר זרעו רק במקום המיוחד לכך, אפילו באשתו'

כי הבורא יתברך גזר שלא ישליך הזכר את זרעו אלא בנקבה, שהיא מן המין שלו במקום שהוא מיוחד להשלכת הזרע, כי אפילו באשתו של אדם אם משליכו במקום האחור שהוא פי הטבעת, הרי זה בכלל משחית זרעו לבטלה, כי כן יסד מלכו של עולם, שלא יטיל הזכר זרעו אלא במקום המיוחד לכך אפילו באשתו, אבל שלא כדרכה הרי זה משחית זרעו. ואל תתמה אם מטיל זרעו בגוף אשתו, למה יהיה נחשב זה משחית זרעו, הנה זו גזרת מלך היא, כאשר אתה רואה שדם נדה היוצא מאותו מקום אסור, וממקום אחר מותר, וכן ענין הטלת הזרע אם יטיל באותו מקום מותר, ואפילו האשה קטנה או גדולה או מעוברת או עקרה, שאין הזרע הזה מועיל להוליד, אבל אם יטיל אותו במקום אחר, הרי זה משחית זרעו ואסור, וכל שכן אם מטיל זרעו על עצים ואבנים דאסור.

ו. מסקנת הדברים והעולה להלכה על פי זה

ופוק חזי [צא וראה] מה שכתב הגאון בשו"ת 'בנין ציון' (סי קל"ז), וז"ל, אטו השחתת זרע תלי בעיבור, דאם כן עקר וסריס שאינו ראוי להוליד, היא מותר להשחית זרעו, ועוד דזרע שאינו יורה כחץ דאמרינן בגמרא דנדה שאינו מוליד, יהיה מותר להשחיתו, ועוד דלפי מה שאמרו ביבמות דף י"ב ובנדה דף י"ג דתלי איסור השחתת הזרע בצווי פרו ורבו, אם כן מי שקיים פרו ורבו יהיה מותר להשחית זרעו, וח"ו לומר כן, אלא ודאי איסור השחתת זרע הוא איסור לעצמו אפילו הזרע אין ראוי להוליד ואפילו אין צריך להוליד, עכ"ל.

הנה נמצא דברי הגאון הנזכר הם כפי טענה הראשונה שטענתי בתחלת דברי, אך טענתי השניה היא חזקה יותר, והוא ממה שמצינו דמותר לשמש עם קטנה ועם זקנה ועם עקרה ועם מעוברת, ולכן בעל כרחך צריך לומר דהשחתת הזרע אין איסורו משום דהזרע הזה היה יוצא ממנו ולד וזה מאבדו, אלא האיסור הוא דאינו משמש כאורחיה להטיל זרעו ברחם הנקבה, במקום אשר נתקן ונתייסד מאת הבורא יתברך בטבעו ומנהגו של עולם. וכן מפורש בדברי רבינו האר"י ז"ל, **המוציא שכבת זרע לבטלה, פוגם במחשבה ובדעת**

**עליון, כיון דמעשיו הם זכר בלי נקבה, שאינו משמש באשה אלא ברקנייא
ובחוץ יעמוד, ע"כ.**

ועוד כבר עשיתי בס"ד הוכחה גדולה ממה שכתב הכתוב בדור המבול
יורא אלהים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ,
שפירש כאן עון השחתת זרע לבטלה שהיה ביד כל בשר, ואיך שייך להיות
עון זה ביד כל בשר, והלא בודאי יש כמה וכמה שאין ראויים להוליד מן
זרע שלהם כלל, אלא ודאי דהא לא תליא בהא, אלא אפילו אם זרע זה אין
ראוי להוליד, יש בו איסור השחתה, וכל שכן בנידון של זה האיש שזרעו
ראוי להוליד ורק שאינו יכול להטיל אותו ברחם האשה כדרך כל הארץ כדי
שיוליד.

ז. השופך זרעו לבטלה ממית צורת האדם טיש בזרע

ועוד יש טענה אחרת לבטל דבריו של אותו האיש שחושב כיון שהוא
אינו יכול לבעול האשה מחמת דהגיד שלו עקום, ונמצא דאי אפשר להיות
מזרעו פרי ולהכי יוכל להשחיתו, דודאי דברים אלו הם הבל וריק, ואין בהם
ממשות כלל, דהא אמרו חז"ל בגמרא דנדה דף י"ג כל המוציא שכבת זרע
לבטלה כאלו שופך דמים, שנאמר הנחמים באלים, ותחת כל עץ רענן, אל
תקרי שוחטי אלא סוחטי ע"ש, ופירשו הטעם מפני שצורת אדם ממש יש
בזרע האדם ונראה בכלי הידוע, ובעוד הזרע חם רואין אותו מתנועע כמו
שכתב בספר הברית.

ולפי דבריו אותו האיש שיש לו זרע גמור, אך מפני שאי אפשר להטיל
אותו ברחם האשה כדי להוליד ממנו, יהיה מותר לו להשחיתו להשליכו
בחוץ על עצים ואבנים, ואין זה כשופך דמים. אם כן לפי דבריו אדם
גוסס ונוטה למות בודאי הגמור יהיה מותר להמיתו בידיים, ובאמת הלכה
פסוקה היא ההורג את הגוסס חייב עליו מיתה, ולמה חייב והלא הרג אדם
שאי אפשר לו לחיות עוד, וכן כאן אף על פי שזרע שלו אי אפשר להיות
ממנו ולד מפני שאינו יכול להטילו ברחם אשה, אפילו הכי אם משחיתו
הרי זה שופך דמים, מפני שצורת אדם שלם יש בזרע, ונראה בכלי הידוע
שהוא צורת אדם ממש ומתנועע, ולכן אמרו כאלו שופך דמים. ועוד

מעיקרא מה שחושב אותו האיש שאינו יכול לבעול, גם זה אינו דמי הגיד לו שאינו יכול לבעול, והלא אפילו אדרוגינוס יכול לבעול על ידי הדחק, דמשנה ערוכה היא בפרק ח דיבמות אדרוגינוס נושא אשה, ואי לאו בועל איך נושא.

ח. סיום התשובה והצורך בתיקון גדול על החטא החמור מאד

על כן זה האיש שהיה מוציא שכבת זרע לבטלה בידים צריך לו תיקון על העבר, **כי האיסור חמור מאד, ואפילו בעיני הנכרים הוא קשה ומר ב"מ**, והפליגו בזהר הק' בחומר איסור שבו, ואמרו דאית ליה תיובתא בטורח סגי, וגדולה מזו אמר רבינו האר"י ז"ל דאותם טיפות זרע שאינם ראויים להוליד היוצאים מן האדם אחר תשמיש נולד מהם משחיתים והאדם ממית אותם על ידי קריאת שמע, וצריכין תיקון לכוין בזה, וכל שכן זרע גמור ממש שמצידו ראוי להוליד, והשם יתברך יאיר עינינו באור תורתו אכ"ר.

פרק יד

דור המבול - החטא, העונש והלקחים עבורנו

א. דור המבול - על מה ולמה?

כולנו מכירים ויודעים מפרשת דור המבול. עוד בהיותנו רכים בשנים למדנו בתלמוד תורה מהעונש הגדול והנורא שהביא הקב"ה על אנשי הדור ההוא. עונש שכמותו לא היה, ואף לא יהיה. מבול. "כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו. וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים, וימחו מן הארץ". הקב"ה ברוב חרונו וכעסו על חטאותיהם של אנשי הדור ההוא, החזיר את הבריאה כמעט למצב של חדלון מוחלט. האנשים מתו. בעלי החיים מתו. היקום כולו נמחה מעל פני האדמה.

השאלה מתבקשת בכל עוצמתה - על מה היה חרי האף הגדול הזה? מה עשו אנשי הדור ההוא, אשר בגין כך נגזר עליהם ועל הבריאה כולה, עונש כה חמור?

ב. המבול - עונש על שהוציאו זרעם לבטלה

תשובה על השאלה הנ"ל, מבוארת היא בדברי חכמינו ז"ל (נדה יג,א): רבי אליעזר אומר, כל האוחז באמתו ומשתין, כאילו מביא מבול לעולם [שמתחמם ובא לידי קרי. רש"י שבת מא,א], ע"כ. ומפרש רש"י טעם הדבר, כי 'עבירה זו [של הוצאת זרע לבטלה] היתה בידם, דכתיב (בראשית ו,יב) כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ'.

וכך מפורש בפרקי דרבי אליעזר (פרק כ"ב): אמרו לו [לנח], הרי אנו מונעים עצמינו מפריה ורביה, שלא להוציא זרע בני אדם. מה היו עושין, כשהן באין אצל נשותיהן היו משחיתים מקור זרעם על הארץ.

מכיון שנענשו על חטא של הוצאת זרע לבטלה, לכן נענשו במבול, שבאו עליהם מים רותחים, מדה כנגד מדה, וכפי שאומרת הגמרא (סנהדרין קח,ב): אמר רב חסדא, **ברותחין קלקלו בעבירה, וברותחין נדונו.**

ג. התעוררות!

נעצור נא לרגע ונתבונן. מה למדים אנו מהדברים המובאים לעיל. החטא הרע והמר הזה, אשר עליו אנו מדברים - מה נורא וחמור הוא. אם הקב"ה, אשר ברא את העולם זה מכבר, לפני עשרה דורות בלבד, מביא מבול על מנת להשחית כל בשר ולמחות את כל היקום, אות הדבר כי החטא שחטאו בו, שהיו מוציאים זרעם לבטלה, נורא נוראות הוא. חמור שבחמורים.

לכן אומרת הגמרא הנ"ל 'כל האוחז באמתו ומשתין, כאילו מביא מבול לעולם'. לא מדובר מהחטא עצמו. מחוסר זהירות, מדובר. הוא מתנהג באופן שיכול להביא אותו לידי חטא, וכבר הרי הוא מביא מבול לעולם.

ד. הלקח הנלמד מהמבול - השחתת הברית הוא השחתת העולם

מדוע נענשו אנשי דור המבול בעונש כה חמור של החרבת היקום כולו, הברואים, הבריות וכל אשר בעולם, מחמת מה שחטאו בחטא של הוצאת שכבת זרע לבטלה?

הדבר מבואר על פי היסוד המבואר לעיל (פרק ח' סעיף ג') כי 'הזרע הוא ישוב העולם. והשופכו לבטלה הרי הוא מחריב העולם', ולכן בדרך מדה כנגד מדה, נענשו בהחרבת העולם כולו. יסוד זה מבואר היטב בשל"ה הקדוש (פרשת נח תורה אור ד"ה הגה), וז"ל: דע והבן, כי **קיום העולם - שמירת הברית**, וזהו סוד 'ברית עולם' (בראשית ט, טז), **והשחתת הברית הוא השחתת העולם**, על כן נשחתו במבול כולם, 'כי השחית כל בשר' (בראשית ו, יב). ונח שהוא איש צדיק יסוד עולם, סוד ברית המעור, נשאר.

ה. המזנעות מהחטא כדי שלא להפסיד השכר הרוחני הגדול והנצחיים

פרשת דור המבול זיכתה אותנו במתנה נפלאה. הקב"ה הראה לנו דרך, כיצד זה יוכל האדם להתגבר על הנסיון הקשה של עריות וכל הכרוך ומסתעף מזה.

ב'אבות דרבי נתן' (ריש פרק ל"ב) מבואר שהקב"ה נקט בהשתדלות למנוע את אנשי הדור מהחטא, ומה עשה: העריך להן הקב"ה את שולחנו, והראה להם טובו, מעין העולם הבא, כדי שידקדקו הן בעצמן ויאמרו, 'אוי לנו, טובה זו שאבדנו וששיחתנו זרענו מן הארץ'.

האדם מסוגל להמנע מהרצון להנות הנאה רגעית, גדולה ככל שתהיה [כפי כח הדימיון], אם יהיה ברור לו באופן החי ביותר, את אשר הוא מפסיד על ידי כך. הקב"ה כביכול ערך להם שלחן מלא כל טוב, מעין עולם הבא, והראה להם כל זאת, כדי שיעשו חשבון בעצמם, זה לעומת זה, מה כביכול הוא מרויח, ומה הוא מפסיד על ידי כך.

אנשי הדור ההוא לא השכילו לחשב זאת. אבל לנו, עבורנו, יש כאן לקח גדול. עצה טובה מאד. עלינו כביכול לערוך לעצמנו את השלחן. עלינו ללמוד, להתבונן ולהשכיל, בשכר הגדול המקווה לשומרי התורה בכלל, ולאלו שעומדים בנסיון בפרט. על אחת כמה וכמה, לאלו העומדים בנסיון הגדול והנורא הזה. אם נצליח לסדר בראשנו מאזנים, משקל בעל שתי כפות, ונניח בכף השמאל את ההנאה המדומה, הרגעית, החולפת כמו הרוח, ומאידיך, נניח בכף הימנית את השכר הרוחני, האמיתי, הנצחי, הגדול העצום והנורא, או אז ודאי תכריע כף הימין את כף שמאל, והנסיון יתבטל מאליו.

חלק ב

עשה טוב

פרקי חיזוק,
טללי נוחם, עידוד
ועצות לעמידה
בנסיונות

פרק א

אוצר הפלאות שזוכה בו האדם
בזכות ברית המילה ושמירתה

א. שומר הברית זוכה למעלת השליטה כאן ובעולם הבא

כתיב (אסתר ח.ב) 'ויסר את טבעתו ויתנה', חותם המלך, טבעת המלך, דהוא טבעת הברית, ואשלטיה בזה על הכל, כמו יוסף, **בשביל שמירת הברית, כן האדם זוכה בשבילו לשלטה בעולם הבא על המלאכים.** וכן חנוך בשביל שמירת הברית בדור המבול זכה לזה (הגר"א בביאור על תיקוני הזהר, סוף תיקון ע').

ב. בזכות שמירת הברית ניצול האדם מרמה ותולעה

בספר 'אות ברית קודש' (עמ' י'), לרבי יוסף כנפו שנדפס בשנת תרמ"ד כתב בזה"ל: ראיתי לכתוב מה ששמעה אזני מפי סופרים וזקנים שהרב הגדול מעוז ומגדול הרב רפאל בירדוגו זצ"ל שהיה אב בית דין בעיר מכנאס (מרוקו), שהיה זקן ונשוא פנים וכשהגיע זמנו שלח והזמין חורשי העצים לעשות לו ארון הקודש כדי ליקבר בו בקברו אשר כרה, ואזי הוא שגילה לעמו שראוי הוא ליקבר בארון לפי שכל ימיו לא ראה טיפת קרי מעולם אפילו באונס, וכן היה שנקבר בארונו, ואחר עבור שנה מזמן פטירתו הוציאו ארונו הקדוש מקברו על ידי מעשה שהיה בגזירת המלך וראוהו שפניו כפני החמה כמו שישן על מטתו ממש עד כאן מה ששמעתי, אשריו ואשרי חלקו זכותו יגן עלינו.

ג. מילה מסוגלת להצלחה, אף כנגד המזל

בספר 'נפש כל חי' (אות ברית) כתב רבי חיים פלאג'י זצ"ל בזה"ל: כתבו תוספות (שבת קנ"א, ד"ה במזל) כי על ידי זכות גדול זוכה לשנות המזל, ואין לך זכות גדול בכל המצות כתלמוד תורה, וכמו שכתוב 'ותלמוד תורה כנגד כולם' (פאה א,א). ותנן נמי (אבות ו,ו) 'גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושה בעולם הזה ובעולם הבא'. אם כן, **על ידי זכות הברית והתורה שניהם כאחד, זוכים לחיים ומזון, אף שיהיה המזל מחייב שלא יהיה לו חיים ומזון, בזכות התורה והברית משנה המזל ויש לו.**

וזה הטעם שמצינו לחז"ל שאמרו כי בזכות התורה יצאנו ממצרים, ובזכות שמירת הברית. כי שתיים זו מועילים לשנות הטבע והמזל ובעבור זה יצאנו ממצרים. ונראה לתת טעם כי על ידי המילה יש הצלחה אפילו נגד המזל, כי הנה כתבו המקובלים כי שם המסוגל להצלחה הוא שם הימ"ל היוצא מפסוק (בראשית כד, ו) 'הוא ישלח מלאכו לפניך, ושם הימ"ל הם אותיות מיל"ה להודיע כי שם זה הוא מסוגל להצלחה בזכות המילה, עכ"ל.

נקל לנו להבין, על פי דברים אלו, כי עד כמה שאדם זוכה לשמור ברית הקודש שבו, כך הוא קרוב יותר להצלחה, גם אם זה כנגד מזלו. וחלילה, להיפך.

ד. השומר ברית קודש' נמצא מעל לכוכבים והמזלות

עוד כתב רבי חיים פלאג'י בספרו 'נפש כל חי' (שם): 'ברית קודש' גימטריא אלף ועשרים ושנים, כי יש אלף ועשרים ושנים כוכבים הנגלים ונראים לנו, וסימנא מילתא כי השומר ברית קודש אינו תחת מזלות הכוכבים. ולכן אם המזל שלו מורה שלא יהיו לו בנים ועושר, מהפך המזל וזוכה לבנים ועושר.

ה. כל הטובה רק בזכות המילה

דבר נפלא ונורא איתא במדרש רבה (שיר השירים פרשה ז' אות ג') על הפסוק 'מה יפו פעמיך ברגלים', וז"ל: אמר רבי יוחנן, כל חיטטין ופרניקין [תענוגים, ועדונים] שישראל מחטין ומתפרנקין בעולם הזה, בזכות מילה שנתנה בין ירכים.

ו. המילה מצלת אפילו פושעי ישראל מדינה של גיהנם

כתב הטור (י"ד ס"י ר"ס): [גדולה מילה ש]היא מצלת מדינה של גיהנם, כמו שאמרו חכמים שאברהם אבינו יושב בפתחה של גיהנם ואינו מניח ליכנס בו לכל מי שנימול, ע"כ.

הבית יוסף מציין המקור לדברי הטור בעירובין (יטא), דמביאה הגמרא הא דאמר ריש לקיש, פושעי ישראל אין אור גיהנם שולט בהם. ומקשה הגמרא מהא דכתיב (תהלים פד, ו) 'עוברי בעמק הבכא', ומתוצאת, 'ההוא דמחייבי ההיא שעתא בגיהנם ואתי אברהם אבינו ומסיק להו ומקבל להו, בר מישאל הבא על הגויה דמשכה ערלתו ולא מבשקר ליה'. ומפרש רש"י: אינו מכירו שהוא יהודי, דמשכה ערלתו ודומה לו כמי שאינו נימול. והערוך (ערך 'בשקר') מפרש, 'שלא ניכר הברית'.

ז. העונש בגיהנם עם גוף רוחני כפי התנהגותו בעולם הזה

בעל ה'בן איש חי' בספרו 'בן יהודע' עירובין (יטא) מקרב הדבר להבנתנו, כיצד יכיר אברהם אבינו במי שחטא בבריתו, שבא על הגויה, וז"ל: נראה בס"ד הכוונה, דודאי הגוף הוא בקבר ונעשה עפר, אך הנפש היא הנידונת בגיהנם. אבל אינה נידונת בלא התלבשות הגוף, כדי שיגיע לה צער יותר, והיינו שנעשה ונבנה לה גוף חדש מאותם כוחות של ד' יסודות שהיו בגוף זה האדם בעל הנפש ההיא בהיותו בחיים, שאז אחר סילוקם ממנו אחר מיתה, נעשה בהם גוף חדש שתלבש בו הנפש ותהיה נידונת בגיהנם בהיותה בתוך גוף זה, הנבנה לה מחדש בגזרת שמים. ועל זה הגוף קאמר, שאם זה האדם בא בחייו על כותית אז יהיה הגוף הזה צורת ערל שנמשכה ערלתו, כדי שלא יכירו אברהם אבינו ע"ה ויצילנו.

ובשו"ת 'ביע אומר' (חלק ב יורה דעה, סימן י"ט) כתב: כי בודאי שזוהי הכרה רוחנית בדרך נס, שנדמה לו בטביעות עין שהוא נכרי. ואין זה בדרך הטבע וכו'. ולכן בודאי שאברהם אבינו מבחין גם כן בישראל ערל שמתו אחיו מחמת מילה. וכן בודאי שמבחין גם בנקבות, דלא שייך בהו האי טעמא. הא למדת שהכל תלוי בהכרה רוחנית על ידי רוח קדושה וטהרה השורה על עם ישראל, ע"כ.

ח. הצלתו של יונה מהלויתן בזכות ברית המילה

בילקוט שמעוני (יונה רמז תק"ג) מסופר דבר נפלא בענינו של יונה הנביא, כאשר היה בתוך הדג שבלע אותו, וכיצד ניצול על ידי ברית המילה שלו. וכך מסופר שם: ר' מאיר אומר מרגלית היתה תלויה במעיו של דג ומאירה ליונה כשמש הזה שהאיר בגבורה וראה יונה כל מה שבימים ובתהומות. אמר לו הדג ליונה, אי אתה יודע שיומי בא להתאכל לתוך פיו של לוייתן. אמר לו הוליכני אצלו, ואני מציל אותי ואותך מפיו. הוליכו אצל לוייתן, אמר לו, בשבילך ירדתי, לראות את מדורך בים. ולא עוד אלא שאני עתיד לירד וליתן חבל בראשך ולעשות סעודה ממך לצדיקים, **הראהו חותמו של אברהם אבינו, הביט לברית וראה לוייתן וברח מלפניו מהלך שני ימים.**

הרי לנו כי אפילו הלויתן הגדול נבהל מברית המילה שראה אצל יונה ונמלט על נפשו וברח מרחק רב. מהלך שני ימים. זאת ועוד, שינוי סדרי בראשית היה כאן. הרי הדג אמר ליונה כי בא יומו. כלומר, הגיע היום בו נגזר עליו להיות לטרף על ידי הלויתן. ובכל זאת, גדול כחה של ברית המילה לבטל גזירה זו, וניצול יונה יחד עם הדג.

ט. שמירה מן העבירה משפעת קדושה ושמירה לדורות ועל אחרים

איתא במדרש רבה (ויקרא לבה): ר' הונא בשם ר' חייא בר אבא אמר, שרה אמנו ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערוה, **ונגדרו כל הנשים בזכותה.** יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה, **ונגדרו ישראל בזכותו.**

למדנו מדברי חכמינו ז"ל ענין נפלא, אשר חיזוק גדול כלול וכרוך בו. כאשר אדם נמצא במצב של נסיון והוא זוכה ועומד בו, הרי שבזה הוא משפיע קדושה וכח התגברות גם על אחרים, אף על כאלו שיהיו בדורות מאוחרים הרבה. נמצא זכותם עומדת היא לו. הוא יזכה ויקבל שכר לא רק על התגברותו שלו, אלא על התגברותם של כל האנשים שינקו כח דקדושה וגבורה מכוחו.

פרק ב

רק על ידי שמירת הברית מסוגל האדם
לזכות לתורה ולבנים בני תורה

א. 'אין דברי תורה מתקיימין אלא בנימול'

במדרש תנחומא (פרשת משפטים), וב'דעת זקנים מבעלי התוספות' (פרשת משפטים) מובא באריכות המעשה עם אונקלוס הגר והתגיירותו, בתוך הדברים מבואר יסוד גדול, והוא, שאי אפשר לו לאדם ללמוד תורה אם אינו נימול [וממילא יש ללמוד ולהקיש מזה לענין ההשפעה שיש לשמירת הברית על היכולת להשיג התורה הקדושה]. נציע כאן הדברים הנוגעים לענינו:

מעשה באונקלוס הגר, בן אחותו של אדרינוס קיסר, בקש להתגייר והיה מתיירא מדודו. אמר לו אני מבקש לעשות סחורה, אמר לו שמא חסר אתה כסף וזהב, הרי אוצרותי לפניך. אמר לו מבקש אני לצאת לחוץ ולהתחכם, להכיר הבריות וכו'. הלך לו לארץ ישראל ובקש מהחכמים ללמוד תורה קודם שימול, אמרו לו אין דברי תורה מתקיימין אלא בנימול, הלך ומל ולמד תורה הרבה וכו'. הלך אצל אדרינוס דודו, אמר לו למה פניך משונות, אמר לו שלמדתי תורה ולא עוד אלא שמלתי וכו'. חזר ואמר לו למה עשית כן, אמר לו שביקשתי ללמוד תורה. אמר לו היה לך ללמוד תורה ולא למול, אמר לו אין יכולת ללמוד תורה בלא מילה, שנאמר 'מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל', למי שהוא מהול כיעקב.

ב. התורה מסורה למי ששומר בריתו

בספר 'שערי אורה' לרבי יוסף גיקטליא [אשר כידוע העידו עליו האריז"ל ורבינו הגר"א שהיה מהמקובלים האמיתיים] כתב (שער ב'): אין התורה מסורה אלא למי שקיבל ברית בשר, ומתוך ברית בשר יכנס אדם לברית הלשון, שהוא קריאת התורה וכו'.

יסוד זה מבואר ביתר אריכות בשו"ת הגאון רבי עקיבא איגר (סימן מ"ב), וז"ל: מצינו במתניתין (סוף נדרים) 'גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה עולמו, שנאמר, אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי. ואמרינן שם (לבא) 'גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי, משמע ד'אם לא בריתי קאי אתרווייהו, על מילה ועל תורה וכו'. באמת מילה ותורה שייכים להדדי, וכמו שכתב בספר 'עוללות אפרים' (מאמר שצ"ב) שמילה חצונית היא סיבה למילה פנימית מערלת לב. כשימול ערלת לבנו, אז יהיה חדרי לבו פתוחים להבין ולהשכיל, אם כן, מילה מבוא למילת הלב, להבין ולהשכיל בתורה ומצות.

ג. סודות התורה מתגלים רק למי ששומר בריתו כראוי

בספר 'גנוזי המלך' (פרק תיקון הברית) כתב רבי יעקב אבוחצירא וז"ל: התורה נקראת 'ברית', לרמוז כי מי ששומר הברית התורה מסורה לו, ואם לאו, לאו. ועל זה בזהר הקדוש (זהר ח"א, רלוב) קורא ליסוד 'רזא', שהוא רמוז בברית. לרמוז כי סוד התורה תלוי בברית. אם שומר הברית בקדושה ובטהרה, יתגלו לו סודות התורה, ואם לאו, לא יתגלו לו. ומקרא מלא הוא (תהלים כה, יד) 'סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם'. כלומר, היכן יתגלה סוד ה' ליראיו, בזמן ש'בריתו להודיעם', דהיינו שבריתו שהודיעם לשמרו כראוי, שמרוהו כראוי, ע"כ.

הדברים המובאים לעיל מעניקים לנו הבנה בהירה בנוסח התפילה הנאמרת בסליחות - טהר טומאתינו ולמאור תורתך עינינו גל. כלומר, רק לאחר שנזכה שתטהר טומאתינו, רק אז יכולים אנו לבקש ולצפות לכך שנזכה 'למאור תורתך עינינו גל'. כי על כן, חטאים וטומאה מהווים סתירה להשגת סודות התורה, כמוהם כמחיצה המפסקת בין האדם לבין השגת התורה הקדושה.

ד. שמירת הברית נותנת כח לשמירת כל התורה

כתב רבי חיים פלאגי בספרו 'נפש כל חי' (אות ברית): **על ידי שאדם ירא מהשי"ת שלא לפגום בריתו, הוא סיבה להיות לו יראת השם לשמור שאר מצותיו יתברך.** דאם בתחילה אינו מתירא מהשם לשמור בריתו, אינו ירא לשאר מצות עיין בזהר הק' פרשת וארא (דף כו,ב). וזהו רמז הכתוב במשלי (יד,כו) 'ביראת ה' מבטח עז ולבניו יהיה מחסה', והיינו כי תיבת 'ביראת' הם אותיות ברי"ת א', לרמוז כי תחילת היראה יהיה שלא לפגום הברית, ובה זוכה להיות מבטח עוז שיהיה מובטח שיקיים גם שאר מצות התורה, דאין עוז אלא תורה.

ה. על ידי שמירת הברית זוכים לצאצאים מופלגים בתורה

רבי חיים פלאגי כותב בריש צוואתו לבניו בזה"ל: **הסגולה נפלאה להיות מוכתר בכתר תורה, הוא וזרעו אחריו, אינו אלא כשיהיו גדורים מעריות, אז התורה מושכת משך הזרע. כאשר נגלה אלי בחלום בחזיון לילה, וכתבת בספרי הקטן 'נפש כל חי' (מערכת בי"ת ד"ה ברית) וכו' כי נתגלה לי בחלום בחזיון לילה על משפחת רם שזכו לכתר תורה וגדולה דור אחר דור עד שלישים ועד רבעים והותר, כי זה היה להם לזכות כתר תורה, כי שמרו ברית קודש, ולכן הועיל להם להיות להם התורה ירושה מאבותיהם הקדושים, כי הא בהא תליא.**

ובספרו 'נפש כל חי' כתב בענין זה של שומר הברית: עוד מעלה אחרת 'ולבניו יהיה מחסה'. **כי השומר הברית זוכה להיות נשאר זכות לבניו אחריו.** וזה לשון התיקוני זהר (תקונא חמשין ותלת דף פז,ב) כל מאן דנטיר ברית, ההוא בר דיהיב ליה קודשא בריך הוא, עליה איתמר 'ויצמח ה' אלוקים כל עץ נחמד למראה' ברזין דאורייתא, 'וטוב למאכל' בפקודי דאורייתא.

פלאי פלאים. כולנו משתוקקים וחפצים לזכות לזרע קודש, ההולך בדרך התורה והיראה, הקדושה והמצוות. הנה לנו הבטחה מופלאה מהזהר הקדוש - כל אשר שומר את בריתו יזכה לזה בשלימות.

ו. שמירת הברית ולימוד תורה - שער לבוא לגן עדן

בתיקוני זהר (תיקון כ"א) נאמר: איהו תרעא דצדיק, אות ברית קודש, דעלה איתמר 'זה השער לה' צדיקים יבואו בו'. וכתב הגר"א בפירושו בזה"ל: פומא הוא אות ברית שלו, והוא השער, זה השער. ופה ומילה, שניהם הם שערים, שהם נקובים ונפתחים להוציא דיבור וזרע, וחושבנם חד [פה' בגימטריא 'מילה'] גם כן, והם מכוונים בכמה דברים. **ושניהם הן ברית, כמו שכתוב בספר יצירה, והן ברית התורה והמילה, ועל ידי שניהם זוכה ובא לתרעא דגן עדן, ונקרא צדיק, וזה שכתוב זה השער לה'.**

פרק ג

מעלתו של העומד בנסיון כשבא דבר עבירה לידו

א. הקדמה

דורנו דור 'עיקבתא דמשיחא', לא דור פשוט הוא כלל וכלל. הנסיונות אורבים לנו בכל פינה. כח הרע מתפשט בעולם, והוא שולח את שלוחיו הרעים לכל עבר, כדי להכשיל את היהודים היקרים. עם יציאתנו מבית המדרש, צריכים אנו להתעטף במחצלות של קדושה, כדי שחלילה לא נכשל.

כדי לשאוב כח לעמוד בנסיונות, הבה נלמד את המסופר בגמרא על אחדים מהאמוראים הקדושים, כיצד הפקירו את גופם לצער, למחלות, למזיקין, ואפילו למוות, כאשר הזדמן נסיון לידם, והעיקר שלא להכשל בעניני קדושה חלילה. [מרן בעל ה'חפץ חיים' הביא מעשיות אלו בספרו 'נדחי ישראל' (פרק כ"ג)].

ב. רבי חנינא פוצע עצמו ונכנס למקום סכנה, כדי להנצל מדבר עבירה

מספרת הגמרא בקידושין (לט,ב): רבי חנינא בר פפי תבעתיה והיא מטרוניתא [לזנות], אמר מלתא ומלי נפשיה שיחנא וכיבא. עבדא היא מילתא ואיתסי. ערק טשא בההוא בי בני דכי הוו עיילין בתרין אפילו ביממא הוו מיתזקי.

נבאר המעשה ונתבונן נא בפרטיו. היתה אשה אחת חשובה, 'מטרוניתא', שתבעה את רבי חנינא לדבר עבירה. רבי חנינא מצא עצמו במצב של נסיון.

אשה חשובה ומכובדת תובעת אותו לדבר עבירה. מה עשה רבי חנינא כדי להנצל מהנסיון. אמר שם קדוש ופעל על ידי כך שנתמלא כל גופו שחין ופצעים דוחים. רבי חנינא סבר כי דבר זה יגרום לה להסתלק מעליו, שהרי מי חפץ להתקרב לאדם נגוע ופצוע וכולו זב דם.

רבי חנינא העדיף להיהפך לאדם מלא שחין, כולו פצע וחבורה, והעיקר לסלק מעל עצמו את הנסיון הנורא.

מעשה זה של רבי חנינא לא הועיל לו, מכיון שאף היא בכח טומאתה הצליחה לפעול לריפוי של רבי חנינא. אמרה היא גם איזו אמירה וחזר רבי חנינא להיות כבראשונה, בריא ושלם. הנה חזר הנסיון למקומו הראשון.

מה עושה רבי חנינא כדי להמלט ולהציל את נפשו מדבר עבירה?

מספרת הגמרא כי הוא ברח וטמן עצמו כל הלילה בבית מרחץ שהיו מצויים בו מזיקין הרבה, עד אשר אפילו אם היו נכנסים לתוכו שני אנשים יחדיו וביום, גם היו נזוקין. נעצור ונתבונן. רבי חנינא מכניס עצמו בידעין למקום סכנה. לא סתם סכנה, אלא סכנת מזיקין. אנשים מנעו עצמם מלהכנס אליו לא רק ביחיד אלא אפילו בזוגות. לא רק בלילה אלא אפילו ביום. ואילו רבי חנינא נכנס בלילה וביחיד. המשמעות לכאורה ברורה - סכנה גדולה נשקפת לו מאת המזיקים השוכנים שם תדיר ופוגעים בכל הנכנס לרשותם.

הלקח העולה מהמעשה, עד כה: כדאי לו לאדם להביא על עצמו שחין, כדאי לו לאדם להכנס למקום סכנה על דעת שהוא אמור ליפגע שם בוודאות ממרעין בישין, רוחות רעות, מזיקין, והעיקר שימלט מן הנסיון. האפשרות שמא חלילה תוציא המטרוניתא את מחשבתה אל הפועל, חמור הוא לאין שיעור ולאין קץ ממחלת השחין, ומפגע המזיקין.

ג. מה עשה הקב"ה כדי להציל את רבי חנינא בברחו מן הנסיון

האם אמנם פגעו המזיקין ברבי חנינא?

מספרת הגמרא שרבי חנינא יצא משם בלא פגע. שאלו אותו חבריו החכמים מבית המדרש, מי שמר עליך, אמר להם, שני 'נושאי קיסר' שמרו עלי כל הלילה. כלומר, שני מלאכי השרת נשלחו ממרום כשהם נראים כשני שומרי

הקיסר, כדי לשמור עליו. כפי שנאמר בפסוק 'כי מלאכיו יצוה לך לשמרך' (ה'חפץ חיים' בספרו 'נדחי ישראל' פרק כ"ג).

החכמים שלא ידעו מכל המעשה עם אותה מטרוניתא, ולא ידעו מה גרם לרבי חנינא להכנס לאותו מקום סכנה, אמרו לו מדעת עצמם, 'שמא דבר ערוה בא לידך ונצלת הימנה'. כלומר, הם מדעת עצמם הגיעו למסקנה כי סיבת כניסתו שם היתה מחמת הצורך להנצל מדבר ערוה. ומנין ידעו זאת, כי על כן 'כל הבא דבר ערוה לידו וניצול הימנה עושין לו נס'.

◀ **נזדמן לו לאדם נסיון וברח ממנו - ראוי הוא שיעשה הקב"ה עמו נס!**

ד. רבי צדוק נכנס לתנור בוער, כדי להנצל מדבר עבירה

מוסיפה הגמרא בקידושין (מ.ב.) לספר כיצד נהג רבי צדוק כאשר נזדמן נסיון לידו. רבי צדוק תבעתיה ההיא מטרוניתא, אמר לה חלש לי ליבאי ולא מצינא, איכא מידי למיכל, אמרה ליה, איכא דבר טמא. אמר לה, מאי נפקא מינה, דעביד הא אכול הא. שגרת תנורא קא מנחה ליה. סליק ויתב בגויה. אמרה ליה מאי האי, אמר לה דעביד הא נפל בהא.

נבאר המעשה ונלמד את הלקח העולה ממנו. אשה אחת, אשר היתה חשובה עד שהיתה מסוגלת להרוג את מי שאינו שומע בקולה, תבעה את רבי צדוק לדבר עבירה. רבי צדוק ראה את אשר לפניו, כי אין לו דרך להמלט ממנה, נהג בערמה. אמר לה כי לבו חלש ואין בכחו לשמוע לה מבלי שיאכל דבר מה. אמרה לו יש לי לתת לך לאכול בשר טמא. אמר רבי צדוק כי אם סיבבה ההשגחה כך, יש לי ללמוד מזה כי הבועל ארמית ראוי הוא לאכול מאכל טמא. נתן לה רבי צדוק להבין כי יש בדעתו לאכול מהבשר, ועליה להכינו.

פנתה אותה מטרוניתא להסיק את התנור כדי לצלות לרבי צדוק את אותו בשר טמא, למען יאכל ויתחזק וימלא מבוקשה. הנה התנור בוער באש, גחלים לוחשות נמצאות בתוכו ומחממות אותו כיאה וכיאות לצליית בשר. מה עושה רבי צדוק לעת כזאת, נוטל את רגליו וצועד אל עבר התנור המוסק ונכנס פנימה. רבי צדוק מכניס עצמו ביודעין אל תנור בוער.

בהשתוממות גדולה פונה אליו אותה מטרוניתא ושואלת אותו לפשר הדבר. עונה לה רבי צדוק תשובה קצרה, מילים בודדות - 'מי שעושה כמבוקשך, סופו שמוצא עצמו מושלך אל האש, אל הגיהנם'. לנוכח זאת עזבה אותו לנפשו וחזרה בה מתביעתה.

רבי צדוק בהתנהגותו זאת מלמד אותנו דבר פשוט אבל נוקב. כל כשלון בנסיון, כל התפתות לדבר עבירה, פירושה נפילה אל אש הגיהנם. אם אפשר לו לאדם לבחור בין אש חומרית של תנור בוער, לבין אש רוחנית של הגיהנם, הרי שהאפשרות הראשונה עדיפה. עדיף להשרף כאן בגוף, מאשר להשרף שם בנשמה.

← 'דעביד הא [הנכשל בעולם הזה בדבר ערוה] נפל בהא [באש של גיהנם]!

ה. רב כהנא מפיל עצמו למוות, כדי להנצל מדבר עבירה

רב כהנא אף הוא נקלע למצב של נסיון. מספרת הגמרא (שם), רב כהנא הוה קמזבין דיקולי, תבעתיה ההיא מטרוניתא, אמר לה איזיל איקשיט נפשאי, סליק וקנפיל מאיגרא לארעא.

כלומר, רב כהנא היה עוסק במכירת סלים שהנשים נותנות בו חפציהן וכלי התפירה. פעם אחת פגשה אותו מטרוניתא אחת ותבעה אותו לדבר עבירה. נקט רב כהנא בערמה, כדי להציל עצמו מן הנסיון. מה עשה, אמר לה, כי עליו להכין עצמו לשם כך. לצורך זה, כביכול, נכנס אל מקום מסוים, עלה על הגג והפיל עצמו משם אל הקרקע. מטרתו היתה בכך שהנפילה והחבטה יגרמו למותו ובכך ינצל מן הנסיון. רב כהנא העדיף למות ללא חטא, מאשר לחיות עם חטא, חלילה.

← עדיף לאדם שיפיל עצמו אל מותו, ולא יכשל בדבר ערוה!

ו. מה עשה הקב"ה כדי להציל את רב כהנא בנופלו אל המוות בבריחתו מן הנסיון

האם אמנם מצא רב כהנא את מותו בנופלו מאיגרא לארעא?

מספרת הגמרא, אתא אליהו קבליה. אמר ליה, אטרחתן ארבע מאות פרסה. הקב"ה שומר ומגן על יראיו. מי שמסכן עצמו מתוך מטרה להנצל מן החטא, מתוך מטרה שלא להכעיס את אביו שבשמים, הרי הוא זוכה להגנה מיוחדת. הקב"ה לא נתן לרב כהנא למות בנפילתו זאת, הקב"ה שלח אליו את אליהו הנביא זכור לטוב ממרחק של ארבע מאות פרסה, וקבל אליהו הנביא את רב כהנא לידיו מבלי שיאונה לו כל רע.

ז. הקדמה למעשה נורא מהמדרש שיסופר בהמשך

מעשה נורא נוסף מובא במדרשים (ילקוט שמעוני פרשת ויחי רמז קס"א. מדרש תנחומא הקדום הוספה לפרשת חקת). לקחים רבים נוכל ללמוד מהמעשה שיסופר להלן. נלמד ממנו [וגם מהמעשים הקודמים] כי נסיון כללי זה של 'עריות', נסיון זה של ראיית 'אשה יפה', וכל התוצאות הנמשכות מזה, הוא נסיון שגדולים וקדושי עליון התמודדו עמו. עוד נלמד מהמעשה שיסופר להלן כיצד מתייחס הקב"ה למי שעומד בנסיון קשה כזה ומה עושה הקב"ה למענו. ועוד נלמד מהמעשה שיסופר להלן, גודל השכר השמור למי שעומד בנסיון קשה מעין זה.

ח. גדלותו הרוחנית של רבי מתיא בר חרש

מספר המדרש: מעשה היה ברבי מתיא בר חרש, שהיה עשיר, וירא שמים, ובעל מדות טובות, ורודף מצוה וצדקה, ומהנה תלמידי חכמים מנכסיו, והיו יתומים ואלמנות מצויין על שלחנו תמיד, וכל ארחותיו ביושר, וכל ימיו עוסק בתורה, כמו רבי מאיר רבו, והיה זיו פניו מבהיק כוהר השמש, ואמרו עליו שמימיו לא הסתכל באשת איש ולא באשה אחרת. פעם אחת היה יושב ועוסק בתורה, ועבר השטן וראהו ונתקנא בו, אמר 'אפשר צדיק בלא חטא בעולם'. מיד עלה למרום ועמד לפני הקדוש ברוך הוא ואמר, רבוננו של עולם, מתיא בן חרש מהו לפניך, אמר לו צדיק גמור. אמר תן לי רשות ואנסנו. נתן לו רשות. מיד הלך ומצאו יושב ועוסק בתורה, נדמה לו כאשה יפה שלא היה כיופיה מימות נעמה אחות תובל קין, שטעו בה מלאכי השרת, שנאמר ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה (בראשית ו, ב). כיון שראה אותה הפך פניו לאחוריו, חזר השטן והלך כנגד פניו, החזיר פניו לצד אחר והשטן

כנגד פניו, כיון שראה שמתהפכת לכל הצדדים, אמר בלבו מתיירא אני שמא ישלוט בי יצר הרע, ומה עשה אותו צדיק, קרא לאחד מתלמידיו שהיה משמשו, ואמר לו בני לך והביא לי אש ומסמרים, כיון שהביאם הבעירם באש, ונעץ אותם בעיניו.

◀ עדיף לנעוץ מסמרים לוחטים בעינים - ובלבד שלא להכשל בעבירה!

ט. הקב"ה שולח את רפאל המלאך לרפאות את רבי מתיא בר חרש

כיון שראה השטן כך, נבהל ונרתת והלך מעליו, ועלה למרום, ואמר רבונו של עולם כך וכך היה המעשה. מיד קרא הקדוש ברוך הוא לרפאל שר של רפואות, ואמר לו לך ורפא עיני מתיא בן חרש. הלך רפאל המלאך ועמד בו, אמר רבי מתיא מי את, אמר לו אני רפאל המלאך שלוחו של הקדוש ברוך הוא ששלחני לרפאות את עיניך, השיבו, איני רוצה מה שהיה היה, חזר רפאל לפני הקדוש ברוך הוא ואמר לו כך וכך אמר לי מתיא בן חרש.

◀ אשרי הזוכה לכך שהקב"ה שולח מלאך לרפאותו!

י. 'כל מי שאינו מסתכל באשה אחרת, אין יצר הרע שולט בו'

אמר לו הקדוש ברוך הוא לך אמור לו מהיום ואילך אל תירא, אני ערב לך בדבר זה שלא ישלוט בך יצר הרע כל ימי חיך. כיון ששמע מפי המלאך קבל רפואתו ונתרפא. מכאן אמרו חכמים, כל מי שאינו מסתכל באשה אחרת, אין יצר הרע שולט בו, ולעתיד לבא הקדוש ברוך הוא מסיר יצר הרע ממנו, ויתן בקרבנו רוח קדשו, שנאמר והסירותי את לב האבן מבשרכם ואת רוחי אתן בקרבכם (יחזקאל ל"ו, כ"ז).

פרק זה צריך להיות נר לרגלנו ועטרה לראשנו. עלינו ללומדו שוב ושוב. עלינו להסיק את המסקנות הנפלאות הכרוכות במעשים המובאים כאן, בכל פרטיהם ודקדוקיהם. אשרי ההולך בדרכי אותם מלאכי עליון.

פרק ד

עמידה בנסיון – הרווח גדול
מעידה בנסיון – ההפסד הנורא

א. הקדמה

בפרק הקודם זכינו לראות כיצד נהגו קדושי עליון בתקופת התנאים והאמוראים הקדושים, כאשר אירע ונתבעו לדבר עבירה. ראינו כי לא נמנעו מלנקוט בצעדים מרחיקי לכת, והעיקר להמלט מן הנסיון. הם העדיפו להביא על עצמם מחלות קשות ומאוסות, להכנס למקום שהמזיקין מצויין בו, להכנס אל תנור בוער, להפיל עצמם ממקום גבוה אל המוות, להתעוור, כל זאת אך ורק כדי להנצל כאמור מן הנסיון. להנצל מהאפשרות של חטא.

הבה נחدد לעצמנו את אותה הכרה פנימית אשר נתנה להם את הכח לכל זאת. כל בר דעת מבין כי לא פשוט הוא הדבר להכנס לתנור בוער, ליפול אל המוות, להתמלא בשחין, להכנס למקום מזיקין. כדי לעשות זאת צריך האדם להיות חדור הכרה פנימית עמוקה, כי הכל עדיף לעשות לגוף בעולם הזה, והעיקר שלא לפגוע בנשמה לעולם הבא.

ה'חפץ חיים' אשר כידוע היה סמל ודוגמא למציאות של אדם החי את חייו כאן בעולם הזה, וכל דעתו נתונה למציאותו בעולם הבא, ולחובתו למלאות רצון קונו, מביא בספרו 'נדחי ישראל' (פרק כ"ג) את המעשים המובאים בפרק הקודם, והוא מבאר בלשונו הקדושה, מה נתן לאותם קדושי עליון כח לנהוג כפי שנהגו, מבלי להביט אל הגוף ויסוריו.

ב. שום הנאת עבירה לא שווה את האש הנוראה של הגיהנם

ובכן, כך כותב ה'חפץ חיים' בעקבות המעשים המובאים לעיל (פרק ג'): צריך האדם להתגבר על יצרו, ואפילו להסתכן בעצמו, ליפול מאיגרא לארעא, או להכנס בתנור של אש ולא לעשות עבירה זו, ח"ו. **כי באמת האש שלמעלה הוא חזק הרבה והרבה יותר מהאש שלנו**, כי אפילו במדור הראשון של גיהנם כבר גדול כחו עד ששים פעמים משלנו, וכל מדור ומדור נתגדל האש יותר ויותר עד ששים פעמים כידוע. ולבד זה הרבה מיני בזיונות וכלימות [יקבל החוטא] קודם שבא לגיהנם, שהולכין אחריו המונים המונים של מלאכי חבלה, ומכריזין ואומרים, 'דא פלניא דמריד במאריה ולא חס על יקרא דמאריה ווי ליה לעילא ווי ליה לתתא', [פלוגי זה מרד בקונו, ולא חס על כבוד קונו, אוי לו למעלה ואוי לו למטה].

ג. העומד בנסיון הקב"ה מעיד על מעלתו בשמים

ועתה, הבה ונראה להיפך, מה שכר נופל בחלקו של האדם המאושר עלי אדמות, אשר זכה לעמוד בנסיון, ומנע עצמו מלחטוא. מה שכר נופל בחלקו של האדם החכם אשר מנע עצמו מאיזה שניות של הנאה חומרית האסורה.

ממשיך ה'חפץ חיים' וכותב על כך: אם הוא מתגבר על יצרו לכבוד קונו וניצול מן העבירה, זכותו קיימת לנצח עבור זה אף לכל דורותיו הבאים אחריו. וכדאיתא בספרא, ר' יוסי אומר, אם אתה רוצה לידע מתן שכרן של צדיקים, צא ולמד מאדם הקדמוני, שעבר על מצוה אחת, ראה כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו ולדורי דורותיו עד סוף כל הדורות. ומדה טובה מרובה שעל ידי מצוה אחת מזכה לו ולדורותיו ולדורי דורותיו על סוף כל הדורות. והקב"ה בעצמו מעיד עליו מלמעלה, כי **אפילו על סתם רווק הדר בעיר ואינו חוטא איתא בגמרא (פסחים קיג,א) שהקב"ה מעיד עליו [שבחו] מלמעלה, כל שכן בזה שבא דבר עבירה לידו.**

ד. השומר עצמו מהוצאת זרע לבטלה ראוי להעלות קרבן עולה ככהן גדול

ב'תנא דבי אליהו' (פרק י') איתא: **אשרי אדם שלא בא לידי עבירה ולידי עון וחטא ולא יצא ממנו שכבת זרע חנם**, ויש בו דברי תורה לאמתן, ואפילו

ישראל הוא ראוי לעלות עולה על גבי המזבח. וכן הוא בילקוט שמעוני (פרשת משפטים, רמז שס"א).

כעין זה נאמר במסכת 'כלה רבתי' (פרק ב'): ר' אחאי בן רבי יאשיה אומר, כל הצופה בנשים סוף בא לידי עבירה. **וכל המפנה את עצמו מן העבירה ולא עשה, אפילו הוא ישראל, ראוי להעלות עולה ככהן גדול.**

על פי אלו הדברים פירש האלשיך הק' (דברים לג), האמור בפסוק שם 'שמרו אמרתך ובריתך ינצורו וגו', ישימו קטורה באפיך וכליל על מזבחך, וז"ל: מאשר [מכיון ש] 'בריתך נצרו' לכן 'יעלו כליל על מזבחך', לומר כי ישרתו בימים האלו ולעתיד, שהקרבות העתידיים אז הם כליל, כי הם הרוב, כי לא על חטא יזבחו, כמה דאת אמר (תהלים נא, כא) 'אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל'. ואחר אמרו 'ישימו קטורה באפיך', על הזמן הזה שיש חטא ואף, ו'כליל על מזבחך' בזמן שהכל עולה וכליל, ואין אף להביא על עון, וזה לעומת מה ש'בריתך ינצורו'. והוא מאמר תנא דבי אליהו, **כי מי ששמר בריתו מלטמאו ומזרע לבטלה, שהוא ערב עליו שישמש לעתיד ככהן על המזבח גם שיהיה ישראל.**

ה. העוצר עצמו מלחטוא יהנה מזיו השכינה לעולם הבא

במסכת 'כלה רבתי' (פרק ב') איתא: **כל מי ששם עצמו עצל מן העבירה בעולם הזה ולא עשה, נהנה מזיו השכינה לעולם הבא,** שנאמר ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו. וכן הוא בתנא דבי אליהו (פרשה י'): **עשה את עצמו עצל מן העבירה ולא עושה, מזומן לקבל שכינה כמלאכי שרת.**

ו. יוסף הצדיק זכה לכל גדולתו בזכות עמידתו בנסיין

בא וראה, במה זכה יוסף לאותה גדולה, בשביל שכבש יצרו ומסר נפשו כדי לעשות רצון קונו, כי אשת פוטיפר פתתה אותו בכל יום ויום בכמה מיני פתוים ואיומים, וכדאיתא במדרש (מדרש רבה בראשית, פרשה פ"ז) שאמרה לו, אם לא תשמע לי הריני חובשך בבית האסורים, וענה על זה 'ה' מתיר אסורים', הריני מעוורת עיניך, וענה 'ה' פוקח עורים', הריני כופפת קומתך, וענה 'ה' זוקף כפופים'. ואפילו בשעה שהיה כבר חבוש בבית האסורין, שהיה רואה

עצמו שבוי, היא היתה נכנסת בכל יום ויום לבית האסורין ופתתה אותו, ואף על פי כן לא שם יוסף לבו לזה. [עיין עוד בענינו של יוסף הצדיק ושכרו הרב, להלן (פרק ט"ו)].

ז. השומר בריתו הרי הוא שמור כאן ובבא

כתב הריקאנטי (ריש פרשת פנחס): פינחס בן אליעזר. נכתב פינחס מלא ביו"ד, כי היו"ד רמז לברית כאשר ידעת. והנה פנחס קנא על שחטאו בברית, לפיכך נתן לו היו"ד יתרה, שנאמר (מלאכי ב,ה) 'בריתי היתה אתו'. ובספר הזהר (רלו,ב) איתא, יו"ד דא איהו דברית. ועל דא, כל מאן דנטיר ברית, דא איהו אשתזיב לעילא ואשתזיב לתתא, מנא לן מפנחס. דהא בגין דקני על ברית דא אשתזיב מן דינא עילאה ומן דינא תתאה, ובגין כך אתרשים יו"ד דא בגויה, היינו הוא דכתיב פינחס בן אלעזר.

פנחס בן אלעזר הוא לנו לאות ולמופת כי כל מי שהוא שומר את בריתו, הרי הוא שמור ומוגן מן הדין, הן בעולם הזה והן בעולם הבא.

ח. עמידתו של בעל ה'לבושים' בנסיון ושכרו הרב

מוסיף ה'חפץ חיים' (נדחי ישראל פרק כ"ג) ומביא מעשה נורא של עמידה בנסיון מתקופה היותר קרובה אלינו וז"ל: נמצא בספרים על הגאון בעל הלבוש שלכך זכה מן השמים לעשות החבורים הנחמדים שלו, והם ספרי הלבושים, שפעם אחת בימי בחרותו היה לו נסיון גדול, שבא אצל דוכסית אחת לסחור סחורה, ופתתה אותו לעבירה, ולא היה לו שום מקום להמלט ממנה שהיה חצרה סגור, אם לא תחת מקום בית הכסא, ובזה את עצמו ונמלט דרך אותו המקום הבזוי הנ"ל, והיה לבוש אז בכמה מיני בגדים וימאס וילכלך את כולן, ולכך זכה אחר כך מן השמים לחיבור הלבושים.

ט. העומד בנסיון אור רוחני מאיר על ראשו

עוד נמצא בספרים הקדושים כי מי שמתגבר על יצרו בדבר ערוה, זוכה ומאיר אור על ראשו מן השמים, ובדורות הראשונים היו רואין זה בעיניהן, וכדאיתא ברש"י בסנהדרין (ל"א,ב) שמצא בספר אגדה שמר עוקבא היה בעל

תשובה, שנתן עיניו באשה אחת ואשת איש היתה והעלה לבו טינא, ונפל בחולי. לימים נצרכה ללוות ממנו ומתוך דוחקה נתרצית לו ונתגבר על יצרו ופטרה לשלום ונתרפא מחליו, וכשהיה יוצא לשוק היו רואין נר דולק על ראשו מן השמים.

י. סיכום עניני השכר שיפלו בחלקו של העומד בנסיון

מסיים בעל היחפץ חיים' דבריו, בסיכום העולה מכל דבריו שם: צריך לידע כל איש ואיש בדורותינו, אם נזדמן לו איזה ענין של איסור, ונתגבר על יצרו לכבוד השם יתברך, כמה שכרו גדול, א. הוא ממשיך על עצמו על ידי זה קדושה מלמעלה. ב. בודאי יזכהו הקב"ה למדרגה רמה בעולם הבא, שיהיה לאות ולתפארת בתוך ישראל. ג. גם בעולם הזה [יזכה] לו ולכל דורות הבאים אחריו, שיהיו מגבורי ישראל (היינו הגבורים האמתים כנגד יצרו, וכמאמר התנא איזהו גבור הכובש את יצרו), ויזכו לעשות תמיד הטוב והישר בעיני ה', וכמו שאמר הכתוב 'אשרי איש ירא את ה' במצוותיו חפץ מאד', מה כתיב בתריה 'גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבורך' וגו'. ד. בשכר שהאדם מתגבר על יצרו לכבוד השם יתברך, בזכות זה יצאו ממנו אנשים המאירים העולם בתורתם ובצדקתם. ומה מאד ישמח לב האב על ידי זה, בזה ובכא כמו שאמר הכתוב 'בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני'.

יא. ההמנעות מהעבירות שנפש האדם מתאוה להן - שכרה לאין שיעור וחקר

חז"ל הק' מעוררים אותנו אל השכר הגדול שיזכה בו האדם הזוכה להתגבר על הנסיון בתחום בו 'נפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן', הוא חטא העריות, וכל המסתעף ממנו.

וכך אמרו (מכות כג,ב): רבי שמעון בר רבי אומר, הרי הוא אומר (דברים יב,כג) 'רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש'. ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו, הפורש ממנו מקבל שכר, גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן, הפורש מהן על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות.

והוסיף בזה הרמב"ם בפירוש המשניות: אמרו כל היושב ולא עבר עבירה, אם היה אפשר לו לעשותה, ולא מנעו מעשיית אותה העבירה שום מונע כלל, אלא הצווי התורני, כמו יוסף הצדיק וכיוצא בו. ואתה יודע לשון התורה בהמנעות מאכילת הדם, היאך הבטיח על כך, ואמר 'למען ייטב לך ולבניך אחריו עד עולם, כי תעשה הטוב והישר בעיני ה'". כל שכן **הנמנע מן התאות הגופניות החמורות, אשר האדם מטבעו נוטה אליהן.**

ומה נפלאו דבריו של המהר"ל ב'גור אריה' (שמות כב, לב) בענין מעלת הפרישות מעריות, יתר על פרישות ממאכלות אסורות, וז"ל: **על ידי פרישת הערוה, הוא נעשה קדוש, אבל על ידי פרישת שקוצי נבילות אין נעשה קדוש,** רק שהכתוב אומר שיהיו נשארים בקדושתן וכו'. וטעם יש בדבר, **שהרי יצרו של אדם תאב לערוה, לפיכך כאשר פרוש מן הערוה, מביא קדושה.** אבל אין יצרו תאב לשיקוצי נבילות ולפיכך אין הפרישה מהם מביאה קדושה רק שמעמיד אותו בקדושתו.

יב. העומד בנסיון - כל דורו נתלה בו

חז"ל הק' במדרש רבה (שיר השירים ד, א) מפליגים עד לאין שיעור בגודל הזכות שיש למי ששולט ומתגבר על יצרו, וז"ל: כל מי שיעמוד וישלוט ויתגבר על יצרו, כגון משה בשעתו, דוד בשעתו, עזרא בשעתו, כל דורן נתלה בהם. כלומר, שהדור ההוא קיים ונתלה בזכותו של אותו יחיד.

יג. העומד בנסיון דונות כאילו עמד גם בנסיון דעבודה זרה

חז"ל הק' במדרש רבה (שיר השירים ז, ג) מחדשים לנו חידוש גדול ועצום. בדורות קודמים היה כידוע נסיון גדול ונורא של עבודה זרה. לא קל היה נסיון זה. רבים וטובים לא עמדו בו. עד אשר פעלו אנשי כנסת הגדולה ועקרו ליצר רע זה של עבודה זרה. עתה אין נסיון זה עומד בתוקפו, וממילא אין לנו היכולת לזכות בשכר הגדול של עמידה בנסיון זה של עבודה זרה.

והנה, לא נכון הוא דבר זה. שהרי כך אומרים חז"ל במדרש: שני יצרים ברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, יצר עבודת כוכבים ויצר זנות. יצר עבודת

כוכבים כבר נעקרו, ויצר זנות הוא קיים. אמר הקדוש ברוך הוא, כל מי שהוא יכול לעמוד בזנות מעלה אני עליו כאילו עומד בשתיהן.

יד. שיתוף שמו של הקב"ה בשמות צדיקים שברחו מן העבירה

איתא במדרש רבה (ויקרא כג,י): שלשה הם שברחו מן העבירה, ושיתף הקב"ה שמו עמהם. ואלו הן, יוסף ויעל ופלטי. יוסף מנין שנאמר (תהלים פא,ו) 'עדות ביהוסף שמו', מהו ביהוסף, י-ה מעיד עליו שלא נגע באשת פוטיפר. יעל מנין, שנאמר (שופטים ד,יח) 'ותכסהו בשמיכה', מהו שמיכה, שמי כה, שמי מעיד עליה שלא נגע בה אותו רשע. פלטי מנין וכו', פלטיאל, מעיד אני עליו שלא נגע באשת איש, ע"כ.

מי הוא זה שאינו רוצה לזכות לבחינה נפלאה כזו של שיתוף שמו של הקב"ה עמו?

בידינו הדבר. בריחה מן העבירה. זה הסוד. כל מצב של נסיון, בו קרוב האדם חלילה וחס לעבור עבירה, יכול לזכות אותו לבחינה זו של 'שיתוף הקב"ה שמו עמהם', ובלבד שאכן יהא בורח מן העבירה.

פרק ה

דברים נפלאים שזוכה בהם האדם
על ידי עמידתו ב'נסיון שמירת הברית'

א. צער המנעות מן החטא - רכוש עצום בעולם הבא

בחלקו הראשון של פרק זה (עד אות ח') נציע דברי אלוקים חיים, אשר יצאו מקולמוסו של אותו גאון קדוש ה'סטייפלר' זצ"ל, בעל ה'קהלות יעקב', במכתביו שכתב לשבורי לב, לאנשים שנפלו בחטאים אלו. יש בדבריו מעיינות של חיזוק לעמידה בנסיונות. כדאי לקרוא הדברים כמה פעמים, להתבונן בה, ולשאוב מלא חפניים עידוד והחלטות קודש לעמוד כנגד דמיונותיו של היצר הרע.

צריכים לדעת - כותב ה'קהלות יעקב' - כי העולם הזה הוא רק פרוזדור הנמשך כמה עשרות שנים, ואחר כך הנפש תשוב למקור מחצבתה, ואז כל משהו עבודת הבורא, וכל שכן מה שעלה לו ביגיעה וצער, הוא רכוש עצום ונורא. ומאומה לא ישא מהעולם הזה לעולם הבא, זולת עבודת הבורא יתברך שמו (קריינא דאגרתא ח"א י"א).

ב. התגברות על תאוה זאת - זכות נורא נוראות

תזכור בשעת תוקף התאוה גודל הזכות הנורא נוראות אשר אפשר להשיג

על ידי התגברות התאוה הזאת (קריינא דאגרתא ח"א י"ב).

ג. בתמורה להפסד ההנאה האסורה יזכה להנאה בהיתר

גם צריך לדעת כי בהתגברו ועומד בנסיון מתקדש שם שמים מאוד וזכותו נורא ועצום. וגם בעולם הזה יראה נועם ברוב הימים, כי כל ההנאות שהאדם נמנע מהם מפני כבוד שמים, משתלם לו ממקום אחר בהיתר בהמשך הזמן

(קריינא דאגרתא ח"א מכתב ט"ו).

ד. כמו שחטא זה הוא נורא ואיום, כך עמידה בנסיון בו הוא זכות עצומה

אף על פי שנכשל אדם כמה פעמים, ר"ל, מכל מקום אם לעומת זה הרבה פעמים מנצח ומתגבר על התאוה, אז באותו פעם שמתגבר על התאוה הבושרת בו באופן נורא, הרי הוא ממשיך אור הקדושה על עצמו ועל העולמות באופן קדוש מאד מאד, וחלק גדול מאד מהניצוצות הקדושות [מה שנחטף השפע להס"א] הרי הוא מוציאם ומחזירם לקדושה. ואין לשער גודל רוממות קדושת זה האדם הכובש תאוותו בזמן תוקפו, והוא אז בבחינת יוסף הצדיק.

והכלל, אדם שיש לו מלחמת היצר ופעמים מנצח ופעמים נכשל ר"ל, הרי כמו שהחטא נורא ואיום, לעומתו [ע"י שמנצח הרבה פעמים] זכותו הוא נורא ואיום מאד, ויזכה על ידי זה לתקן בחייו את מה שפגם ולהחזיר לצד הקדושה כל הניצוצות הקדושות שנעשקו על ידי עוונותיו, ר"ל (קריינא דאגרתא ח"א מכתב י"ב).

ה. העומד בנסיון, ממשיך עליו אור קדושה שאין לטער

בזמן שהאדם הוא בתוקף תאוותו ומתגבר עליו לפי שהתורה אוסרתו, אז ממשיך עליו אור קדושה נורא ואיום שאין לשער, והוא במדרגת יוסף הצדיק שקידש שם שמים בסתר. ובאמת מי שהרבה פעמים מתגבר על יצרו, שאף שכמה פעמים נכשל, מכל מקום בטוח שסופו יתקן הכל בתשובה בזכות אותן פעמים שהתגבר מאוד על יצרו (קריינא דאגרתא ח"א מכתב י"ג).

ו. צער על החטא, וצער על מיעוט בעבודת ה' - מזבח כפרה

צריך לדעת כי היסורין והצער שיש לאדם ממה שאינו יכול לעבוד את השי"ת כראוי, או ממה שנכשל ח"ו באיזו חטא, אותו הצער הוא מזבח כפרה

וחביב לפני השי"ת כמו מי שעושה מצוה, כי רחמנא ליבא בעי (קריינא דאגרתא

ח"א מכתב ט"ז).

ז. כל עמידה בנסיון מקטינה התאוה והנסיונות בעתיד

מתוך הנסיון ידוע כי **ככל אשר יתגבר על טבעו, כך יעשה לו קל יותר בעתיד**, באופן שבמשך הזמן כמעט ולא יהיה לו נסיונות כי בכל פעם שעומד בנסיון עושה על ידי זה את הנסיון על להבא קל יותר, כי כן טבעה של מדה זו של תאוה דמרעיבו שבע, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין ק"ז, א) אבר קטן יש באדם משביעו רעב ומרעיבו שבע, **ובמשך הזמן כמעט שלא ירגיש שום נסיון מכל זה**, והוא בדוק ומנוסה (קריינא דאגרתא ח"א מכתב ט"ו).

ח. הבטחת הפלאות - זמן נסיון מסוגל לקבלת התפילות

אמר רבי אהרן ראטה זצ"ל, מחבר הספר הקי' טהרת הקודש' וישומר אמונים', כי באותה שעה שהאדם נמצא במצב של נסיון בענין שמירת עינים וכדו', והוא מתחזק ועומד בנסיון, הרי זה זמן מסוגל מאד בשמים שיענו לתפילותיו ובקשותיו בכל העינים שצריך להם האדם, בין בגשמיות בין ברוחניות (שמעתי מהגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א ששמע בעצמו מפיו).

ט. תאוה גוררת תאוה. והתגברות ועצימת עינים גוררת הקטנת הנסיון לעתיד

ידיעה נפלאה כתב בספר החינוך (מצוה שפ"ז) בענין העמידה בנסיונות. ידיעה שיש בה ליצוק כח רב בלב האדם המתמודד עם יצרו הרע, וכך הוא כותב: דע בני ותהא מרגלא בפומך מה שאמרו זכרונם לברכה (אבות פ"ד מ"ה), 'עברה גוררת עברה ומצוה גוררת מצוה'. **שאם תשית דעתך למלאות תאותך הרעה פעם אחת תמשך אחריה כמה פעמים. ואם תזכה להיות גבור בארץ, לכבוש יצרך, ולעצום עיניך מראות ברע, פעם אחת, יקל בעיניך לעשות כן כמה פעמים.**

כי התאוה תמשוך הבשר כמשוך היין אל שותיו. כי הסובאים לא תשבע נפשם לעולם ביין, אבל יתאוו אליו תאוה גדולה. ולפי הרגילם נפשם בו, תחזק עליהם תאותם. ולו ישתו שם כוס מים, יפוג יקוד אש תאות היין ויערב

להם. כן הדבר הזה, כל איש בהרגילו בתאוות ובהתמידו בהן, יחזק עליו יצרו הרע יום יום. ובהמנעו מהם ישמח בחלקו תמיד כל היום. ויראה כי האלהים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים ללא תועלת של כלום, עכ"ל ספר החינוך.

י. כל התגברות מקטינה כח היצר הרע

ככל הדברים הנ"ל כתב בספר 'פנים יפות' להגאון בעל ה'הפלאה' (דברים יב,כג), ואף ביתר ביאור, יתר שאת ויתר עוז: אמר הכתוב (בראשית ד,ז) 'לפתח חטאת רובץ, ואתה תמשול בו', שהבטיח הקדוש ברוך הוא לאדם שברצונו יוכל לחזק על יצרו, כמו שכתוב (קידושין לב) שאלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אינו יכול לו. אלא שאמר הכתוב 'אם תיטיב - שאת', ענינו, **שאת יתגבר על יצר הרע פעם ראשונה, כבר נשבר כח היצר הרע ובקל יכבוש אותו פעם שנית.** והדברים ק"ו הרי אמרו חז"ל (קידושין כא) 'כל העובר עבירה ושנה נעשה לו כהיתר', ק"ו במידה טובה מרובה, כשיכבוש אותו פעם אחד ופעם שני, יקל לו, ובפעם שלישית כבר נתהפך הרע לטוב ועושה המצוה בדרך הישר, כיון שאין מתנגד כנגדו. והיינו שאמר הכתוב (תהלים צז,יא) 'אור זרוע לצדיק' וגו', דהיינו, בתחלה כשכובש את יצרו הוא בצער מתחילתו, אבל כשכבר הורגל במצוה ונתהפך היצר הרע לטוב, הוא יותר מצוה בדרך הישר בשמחה בלי מתנגד.

יא. השובר תאוותו מפני רצון ה', אף ה' יעשה רצונו

דברים נפלאים כתב רבינו הגר"א במשלי (יג,ט) על הפסוק 'תאוה נהיה תערב לנפשי, ואפשר לשאוב מהם חיזוק גדול לעמידה בנסיונות, וז"ל: **התאוה כאשר היא נשברת, אחר כך, היא תערב לנפש.** אף שבשעה שהיה תאוותו מתגבר עליו, והוא שובר אותה, הוא מצטער, מכל מקום, אחר כך היא תערב לנפש, ונהנה מזה מאד. ואמר לשון 'נהיה', כי כאשר האדם שובר תאוותו ורצונו מפני כבוד ה', בכדי לעשות רצונו, הקב"ה עושה רצונו, כמו שכתוב (אבות ב, ד) 'בטל רצונך מפני רצונו', ולכן כתיב 'נהיה', כלומר, כאשר ישבר תאוותו, תאוותו נהיה שהקב"ה יעשה רצונות.

יב. היאוש, סכנה. יעשה מלחמה, פעם ינצח, פעם ינוצח וסופו שינצח

כתב רבינו החפץ חיים (זכור למרים פרק כ"ד) וז"ל: אף שהיצר הרע מתגבר על האדם כמה וכמה פעמים, אל יאמר האדם, מה כוחי כי אלחם עם יצרי, כי הנני רואה כי הוא מתגבר עלי ואין בכוחי לצאת אתו למערכת המלחמה, ובזה מייאש עצמו לגמרי מלהתגבר על יצרו, ויפקיר עצמו לדבר עבירה שיהיה דיבורו אצלו הפקר, וילך אחר עצת יצרו הרע.

ידע האדם כי בנפשו הוא, וסכנה צפויה לו. וסוף סוף יטבע ביון מצולה של עבירות, עד שיהיה אי אפשר לו לנקות עצמו מהם. וידוע מה שאמרו חז"ל 'כל המחליט עצמו לדבר עבירה, אין לו מחילה עולמית'. היינו אפילו בשעת עת רצון, בשעה שמוחלין לו לאדם על עונותיו, לא מחלו לו על מה שהחליט את עצמו לעבירה זו, או לעבירה אחרת.

אך צריך האדם לאזור כל מאמצי כחו וילחם בכל עת נגד יצרו. פעמים ינצחנו היצר הרע, ופעמים יהיה הוא המנצח, שיתגבר על יצרו, וסוף הדבר יהיה שיתגבר עליו ויגרשנו כולו מלבו, וכמו שאמרו חז"ל, 'כל הבא לטהר מסייעין לו', דכיון שיבא בעצמו להיטהר מחלאת עונותיו, יסייעו לו מן השמים, ואזי תהיה ידו על העליונה, עכ"ל.

למדנו מדברי החפץ חיים, כי חלילה לו לאדם להתייאש מלנצח במלחמת היצר הרע. היאוש מביא בכנפיו אסון נורא. היאוש כמוהו כהחלטה להמסר לידיו של היצר הרע, על מנת שיעשה בו כרצונו, חלילה. על האדם להיות לוחם במלחמת הקודש. ובמלחמה כמו במלחמה, פעם יד האדם על העליונה, ופעם יד היצר הרע על העליונה. אבל, וזה חשוב לזכור ולדעת, סופו שהוא יהיה זה שינצח. הבטחה יש לו מאת בוראו יתברך, שאם הוא מצדו ישתדל להטהר, מן השמים יטהרוהו.

יג. 'שכרו מונח לפני ובלבד שיהא שמור מן העבירה'

איתא ב'תנא דבי אליהו' (פרשה ב'): חזר הקדוש ברוך הוא לרצות את ישראל. אמר להן, בני, נשבע אני בכסא כבוד שלי, שאפילו תינוק בבית רבו ועוסק בתורה לשמי, שכרו מונח לפני, **בלבד שיהא שמור מן העבירה**. אפילו שאין בידו של אדם אלא דרך ארץ ומקרא בלבד, שכרו מונח לפני, **בלבד שיהא שמור מן העבירה**.

פרק ו

עצות לעמידה בנסיון והמנעות מן החטאים

א. אל יאוש

בפרק זה נציע עצות נפלאות ומועילות, אשר לקטנו ממכתביו של קדוש ישראל ה'סטייפלר' זצ"ל, בעל ה'קהלות יעקב', אותם כתב בדם לבבו ובדם קדשו כמענה למבקשים עצה ותושיה.

עיקר גדול מאוד הוא שלא להיות מיואש ח"ו, כי צריכין תמיד לקוות להשם יתברך שיעזור לו, והיד ה' תקצר חס ושלום, ואמרו חז"ל, 'הבא לטהר מסייעין אותו' (קריינא דאגרתא ח"א י"א).

ב. בריחה מן העצבות

עיקר גדול שלא להיות עצב, ולא לחשוב אודות העבר כלל עד אחר נשואין שאז יש ליתן לב לתקן העבר וכו'. ולא תהיה עצב רק שמח במה שהצלחת לעבוד את הקב"ה, **כי העצבות גורם לחטאים ח"ו** (קריינא דאגרתא ח"א י"א).
והעיקר לא להיות בדאגות ועצבות על זה (שו"ת 'אז נדברו' חלק י"ד סי' נ').

ג. כשהראש טקוע בתורה לא יעלו בו מחשבות רעות

באופן טבעי העצה המועילה ביותר הוא היסח הדעת מהרהור בענינים אלו. אלא שאי אפשר בשום אופן להסיח דעתו ממה שטבעו

מושך להרהר ולצייר, אלא אם כן יהא דעתו ומחשבתו מעוניינת מאוד בענינים אחרים, ולזאת כששקוע ראשו ורובו בהתעמקות התורה, בש"ס ופוסקים, ראשונים ואחרונים, ממילא לא יעלו על מחשבתו הרהורים בישין, וזהו **עצה טבעית וגם רוחנית, כי קדושת התורה משמרתו** (קריינא דאגרתא ח"א מכתב ט"ו). להלן (פרק י"ב) הארכנו בענין כח התורה לשמור את האדם מן החטא, יעוין שם.

ד. בשעת נסיון אין כמעט עצה רק ללכת למקום שיתבייש שם לחטוא

ידוע מספרים הק' דבשעת התגברות היצר מאבד האדם את היראת שמים, ונשאר רק רושם של יראת שמים, ולכן בשעה שרואה שיצרו מתגבר ילך מיד לבין אנשים אשר בנוכחותם לא יעיז לחטוא (קריינא דאגרתא ח"א מכתב י"ג).

ה. בזמן נסיון אין האמונה כמעט מועילה רק יראת העונש

אפילו מי שבדרך כלל יודע ומכיר שהוא בריה שפלה ואין לו משלו כלום. והוא מכיר ויודע כי כל כולו גופו, ונשמתו, שכלו, וכשרונותיו, וכוחותיו אשר לו הכל הוא אצלו מתנת חנם מאת הקב"ה רבון העולמים, והכל חייבים בכבודו ולעבדו בלבב שלם, ויודע ומכיר בדרך כלל כי עיקר ירידת נשמתו החצובה מתחת כסא הכבוד לעולם הזה הוא לעבודת הבורא הקב"ה. ויודע ומכיר בדרך כלל שעל ידי העוונות פוגם נוראות בעולמות העליונים (עי' נפש החיים שער ב'), ושאר עניני יראת שמים המבוארים בהספרים הקדושים.

מכל מקום, **בזמן התגברות יצרו כמעט והכל נשכח ממנו**, וכמו שאמרו חז"ל (סוף פ"ג דנדרים) דבעידנא דיצר הרע לית דמדכר ליה ליצר טוב, ונעשה כאיש מגושם אשר לא ירגיש על ענינים רוחניים. אבל יראת העונש כשקבוע בלבו שענש יענש ויהיה לו צרות גדולות ונוראות מחמת העון אם בעולם הזה אם בעולם הבא אם בגלגול שני, מכל מקום הוא עצמו מקבל עונש רע ומר על כל דבר פשע, **ידיעה זו בכוחה לעצור גם בהתגברות התאוה**, שאז הוא בגדר איש מגושם דמ"מ גם איש פשוט מאוד מפחד מצרות נוראות ומכאובים רבים (קריינא דאגרתא ח"א מכתב י"ד).

ו. יראת שמים חזקה מצילה מן התאוה

אינני יודע באופן מיוחד כיצד עובדים על מדת תאוה זו, רק זאת ידוע לי מתוך הנסיון כי **יראת שמים חזקה מצילה מכל מעשה ומכל גרם מעשה לעבירה**, בידעו כי כל חיי העולם הזה אינם אלא פרוזדור לחיי עולם הבא הנמשך נצח רבו רבבות שנים בלא גבול. וגם כי איך יהיו לפגום נשמתו החצובה מכסא הכבוד ולעורר פגם ח"ו בכל העולמות ובכבוד הבורא ב"ה יוצרו ומחוללו (קריינא דאגרתא ח"א מכתב ט"ו).

ז. 'עצה לסור מרע - ישים יראת ה' נגד פניו'

כהדברים הנ"ל יש ללמוד מדברי רבינו הגר"א (משלי ט"ז, ו) על הפסוק 'בחסד ואמת יכופר עון', וז"ל: כאשר האדם רוצה לשוב אל ה' מן רוע מעלליו, צריך שני דברים, אחד, תשובה על העבר, שני, לקבל על עצמו על להבא לסור מרע. ואמר שעל העבר בחסד ואמת יכופר, שהוא גדול וטוב מכל הסיגופים, לעסוק בתורה ובגמילות חסדים, כמו שכתוב בגמרא (ברכות ה, ב) חסד זו גמילת חסדים, אמת זו תורה ובזה יכופר עונו. **ועל להבא אמר עצה לסור מרע, והיינו שישים יראת ה' נגד פניו**, שהקב"ה מלא כל הארץ כבודו ועומד עליו ורואה מעשיו המגועלים, ואיך לא יבוש מפניו לעבור על רצונו בפניו ממש.

ח. כנגד מחשבות רעות באמצע הלימוד - יראת שמים

בענין הסגולה של יראת שמים, כנגד יצרא דעבירה, ראוי להביא את אשר השיב לי הגר"ח קניבסקי שליט"א על שאלתי בזה"ל: מי שחושב מחשבות לא טהורות באמצע לימוד התורה, האם יש סגולה להעביר אלו המחשבות הרעות מעליו. והיתה התשובה בזה"ל: **יתחזק ביראת שמים.**

ט. מצוה גדולה לזרז הנשואין

אם הנסיונות של הרהורי עבירה של התאוה, לא רפו ממך ודאי צריך מאוד להזדרז להתחתן והיא מצוה גדולה מאוד להציל עצמו מהנסיונות שמביא לידי חטאים, ר"ל (קריינא דאגרתא ח"א מכתב ט"ז).

י. לא להתקרב למקום של נסיון

במסילת ישרים (פרק י"ג) כתב: ותראה כי זאת תחבולה גדולה לאדם למען הנצל מיצרו, כי כיון שבהיותו בעסק העבירה קשה עליו לנצחו ולכבוש אותו, על כן צריך שבעודנו רחוק ממנה ישאיר עצמו רחוק, כי אז יהיה קשה ליצר לקרבו אליה.

כדברי הרמח"ל כתב מרן בעל ה'קהלות יעקב' בספרו 'חיי עולם' (חלק ב, פרק ט), וז"ל: העולם הזה כולו מלא נסיונות, על כל צעד. וידוע כי בשעת תוקף התאוה מאבד האדם כמעט כל היראת שמים שלו, ולא נשאר כי אם הרושם של היראת שמים, ואזי כפשע בינו ובין המות, הוא החטא, רחמנא ליצלן. ולזאת עצתו אמונה, ועיקר תקנתו, להתרחק מאד ממקום העבירה, וממקום הגורם ומסבב לעבירה, באופן אשר עשיית העבירה לא יהא מהדברים הקלים, גם מכח שלא לשמה, על פי מדותיו הטבעיות. ואזי עם חיזוק היראת שמים, ועם התפילה בלב שלם להשם יתברך, יסייעוהו מהשמים.

יא. הזכרת יום המיתה

כתב הגאון בעל ה'נודע ביהודה' בספרו 'דורש ציון' (דרוש י"ב): קשה לאדם ללחום נגד היצר הרע שהוא התאוה וכמו שהעיד הכתוב (בראשית ח, כא) 'יצר לב האדם רע מנעוריו'. וגם אמרינן במסכת סוכה (נב, א) 'לעתיד לבא מביא הקדוש ברוך הוא היצר הרע ושוחטו, לצדיקים יהיה נדמה כהר ובוכין ואומרים איך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה'. וגם אמרו שיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ולולא כי הקדוש ברוך הוא עוזרו לא היה יכול לעמוד נגד היצר הרע.

אמנם הרפואה הבדוקה לזה הוא, שיהיה אדם זוכר תמיד שהוא הבל וסופו למות והוא מובל לקבר למקום רמה. ובלתי מחשבה זאת, הוא קשה ללחום נגד התאוה, והיא מלחמה כבדה. אמנם המגן והחרב לנצח בו את יצרו הוא כשיזכיר לו יום המיתה שסופו למקום רמה ותולעה, כמו שאמרו אם אדם רואה שיצרו מתגבר עליו יזכיר לו יום המיתה.

יב. הזכרת יום המיתה שלו!

רבינו בעל היחפץ חיים' בספרו 'גדר עולם' (פרק ד') מוסיף בענין זה נקודה נפלאה, וז"ל: באמת אנו רואים בחוש שכל אדם יודע בברור בשעה שהוא הולך ללוות את המת או לבית האבל שהאדם עתיד למות, ואף על פי כן אין פועל זה בנפשו פעולה רבה ולפעמים אינו פועל כלל, והכל מטעם שהוא מציר רק שפלוני מת, אבל התנא הורה לנו [באומרו 'לאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון] במה שאמר הכל בלשון נוכח, שהעיקר שהאדם יציר בנפשו תמיד את מצבו העתידי שיוולד ממנו, **שהוא הוא אשר יעשה לבסוף רמה ותולעה, והוא הוא אשר יצטרך ליתן דין וחשבון לפני מלך העולמים** אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד ולזה אמר **אתה הולך, אתה עתיד**. וכשיתבונן האדם בכל זה בעודו בחייו בודאי שהשם יתברך ייטיב לו בזה ובבא.

פרק ז

העצה הנפלאה - התחזקות בתפילה

א. החיוב שבתפילה

לאחר כל העצות, וגם יחד עם לימוד התורה, אשר היא תבלין ליצר הרע, חייב האדם לצרף גם את עמוד התפילה. תפילה מעומק הלב לאבא שבשמים שירחם עלינו וישמור אותנו מן החטא. שיתן לנו כח לעמוד בנסיון, וגם שלא יביאנו לידי נסיון.

בספר חרדים (תחילת פרק ה ממצות תשובה) כתב בזה"ל: **כל אדם חייב להתפלל שיצילהו השם יתברך מיצר הרע.** כמו שמצינו בגמרא (קדושין פ"א, ב) באמוראים הקדושים שהיו מתפללים, רחמנא ליצלן מיצר הרע.

ב. העצה שבתפילה

בספר חסידים (סי' קל"א) כתב: אם שואל אדם דבר שהוא שבח לבוראו, כגון, על לימוד תורה, או דבר אחר מחפצי שמים, ושופך את נפשו עליו, **הקדוש ברוך הוא שומע תפלתו אף על פי שאין בידו מעשים טובים.**

הרי לפנינו עצה נפלאה. תפילה. תפילה על דבר כבוד שמו. מאיזה טעם מבקש האדם להמנע מליך אחר תאוות לבו, כי הקב"ה אסר זאת עליו. רצונו להמליך את בוראו יתברך על אבריו, ולהמנע מגרימת צער לשכינה הקדושה. זהו היסוד לתפילה שענינה המנעות מהחטא. זוהי הסיבה היחידה שגרומת לאדם להתפלל ולבקש על עמידה בנסיון. תפילה שכזו, חזקה עליה

שתתקבל, ואין הדבר תלוי אם יש בידו של המתפלל זכויות ומעשים טובים, אם לאו.

ג. על ידי תפילה זוכים לשמירה מה'

חודרת היא עד מאד לעומק הלב, לשונו הזכה והטהורה של רבינו יהונתן אייבשיץ זצ"ל בספרו 'ערות דבש' (ח"ב דרוש א') בענין זה: **ההוגים בתורה לשמה נצולים מעבירות הרבה, אבל עם כל זה צריך תפלה ובקשה לה' שישמור אותו מכל חטא.** ועל זה ירבה אדם להתפלל לה', **ישפוך שיחו בדמע ולב נשבר שישמרהו ה' מיצר הרע ומטבע החומרי,** כי צריך שמירה מה', כי הוא עומד לימין המכחים לו, וכמאמר דוד במזמור שהתחלנו, מאין יבא עזרי, כי קשה לעמוד נגד הטבע ויצר הרע ומול מלחמת אחר ופנים, לולי ה' עזרתה לנו, ולכך אמר עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ.

ד. הקדמת תפילה ליציאה לרחוב

רבינו חיים מולאזין זצ"ל, כותב בספר 'כתר ראש' (אות ע"ג), וז"ל: **תרופה לכעס, ודברים בטלים, ולשון הרע, והסתכלות עריות ושיחתן, שיקדים תפלה לצרה.** וקודם לכתו בדרך או בבוקר השכם יאמר: רבנו של עולם הנני הולך בגיא צלמות ומקום מסוכן, הושיעני מיצר הרע ומחטאים ומעונות ובפרט מעבירה פלונית וכו' וירבה בזה מקירות לבבו ויושיעהו ה'.

ועוד כתב (אות קל"ה): **כשדעתו לילך בשוק יתפלל ויבקש רחמים לבל יכשל ח"ו בשום נדנוד חטא והרהור עבירה ר"ל.**

ה. התפילה היא התעוררות הלב אל הקדושה

כתב רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל בספרו 'פרי צדיק' (פרשת תזריע): נאמר (דברים ל"ד) 'בפיך ובלבבך לעשותו', ואמרנו דלא כתיב 'ובמעשיך', דגמר המעשה הוא מה' יתברך, וה' יתברך רוצה מהאדם שיתעורר באתערותא דלתתא. והעיקר בלבבך, ד'רחמנא ליבא בעי' (סנהדרין ק"ב). זהר ח"ג ק"ס סוף ע"א), רעותא דליבא. רק האדם צריך לסייע בפיך, שהוא קול תורה וקול תפילה, תורה שהוא תבלין, כמו שאמרו (קידושין ל"ב) 'בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה

תבלין, רק יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום (כמו שאמרו שם). ועל זה צריך קול תפילה, להתפלל שה' לא יעזבנו בידו, ואחר כך לעשותו שגמר המעשה מה' יתברך שלא יעזבנו בידו.

ובמקום אחר (פרי צדיק שמות, לראש חודש שבט, אות א) כתב: נתן ה' יתברך עצה להאדם להתגבר על היצר הרע על ידי תורה שהוא תבלין, ועל כן צריך שיוקדם להתגבר על ידי התורה, ואחר כך להתפלל לפני ה' יתברך ואז יהיה נענה וה' לא יעזבנו בידו.

ו. להתפלל פעמים רבות אין ספור ולא להתייאש

יתפלל אפילו מאה פעמים ביום תפלה קצרה להנצל מאותו עון ומהרהור, כי אע"פ שידמה לו שכבר התפלל פעמים אין ספור ולא פעל, אל יתייאש כלל, כי ידע נאמנה שסוף סוף תפלתו לא תחזור ריקם וימים יגידו (קריינא דאגרתא ח"א מכתב ט"ו).

אף שנדמה לו שאין תפלתו מועלת כלום, לא ירפה מלהתפלל, כי סוף סוף שהתפלה מועלת, ואמרו חז"ל יש תפלה שמועלת לאלתר ויש לאחר שנה וכו' (קריינא דאגרתא ח"א מכתב י"ג).

ז. צומות - לא. תפילה בכונה - כן.

הנה על פי דין אסור להתענות בשבת אפילו לשם תפילה ותשובה, ובכלל אין ראוי בזמנינו לצום אפילו בחול כי מחליש בזה את הגוף והשכל, תוכל להיות בשבת קודש במירון ולהתפלל שמה בכוונה, אבל לא לצום (קריינא דאגרתא ח"א מכתב ט"ז).

ח. תפילה - בנוסח שלו!

לסיכום פרק זה, נציע את אשר שאלנו את מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בענין עצת התפילה, ויהא בזה כסיכום להנתבאר לעיל. וכך הוא לשון השאלה: כתב ב"עירות דבש' (ע"ן לעיל אות ג') ד'ההוגים בתורה לשמה נצולים מעבירות הרבה' אבל עם כל זה 'צריך תפלה ובקשה לה' שישמור אותו מכל חטא'. וביקריינא דאגרתא' כתב בזה"ל, 'תקבע תפלה אחר שמונה

עשרה טרם שפסעת גי' פסיעות להתפלל עליך ועל אחיך שתנצלו מעון המר ומשאר חטאים, ותוכל לומר תפלה זו אפילו בלשון שאתה מורגל בו אם הורגלת בשאר לשון יותר מלשון הקודש'.

והנה בענין זה של צירוף תפילה פרטית בתפילת העמידה, מצאנו ב'כתר ראש' (סי' ע"ג) שכתב בזה"ל, 'יקדים תפלה לצרה, וקודם לכתו בדרך או בבוקר השכם, יאמר, רבונו של עולם הנני הולך בגיא צלמות ומקום מסוכן, הושיעני מיצר הרע ומחטאים ומעונות ובפרט מעבירה פלונית וכו' וירבה בזה מקירות לבבו ויושיעהו ה"'.
 ושאלתי האם ראוי לפתוח בנוסח של ה'כתר ראש', או עיקר כונת ה'קריינא דאגרתא' לומר נוסח משלו דוקא. והיתה התשובה, **כרצונו**.

עוד זאת שאלתי קדם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, 'באיזה מקום (או מקומות) בתוך התפילה ראוי לכוון שינצל מחטאת נערים [מלבד מה שמתפלל אחרי תפילת שמונה עשרה]. והיתה התשובה, **בשומע תפילה**.

פרק ח

טללי נוחם ודברי חיזוק למתמודדים עם יצרם
ויודעים גם נפילות וכשלונות

פרק זה מוקדש באהבה וחיבה אל אותם היקרים אשר מעצם טבעם ומעצם בריאתם יצרם הרע הוא חלק בלתי נפרד ממהותם, וכתוצאה מכך שרויים הם במלחמה מתמדת, כוחות הטוב שבהם נלחמים כנגד כוחות הרע שבהם, והשכל מתכתש עם הרגש ועם כח הדמיון.

א. הקדמה

מטבע הדברים המלחמה עזה היא, ובמלחמה כמו במלחמה, ישנן עליות וישנן מורדות, פעם זה ידו על העליונה ופעם זה ידו על העליונה. היצר הרע משתמש עם כל נסיגה כדי לגרור בעקבותיה נסיגה נוספת קשה יותר. הוא משתמש בנפילה כדי להפיל את האדם לזרועות היאוש, לזרועות הדכאון, לזרועות הפתוחות של תחושת האפסיות.

כאן, בנקודה זו על האדם לשנס מתניים. עליו לדעת בכל עומק התודעה כי נסיגה או נפילה או כשלון, אינם מעידים על חוסר הערך שלו. כל עוד הוא אווז במלחמה, ולא נוטש את המערכה, הרי הוא נמצא במקום הנכון. הוא בכון הנכון. התמודדות היא חלק בלתי נפרד מגדלות האדם. נפילות גם הן חלק ממהלך העליה.

◀ ידיעה חשובה! נפילה אינה מעידה על חוסר ערכו של האדם.
נפילה היא חלק מדרך העליה!

ב. מכתב החיזוק והעידוד של רבי יצחק הוטנר זצ"ל

כמים קרים על נפש עיפה, הם דבריו של גאון המחשבה רבי יצחק הוטנר (פחד יצחק-אגרות וכתבים, מכתב קכ"ח), במענה למכתבו של בחור בו הוא שטח לפניו רבו את תחושותיו השלילים כלפי עצמו עקב ההתמודדות הקשות עמו הוא חי, ועקב נפילותיו וכשלנותיו.

נפלאה היא לשונו המזוקקת של רבי יצחק הוטנר זצ"ל במכתבו אליו. כדאי הוא הדבר לקרוא את דבריו בשימת לב מיוחדת. למצוץ את המתיקות הטמונה בכל מילה ובכל שורה. מעינות של חיזוק ועידוד אפשר לשאוב מהמכתב שיופיע להלן.

ג. דרכם של גדולי ישראל גם היא היתה רצופה מאבקים ונפילות

כותב רבי יצחק הוטנר מענה לתלמידו: מכתבך הגיע לידי. ודברך הגיעו ללבבי. דע לך חביבי כי עצם מכתבך מתנגד הוא לכל תאורים הנמצאים בה. והנני בזה להסביר לך תוכן משפט זה. רעה חולה היא אצלנו שכאשר מתעסקים אנו בצדדי השלימות של גדולינו הננו מטפלים בסיכום האחרון של מעלתם. מספרים אנו על דרכי השלימות שלהם, בשעה שאנחנו מדלגים על המאבק הפנימי שהתחולל בנפשם. הרושם של שיחתנו על הגדולים מתקבל כאילו יצאו מתחת יד היוצר בקומתם ובצביונם. הכל משוחחים מתפעלים ומרימים על נס את טהרת הלשון של בעל החפץ חיים זצ"ל, **אבל מי יודע מן כל המלחמות, המאבקים, המכשולים, הנפילות, והנסיגות לאחור שמצא החפץ חיים בדרך המלחמה שלו עם יצרו הרע, משל אחד מני אלף.**

ד. נפילות וירידות אינן סתירה לדרך של גדלות

ודי לנבון שכמותך לדון מן הפרט אל הכלל. התוצאה מזה היא כשנער בעל רוח, בעל שאיפה, בעל תסיסה מוצא בעצמו מכשולים, נפילות, ירידות הרי הוא דומה בעיניו כבלתי 'שתול בבית השם'. שלפי דמיונות של נער זה להיות שתול בבית השם, פירושו הוא לשבת בשלות הנפש על נאות דשא של מי מנוחות וליהנות מיצרו הטוב כדרך שצדיקים נהנים מזיו השכינה שעטרותיהם

בראשיהם במסיבת גן עדן. ולאידך גיסא, לא להיות מורגז מסערת היצר על דרך הכתוב של 'במתים חפשי'.

אבל דע לך חביבי, ששורש נשמתך הוא לא השלוה של היצר טוב אלא דוקא מלחמתו של היצר טוב. ומכתבך היקר הנלבב מעיד כמאה עדים כי אכן לוחם נאמן אתה בצבאותינו של היצר טוב. באנגלית אומרים - הפסד קרב ותנצח מלחמה! [Lose a battle and win the war]. בודאי שהנך נכשל ועומד להיות נכשל, אין בזה משום פתיחת פה לשטן ובכמה מערכות תפול שודר. אבל אני מבטיח לך שלאחר הפסד כל המערכות תצא מן המלחמה כשהנצחון על ראשך, והטרף החד מפרפר בין שיניך.

ה. 'שבע יפול צדיק' - תנאי מוכרח לקימה וההתעלות

החכם מכל אדם אמר (משלי כ"ד, ט"ז) 'שבע יפול צדיק וקם', והטפשים חושבים כי כונתו בדרך רבותא, אף על פי ששבע יפול צדיק, מכל מקום הוא קם. אבל החכמים יודעים היטב שהכוונה היא **שמהות הקימה של הצדיק היא דרך ה'שבע נפילות' שלו**. וירא את כל אשר עשה והנה טוב מאד. טוב זה יצר טוב, מאד זה יצר הרע (בראשית רבה פרק ט').

אהובי, הנני לוחץ אותך אל לבבי, ולוחש באזניך, כי אילו היה מכתבך מספר לי על אודות המצוות ומעשים טובים שלך הייתי אומר שקבלתי ממך מכתב טוב. **עכשיו שמכתבך מספר על דבר ירידות ונפילות ומכשולים, הנני אומר שקבלתי ממך מכתב טוב מאד**. רוחך סוערת לקראת השאיפה להיות גדול. בבקשה ממך אל תצייר לעצמך גדולים שהם ויצרם הטוב בבחינת חד-הוא. לעומת זאת צייר בנפשך גדלותם של גדולי עולם באותיות של מלחמה נוראה עם כל הנטיות השפלות והגמוכות. **ובזמן שהנך מרגיש בקרבך סערת היצר, דע לך שבזה הנך מתדמה אל הגדולים הרבה יותר מאשר בשעה שאתה נמצא במנוחה שלימה שאתה רוצה בה**. דוקא באותם המקומות שהנך מוצא בעצמך הירידות הכי מרובות, דוקא באותם המקומות עומד הנך להיות כלי להצטיינות של כבוד שמים.

יצחק הוטנר

ו. 'שבע יפול צדיק' - גם אנל הנדיקים, לפי דרגתם

בדומה לדברי רבי יצחק הוטנר זצ"ל הנ"ל, כתב גם כן רבי יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל, בעל ה'קהלות יעקב', בספרו 'ברכת פרץ' על התורה (פרשת במדבר). אף הוא מעלה על נס את ענין שבע הנפילות בהם מתעטר אפילו הצדיק, וז"ל:

כתיב (משלי כ"ד, ט"ז) 'כי שבע יפול צדיק וקם'. ופירשו בספרי יראים, דקאי על נפילות במדרגת עבודת השם יתברך, שהתלמיד חכם נופל וחוזר ומתחזק וכן חוזר חלילה. ואמנם אין זה באדם פשוט שכל עבודתו אינו אלא כמצות אנשים מלומדה, אבל הוא בצדיקים שמשדלים להתקרב ליוצרם באהבה ויראה ולעבדו בלבב שלם שהמה יש להם עליות וירידות, כל אחד לפי מדרגתו. ואמנם גם בשעת נפילתו הוא משכמו ולמעלה גבוה מפשוטי העם, אבל לגבי דידיה נפילה היא.

ז. מחמת הנפילות והירידות האדם מתעלה עוד יותר וניצל מסכנת ה'מלומדה'

ממשיך ה'ברכת פרץ' לבאר ולפרט את הברכה והתועלת הטמונות בכך שיש לאדם מעת לעת ירידות או חלילה נפילות, וכך הוא כותב: לכאורה כל הנפילות הללו אינם אלא צרות צרורות ולמה נבראו, אבל **באמת יש מהנפילות הללו ריווח עצום**, כי האדם בטבעו אף על פי שבעניני ממון ושאר תאוות לא ידע שבעה, כי מי שיש לו מנה רוצה מאתים וכו', מכל מקום בעניני הרוחניות הוא בטבעו בגדר 'שמח בחלקו'. וכל זמן שרואה שחלקו מתקיים בידו איננו להוט לתוספות קדושה, ובמשך הזמן תוכל ח"ו להתהפך כל עבודתו למצוות אנשים מלומדה.

אבל כשנופל ורואה שגם מה שכבר זכה מתערער ונשמט מידו, על זה הוא יוצא בקנאות להציל את עצמו מנפילות ומתוך ההשתדלות להציל מה שכבר זכה הרי הוא מתעלה יותר ויותר. ובאמת עצם ההשתדלות עצמו היא עבודה קדושה וחשובה לפני המקום ב"ה, שהרי הוא עוסק בעבודתו יתברך שמו. ואפילו אילו יהא מצבו כך כל ימי חייו, זה הוא תכליתו בעולמו. וכמו שכתבנו שבאמת לא לעולם יהא מצבו ככה, כי סוף סוף זוכה לסייעתא דשמיא ויהא לבו ער לעבודתו יתברך שמו בלא דחיפות תכופות שעל ידי נפילות, עכ"ל.

ה. חיים של מלחמת היצר - חיים הם!

כדברים אלו ממש כתב בעל ה'חפץ חיים' (הקדמה לספר 'שמירת הלשון'), וז"ל: אם היצר נצחך ביום זה בדבורים אסורים, אתה עמוד והתחזק נגדו למחר לנצחו. ואפילו אם ח"ו יתרמי שינצחך עוד הפעם, אף על פי כן חזור והתחזק נגדו להלחם אתו, ובודאי יעזרך הקב"ה שתהיה גם כן מהמנצחים, כי 'הבא לטהר מסייעין אותו' (יומא לח.ב). **כללו של דבר, כל ימיו של אדם יהיה מלחמה בינו ובין היצר.** וזהו בעצם כוונת חז"ל (ברכות ה, א) לעולם ירגיז אדם וכו'. וזה מה שאמר הכתוב (קהלת י, ד), 'אם רוח המושל תעלה עליך, מקומך אל תנח'.

פלאי פלאים הם הדברים המובאים לעיל. ה'חפץ חיים', ה'ברכת פרץ', ו'הפחד יצחק' קובעים נחרצות ואומרים כי גם אדם שכל חייו שרשרת רצופה של עליות ומורדות, עליות ונפילות, עליו להיות מאושר, כי סוף סוף הוא עוסק תדיר בעבודת ה'. זהו חלקו בעבודת ה', להלחם ולהלחם. להיות מנוצח לעתים בקרב, ולשנס מתניים שוב ולחזור אל שדה הקרב. היצר הרע הדף אותו פעם אחת ועתה הוא 'אוסף את עצמו' וחוזר להדוף את היצר הרע ולחזור להתעלות בעבודת ה'.

ט. 'הכשלונות סיבת העליה'

בשו"ת 'שבט הלוי' (חלק י' סימן ב') כתב בענין המדובר בזה"ל: אשר כתב בענין מלחמת היצר, **כך הוא דרך חיי עולם הזה, נסיונות נצחונות וכשלונות, והכשלונות הם סבת עליה,** על דרך שאמרו חז"ל, 'אין אדם עומד על דברי תורה עד שיכשל בהם'. אבל הדבר בידי אדם ויש לו די כחות לעמוד במלחמה, ואמרו חז"ל (ספרי פרשת האזינו) על הפסוק 'הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט', שלא נבראו בני אדם להיות רשעים אלא להיות צדיקים, **והרצון והתפלה והדמעות וכח התורה הם עיקרים גדולים, אשרי אדם מתחזק בהם.**

יהיו הדברים שבפרק זה נר לרגלינו ואור לנתיבתנו.

פרק ט

טללי נוחם ודברי עידוד לנמשכים ביותר
אחר תאוות אלו ואחר החטא המר

א. במה שהיצר מתגבר במיוחד – הוא עיקר חלקו בתיקון העולם

'יצרא דעבירה' הוא יצר הקיים אצל כל בר אנוש. כל יהודי באשר הוא מתמודד עם יצרו הרע המפתה אותו להרהורים רעים, לראיות אסורות, ואף לחטאים חמורים ביותר, רחמנא לצלן. כגדול כקטן, כולם בחזית המלחמה.

יחד עם זאת, ישנם כאלו אשר יצרם בוער כאש בקרבם, לילה ויום, לא ינוח ולא ישקוט. כידוע, בני אדם שונים במזגיהם, בתכונותיהם וגם בתאוותיהם. אצל האחד, תאות האכילה היא הבוערת בקרבו ביותר. אצל האחד תאות הנשים בוערת בקרבם יותר. ואילו אצל האחר תאות הכבוד בוערת בקרבו תדיר, וכן עוד כיוצא בזה.

עלינו לדעת, כי לא במקרה הוא הדבר. הלא באנו לעולם כדי לתקן את עצמנו, ואת העולם. הקדוש ברוך הוא יודע על כל אחד מה תפקידו המיוחד במערכת תיקון העולם, ובהתאם לכך הוא מקבל את התכונות המתאימות לחלקו בעבודתו יתברך. מי שמכיר בנפשו כי ישנה בקרבו תגבורת מיוחדת של יצר הרע בתחום מסוים, אות הדבר כי זהו עיקר חלקו בעולם התיקון. אם יעשה הכל, מלבד ענין זה המסוים, הרי שהחסיר את העיקר. לכן, אל לו לאדם להניח מלהלחם כארי בענין המסוים בו הוא מתמודד, כי הוא עיקר ענינו, חלקו ועבודתו.

ב. במה שחושק ביותר - יזהר במיוחד

מדברי רבינו הגר"א בביאור לתיקוני זהר (דף ש"י ד"ה דכד ב"ג שליט על יצריה) יש ללמוד את היסוד המבואר לעיל, כי במה שהאדם מתקשה במיוחד, לשם זה הוא בא לעולם. אמנם, כולנו מצווים בתרי"ג מצוות, בסור מרע ועשה טוב, אכן כל יחיד ויחיד מתייחד בענין מסוים של עבודת ה'. יש כאלו שמתייחדים בענין זה של סור מרע מתאוה זו, כי באו לעולם עם משיכה חזקה מאד לעריות ואביזריהו. וקובע הגר"א כי בזה יש להזהר בהתגברות יתירה, ויקבל שכרו כפי צערו שיש לו בזה.

וז"ל הגר"א: כל מין הוא יצר הרע אחר, ועל הכל ניתן הבחירה לאדם ואתה תמשול בו. וכפום צערא אגרא. וזה שאמרו שבת (ק"ח, ב) 'במאי הוה זהיר טפ"י. עתה שנברא יפשפש במעשיו עירובין (יג, ב). **באיזה חטא או מצוה חושק ובזה יזהר להתגבר.**

הרי למדנו ד' יסודות. א. יכול האדם להתגבר על יצרו הרע. גם על אותו חלק בו הוא מתגבר ביותר. ב. הגם שקשה לו לאדם להתגבר בענין מיוחד זה, מכיון שבזה הוא חושק ביותר, מכל מקום, יבוא על שכרו בהתאם לקושי שיש לו בהתגברות על יצרו. ג. מטעם זה מצאנו בגמרא ששאלו על האמוראים 'במה היה זהיר ביותר', דבמה שהרגישו כי היצר הרע מתגבר עליהם במיוחד, דוקא בזה נזהרו ביותר. ד. על ענין זה הוא שאמרו 'עתה שנברא יפשפש במעשיו', כלומר, יבדוק בעצמו אחר איזה ענין רע הוא נמשך ביותר, ובזה יקפיד ויזהר ביותר.

ג. במה שחושק ביותר - בזה חטא בגלגול הקודם ובא עתה לתקן

הגר"א בפירושו לספר יונה (ד, א) כותב כעין הדברים הנ"ל, ומבאר שם כי מציאות האדם בעולם תלויה הרבה במה שעבר עליו בגלגול הקודם. וז"ל: עכשיו שנברא האדם על כרחך לתקן מעשיו שמקודם [בגלגול הקודם], ועל כן יראה עיקר לתקן במה שפשע מקודם. **והאיך ידע מה שקלקל מקודם. יש על זה שני סימנים. האחד, במה שנכשל בה בגלגול הזה הרבה פעמים. ועל זה אמרו יפשפש במעשיו באיזה נכשל. השני, באיזה עבירה נפשו חשקה לו מאד, לפי שהורגלה מקודם ונעשה טבע. ולכך יש בני אדם שחושקין בעבירה אחת יותר, וזה בעבירה אחרת.**

ד. במה שחושק ביותר – הוא מוכן וראוי להיות מתוקן ביותר

רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל מוסיף בספרו 'צדקת הצדיק' (אות מ"ט) דברי עידוד וחזיון על האמור לעיל. בדבריו הוא מחדש כי דוקא במה שהאדם מתמודד ביותר, בזה הוא מסוגל לבוא אל התיקון השלם, להיות זך ונקי בתכלית. וז"ל: כל אחד ידע שבמה שיצרו תוקפו ביותר, הוא כלי מוכן לאותם דברים ביותר, להיות נקיים וזכים אצלו. **ובדברים שהרבה לפשוע בהם, ידע שהוא כלי מוכן להיות דייקא באותו דבר נקי ובר לבב.**

פלאי פלאים. איזה דברי חזיון ועידוד. נפל האדם בחטא, פעם אחר פעם, עד אשר הרבה לפשוע, לא רק שלא אבדה תקותו, אלא, אדרבה, בזה דוקא הוא כלי מוכן לעלות ולהתעלות מעלה מעלה, עד לכדי היותו נקי וזך.

ה. במה שחושק יותר – יקבל שכר גדול יותר על פרישתו

ב'ספר חסידים' (סימן קנ"ה) איתא: הרי יצר הרע טוב לאדם, שאלו לא היה יצר הרע שולט על האדם, מה שכרו אשר יקבל על הטובה [והלא אין לו התנגדות לכך], **עתה שיצרו מתגבר עליו, וכופפו בעבור הקדוש ברוך הוא, הרי יש לו שכר טוב וכו'.** ומקבל שכר טוב מה שאדם כופף את יצרו, יותר ממאה מצות שאין יצרו מסיתו ותוקפו ודוחקו עליה. לפיכך, טוב יותר לעשות אותו דבר שיצר הרע מתגבר עליו, ומכניע את יצרו בעבור הבורא, משאר מצות שאין יצר הרע חושש בהן.

ו. שכר התגברות במקום צער – כפול מאה משלא בצער

חז"ל הק' אמרו בכמה מקומות כי השכר שיקבל האדם על התגברות במקום שיש קושי וצער לאדם, הוא כפול ממאה מהתגברות שאינה כרוכה בצער. לכן, דוקא משום שכל כך קשה להתגבר על יצרא דעבירה, יצרא דערייות, לכן יזכה האדם על כך בשכר גדול רב ועצום, שאין לתאר ואין לשער.

הנה באבות דרבי נתן (ו.ג.) איתא: **טוב לו לאדם דבר אחד בצער, ממאה בריח.** ובילקוט שמעוני (קהלת רמז תתקפ"ט) איתא: **טוב לאדם שיעשה מעט בדוחק ממאה פעמים ברוחה.**

ובמדרש רבה (שיר השירים ח,א) איתא: רבי חייא בריה דרבי אבא דיפו אמר הלומד תורה בצער נוטל אלף, שלא בצער מאתים נוטל בשכרו. ממי אתה למד משבטו של יששכר ומשבטו של נפתלי. שבטו של נפתלי, על ידי שהיו עוסקים ולומדים תורה בצער נטלו שכר אלף, היינו הוא דכתיב (דברי הימים א,יב) 'ומנפתלי שרים אלף', אבל שבטו של יששכר על ידי שהיו למדין תורה שלא בצער נטלו שכר מאתים, שנאמר (שם) 'ראשיהם מאתים'.

פרקי

דברי הדרכה וחיזוק לאדם הטובע בעולם התאורה

א. לא ליפול ברשתנו של היצר הרע מחמת החטא

לעתים קרובות משתמש היצר הרע בחטא שחטא האדם, כאמצעי להמשיך ולהפילו, להמשיך ולהחטיאו. לאחר שהאדם נכשל בחטא הרי הוא נפול ברוחו, ערכו ירוד בעיניו, והוא אכול רגשי צער וחרטה. מצב רוח ירוד זה, יכול בעצמו לשמש כגורם לחטא. אדם שנמצא עמוס ברגשות שליליות, קרוב הוא למצוא עצמו שוב ושוב נכשל וחוטא.

על כך מזהיר אותנו רבינו הגר"א (משלי כג,א) שאל לו לחוטא ליפול כליל ממדרגתו הרוחנית בעקבות החטא שחטא, בעקבות הנסיון שכשל בו. אלא יניח כעת לחטא, וימשיך בעבודתו את ה' כמקודם.

וז"ל הגר"א: "זה שכתוב 'כי תשב ללחום את מושלי, שתשב ללחום עם היצר הרע, שהוא מושל שלך, כמו שכתוב (קהלת י,ד) 'אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח'. פירוש, **אם יצר הרע חוטף אותך ברשתו אשר טמן לרגליך, שעשית עבירה, מכל מקום אתה לא תפול ממדרגותיך, ואחוז דרכיך הטוב כמקדם, וגם זאת תתרפא לך.**

ב. בעל חטא חייב בכל התורה ויקבל שכרו אחר תיקונו

האמת הוא דאפילו מי ששקוע ר"ל בחטא הזה הידוע, ועדיין לא עשה תשובה, מכל מקום חייב בכל התורה כולה, ובעבור כל מה שלומד ומקיים

יקבל שכר בעולם הבא כשאר אנשים צדיקים, [רק שהשכר יבוא אחרי שיהיה נגמר תיקונו על ידי גיהנום וכיו"ב] (קריינא דאגרתא חלק א, מכתב י"ב).

ג. השפע הרוחני מהמצוות טל בעל חטא נחטף לסטרא אחרא

מה שכתבו ספרי יראים שהתורה ומצוות של בעל החטא הולכים ח"ו להסטרא אחרא, ר"ל. מי שאין לו מושג בקבלה לא יתפוס ענין זה, והוא כי כל מצוה ומעשה טוב גורם השפעה מן השמים, ואותה השפעה טובה מסייעתו להצלחה הן ברוחניות והן בגשמיות. **וכשהאדם שקוע ר"ל בחטא הידוע אזי אותה השפעה הבאה על ידי תורה ומצוות שלו נחטפת על ידי הסט"א, וזהו באמת גלות השכינה, שכביכול הקב"ה ישפיע הטובה לשונאיו, הם כוחות הטומאה, ר"ל. אבל עצם המצוות והמעשים טובים אינם נגרעים מהאדם הזה כלל וכלל, רק ההשפעה המגיע לו מחמת התורה והמצוות היא נחטפת וכנ"ל.** וגם זה אינו אלא לפי שעה כי אחר כך כשהאדם מתקן את החטא הזה אזי מוציא הוא מהס"א כל מה שגזלו מחלק הקדושה שהיא שייכת לו וכמו שכתוב חיל בלע ויקיאנו (קריינא דאגרתא חלק א, מכתב י"ב).

ד. לעולם יש תקנה לאדם. ואם ישוב ויחטא - יענש נמספר הפעמים שחטא

ה'חפץ חיים' בספרו 'טהרת ישראל' (פרק י') מתייחס לאדם ששקוע בחטא, וחזר ושנה בחטאו עשרות פעמים, והוא כותב כי היצר הרע משתמש בעובדה זו גופא כדי להשאיר אותו בעולם החטא והתאוה. על כך משיב ה'חפץ בחיים' בטענה כפולה. חדא, שהרי על כל חטא שיחטא עוד, יקבל עונש קשה נוסף. והאם בגלל שכבר הביא עליו מדת הדין, ימשיך ויגביר עוד לחטוא ולקלקל ולפגום, ולבסוף, גם לסבול. ועוד, דאין דברי היצר הרע נכונים. גם אם חטא ושנה עד אין מספר, לעולם יש תשובה למכתו.

וז"ל ה'חפץ חיים': הנה ידעתי גם ידעתי כי ימצאו אנשים בעזרת השם אשר יתעוררו על ידי הקונטרס הזה מתרדמתן וירצו לשוב אל ה', שלא לשוב לכסלה עוד, אך טענת יאוש יעכבם, **שיחשבו בנפשם, שכיון שכבר עברו על העון הזה כמה עשרות פעמים, שוב אין להם תקנה,** על כן נתיאשו מעצמן וחוזרין והולכים בדרך עקלותן שהלכו עד כה. ובאמת דבר טעות הוא מכמה פנים. וכי מי שאכל שום וריחו נודף, יחזור ויאכל שום ויהא

ריחו נודף יותר. הלא ידוע שכמו בבית דין של מטה, כשאדם עובר על לאו דאורייתא כמה פעמים במזיד, היה נידון בימים הקדמונים על כל פעם ופעם בל"ט מלקות בפני עצמו. כן הוא גם כן בדיני שמים בבית דין של מעלה. כשאדם עובר עבירה קונה לו קטיגור אחד להכאיב נפשו, לא עלינו, בגיהנום ובשארי עונשין. וכשהאדם כופל את העבירה עוד פעם אחת, נברא לו עוד קטיגור חדש להכאיב נפשו. וכן הוא בכל פעם ופעם וזהו שנאמר רבים מכאובים לרשע וכו'. ויתבונן בעצמו מה לו להרבות מכאוב לנפשו, די לו לסבול המכאובים מהמקטרגים שנבראו ממעשיו הראשונים. ועוד, **שהדבר הזה שהאדם חושב שכבר נעשה רשע ואבד שחרו ותוחלתו להנקות מעון זה, הוא נגד האמת, וזהו גופא עצת היצר הרע שרוצה לצוד לאדם ברשתו ושלא יצא ממנה לעולם.**

פרק יא

התורה הקדושה מגינה ושומרת מן היצר הרע -
מאמרי חז"ל

א. הקדמה

קשה היא דרכם של 'בעלי הנסיון'. ומי מן הברואים אינו בכלל בעלי הנסיון. הלא לשם כך באנו לעולם הזה, להתנסות, לעמוד בנסיון ולהתעלות, בבחינת 'נס להתנוסס'.

יהודי מעצם בריאתו טוב הוא. נשמתו שואפת לקדושה. אבל הגוף, הגוף אינו נותן מנוח. הגוף החומרי יחד עם היצר הרע מושכים את האדם אל כל השפל והמאוס. אל התאוות. אל החטא. אל ההנאה הרגעית המדומה. אל הראיה האסורה, אשר סופה ל"ע בחטא נורא. ומה יעשה הבן ולא יחטא?

השאלה טובה היא. אבל גם תשובה טובה יש בצקלוננו. תשובה אשר הקב"ה אמרה. הקב"ה אשר ברא ויצר את היצר הרע, נתן לנו תשובה לשאלת השאלות - כיצד נצליח לגבור על היצר הרע.

בפרקים הבאים יתבאר לנו שוב ושוב, כי הנשק היחידי כנגד כח היצר הרע, כנגד כח הטומאה השורה בעולם, כנגד כח הדמיון המעביר את האדם על דעתו, הוא, התורה הקדושה. לימוד התורה. לא נחסוך בהצגת מקורות ולא נמעיט בהם, כי על כן, חשובים הם דברי חכמינו ז"ל, וסגולה גדולה טמונה בדבריהם. יעסוק האדם בתורה, ידביק עצמו בתורה, ידבק מחשבותיו והרהורי לבו בתורה, וימצא עצמו רחוק מהבלי העולם ותעתועיו.

ב. עדותו של הקב"ה - תורה מגינה מן היצר הרע

אומרת הגמרא בקידושין (ל.ב): תנו רבנן, ושמתם, סם תם, **נמשלה תורה כסם חיים**. משל לאדם שהכה את בנו מכה גדולה והניח לו רטיה על מכתו, ואמר לו בני כל זמן שרטיה זו על מכתך, אכול מה שהנאתך ושתה מה שהנאתך ורחוץ בין בחמין בין בצונן ואין אתה מתיירא, ואם אתה מעבירה הרי היא מעלה נומי.

כך הקב"ה אמר להם לישראל בני, **בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תכלין. ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו**, שנאמר הלא אם תטיב שאת, ואם אין אתם עוסקין בתורה אתם נמסרים בידו, שנאמר לפתח חטאת רובץ וכו', ע"כ.

הוא הדבר אשר אמרנו. עדותו של הקב"ה לפנינו. 'אם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו'. נכון הוא הדבר גם להיפך, 'אם אין אתם עוסקין בתורה אתם נמסרים בידו'.

ג. 'משכהו לבית המדרש'

עוד אומרת הגמרא בקידושין (ל.ב): תנא דבי רבי ישמעאל, **בני, אם פגע בכ מנוול זה, משכהו לבית המדרש**. אם אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ, שנאמר 'הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע'. אם אבן הוא נימוח שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים', ואומר 'אבנים שחקו מים', ע"כ.

התואר 'מנוול' שהוענק כאן ליצר הרע, מעיד כי אפילו לגבי היצר הרע שענינו דברי ניוול, עניני תאוות מגוונות וכל המסתעף מזה, גם לגבי יכולה היא התורה שתגן. 'משכהו לבית המדרש'. שם בבית המדרש, ליד הגמרא הקדושה, הכל מתרפא. הרע עוזב ונאבד, והאדם נשאר נקי זך ונקי. קודש להשם.

ד. דברי תורה - מדרכי מיתה לדרכי חיים

במסכת חגיגה (ג.ב) אומרת הגמרא על הפסוק בקהלת (יב.יא) 'דברי חכמים כדרכנות וכמשמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרעה אחד': למה נמשלו דברי תורה לדרבן, לומר לך, מה דרבן זה מכוין את הפרה לתלמיה להוציא

חיים לעולם, אף דברי תורה מכוונין את לומדיהן מדרכי מיתה לדרכי חיים. אי מה דרבן זה מטלטל אף דברי תורה מטלטלין תלמוד לומר משמרות, ע"כ. הדרבן מוליך את הפרה לחרוש בתלם, מבלי לסטות ימין או שמאל, וכך גודלת התבואה כראוי ויש חיים לעולם. התורה הק' אף היא מוליכה את האדם בתלם, כשהוא מכוון למטרתו הנעלה, לעבוד את ה' ולעשות לו נחת רוח, מבלי לסטות ימין או שמאל, אל החטא והתאוה, וכך הוא זוכה לצעוד בדרך החיים.

ה. המאור שבתורה מחזירה האדם למוטב

כל עוד האדם דבוק בתורה, תקוותו מצויה. גם אם נטה וסטה מהדרך, אור התורה תאיר את לבו לחזור אל המוטב. וכן איתא בפתיחה למדרש איכה רבה (אות ב'): רבי הונא ורבי ירמיה בשם רבי חייא בר אבא אמרי, כתיב (ירמיה ט"ז, י"א) 'ואותי עזבו ואת תורתי לא שמרו', הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה **המאור שבה היה מחזירן למוטב**. כעין זה נאמר גם בתלמוד ירושלמי חגיגה (א, ז).

מוסיף ה'מסלת ישרים' (פרק ה') וכותב: "אם הוא עוסק בתורה בראותו דרכיה, צווייה ואזהרותיה, הנה סוף סוף מאליו יתחדש בו התעוררות שיביאהו אל הדרך הטוב".

ואנו, יש לנו ללמוד בדרך 'קל וחומר'. אם יכולה היא התורה הק' להחזיר את החוטא בתשובה מכח המאור שבה, על אחת כמה וכמה שיכולה היא לשמור אל האדם לבל יפול כלל ברשתו של היצר הרע.

ו. 'הכתבתי לך בתורה - ואתה תמשול בו [ביצר הרע]'

חכמינו ז"ל במדרש רבה (בראשית פרשה כ"ב, ו) מפליגים בגודל כח התורה לדחות ולבטל את היצר הרע, וז"ל: **אם בא יצרך להשחיקך [להכשילך], דחהו בדברי תורה וכו'.** ואם תאמר, שאיננו ברשותך, תלמוד לומר (ישעיהו כ"ו, ג) 'כי כך בטוח' [בך ובידך הוא]. וכבר הכתבתי לך בתורה 'ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו'. רבי סימון אמר, **אם בא יצרך להשחיקך, שמחהו בדברי תורה.**

◀ **ההבטחה המעודדת - ואתה תמשול בו!**

ז. 'אבן נגד אבן'

במדרש רבה (ויקרא, פרשה ל"ה, ה) נאמר עוד בענין כח התורה לגבור על היצר הרע: אמר רבי לוי משל למקום אדרימון שהוא משובש בגייסות, מה עשה המלך הושיב בו קוסטרינוס [שומרים] בשביל לשמרו. כך אמר הקב"ה, תורה קרויה אבן, ויצר הרע קרוי אבן. תורה קרויה אבן, שנאמר (שמות כ"ד, י"ב) 'את לוחות האבן והתורה והמצוה'. יצר הרע קרוי אבן, דכתיב (יחזקאל ל"ו, כ"ו) 'והסירותי את לב האבן מבשרכם'. **תורה אבן, יצר הרע אבן, האבן תשמור את האבן.**

אין כאן מליצת דברים בעלמא. עלינו להבין כי אבן מסמל דבר קשה, איתן ועמיד. היצר הרע קרוי אבן כי 'הנה היצר הרע באמת חזק הוא באדם מאד' (לשון המסילת ישירים הנ"ל אות ה'). אי אפשר לגבור על 'אבן' אלא בכח 'אבן' אחרת כנגדה, ובכך, נתן לנו הקב"ה את התורה הק' המכונה אף היא אבן, להורות כי התורה אף היא חזקה ואיתנה כאבן.

ח. מאמרי חז"ל רבים, מסקנה אחת - תורה שומרת האדם מיצרו הרע

מלבד המאמרים המובאים עד כה, מצאנו עוד רבות לחכמינו ז"ל, שדרשו פסוקים רבים, כאשר המסקנה העולה מדבריהם אחת היא, התורה היא מגן ותריס בפני היצר הרע. דברי חז"ל הם עבורנו כ'אורים ותומים'. כל דבריהם ברוח הקודש נאמרו. כמה חיזוק ונחמה יש למצוא בכל דבריהם. לנו לא נותר, אלא להתדבק בתורה הקדושה. ללמוד אותה בהתמדה ועיון, ובכך נזכה לסלק מעלינו את יצרנו הרע. נציע כאן עוד מדברי חז"ל בענין זה, מתוך ידיעה כי עוד רבות נאמר בחז"ל בענין זה.

במדרש רבה (במדבר פרשה י"ד, ד) איתא: כתיב (קהלת י"ב, י"ב) 'ולהג הרבה יגיעת בשר', **אם יגעת הרבה בדבריהם הקדוש ברוך הוא מסיר יצה"ר ממך.**

במדרש תהלים (מזמור ל"ד, ב) נאמר: אמר ר' שמואל בר נחמני **אם עמד עליך יצר הרע, האכילהו מלחמה של תורה**, שנאמר (משלי ט, ה) 'לכו לחמו בלחמיי'. ואם צמא תשקהו ממימה של תורה, שנאמר (ישעיה נ"ה א) 'הוי כל צמא לכו למים'.

במדרש משלי (פרשה ו, כ) איתא: רבי מאיר אומר **אשרי אדם שקנה לו תורה, למה, מפני שהיא משמרת אותו מדרך רע.**

בזהר הקדוש (פרשת וישב, דף ק"צ,א) נאמר: אמר רבי יוסי, כד חמי בר נש דהרהורין אתיין לגביה, **יתעסק באורייתא וכדין יתעברון מניה.** אמר רבי אלעזר כד ההוא סטרא בישא אתי למפתי ליה לבר נש, **יהא משיך ליה לגבי אורייתא ויתפרש מניה.**

[תרגום ללשון הקודש: רבי יוסי אמר כשאדם רואה שהרהורים רעים באים אליו, יעסוק בתורה ובזה יעברו ויתבטלו ממנו ההרהורים. רבי אלעזר אמר, אמר כאשר היצר הרע בא לפתות את האדם לעבירה, ימשיך אותו אל התורה ויפרד ממנו].

עוד נאמר בזהר (פרשת מקץ דף ר"ב,א): לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע וישתדל אבתריה, אי אזיל מניה יאות ואי לאו ישתדל באורייתא, **דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא.**

[תרגום ללשון הקודש: לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע וישתדל אחריו, אם הלך ממנו טוב. ואם לא, יעסוק בתורה כי אין לך דבר לשבור את היצר הרע אלא התורה].

ט. בחדרי לב יש מקום או לתורה או ליצר הרע, חלילה

חז"ל הק' ביאבות דרבי נתן' (פרק י"ג) ממחישים לנו גודל כח התורה לעמוד כתריס בפני היצר הרע, וז"ל: כל זמן שדברי תורה נכנסים ומוצאים חדרי לב פנויים, הן נכנסים ושורים בתוכו, **ואין יצר הרע שולט ביניהם, ואין אדם יכול להוציאם [לדברי התורה] מתוכו.**

ענין זה של יחדרי הלב, מבואר ביתר אריכות במדרש משלי (פרשה כ"ד), וז"ל: כל זמן שדברי תורה נכנסין ומוצאין חדרי לבן פנויים, הן נכנסין ושרויין בתוכו, ואין יצר הרע שולט בהן, ואין אדם יכול להוציאם מתוכו. משל למלך בשר ודם שהיה מהלך במדבר, ומצא שם טרקלין וחדרים גדולים, נכנס ושורה בתוכו, **כך יצר הרע אם אין מוצא דברי תורה שולט ביניהן, ואין אתה יכול להוציאן מתוכו.**

הרי לנו הענין מבואר היטב. יש אצל האדם בחירה של 'או', 'או'. או דברי תורה, או חלילה יצר רע. אם זכה ומלא חדרי לבו בתורה, אין שם מקום נוסף ליצר הרע. אבל אם חלילה להיפך, האדם נתן משכן ליצר הרע בחדרי לבבו, או אז אין אתה יכול להוציאו מתוכו, ואין שם בחדרי לבו מקום לדברי תורה.

י. האדם 'בעל הבית' לקבוע אלו מחשבות יכנסו לראשו

כהמשך לדברי חז"ל הנ"ל, ראוי להביא את אשר אמר רבי שלמה הרכבי הי"ד [מנהל רוחני דשיבת 'שער התורה' בגרודנא. נספה עם כל משפחתו בשואה בוילנא. נדפס בספר 'מאמרי שלמה' חלק א' מאמר ט"ו], וז"ל: הטיז כתב שאין האדם בעל בחירה במחשבתו, ולכן אמרו חז"ל (ב"ב קס"ד, ב) 'שלושה אין אדם ניצול מהם בכל יום', ואחד מהם הוא הרהורי עבירה, כי הוא אינו בעל בחירה במחשבה ואינו בעלים על המחשבה. ובחירתו מתחלת אחרי שכבר נפלה המחשבה בלבו, שאז יכול להסירה ולהסיעה לדבר אחר, אבל לעצור במחשבתו ולמנוע שלא תפול מחשבה רעה בלבו זה מן הנמנע.

אמנם צריך לדעת ולהבין כי יסוד המחשבה תולדה מן הנהגת האדם ומצבו, **ובמה שהאדם עוסק, שם הוא מחשבתו על פי רוב.** ואם כן, אף על פי שאינו בעל בחירה על מחשבתו, באופן ישיר, מכל מקום **הוא בעל בחירה על ידי זה שימלא לבו במחשבות טהורות, תורה ויראת שמים, ולא יהיה מקום ליצר הרע ומחשבותיו להכנס,** כמו שכתב הרמב"ם (סוף הלכות איסורי ביאה) שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה, **כי במקום חכמה אין מקום ליצר ומחשבותיו להכנס,** ובאופן זה יש דרך לבחירה גם על מחשבתו.

יא. יצר הרע משול לברזל - על ידי אש התורה מושלים בו

באבות דרבי נתן (פרק ט"ז) איתא: רבי שמעון בן אלעזר אומר, אמשול לך משל, למה הדבר דומה, יצר הרע דומה לברזל שהטילוהו בתוך האור, כל זמן שהוא בתוך האור עושין ממנו כל כלים שירצו. **אף כך יצר הרע אין לו תקנה אלא בדברי תורה בלבד,** שהן כאש, שנאמר (משלי כה, כב) 'אם רעב שונאך, האכילוהו לחם, ואם צמא השקהו מים, כי גחלים אתה חותה על ראשו והי' שלם לך', אל תקרי 'שלם לך', אלא 'ישלימנו לך'.

פרק יב

התורה הקדושה מגינה ושומרת מן היצר הרע -
מדברי הקדמונים

א. רק התורה מסוגלת להציל האדם מן היצר הרע

על דברי חז"ל הקדושים ומאמריהם שהובאו לעיל, ישנה עוד אריכות דברים גדולה בדברי האחרונים, לבאר ולהעמיק הדבר. בדבריהם מצאנו הדגשה חשובה עד למאד, והיא, דאין לנו לחשוב כי לימוד התורה הוא אחד מהדרכים להתגבר על היצר הרע, אבל ישנם עוד דרכים. לא כן הוא הדבר, כפי שיבואר להלן.

הרמח"ל ב'מסילת ישרים' (פרק ה') מאריך לזעוק מנהמת לבו כי אם הקב"ה מעיד דהתורה היא הכלי היחיד העומד כנגד היצר הרע, הרי שברור הדבר שאין שום עצה ותבונה אחרת. וכל המתחכם לחשוב כי הוא יצליח אף בלא התורה להתגבר על יצרו הרע, טועה הוא וסופו ליפול ברשתו. נעתיק את כל דבריו לגודל חשיבותם, וז"ל:

בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין. והנה פשוט הוא, שאם הבורא לא ברא למכה זו אלא רפואה זו, **אי אפשר בשום פנים שירפא האדם מזאת המכה בלתי זאת הרפואה. ומי שיחשוב להנצל זולתה, אינו אלא טועה ויראה טעותו לבסוף כשימות בחטאו.** כי הנה היצר הרע באמת חזק הוא באדם מאד, ומבלי ידיעתו של האדם הולך הוא ומתגבר בו ושולט עליו. ואם יעשה כל התחבולות שבעולם ולא יקח הרפואה שנבראה לו, שהיא התורה, כמו

שכתבתי, לא ידע ולא ירגיש בתגבורת חליו אלא כשימות בחטאו ותאבד נשמתו.

הא למה זה דומה, לחולה שדרש ברופאים והכירו חליו ואמרו לו שיקח סם זה. והוא, מבלתי שתקדם לו ידיעה במלאכת הרפואה, יניח הסם שהוא ויקח מה שיעלה במחשבתו מן הסמים, הלא ימות החולה שהוא ודאי. כן הדבר הזה. **כי אין מכיר בחלי הרע היצר הרע ובכוחו המוטבע בו אלא בוראו שבראו, והוא הזהירנו שהרפואה לו היא התורה.** מי אפוא יניחה ויקח מה שיקח זולתה ויחיה, ודאי שחושך החמריות ילך ויגבר עליו מדרגה אחר מדרגה והוא לא יבין עד שימצא שקוע ברעה ורחוק מן האמת הרחק גדול, עכ"ל המסילת ישרים.

ב. אין תחבולה אחרת - מלבד לימוד התורה

רבינו חיים מולאזין בספרו 'נפש החיים' (שער ד' פרק ל"ב) כותב אף הוא כדברי הרמח"ל ממש, וז"ל: אומר הוא יתברך שמו, אל תדמו בנפשכם מפתויי היצר ועניניו, בתחבולות וענינים אשר תבחרו לעצמכם כפי דמיוניכם, הלא אנכי שבראתי היצר הרע וידע ענינו, ואנכי בראתי נגד זה תורה תבלין וסמא דחיי, לרפאות חלאת עניניו. **ותדעו שלבד העסק בתלמוד תורה, אין שום תחבולה אחרת לזה.** זה שכתוב (שמות ל"ב, ט"ז) 'והלחות מעשה אלקים המה', הם לוחות הלב החומד [כענין 'כתבם על לוח לבך' (משלי ג, ל)], הוא יתברך שמו עשאו והוא היודע ענין יצרך הנטוע בלבך. 'והמכתב מכתב אלקים הוא', שנגד זה הוא הנותן לך ענין עסק התורה לכתבם ולחקקם על לוחות לבך להמלט על ידיה מעניני היצר. ולזאת **תדע שאין לך בן חורין מעניני היצר אלא מי שעוסק בתלמוד תורה ולא שום תחבולה אחרת זולתה וכו'.** כי אין תרופה ותקנה אחרת בעולם כלל, להנצל מרשת יצרו אשר פורש לרגליו תמיד, ללכדו ולהפילו עד שאול תחתית להמיתו מיתת עולם ח"ו, אלא על ידי העסק בתורה הקדושה.

ג. בעלי בתים ונשים - החזקת התורה מסייעתן כנגד היצר הרע

נפלאים הם דבריו של רבי יונתן איבשיץ בספרו יערות דבש (חלק א', דרוש א'), המבוססים על המבואר לעיל, כי בלא זכות וכח התורה, אי אפשר לו לאדם

לעמוד כנגד יצרו הרע, וכך הוא כותב שם: איתא בברכות (דף יז, א) 'נשים במה זכיין', ואמרו 'באמתוני לגברייהו עד דאתי מבי רב, ואדרוכי בנייהו לבי כנישתא'. והדבר תמוה, הלא הן בני מצות כאנשים, ומעט מצות שהזמן גרמא שהנשים פטורות הן, ואין לך מצוה ומצוה שלא תביא לאדם לידי שלימות. ברם, **מי שהוא נעדר מהתורה, קשה לו לעמוד נגד יצר הרע, המלך הגדול ולנצחו.** ומי שאין בידו חרב וחנית, איך ילחם עם איש גבור מלחמה.

וזהו שאלת הגמ' נשים במה זכיין, רצה לומר, במה מנצחים ליצר הרע, כי אין לנצח ליצר הרע רק בתורה, ונשים לאו בני תורה נינהו, אם כן במה מנצחים ליצר הרע. ועל זה משני הואיל ועל ידם נלמד כי מסייעים לגברייהו ללמוד והן יושבות ומתענגות [מלשון 'עגונה'] בעבורם, וכן מדריכים בניהם לתורה, הרי כאילו הן לומדות התורה, ואף בזו התורה מסייעתם ללחום עם היצר הרע כאלו הן לומדות התורה. וכן **כל אדם מי שאינו בעל תורה, אם כן, הרי הוא משולל מכלי זיין לעמוד נגד צר הצורך,** ובמה יגין על עצמו, ולכך זאת העצה היעוצה להחזיק ללומדי תורה לשמה, ולסייעם בכל לב, עכ"ל היערות דבש.

ד. סוד נח התורה לשמור על האדם מן החטא

זקני מרן בעל ה'בני יששכר' (מאמרי חודש סיון מאמר ה') מבאר בטוב טעם סוד כוחה של התורה הקדושה להגן על העוסק בה, וז"ל: חכמים הגידו בפסוק (ירמיה טז, יא) 'אותי עזבו ואת תורת לא שמרו', אמר הקב"ה, 'הלואי אותי עזבו ואת תורתי שמרו, שהמאור שבה היה מחזירן למוטב'. כי המאור שבתורה הלא הוא דבר אלוקינו, ניצוצי אורה מיוצר בראשית, והוא כאילו עין בעין נראה ה' אלוקינו. **כי באמת בעת שעוסק האדם בתורה, נועם ה' אלוקינו עלינו, הספיק מניצוצי אורותיו בתוך אותיות התורה, כי חיות הנה מניצוצי אורה מחיי החיים ברוך הוא.**

ה. העוסק בתורה - עוסק בשמותיו של הקב"ה

בספר מגילת סתרים לרבי דוד שלמה אייבשיץ בעל ה'לבושי שרד' ויערבי נחלי כתב (אות ד') בזה"ל: אמר הקדוש ברוך הוא בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ובזה נתבטל היצר הרע. כי אורייתא וקוב"ה חד, כנודע (עין זוהר

חדש עגא), והעוסק בתורה עוסק בשמותיו של הקדוש ברוך הוא ממש, כמו שכתוב בשערי אורה בתחלת הספר, ועל ידי זה 'יודרך רשעים תאבד', על ידי לימוד התורה נתבטל דרך היצר הרע.

ו. לימוד התורה מזכך המח

רבי צדוק הכהן מלובלין בספרו 'ליקוטי מאמרים' (לסיום הש"ס אות ט"ו) כותב ענין נפלא בנוגע לכח התורה לשמור ולכפר על החטא של הוצאת זרע לבטלה, וז"ל: לכן ברא ה' יתברך גם כן טבע הקרי בחלום, שזהו כמו אונס דרחמנא פטריה, בכל מקום, להודיע כי בדבר זה אין יד אדם שולטת להינצל ממנו, כי דבר זה נמשך מצד החכמה שבמוח, וזהו מה שאמרו 'בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין', על ידי חכמת התורה, שנתן ה' יתברך לעמו חכמת אמת, מזדכך המוח. ולהלן שם (אות י"ט) הוסיף בענין זה דברים עמוקים, יעו"ש.

ז. לימוד התורה במוח משפיע על הלב להיותו נקי מחטא

במקום אחר (שם, אות י"א סעיף כ') מוסיף רבי צדוק הכהן מלובלין לבאר כי התורה הנלמדת בעיקר על ידי המחשבה שבמוח, משפעת על הלב, אשר שם משכן התאווה, וכך הוא כותב: רק על ידי ההעמקה בדברי תורה ממילא מתיישר הלב, כדאמרו חז"ל 'בראתי תורה תבלין', כי מוחא וליבא תרין ריעין דלא מתפרשין [כלומר, המח והלב הם כמו שני חברים שלא נפרדים], ועל ידי החכמה שבלב מעורר גם כן הלב וממילא דיבורו הוא בשורש חיותו כי שורש החיות נמשך אחר החכמה דדברי תורה כמו שנאמר (קהלת ז', י"ב) 'החכמה תחיה את בעליה'.

ח. תורה הנלמדת בשלימות - כוחה גדול לשמור על הלומד אותה

בשו"ת 'שבט הלוי' (חלק ה' סימן א') ישנה תשובה מאת הגאון המחבר שליט"א, אשר יש בה השלמה ותוספת לכל האמור לעיל. המחבר מעניק תשובה על שאלת השואל, דאף על פי שהינו עוסק בתורה, בכל זאת יצרו גובר עלינו. המחבר עונה לו בשני חלקים. האחד, כי אילו לא היה לומד תורה, או אז

מצבו היה חמור הרבה יותר. ועוד, דבכדי לזכות לסגולת התורה, צריך ללמוד התורה בשלימות, ולזכור כי עוסקים בתורת ה'.

וז"ל הישבט הלוי: "אשר שאל אותי מה שמעיק לו כל כך, שזה כמה שנים שהוא לומד תורה ולא זכה להתגבר, הנה לא יחידי הוא בדבר זה, כי כולנו שואלים שאלה זאת, ובכל זה נאמנים עלינו דברי חז"ל (סוטה כא,א) שתורה מגינה ומצלת מן החטא. **ואם בכל זאת לא מצלת, סימן שהתורה אינה שלמה, כי תורה שלמה מדרגתה גבוה מאד מאד**, ובכל זאת אנו מצווים ללמוד כפי האפשר, ובמשך הזמן המאור שבה יחזירנו למוטב, כאמרם ז"ל בירושלמי (חגיגה פ"א ה"ז), ואלו לא למדנו ח"ו היה המצב פי כמה גרוע, אלא שחסר השלמות.

והחסרון בזה שלומדים תורה, **אבל שוכחים כי המכתב - מכתב אלוקים הוא, תורת אלוקים הוא, והאלקות בוקע מן התורה בכל מקום אלא שאין מרגישים. וגם חסרון טהרה וקדושה היא בעוכרינו, כי יראת ה' טהורה עומדת לעד, ופגמי קדושת הברית הרבה מאד גורמים וכל חז"ל מלאים מזה, ויעל בריתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדתנו, הם תרי רעין דלא מתפרשין זה מזה, כידוע, כי תורה מסייע לקדושה, וקדושה מסייע לתורה, ימשיך נא ללמוד ולהשלים עצמו מתוך שמחה וטהרה ויהיה ה' אלקיו עמו, עכ"ל הישבט לוי.**

פרק יג

לימוד התורה שומר את האדם מן התאוות המגוננות
ומן החטאים החמורים

א. הקדמה

בפרקים הקודמים, נתבאר היטב ובאריכות, על פי דברי חכמינו ז"ל ודברי הקדמונים ז"ל, כי רק בכח התורה הקדושה אפשר לגבור על היצר הרע. בפרק זה נוסף לעסוק בביאור כח התורה, אבל כאן נתמקד בנושא הספר, והוא, כמה גדול כח התורה הקדושה להציל את האדם מפילו מהיצר הרע הקשה והנורא של הרהורים רעים, ראיות אסורות, וחלילה מפילו מהחטא הנורא של הוצאת זרע לבטלה.

ב. בלב ההוגה בתורה אין אחיזה להרהורי חטא ועבירה

מפליאים הם דברי חכמינו ז"ל ב'אבות דרבי נתן' (פרק כ"א) הקובעים ואומרים כי הרהורי תורה והרהורי עבירה אינם שוכנים יחדיו זה לצד זה, ולכן אם האדם ממלא לבו בתורה הרי הוא ניצל מהרהורי עבירה, וז"ל: רבי חנניה סגן הכהנים אומר, **כל הנותן דברי תורה על לבו מבטלין ממנו הרהורי חרב, הרהורי רעב, הרהורי שטות, הרהורי זנות, הרהורי יצר הרע, הרהורי אשת איש, הרהורי דברים בטלים**, הרהורי עול בשר ודם. שכן כתוב בתהלים על ידי דוד מלך ישראל שנאמר (תהלים, י"ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב מצות ה' ברא מאירת עינים. **וכל שאינו נותן דברי תורה על לבו נותנין לו הרהורי חרב, הרהורי רעב, הרהורי שטות, הרהורי זנות, הרהורי יצר הרע, הרהורי אשת איש, הרהורי דברים בטלים, הרהורי עול בשר ודם.**

ג. אין סגולה כסגולת התורה לבטל יצרא דעבירה

המשגיח הנודע של ישיבת מיר, הגאון רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל, כותב בספר 'דעת חכמה ומוסר' (חלק א' סוף מאמר ט') דברים כדרכנות בענין כח התורה להציל מן התאוה ומן החטא: בשבועות אלו של שובבים ת"ת שהוא עת תיקון המחשבה, עלינו לדעת התיקון היותר גדול יוצא מעמלה של תורה. **אין סגולה המבטלת את היצר לגמרי שלא יהיו שום הרהורי חטא כסגולת התורה.** וכן כתב הרמב"ם בסוף הלכות איסורי ביאה, ש'אין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה'. אבל **מי שעוסק בתורה כל העת, אינו במצב של עון והרהורים כלל.**

ד. התורה כמו סם הגורם לאדם שלא יוכל להרהר באיסור

בספר 'דעת חכמה ומוסר' הנ"ל (לעיל שם) כותב רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל לשון מופלאה עד להיכן מגיע כח התורה הק' בהצלה מן החטא: מהותה של תורה הוא, סם החודר בכל גידיו ואבריו של האדם, ומרגיזו ומרעיזו עד שאינו יכול לבוא אפילו לידי הרהור של חטא. **כל תאותו לחטא מתבטלת ונשכחת לגמרי, כאילו שנתבטל ונסתלק ממנו היצר הרע,** ואין זה בא מצד האדם, אלא מצד התורה, שעל ידה מזדעזע כל גופו וחושיו עד שנתבטל יצרו לגמרי באותה שעה, וסגולה זו נמצאת אך ורק בעמלה של תורה.

ה. לימוד התורה כראוי מציל מהרהורים רעים

בעל ה'קהלות יעקב' כותב במכתב לאדם שסבל רבות מיצרא דעבירה: אל תאמר הן אני מטומטם והתורה לא תדבק בגוף מגושם כמוני, חלילה וחלילה לומר כן, כל מלה, כל סברא של התורה הוא קודש קדשים, הוא דעת ורצון השם יתברך, וכשהוא נחקק במוח האדם, מתקדש האדם בקדושת התורה לאין שיעור, גופו וראשו נעשה כקדושת ספר תורה, **וקדושת התורה תצילך סוף סוף מעבירה ומהרהורי עבירה בעזרת השם יתברך.**

גם במה שנוגע על להבא אין ביד אדם צעיר [היינו בלתי נשוי] שום עצה רק לעסוק בתורה לשם שמים ולהתפלל להשם יתברך שיצילהו מהחטא ברוב רחמיו, ותפילה מועלת הרבה כשהוא בלב שלם, אך אל תקוה שביום יומים

תנצל מחטא המושרש, אבל בהמשך הזמן אם רק תתמיד בלימוד תורה בעיון כפי יכלתך ובדיבוק חבר טוב בלא ביטול זמן לבטלה, הנה במשך הזמן תראה איך משתכך יצרך הולך ודועך ובעזרת השם יתברך תצליח הן בתורה הן בשמירת התורה (קריינא דאיגרתא ח"א מכתב י"א).

ו. האדם צריך להשתמש בכח התאוה לתאות התורה הקדושה

רבי צדוק הכהן מלובלין בספרו 'מחשבות חרוץ' (ח,כה) מבאר דבריו של הקב"ה 'בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין' באופן דיכול האדם להפיק כח התאוה המקננת בלבו, בתורה הקדושה, שיתמלא תאוה וחשק להגות בתורה הקדושה, וממילא לא יתאוה עוד להנאות אחרות חומריות, כי כבר תתמלא תאותו.

וז"ל: הרמב"ם (הלכות איסורי ביאה כב,כא) כתב דאין התאוות מצויות אלא בלב פנוי מדברי תורה. ועל זה אמרו (קידושין ל,ב) 'בראתי יצר רע בראתי תורה תבלין, וימשכהו לבית המדרש' (סוכה נב,ב), היינו דסתם יצרו הוא בתאוה, בפרט אחר שביטלו יצרא דעבודה זרה (יומא ט,ב), והוא הנקרא מנוול, שאין לך ניוול מזה, חמת מלאה צואה ופיה מלא דם (שבת קנב,א), ודי מה שמוכרח למצוה. אבל הכל רצין על ידי יצר התאוה הנטוע בלב, והעצה שברא ה' יתברך לזה, התאוה בדברי תורה, **שימשיכו כל תאוותם לדברי תורה, שיש להם חשק ותאוה גדולה לזה, ומוצאים בה מילוי תאוותם.**

ז. הלימוד בעומק העיון שומר מהרהורי עבירה

בעל ה'נודע ביהודה' כותב בחידושו על הש"ס (צלי"ח, ברכות ה,א), וז"ל: הרמב"ם (הלכות איסורי ביאה פרק כ"ב, הלכה כ"א) כאשר הזהיר שם על הרהורי עריות, סיים וכתב, יתירה מכל זאת אמרו יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה, עכ"ל. הרי שאם הלב פנוי ממחשבת התורה נכשל במחשבת עבירה, **ואם לבו מחשב תמיד בהרהורי תורה אין מקום למחשבת עריות להתגבר.** ולכן אמרו בגמרא (שם) שאם לא נצחו ונכשל בראות העין, יעסוק בתורה, שנאמר 'אמרו בלבבכם', פירוש,

שאינן די שלמוד תורה משפה ולחוץ, רק יעסוק בעומק העיון, שנאמר 'אמרו בלבבכם', פירוש אמירה שיאמר דברי תורה יהיה בלבבכם, ואז אם לבו מלא מחשבת התורה, לא יבא לחשוב בעבירה, ולא יהיה הלב חומד.

ח. עמל התורה בעיון ובהבנה עמוקה, וחדות התורה, מגינים מן החטא

בשׁו"ת 'אז נדברו' (חלק י"ד, סי' נ') כתב תשובה ובה עצות 'להתרחקות מהחטא הידוע', ובתוך דבריו כתב, וז"ל: **וראש כל הדברים, להשתדל להגיע לעמל התורה ולחדות התורה**, שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מהחכמה. וכתב הרמב"ם (הלכות הלכות איסורי ביאה פרק כ"ב, הלכה כ"א), 'גדולה מזו אמרו יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה, וירחיב דעתו בחכמה', ומה הכוונה במה דהרמב"ם כופל הדברים, 'יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה', מה זה דברי תורה, ומה זה חכמה. ויתכן שהכוונה על יראת ה', דכתיב הן יראת ה' היא חכמה. ואולי המדובר על שלימות היראה, דהוי אחר תורה. לפיכך כתב אחר כך, לב פנוי מהחכמה, דרך באופן האמור זוכים שהחכמה הוא בלב ולא רק בראש, וכך כתב הרמב"ם בסוף טומאת צרעת, 'אבל שיחת כשרי ישראל אינה אלא בדברי תורה וחכמה'. **ופשטות מה שכתב 'ירחיב דעתו בחכמה', היינו לימוד התורה בעיון ובהבנה עמוקה, עד אשר יגיע למדריגה של 'באהבתה תשגה תמיד'.**

ט. כפי יגיעת התורה כך הזיכך מטינוף הרע

הגאון רבי ישראל אל"י וינטרויב זצ"ל כתב באגרת (אגרות דעת' מכתב קע"ד) בזה"ל: **כפי היגיעה שמשקיעים בדברי תורה, ככה גם הם מתרחצים מטינופהם**. בבית המדרש דקוצק היה אימרא ידועה 'הייתי ביום אכלני חורב', וממילא 'הייתי קרח בלילה'. אמרו חז"ל (קידושין ל, ב) אם פגע בך מנווול זה משכהו לבית המדרש, וניוול הוא בתאוה. **ומתוך עומק ההשקעה בעשה טוב יוצא מזה הרגשת שנאה ומיאוס הרע.**

י. תכפו יצרו לחטוא - יעסוק בתורה

ככל העולה מן פרק זה, כן הורה לי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, שהצעת
לפניו שאלה בזה"ל: 'מי שתכפו יצרו לעבור על איסור חטאת נערים, ר"ל, מה
יעשה לגרש היצר הרע'. והיתה התשובה: **לימוד התורה.**

פרק יד

בירור מטרת 'תאות הנשים' אשר הטביע הבורא באדם

א. 'תאות נשים' - על מה ולמה

בפרק זה נתמודד עם אחת הטענות והסברות בהן משתמש היצר הרע כדי להחטיא את האדם. בערמתו כי רבה לוחש הוא על אוזן האדם, הן הקב"ה הוא אשר הטביע בך תאוה זו. הן הקב"ה הוא אשר הטביע בך את המשיכה העזה אל תאות הנשים וכל המסתעף מזה. והרי לא לחנם הוטבע טבע זה. ואם כן מה רע בכך אם אכן הולכים בדרך שהטביע הבורא יתברך.

בודאי דברים אלו דברי הבל המה. אבל מה לעשות שכאשר האדם מחפש איזה תירוץ להשקית את מצפוננו, די לו בטענה של הבל, שחוזקה כחוזק הקש, ועמידתה כעמידת הקנה הרצוף. לכן נציע כאן מדברי רבותינו בביאור הענין, למה אכן הטביע הקב"ה בנו תאוה זו, למה היא נועדה.

ב. מטרת התאוה לקיים את העולם

הרמב"ם (פירוש המשנה, סנהדרין פרק ז, ד) מבאר כי המטרה שיש 'תאות נשים', והסיבה לכך שהזיווג כרוך בהנאה גופנית, היא, לתת קיום לעולם. שמכיון שהאדם מתאוה לאשה, ומכיון שההזדווגות עמה כרוכה בהנאה, הרי שהדבר יגרום לפריה ורביה, וכך יהא המשך וקיום לעולם. בלא אלו הגורמים, היה מקום לחשוש כי האדם, ואף שאר בעלי החיים, ימנעו ממעשה זה שאין בו הנאה להם אלא העמדת דורות המשך.

כך הוא לשונו הבהיר והקצר של הרמב"ם: לא ניתנה ההנאה בכך אלא כדי לעורר את בעלי החיים אל המטרה העיקרית שהוא העמדת הזרע.

ג. ראייה ברורה למטרת התאווה

הרמב"ם מוסיף ראייה לדבריו דהתאווה נועדה אך ורק לגרום לפריה ורבייה, ולא לשם הנאה בעלמא, וז"ל: והראיה הברורה לכך הפסקת התאווה והעדר ההנאה אחר יציאת שכבת הזרע, כי למען זה בלבד נתעוררו הטבעים. **ואלו היתה המטרה התענוג כי אז היתה ממשיכה ההנאה כל זמן שירצה האדם ליהנות**, ואין הדבר כן, ע"כ.

על דרך זה ממש כותב ה'חכמת אדם' (שער בית הנשים כלל קכו סעיף א), וז"ל: הבורא לא ברא האדם להשתמש בתאווה זו כי אם לפרות ולרבות באשה הכשרה לו, כי לולי היה תאווה זו כתאות שאר דברים, היה מהראוי שיוכל האדם להתאוות בכל עת שירצה, והנסיון יעיד שתיכף כשהזרע יוצא לא יתאווה עוד הרי הנסיון יעיד שלא נברא אלא לפריה ורבייה.

ד. הוכחה נוספת שהתאווה היא גזירת עליון ולא דבר הגיוני

ה'ערוך השלחן' (אבן העזר סי' כ"ג סעיף א) מזכיר את דברי הגמרא הידועים כי בעצם הרדיפה אחר תאווה זו, נוגדת את ההגיון האנושי. המסקנה המתבקשת איפוא היא, כי תאווה זו היא בגדר מהלך אל-טבעי שהטביע הבורא יתברך. וממילא פשוט כי מטרת תאווה זו היא עליונה ולא חומרית וגשמית, שהרי לשם החומר והגשם לא היה הקב"ה מחולל דבר המנוגד את הטבע ואת ההגיון. וכך כותב ה'ערוך השלחן':

האדם הנברא בצלם אלקים יבין וישכיל בדעו ושכלו שהתאווה שנבראת באדם לא נבראת בשביל התאווה, שהרי היא נגד השכל, כמו שדרשו חז"ל כי 'הוא אמר ויהי', זו אשה, 'הוא צוה ויעמוד', אלו בנים. אשה חמת מלא צואה ופיה מלא דם והכל רצין אחריה שבת (קנבא). ולא נבראת אלא בשביל פריה ורבייה, שזהו קיום העולם, וזהו שהקב"ה אמר להגביר תאווה זו על בני אדם ויהי כן מפני שהוא צוה לעולמו שתעמוד, דלא תהו בראה לשבת יצרה. **ואלמלי הגביר הקדוש ברוך הוא תאווה זו באדם, לא היה שום אדם מזדקק לזה מפני המיאוס, עכ"ל.**

ה. ראייה נוספת שתאווה זו נועדה לקיום המין

ה'ערוך השלחן' מביא ראייה נוספת ליסוד המבואר בפרק זה, דמטרת התאווה אחר הנשים, היא קיום המין על ידי פריה ורבייה, ולא לשם הנאה בעלמא, והיא, מהזקנים. וז"ל: וראיה לזה שאיננה לשום תאוה, שהרי בזקנים שאינם ראויים להזריע זרע תפסק תאוותם, מה שאינו כן בתאוות אכילה ושתייה שאף היותר זקן מתאוה קצת לאכול ולשתות, ע"כ.

כלומר, אילו היתה זו תאוה לשם תאוה, והנאה לשם הנאה, ראוי היה כי גם הזקנים ימשיכו להתאוות ולרדוף אחר הנשים, כשם ששאר התאוות ממשיכות להתקיים בהם. העובדה שאצל הזקנים פוסקת תאוה זו מעידה כי כל מטרתה מלכתחילה לא היתה אלא לקיום המין. ולכן, הזקנים שאינם ראויים עוד ללדת, נפסקת בהם תאוה זו, שמכיון שבטלה התכלית, בטל האמצעי.

ו. כח התאוה מסייע בלימוד התורה לבוא ל'חדוותא דשמעתתא'

מדברי הזהר הקדוש למדים אנו טעם נוסף למציאות כח התאוה אצל הברואים. דבגמרא במסכת יומא (ב.טו) מבואר באריכות הענין שפעלו אנשי כנסת הגדולה לכך שיצרא דעבודה זרה ימסר בידם. רצו אנשי כנסת הגדולה לפעול כן גם בנוגע ליצרא דעבירה, ואכן נמסר יצר הרע בידם וחבשו אותו שלשה ימים, ולא מצאו ביצה בכל ארץ ישראל. והבינו מכך כי יצרא דעבירה נצרך ונדרש לקיום העולם, הן אצל בעלי החיים, והן להבדיל אצל בני האדם.

בזהר פרשת תולדות (מדרש הנעלם, דף קל"ח, א) מובא הענין בשינוי מעט, שאמר רבי יצחק ברבי יוסי לרבי יהודה על ענין היצר, למה לא יבטלוהו מלבד בשעת הזיווג, וענה לו בזה הלשון: "אמר ליה, חייך הכי אצטריך יצר הרע לעולם כמטרא לעולם, דאלמלא יצר הרע חדוותא דשמעתא לא ליהוי". [תרגום הזהר]: **חייך כך נצרך היצר הרע לעולם, כצורך המטר בעולם, שאלמלא יצר הרע שמחת הלימוד לא היתה.**

כלומר, כח התאוה והרצון להנות מועילים לאדם בשעת לימודו, שהם מעוררים בו את שמחת הלימוד ואת כח ההנאה מהלימוד. זהו כמובן סיבה הנוספת המצטרפת אל האמור לעיל, לשם מה הטביע הקב"ה באדם המושג של 'יצרא דעבירה'.

פרק טו

יוסף הצדיק - מעלתו ושכרו של העומד בנסיון הקדושה

א. יוסף הצדיק - הקדמה

כשאנו מדברים על ההתגברות כנגד התאוה והרדיפה אחר הנאות החומר, ועל היכולת לעמוד כנגד פיתויי היצר הרע להכשל בחטא העריות, או בהוצאת זרע לבטלה, חלילה, הרי שעלינו להעמיד כנגדנו את דמותו של יוסף הצדיק. ליוסף הצדיק היו נתונים נמוכים של יכולת עמידה בנסיון. הוא נפרד בכח מבית אביו אוהבו. הוא נמכר על ידי אחיו, בשר מבשרו, באופן בזוי, כשהוא עובר מיד ליד כסחורה בעלמא. הוא נמצא עתה בגלות, עבד לאדונו. במצב כזה האדם עלול ליפול כפרי בשל, בידי של היצר הרע. אין לו כח התנגדות. מה עוד כאשר היצר הרע מעמיד אותו בפני נסיון קשה ונורא. בודד הוא לנפשו. אין עוצר בעדו מליפול לתאוה וההנאה המדומה, ואולי, אולי גם למצוא בזה איזה קורטוב של נוחם, חלילה.

יוסף הצדיק לא מטה אוזן לכל האמור לעיל. אחת היא לו - דבר אלוקים. הכל נכון. כל אשר תיארונו לעיל אינו חוטא לאמת. אבל ישנה אמת נוספת - ציווי הבורא יתברך. אמת זו גוברת על הכל. הטיעון של 'איך אעשה הרעה הזאת וחטאתי לאלוקים' - גובר על הכל.

חז"ל הק' מלמדים אותנו כי יוסף הצדיק בא על שכרו במדה מרובה. הבה נזכור, גם אנו יכולים להיות בבחינת 'יוסף הצדיק'. גם אנו מסוגלים לזכות לשכר גדול, רב ועצום. אם רק נלך בדרכו שלו. הבה נטה אוזן לדברי רבותינו ז"ל בענין שכרו של יוסף הצדיק.

ב. עוצם הנסיון שנמדד בו יוסף הצדיק

הגמרא במסכת יומא (להב.) מתארת לנו גודל הנסיון של יוסף, שלא היה פעם אחד ונפסק, אלא נמשך זמן רב, עם התחדשות בגודל הנסיון ועוצמת הפיתוי, עם איומים על עונשים חמורים. ויוסף הוא הצדיק מתחילתו ועד סופו. לא הפיתויים דברו אליו. ולא האיומים הפחידו אותו. עלינו ללמוד זאת כדי שנשאב עוז ותעצומות בנסיונות הנקרים לנו בדרכנו, וכדי שנבין שאי אפשר לנו לתרץ תירוצים כביכול להקדוש ברוך הוא. יוסף הצדיק מחייב את כולנו.

וכך אומרת הגמרא: רשע אומרים לו, מפני מה לא עסקת בתורה, אם אמר, נאה הייתי וטרוד ביצרי הייתי, אומרים לו, כלום נאה היית מיוסף. אמרו עליו על יוסף הצדיק, בכל יום ויום היתה אשת פוטיפר משדלתו בדברים. בגדים שלבשה לו שחרית, לא לבשה לו ערבית. בגדים שלבשה לו ערבית, לא לבשה לו שחרית. אמרה לו, השמע לי. אמר לה, לאו. אמרה לו, הריני חובשתך בבית האסורין. אמר לה, 'ה' מתיר אסורים'. הריני כופפת קומתך, 'ה' זוקף כפופים'. הריני מסמא את עיניך, 'ה' פקח עורים' (תהלים קמ"ו). נתנה לו אלף ככרי כסף לשמוע אליה לשכב אצלה להיות עמה, ולא רצה לשמוע אליה. לשכב אצלה - בעולם הזה, להיות עמה - לעולם הבא. נמצא, יוסף מחייב את הרשעים.

כמה מחייב יוסף הצדיק אותנו. נתבונן נא שוב ושוב בתיאורם של חז"ל הק'. שינוי בגדים מפעם לפעם. כל פעם בבגדים שונים המגדילים יותר ויותר את הנסיון. אלף ככרי כסף, לעבד הנמצא בארץ נכר, מבלי שיהא לו משען ומשענה, לא סייעו בעדה לפתותו. סימוי העיניים. השלכה לבית האסורין, לא הלכו עליו אימים. על אחת כמה וכמה מחוייבים אנו ללכת בדרכו ולא להשמע ליצר הרע!

ג. 'יוסף משלו נתנו לו' - מפרי מעשיו נתנו לו שכרו מן השמים

איתא במדרש רבה (פרשת מקץ פרשה צ. ג): אמר רבי שמעון בן גמליאל, יוסף משלו נתנו לו. פיו שלא נשק בעבירה, 'ועל פיך ישק כל עמי'. גופו שלא נגע בעבירה, 'וילבש אותו בגדי שש'. צוארו שלא הרכין לעבירה, 'וישם רביד

הזהב על צוארו. ידיו שלא משמשו בעבירה, ייסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף. רגליו שלא פסעו בעבירה, ייתון וירכבו על קרוכין, יירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו. מחשבה שלא חשבה בעבירה, תבא ותקרא חכמה ויקראו לפניו אברך, אב בחכמה ורך בשנים.

נורא נוראות למתבונן. ההתגברות ושכרה. כמה חיזוק אפשר לשאוב מאלו הדברים. שום דבר לא הולך חלילה לאיבוד. כל התגברות על היצר הרע, כל 'מחשבה שלא חשבה בעבירה', כל 'ידים שלא משמשו בעבירה', הכל יבוא על שכרו.

ד. שעת נסיון - לאבד עולם או לקנות עולם מלא

מנסיונו של יוסף יכולים אנו לחזק בקרבנו ההכרה כי בכל שעת נסיון, בכל מצב של נסיון, בזו השעה מונח על כף מאזניים העתיד של האדם. האם יעמוד בנסיון ואז יתקיים בו 'נס להתנוסס', שיעלה מעלה מעלה בזכות עמידתו בנסיון, או חלילה להיפך יכשל וימעד, ואז יוכל הוא לאבד את עולמו, בזה ובבא.

הבה, נתבונן באשר גילו לנו חז"ל הק' בענינו של יוסף הצדיק בעת תוקף הנסיון. הגמרא (סוטה לו,ב) אומרת כי ביום חגם נשארה זו המרשעת בביתה, ואמרה 'אין לי יום שניזקק לי יוסף כיום הזה'. כלומר, בזה היום יתקיימו כל התנאים הנדרשים לי כדי לבצע את זממי. איש לא יעמוד בדרכי. איש אינו נמצא בבית, מלבד יוסף. הנסיון אכן היה קשה מנשוא, כמתואר לעיל. 'באותה שעה באתה דיקונו של אביו ונראתה לו בחלון. אמר לו, יוסף, עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם. רצונך שימחה שמך מביניהם'. כלומר, הושמע לו ליוסף כי אם חלילה יכשל או אז לא יוזכר שמו על אבני האפוד, יחד עם אחיו. כלומר, החטא יגרום לו ללכת לאיבוד. להעלם. להמחק.

ומשזכה יוסף ועמד בנסיון, מה נעשה עמו, אומרת הגמרא (שם), "יוסף שקידש שם שמים בסתר, הוסיפו עליו אות אחת משמו של הקב"ה, שנאמר 'עדות ביהוסף שמו'. הוספה זו קיימת היא ועומדת לעד באבני האפוד. שכן הרמב"ם (הלכות כלי המקדש פרק ט' הלכה ט') מבאר כי בכל אבן היו כ"ה אותיות,

ומונה והולך שמות השבטים שבכל אבן, ואופן כתיבתם, וכותב את יוסף בתוספת האות ה'.

הרי לנו דבר נורא. אילו חלילה היה יוסף חוטא, שמו היה נמחק לגמרי מאבני האפוד. ומשזכה ועמד בנסיון, שמו מופיע בתוספת אות אחת משמו של הקב"ה.

עלינו לדעת נאמנה כי דברים אלו הם בבחינת דוגמא לכל אדם בכל נסיון המזדמן לו בחייו. יש קונה עולמו בשעה אחת! אבל, חלילה, גם להיפך. הבה נהיו מאלו הקונים עולמם, ולא מאלו האבדים עולמם.

ה. שומר הברית זוכה למלכות ניוסף

בתיקוני הזהר (תיקון ט"ו. ועיין עוד בזהר פרשת מקץ, קצ"ב) איתא: כל מאן דנטיר אות ברית זכי למלכו כגוונא דיוסף [כל מי ששומר את ברית קודש שלו, הרי הוא זוכה למלכות, כמו יוסף הצדיק ששמר את בריתו וזכה למלכות על מצרים]. וישראל בגין דנטרין ברית, זכו במלכותא, ואתמר בהון 'כל ישראל בני מלכים'. ומשה בגין דנטר אות ברית, אתמר ביה 'ויהי בישורון מלך'. זכאה איהו מאן דנטר אות ברית. [ישראל, בזכות מה שהם שומרים בריתם, זכו למלכות, וכמו שנאמר עליהם 'כל ישראל בני מלכים'. זכאי הוא מי ששומר את ברית קודש שלו].

ו. קריעת ים סוף לישראל - בזכות יוסף הצדיק

במדרש רבה (בראשית פרשה פ"ז) כתב בזה"ל: בזכות עצמותיו של יוסף נקרע הים לישראל היינו הוא דכתיב (תהלים קיד, ג) הים ראה וינס, בזכות 'ויעזוב בגדו בידה וינס'.

וכן איתא במדרש שוחר טוב (תהלים קי"ד) וז"ל: הים ראה וינס. מה ראה, ראה ארונו של יוסף יורד לים. אמר הקב"ה, ינוס מפני הנס, שנאמר (בראשית לט, יב) וינס ויצא החוצה, אף הים יהיה נס מפניו, הוי 'הים ראה וינס'.

ז. כל פרט בעמידה בנסיון - עולם שלם של גדלות ושל שכר

חז"ל הקי' בדברים הנ"ל מלמדים אותנו כי כל פרט ופרט בעמידה בנסיון נלקח בחשבון השכר. קריעת הים היתה לא בזכות עצם העמידה בנסיון, אלא

בזכות אותו חלק של בריחה וניסה מן הנסיון. בריחתו וניסתו של יוסף הצדיק היתה נקיטת תכסיס, כיצד לעמוד בפיתוי הנורא, וכמו שכותב רבינו בחיי (בראשית לט,יב), 'וינס ויצא החוצה. יצא לחוץ כדי שתתיאש ממנו ולא תתבענו. או אולי מפני שרצה הצדיק לכבוש את יצרו, נתחכם למצוא דרך ויצא החוצה להתקרר, מפני שנתחממו לו כחות הגוף'.

← **אותו מעשה שעשה יוסף שנס מן מקום הנסיון, הוא שהניס את מי הים!**

ח. השולט על טבעו החומרי ישלוט על חומר טבע העולם

המהר"ל בספרו 'גבורות ה'" (פרק מ') מבאר הענין כדרכו באופן עמוק, וז"ל: קריעת ים סוף הוא התבקעות המים הטבעיים, ולפיכך אמר שבזכות יוסף נקרע הים, שהיה גובר על טבעו ומבקע יצרו הטבעי, לפיכך בזכותו נקרע הים, שהיה גובר על טבעו על ידי קדושת נפשו האלקית וכו'. כי על ידי מעלה אלקית נבדלת נבקע הים הטבעי. וכבר היה מיוחד בזה יוסף הצדיק שהיה קדוש מן הערוה, וכל אשר הוא קדוש מן הערוה, יש לו מעלה נבדלת וכו'. ויוסף היה מושל על המצרים, כי המצרים נמשלים לחומר, וראוי ליוסף שהוא נבדל מן החומר, והיה מעלתו, הצורה השלימה, להיות מושל עליהם.

ט. מיוסף אנו למדים כי 'שמירת הברית' ו'שמירת שבת' הן בחינה אחת

כתב ה'אור החיים' הק' (ויקרא יט,ג): 'ואת שבתותי תשמרו', והוא על דרך אומרנו ז"ל בזהר חדש (ריש פרשת תולדות) כי יום שבת הוא כנגד יוסף הצדיק, והוא סוד השלום ולזה אנו אומרים 'שבת שלום', ואנו מברכין 'הפורס סכת שלום', והיא בחינת יסוד הכל. ויוסף לצד צדקתו אשר שמר את ברית קודש, מגשת אל הטומאה, ירש בחינה זו. והוא מה שאמר כאן, ואת 'שבתותי' שתי שבתות. אחד, שמירת עצמו מלטמא את ברית קודש. ואחד, שמירת שבת. ושניהם בחינה אחת, ולזה נקראים שניהם 'אותות', בשבת אמר (שמות לא,יג) 'אות היא ביני' וגו'. ובמילה אמר (בראשית יז,יא) 'והיה לאות'. ותדע כי שתי הבחינות בערך המעשי הם שניים, אבל בערך המסובב מהם, הוא בחינה אחת, והשומר אחד מהם, יסובב התיקון והתקשרות נפשו בשתי המצות, ולזה אמר 'ואת שבתותי'.

י. 'קיים זה כל מה שכתוב בזה'

עד להיכן זכה יוסף הצדיק לעלות ולהתעלות, יכולים אנו ללמוד מדברי הגמרא במסכת סוטה (יג,א): כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר, היו שני ארונות הללו, אחד של מת [יוסף הצדיק] ואחד של שכינה, מהלכין זה עם זה, והיו עוברין ושבין אומרים, מה טיבן של שני ארונות הללו, אמרו אחד של מת ואחד של שכינה. וכי מה דרכו של מת להלך עם שכינה, אמרו 'קיים זה כל מה שכתוב בזה'.

פרק טז

מציאות האדם בעולמו, יכולת התמודדותו בנסיונות
וחשיבות העמידה בהן

א. הקדמה

מִרְן בַּעַל הַיַּחְפָּץ חַיִּים' בִּסְפָרוֹ 'נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל' (פָּרָק כ"ב) מֵאֲרִיךְ לִבְאֵר מֵהוֹתוֹ שֶׁל הָאָדָם בַּעֲלוֹם הַזֶּה, וַיְכוֹלֵת הָעֵמִידָה שֶׁלּוֹ בְּנִסְיוֹנוֹת. עוֹד הוּא מִבְּאֵר הָאִפְסוּיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בַּהֲבִלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. וּדְרָכּוֹ הַנְּלוּזָה שֶׁל הַיֶּצֶר הָרַע, שֶׁהוּא מִסְמָא עֵינֵי הָאָדָם וּמִכְשִׁילוֹ בְּדַבְרִים אֲשֶׁר לֹא רַק שֶׁהֵם הִבֵּל וְתַעֲתוּעִים, אֲלֵא הֵם בְּאִמַּת כְּבוֹץ וּכְמַדְמָנָה. בְּסִיּוֹם דְּבָרָיו כּוֹתֵב הַיַּחְפָּץ חַיִּים' מִשֶּׁל נִמְרָץ לְדַמּוֹתוֹ שֶׁל הַיֶּצֶר הָרַע וּטְכַסִּיסִיו, כּוֹ הוּא מֵתָאֵר גַּם כֵּן אֶת תְּחוּשַׁת הָאָדָם לְאַחַר שֶׁהוּא מִכִּיר כִּי 'חֲבִירוֹ הַטּוֹב', כְּבִיכּוֹל, בְּגַד בּוֹ, וְרַק אֶת רַעְתּוֹ חִיפֵשׁ. נִצִּיעַ בְּפָרָק זֶה מִדְּבָרֵי הַיַּחְפָּץ חַיִּים', קִטֵּעַ אַחַר קִטֵּעַ, בְּתוֹסַפַּת כּוֹתָרוֹת.

ב. האדם נתון במאבק מתמיד בין יצרו הטוב ליצרו הרע

אִמְרוּ חַז"ל (בְּרִכּוֹת ה.א.), אִמְרַר ר' לֹוִי לְעוֹלָם יִרְגִּזֵּנִי אָדָם יֶצֶר טוֹב עַל יֶצֶר הָרַע [שִׁיעֶשֶׂה מִלְחָמָה עִם יֶצֶר הָרַע. רִש"י], שְׁנֵאִמַר (תְּהִלִּים ד.ה.) 'רְגִזּוּ וְאֵל תְּחַטְּאוּ'. וְהַכּוּוֹנָה שֶׁבְּאִמַּת יֵשׁ בְּאָדָם מִלְחָמָה פְּנִימִית, וְהֵם שְׁנֵי כּוּחוֹת הַמִּתְהַפְּכִים, אֶחָד מוֹשְׁכּוֹ לְטוֹב וְהוּא הַיֶּצֶר טוֹב, וְאֶחָד לְרַע וְהוּא הַיֶּצֶר הָרַע. וְהַמִּלְחָמָה הַזֹּאת הִיא תְּמִידִית בְּכֹל יוֹם מִימֵי חַיָּו, שֶׁבְּכֹל יוֹם הַיֶּצֶר הָרַע מֵתְגַבֵּר עַל הָאָדָם בְּתַחְבּוּלוֹת שׁוֹנוֹת וּמִבְקֵשׁ לְהַחֲטִיאֵו בַּעֲוֹנוֹת הַחֲמוּרִין, כְּדֵי שִׁיְהִיָּה יְכוֹל אַחַר כֵּךְ

לקטרגו וליטול נשמתו, ואפילו למי שהוא בחזקת כשר וצדיק, כמו שאמרו חז"ל (קידושין ל,ב), אמר רבי שמעון בן לקיש יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, שנאמר ה' לא יעזבנו בידו.

ג. היצר הרע לא פוסק מלנסות להכשיל האדם. במזיד או בשוגג

אם היצר הרע מתבונן שהאדם לא יציית לו בשום אופן לחטוא במזיד, הוא מפיל על האדם עצלות מלהתבונן על דרכיו ועל ידי זה נלכד בשוגג בכמה עונות, ועל ידי זה יש לו אחר כך פתח להחטיאו במזיד גם כן, כמו שאמרו חז"ל (תנחומא פרשת ויקרא) 'כל העושה עבירה בשוגג, נפתח לו פתח שיחטא אפילו במזיד. לפיכך אם חטא בשוגג אין סימן יפה לו, עיי"ש. זהו שאמר הכתוב 'צופה רשע לצדיק' (תהלים לז,לב), כמו הצופה העומד בגובה העיר הוא צופה ומביט בכל רגע, כן היצר הרע אין מעלים עין מן האדם בכל היום, פן יהיה יוכל להחטיאו באיזה אופן אם בשוגג ואם במזיד, אם בקום ועשה או להעלים עין מקיום מצות התורה ומלמודה. על כן צריך האדם לעשות בהפכו להרגיז בתמידות היצר טוב עליו, וזהו שאמר ר' לוי לעולם ירגיז אדם יצר טוב וכו' שנאמר רגזו ואל תחטאו, רצה לומר, שבזה שבתמידות ירגיזו עליו ממילא יהיה נשמר אפילו מעבירה בשוגג שנקרא חטא, וכל שכן שלא בא למזיד, וכשיהיה האדם רק משים עין, על ידי זה ממילא לא יוכל היצר הרע להחטיאו.

ד. מחשבות של חיזוק לעמוד כנגד פיתויי היצר הרע

ולא יפחוד האדם מריבוי כחות היצר הרע אפילו אם עצמו חייליו, כי מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך, כי באמת כאשר יתבונן האדם רק מעט בגודל שכר המצווה שאין לה ערך ותכלית, כמו שאמרו חז"ל יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה. ולהיפך גודל היסורין והכלימה שיסבול זמן רב בעולם העליון, עבור הנאת העבירה של שעה קלה בעולם הזה. וכבר כתב הרמב"ן ששעה אחת בגיהנם קשה מיסורי איוב כל ימיו. כשיתבונן רק מעט באלו הענינים ממילא יברח מן העבירה כבורח מן האש.

ה. לעולם יכול האדם להתגבר על יצרו הרע

וגם כבר אמרו חז"ל 'הבא לטהר מסייעין אותו', וכמו שאמר הכתוב 'צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו - ה' לא יעזבנו בידו'. וכבר אמר לנו הכתוב 'ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת הרע ובחרת בחיים'. מזה נשמע שרשות נתונה ביד כל אחד להיטיב מעלליו ולישר פעולותיו ולבחור דרך החיים והטוב. ואיתא בספרי (פרשת האזינו) 'אל אמונה ואין עול', **שלא ברא בני אדם להיות רשעים אלא צדיקים**. פירוש, אפילו אם תראה אדם שהוטבעו בו כחות רעים, תדע שהוטבע בו גם כן בנפשו כח הטוב כנגדו, שיהיה יוכל להתגבר על יצרו, דאם לאו הכי, יש ח"ו עוול בחוקו יתברך על העונש שמענישם אחר כך. וכן הוא אומר 'אשר עשה האלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים'. רצה לומר, הקב"ה שנקרא צדיק וישר ברא את האדם בצלמו להיות גם כן ישר מאד, אך המה בקשו חשבונות רבים, שנשתעבדו ליצר הרע שבלבם, ויצאו מדרך הישר. ואם ירצה האדם להתגבר על יצרו, בודאי יש ביכולתו, כי הקב"ה נתן כח להאדם שיהיה הוא המושל על יצר הרע. והיצר הרע יהיה לו בבחינת עבד, אף לסייע לו באיזה ענינים לצורך התכלית, ככתוב 'ואתה תמשל בו'.

ו. זהירות יתירה נדרשת שלא להכשל בעריות וכדו'

היוצא מדברינו שצריך האדם להתחזק תמיד בכל יום מימי חייו שלא לחטוא אפילו בחטא קל, מכל שכן שיזהר מאד שלא יבוא ח"ו לעונות החמורין, כמו עריות וכדומה, כי נפשו הוא משחית בזה, כמו שאמר הכתוב 'נואף אשה חסר לב, משחית נפשו הוא יעשנה'. ובודאי אם יתן עיניו ולבו על השמירה, בודאי הקב"ה יעזרנו. ועיקר הכל, בענינים אלו שבא על פי הרוב על ידי חברים רעים, לברוח ממסבתם כבורח מן האש, כי אנשים כאלו כבר קבע היצר הרע את דירתו אצלם בשלמות, ועושה אותם שלוחים לירות בחצים גם בנפשות חבריהם. והחצים הם נבלות הפה וליצנות שהם מדברים, כי בזה מייפיים כל איסור, ומגרים יצר הרע בנפשם ובנפש חבריהם ומסבכים כל רע.

ז. משל נמרץ לדרכו של היצר הרע בהכשלת בני אדם

היצר הרע המטעה את הבריות מתנהג בזה כמו אחד מאנשי לצון ומרמה, שרצה להטעות לאחד ולהושיבו עד הצואר בלילה במקום טיט ורפש. מה עשה, נדמה לו כאחד ממכיריו ואוהביו ונתן לו כמה מיני מעדנים עד שפתהו שילכו ביחד לטייל מחוץ לעיר, וגם שם נתן לו כמה מיני מתיקה ונשתהו הרבה בטיוול עד שבין כך ובין כך חשך השמש.

לבסוף אמר לו, ידידי, אני מתבונן בכך שאיש אמונים אתה ולא תגלה הדבר לאחרים. אם תקבל על עצמך שלא לגלות דבר סתר שבדעתי לספר לך לטובתך, וקבל עליו. ויען ויאמר לו, תדע אחי, שבזו הבקעה הנראה למרחוק אף שבתחילתה היא טיט ורפש, שכל אנשי העיר משליכין שם אשפותיהם, אבל בסוף הבקעה אני מקובל מזקני ששם יש אוצר טמון שטמנו אויבנו בעת שברחו מן העיר בעת המלחמה. ועל כן, ידידי, לא נתעצל ונבוא יחד דרך הטיט והרפש עד מקום האוצר הגדול, שעל ידי זה נהיה מוצלחים עד נצח. ובאמצע היום לא נכון לחפש אחר אוצר פן יראה מי ויבין, אבל עתה העת מוכשר לזה.

וזה השוטה נתפתה לדבריו וילכו יחד, וזה האיש מרמה ידע ששם יש מקום אחד עמוק מאד ונשמר שלא לבוא בעומק הטיט, כי אם טבל קצת רגליו בטיט ורפש באיזה מקומות, וחבירו השוטה ברוב החשק להאוצר רץ בבהלה ונכנס עד צוארו באותו עמק הטיט. וכראות האיש לצון את זה, תיכף נשתמט מהבקעה והשאירו לבדו, והוא רץ ממנו, ויצעק רעהו הטבוע בטיט אליו מרחוק, ויתחנן לו במר נפשו, הושיעה לי ידידי והוציאני, שלא אטבע בטיט, כי נכנסתי בו כבר עד צוארי.

ולא פנה האיש לצון אליו כלל, ויאמר לו, אי שוטה, כמה יגיעות היה לי עליך, וכמה מיני מעדנים נתתי לך עד שפיתיתי אותך להושיבך במקום הנחמד הזה, ועתה תאמר לי שאוציאך, ולא כן אעשה לך. כשאבוא להעיר אספר לפני כל יודעך ומכירך שידעו הכל את גודל 'חכמתך', שחשבת שבמקום המאוס המלא טיט ורפש, והוא המקום הבזוי מכל המקומות, שם ימצא אוצר נחמד. והנה כשהלך האיש מרמה מעיניו, והוא נשאר לבדו בלילה, בבקעה, שקוע עד צווארו במקום טיט ורפש, והוא צועק ווי, ווי, ואין מושיע

לו. כמה מהחרטה והתמהון יהיה לו על עצמו, איך נתפתה מתחילה לילך אחריו במקום ציה ושממה, באישון לילה ואפלה עבור דמיונות של שוא והבל שפתהו ונדמה לו כידידו.

ח. הנמשל והכאב הכרוך בו

כן הדבר, אחי, בענין היצר הרע שרוצה להכניסו לאדם במקום טיט ורפש באישון לילה ואפלה, שלא יוכל לצאת ממנה, והוא בעומקא דתהומא רבא, ששם הוא מקום תהו וחושך, מקום שבו נאסף הזוהמא מכל העונות, מקום ציה וצלמות, מקום המזיקין, רחמנא ליצלן. על כן הוא ממתק לפניו את העבירות מעט מעט בכמה מיני פיתוים, עד שלבסוף הולך עמו היצר הרע יחד.

ומפתהו בדרך שאינו רוצה שיעשה העבירה, אדרבה, על ידי זה ימצא אוצר נחמד שם, דהיינו שיתחזק על יצרו שם ויהיה שכרו גדול עבור זה. והולך אחריו כשור לטבח, ולבסוף כשבא לשם מתגבר עליו היצר הרע בכל כחותיו, עד שהאדם מתיר לנפשו לעשות העבירה ונכנס ברפש וטיט עד צוארו. ותיכף אחר עשיית העבירה מסתלק היצר הרע ממנו, כי הוא עולה למעלה לקטרג עליו, ונשאר האדם לבדו, והוא מתפלא על נפשו איך נתפתה אחר יצרו לדבר שטות כזה, שיהיה מוכרח אחר כך לילך עבור זה במקום ציה וצלמות, מקום המזיקין והקליפות. ומי יוכל לשער את גודל אכזריות שעושין עם הנפש, השם ישמרנו מהם, עכ"ל החפץ חיים.

חלק ג

שער התיקון

פרקי תיקון,
ביאור כח התשובה
ומעלת לימוד התורה
לכפרה

פרק א

תשובה מועילה גם לחטא דהוצאת זרע לבטלה

א. טכסיס היצר הרע להשמיע לחוטא כי להוצאת שכבת זרע לבטלה אין תשובה מועילה

הרבה דרכים יש לו ליצר הרע כיצד להרפות את החוטא מלשוב בתשובה. לעתים הוא מגדיל בפניו את הנאת התאוה המדומה, לעתים הוא מחליש בעיניו את כוחו לעמוד בנסיון, ולעתים הוא משתמש עם התורה הקדושה. היצר הרע מעמיד לנגד עיניו של השקוע בחטא התאוה והוצאת זרע לבטלה, את מאמר הזהר הקדוש בפרשת ויחי (ריט,ב) דאין תשובה מועילה לחטא חמור זה. על ידי כך הוא מחליש ומשמיט את רצונו של החוטא לשוב בתשובה. חושב הוא לעצמו, אם אבדה תקותי, ותשובה לא תועיל לי, לכל הפחות אמשיך להנות....

וכבר הזהיר בעל השל"ה הקדוש (שער האותיות אות הקו"ף, קדושת הזוג, אות של"ה) שלא ליפול ברשת היאוש מחמת אלו דברי הזהר הקדוש: מתחילה אבוא להציל ממיתה נצחיית את הקורא המאמר הזה, שאין תשובה למי שחטא חטא זה, ואז החוטא יתייאש ויאמר כאשר אבדתי אבדתי, ויעשה משאלות לבו ויאמר נואש, עכ"ל.

ובכן, דברים אלו בטעות יסודם. תשובה מועילה גם מועילה לכל חטא ולכל עון. כמובן, כל שהחטא חמור יותר, כך התשובה הנדרשת עליו גדולה ועמוקה יותר. להלן (פרקים ו,ז) יתבאר באריכות כי 'תשובה עם תורה', ודאי מסוגלת היא לתקן אפילו חטא חמור זה. ויתבאר שם מדברי הקדמונים בטעם הדבר. לעת עתה, בפרק זה נסדר מדברי רבותינו האחרונים ז"ל, אשר כולם

כאחד מעידים ואומרים, שאין חטא העומד בפני התשובה. גם מי שהוא בעל חטא חמור זה, יכול לזכות למחילה סליחה וכפרה, בכח התשובה.

ב. אפילו הקב"ה אומר שאין תשובה מועילה - אין לשום לב

רבי יעקב עמדין זצ"ל, בספרו 'מטפחת ספרים' (עמ' כ') האריך לטעון כנגד מי שכתב דאין תשובה מועילה לחטא זה, וכך הוא כותב: כלל גדול בידינו, אין לך דבר שעומד בפני התשובה. ותמה על עצמך, על שלשה עבירות שהן ביהרג ואל יעבור, וכן העבירות החמורות דכריתות ומיתות בית דין, ולא תשא שם ה' אלוהיך לשוא, שנזדעזע כל העולם כולו בשבילו, יש להן תשובה, ולזה חטא וכו', לא תועיל לו תשובה. **עם היות גם התלמוד מחמיר מאד בעון מוציא שכבת זרע לבטלה, מכל מקום מניעת תשובה לא שמענו חלילה.** מי ישמע לו לדבר הזה. אפילו אם היה אפשר ח"ו שאמרה השם יתברך עצמו, אין לקבל גוזמא זו, כמו שכתבו הראשונים דרך הלצה 'כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא', ממחיצתו וכו'. לפיכך אני אומר בטח שאין לשום לב לגוזמאות כאלו, 'שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם, יאמר ה'', חזקו ואמצו בתשובה ואל ירפו ידכם, לא אבדת תקותכם, ויש שכר לפעולתכם, עכ"ל של רבי יעקב עמדין.

ג. אנשי דור המבול חטאו בזה והיתה מועלת להם תשובה

בעל השל"ה (שם) מרחיב את היריעה לבאר ולפרש באריכות גדולה מאד כי מועילה תשובה גם לחטא זה, וכדאי וראוי ללמוד הדברים בפנים, ונציע כאן מקצת מדבריו: באתי לעורר החוטא שיקום בזריזות לעורר תשובה, ואל יתמהמה רגע אחד, כי על כרחך אין דברי המאמר בזהר הזה [עיי' לעיל אות א'] כפשוטו, שלא יועיל תשובה, כי **אין דבר בעולם שלא יתוקן בתשובה, אפילו מי שכפר בעיקר,** כמו שלמדו רבותינו ז"ל (ילקוט שמעוני ח"ב רמז תקל"ב) מפסוק (הושע יד, ב) 'שובה ישראל עד ה' אלהיך'. ומנשה המלך, שכפר בהשם יתברך ומלא את ירושלים מפה אל פה ועשה כל התועבות, קבלו השם יתברך בתשובה.

והנה אעתיק מה שכתב האלהי אבא מורי זלה"ה בזה הענין בספר עמק ברכה (כוונות השופר, סימן ס"ג), וגם מה שכתבתי אני שם בהגהות. וז"ל: יש לדעת, שאין לך דבר שעומד בפני התשובה (ירושלמי פאה פ"א ה"א), **ואפילו עשה כל**

עבירות שבעולם יש להם תשובה, שהרי אפילו מנשה שהעמיד צלם בהיכל, ועשה כל עבירות שבעולם, כשעשה תשובה קבלו הקדוש ברוך הוא (סנהדרין ק"ג, א). וירבעם בן נבט שחטא והחטיא את הרבים, אם היה רוצה לשוב, היה הקדוש ברוך הוא מקבלו, כדאיתא בפרק חלק (סנהדרין ק"ב, א), שתפשו הקדוש ברוך הוא בבגדו ואמר לו חזור בך, ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן וכו'.

ועוד, **כי זה החטא הוא חטא דור המבול, שהשחיתו דרכם, רחמנא ליצלן בהשחתת זרע לבטלה, ועל כל זאת רצה הקדוש ברוך הוא שיעשו תשובה וימחול להם**, כמו שכתב רש"י ריש פרשת נח (בראשית ו, יד), שעל כן הטריחו מאה ועשרים שנה בבנין זה, כדי להכריז להם שיחזרו ויעשו תשובה וכו'. וצריך זה השב לידע, ולהיות בקי בראשית חכמה כל פרק שבעה עשר משער הקדושה, ושם תמצא התיקונים לתקן העון הזה אשר עבורו נקרא 'רע', ולהיות סור מרע ועשה טוב, ולאחוז במדות הטובות ההם המוזכרים שם, ולא יזוז ידו מהם דבר יום ביומו. וכן תמצא שם כמה ענינים שהם שמירה שלא יבא לידי קרי. וכל זה צריך לקיים כל ימי חייו, כי אלו המדות אינם סיגוף לגופו שיביאו אותו לידי סכנה וחולי, רק הם מדות ישירות וטובות, ע"כ מעט מדברי השל"ה הק'.

ד. לא ידח ממנו נדח'

ככל הדברים הנ"ל היה רגיל בעל ה'חפץ חיים' לומר, וכמו שמעיד בנו רבי אריה לייב בספרו 'דוגמא מדרכי אבי' (סעיף ע"ח), וז"ל: היה מרגלא בפומיה כי **אף החוטא היותר גדול מתקבל בתשובה**, וגם אלישע בן אבויה אם היה שב, היה מתקבל. אמנם שמע בת קול שובו בנים שובכים חוץ מאחר, וטעה, בחשבו שנועלים לפניו שערי תשובה. אבל לא כן כוונת הבת קול, אלא כי חטאו כל כך רבו עד שאין מפצירים בו, לעומת שארי חוטאים שנאמר בהם (יחזקאל י"ח, כ"ג) 'החפץ אחפץ מות רשע נאם ה' אלוקים הלוא בשובו מדרכיו וחיה'. אבל אחר לגודל עונותיו לא ביקשו אותו, אבל אם דחק ונכנס בוודאי היו מקבלים אותו. ומקרא מלא הוא כי לא ידח ממנו נדח.

ה. תשובה שלמה ובפנימיות, מועילה גם לחטא זה

בשל"ה (שער האותיות אות הקו"ף סעיף שנד) ביאר דאמנם תשובה מועילה גם לחטא חמור זה, אבל נדרשת לכך תשובה שלמה, תשובה בפנימיות, תשובה

על תשובתו, וז"ל: בענין מה שכתב הזהר הק' שאין מועיל תשובה לחטא דהוצאת זרע לבטלה וכו', אבל יש לתשובה שורש התשובה, רצוני לומר, שורש הקצוות הם בביני"ה, ושורש שרשם הוא בחכמ"ה, 'כי כלם בחכמה עשית'. **והנה החטא של הוצאת זרע לבטלה, הפגם הוא למעלה בחכמה שהוא המוח, שהוא מקום הזרע, ועל זה אנו אומרים 'אשר יצר את האדם בחכמה',** בנין שיעור קומה שלו ממקור הזה. על כן מי שפגם שם, צריך להגיע בתיקונה עד לשם שהוא שורש התשובה, ולא די לו לכנוס עד שערי תשובה שהוא בבינה, רק בשרשם למעלה שהוא שורש התשובה, **דהיינו, לעשות תשובה שלמה, וביותר פנימיות, ולהוסיף תשובה על תשובתו, ולהתדבק במדת החכמה ששם מעלות רמות ונשאות.** אחר כתבי כל זה, מצאתי כדמות דברי בראשית חכמה (שער הקדושה פרק י"ז, אות יט - כ) מה שהביא בשם האלהי מורנו הרב משה קורדווארא, והנאני במאד מאד.

ו. מפורש בזהר הק' כי בתשובה עם תורה נמחל גם חטא זה

להלן (פרקים וז, י) יתבאר בארוכה מדברי רבותינו ז"ל כי תשובה עם לימוד תורה, ודאי מועילים לכפר ולנקות כל עון, אפילו העון המר והרע הזה. לעת עתה נציין בקצרה יסוד ומקור לזה מדברי הזהר הקדוש עצמם, אשר בדבריו עצמו נמצא כי תשובה עם תורה מועילה גם לחטא זה, והרי זה בבחינת הפה שאסר הוא הפה שהתיר. ה'פה שאסר', מאמרי הזוה"ק אשר מהם עולה כי לא מועילה תשובה לחטא המר, הוא 'הפה שהתיר', דלימוד תורה מועיל אפילו לחטא זה.

הנה כך כתב הגאון המהרש"ם בתשובותיו (חלק א' סימן נ"ח): אני מצאתי בזהר (רות אות י"ב) וז"ל, 'ואף דעביד עובדין בישין, ואוליד בנין בישין בסטרא דמסאבא, כד אושד זרעיה לארעא, אבל בתיובתא שלמתא ואוליף אורייתא כולא ימחל ליה'. ומזה מוכח דמה שאיתא בזהר (פ' ויחי) דלא מהניא תשובה לחטא זה, היינו בלא לימוד התורה. ועיין בראשית חכמה (פ"ב משער התשובה מהזו"ק פ' נשא) דבצירוף לימוד תורה מיקרי תשובה עילאה, ע"ש ותבין, עכ"ל מהרש"ם.

ז. תשובה ותורה מועילים גם למי שחטא הרבה בזה

בספר 'קב הישר' (פרק ג"ח) אשר נכתב על ידי רבי צבי הירש קוידנובר זצ"ל, אב"ד פרנקפורט וקרקא, מדגיש כי תשובה מועילה גם לחטא זה, ואף אם הרבה לחטוא בזה ל"ע, וז"ל: צריך האדם לתקן הפגם שחטא בבריתו בחטא הוצאת שכבת זרע לבטלה כמו שאכתוב לקמן התיקון האמתי, על כן צריך למהר בתשובה. **ואף אם חטא הרבה פעמים, הקדוש ברוך הוא מלך רחמן, והוא מקבל תשובת השבים בכל לב, ומודה ועוזב ירוחם ומוסיפין לו יראה וקדושה.** נמצא עושה שתי פעולות, אחד שעונותיו מכופרים, ושנית שיורש עולם הבא, באופן ובתנאי כשאוחז בתורה ולומד בהתמדה, ויקבע עתים לתורה הן ללמוד בעצמו והן ללמוד עם אחרים.

ח. זוכים לתשובה על ידי עמידה בנסינות

בספר 'קריינא דאגרתא' (ח"א מכתב י"ב) למרן בעל ה'קהלות יעקב' כתב יסוד גדול, אשר יש בו לחזק ידיים רפות, והוא, דכל פעם ופעם שאדם עומד בנסיון הרי זה יסייע ביד האדם לבוא אל התיקון השלם, וז"ל: הספרים הקדושים מתוך כוונה לעצור בעד החוטא כתבו בביאור עצום איך שעל ידי חטא זה נחטפים רח"ל זכויותיו [לא עצם זכויותיו אלא ההשפעה] וקיצרו לבאר צד השני דהיינו אף על פי שנכשל אדם כמה פעמים, רח"ל, מכל מקום אם לעומת זה הרבה פעמים מנצח ומתגבר על התאוה, **אז באותו פעם שמתגבר על התאוה הבווערת בו באופן נורא, הרי הוא ממשיך אור הקדושה על עצמו ועל העולמות באופן קדוש מאד מאד, וחלק גדול מאד מהניצוצות הקדושות [מה שנחטף השפע להס"א] הרי הוא מוציאם ומחזירם לקדושה.** ואין לשער גודל רוממות קדושת זה האדם הכובש תאוותו בזמן תוקפו, **והוא אז בבחינת יוסף הצדיק.**

והכלל אדם שיש לו מלחמת היצר ופעמים מנצח ופעמים נכשל רח"ל, הרי כמו שהחטא נורא ואיום, לעומתו על ידי שמנצח הרבה פעמים, זכותו הוא נורא ואיום מאד, ויזכה על ידי זה לתקן בחייו את מה שפגם, ולהחזיר לצד הקדושה כל הניצוצות הקדושות שנעשקו ע"י עוונותיו רח"ל, עכ"ל ה'קהלות יעקב'.

ונסיים פרק זה בתשובת מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, על אשר שאלנו
בזה"ל: 'מי שח"ו נכשל בהוצאת זרע לבטלה, האם מועיל לעשות תשובה'.
והיתה התשובה בזה"ל: **'בוודאי תשובה מהני'**.

פרק ב

התשובה - יסודה, כוחה, מעלתה וחניבותה

א. הקדמה

מרן בעל ה'חפץ חיים' בספרו 'נדחי ישראל' (פרק ל"ד) האריך רבות בענין התשובה. מיד בפתח דבריו הוא מציין כי דבריו מיועדים גם למי שחטא בחטאים חמורים. והוא זועק מנהמת לבו הטהור, כי אל יאמר האדם בלבו, 'כבר אבד סברי ותוחלתי מה' ונדחיתי מחיי העולם הבא', אלא ידע נאמנה כי התשובה מועילה גם לחטאים חמורים, ובלבד שתהא התשובה כהוגן וכראוי. והוא הולך ומבאר גדרי התשובה, יסודותיה, מעלתה ותנאיה.

נסדר בפרק זה כל דבריו שם, להיותם חשובים ונחוצים לכל הבא אל הקודש, הרוצה לעזוב גילוליו, ולשוב אל ה' בכל לבב.

ב. אל יאוש. יהודי יקר, עשה תשובה ויתכפר לך

הנה לפי מה שהערכנו בחבור הזה לפני הקורא בגודל עונש העבירות, ובפרט בעונש העריות, ובעונש מאכלות אסורות וחלול שבת וכדומה, **אם חטא אדם, אל יתייאש, ויאמר כבר אבד סברי ותוחלתי מה' ונדחיתי מחיי העולם הבא, אל יאמר אדם כן,** אלא ישתדל לעשות תשובה, וישוב לפני בוראו, ויכנע לפניו, ויתחרט על עונותיו, והקב"ה ימחול לו על כל עונותיו, שכן מצינו באנשי ניגוה שעלתה רעתם לפני המקום ונחתם גזר דינם לרעה, וכיון ששבו בתשובה שלמה לפני הבורא, קרע גזר דינם ומחל להם, כענין שנאמר 'וירא אלוקים את מעשיהם, כי שבו מדרכם הרעה ומן החמס אשר

בכפיהם, וינחם ה' וגו'. ואמרו חז"ל באגדה כי הנה רחיקך יאבדו' וגו', כלומר, מי שמתרחק מן הקב"ה מעשות תשובה, יאבד מן העולם. 'ואני קרבת אלקים לי טוב', שכל מי שמתקרב לה', אשריו וטוב לו.

ג. יסודי התשובה

ומה היא התשובה, ובאיזה ענין ישוב האדם לפני בוראו להכנע, אחרי שידע האדם שחטא ויודע גנות מעשיו וחרפתם, יהא מתגבר על יצרו ונלחם עמו. וישתדל להכניע תאותו, ולהכריח נפשו להסירה מתאוות הבהמיות והבלי העולם הזה. ויחשוב בעצמו מתיקות העבירה, שהיא לפי שעה, כנגד מרירותה ואבדן נפשו מחיי העולם הבא. ויתמיד לחשוב בעצמו על העבירות שעשה, ויהיו נגד עיניו תמיד, כענין שנאמר 'כי פשעי אני אדע' וגו'. ויהיה ירא מבוראו, ויבוש ממנו, ויחשוב בעצמו, נגד מי המרה בעונותיו. ויתחרט על עונותיו, ולא ישנה עליהם, ויבקש מחילה מאת הבורא כל ימי חייו, כדי שיקבלנו וימחול לו על עונותיו.

ד. ידיעות הנחוצות לבעל תשובה כדי שתהא תשובתו שלמה

וצריך לו לבעל תשובה לידע גנות מעשיו, וחרפתם, באופן הברור, כי אם יסתפק לו בהם, אי אפשר להתחרט עליהם חרטה גדולה וגמורה. וכן צריך שיתברר אצלו מתחלה שאם לא ישוב בתשובה שלמה מחטאיו לפני המקום, שבודאי הקב"ה יפרע ממנו על מעשיו הרעים. ועוד צריך לו לידע שהקב"ה מבין ויודע כל מעשיו, נסתרי ונגליו, וכל מעשיו נכתבין ונחתמין בספר, ואין דבר נעלם ממנו, ואין שכחה לפני כסא כבודו, כענין שנאמר, וביד כל אדם יחתום, לדעת כל אנשי מעשהו. ואם השב בתשובה לא יתן לבו לזה, אי אפשר לו לשוב בתשובה לפני בוראו.

ה. על ידי קבלה שלמה של תשובה יהיה אהוב לבוראו

וצריך לו לבעל תשובה להתחזק בעצמו, ולהמנע מן העבירות אשר היה רגיל בהן. ויסכים לסור מהם לגמרי, בכל לבו ובכל נפשו, ואל יחזור עליהן כלל, שנאמר 'קרעו לבבכם ואל בגדיכם ושובו אל ה' אלוקיכם, כי חנון ורחום הוא'. ובתשובה יהיה האדם אהוב לבוראו, תחת אשר היה הקב"ה שונאו

בלכתו אחר תאות לבו ומראה עיניו ואחר יצרו הרע, שכן מצינו שהרשעים הם שנואי המקום, כענין שנאמר 'ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו'.

ו. עד כמה גדולה היא התשובה

גדולה תשובה, שמתוך חשיבותה קדמה לבריאת העולם, שנאמר 'בטרם הרים יולדו' וגו', וכתוב בתריה 'תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם'. ולא עוד אלא שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר 'שובה ישראל עד ה' אלוקיך'. ואמרו חז"ל באגדה, גדול כחה של תשובה, שכיון שאדם מהרהר בלבו לעשות תשובה, מיד היא עולה למעלה. ולא תאמר עד יי מילין, או עד כ' מילין, או ק' מילין, אלא עד מהלך ת"ק שנה. ולא עד הרקיע הראשון ולא עד השני, אלא עד שהיא עולה ועומדת לפני כסא הכבוד, שנאמר 'עד ה' אלוקיך'. ולא עוד אלא שהתשובה מקרבת הגאולה, שכן אמרו חז"ל, מתוך חמשה דברים ישראל נגאלין, מתוך צרה, ומתוך קץ, ומתוך תשובה, ומתוך רחמים, ומתוך זכות אבות. והתשובה גורמת לרחמים ולזכות האבות, שנאמר 'ושבת עד ה' אלוקיך', ומיד 'כי קל רחום ה' אלוקיך וגו', ולא ישכח את ברית אבותיך' וגו'.

ז. הקב"ה נשבע לקבל השבים, וחביבה היא התשובה

בא וראה כמה חביבה התשובה לפני המקום, שאם יעשה האדם תשובה, הקב"ה מקבלו, ומבטל דבריו בשבילו. צא ולמד ממה שכתוב בתורה 'כי יקח איש אשה ובעלה, והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר, וכתב לה ספר כריתות וגו', לא יוכל בעלה' וגו', אבל הקב"ה אינו כן, אף על פי שעזבו אותו, ועברו לאחור, ובודאי הוטמאו, מכל מקום, אמר להן הקב"ה על ידי ירמיהו הנביא, עשו תשובה ובאו אלי ואני אקבל אתכם, שכן כתיב בירמיה לאמר, 'הן ישלח איש את אשתו וגו' הישוב אליה עוד. הלא חנוף תחנוף הארץ ההיא ואת זנית רעים רבים, ושוב אלי נאום ה', בואו, ואני אקבל אתכם בתשובה. ולא עוד אלא שהקב"ה נשבע לקבל שבים שנאמר חי אני נאם ה' אם אחפץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה.

ח. אושרו של הטב בתשובה ביום מותו. אסונו של הרשע ביום מותו

גדולה היא התשובה שאפילו היה רשע גמור כל ימיו, ועשה תשובה שלמה בסוף ימיו, אין הקב"ה מזכיר לו כלום מעונותיו שעשה בתחלה, שנאמר 'ולא תזכרנה הראשונות ולא תעלינה על לבי'. ולא עוד אלא שהתשובה גדולה יותר מן הקרבנות, שנאמר 'הנה שמוע מזבח טוב'. **אוי להם לרשעים שמתים בלי תשובה, שמאבדים שכרם ותקותם מחיי העולם הבא**, שהמלאכים המסורים לו לאדם בעולם הזה כותבים לו לאדם בכל יום ויום את מעשיו והכל צפוי לפני המקום והכל חתום, אם יצדיק האדם כותבין צדקתו, ואם ירשע כותבין לו רשעתו, לפיכך כשבא הצדיק ליפטר מן העולם, המלאכים מקדימין ומקלסין לפניו, יבוא שלום ינוח על משכבו, ואם מת אדם רשע, שלא עשה תשובה, הקב"ה אומר לו 'תפח רוחך, כמה קראתי לך שתעשה תשובה ולא עשית'. ועיני רשעים תכלינה ומנוס אבד מנהם וגו'. אמרו הפקחין הואיל וכך הוא תיקון לשבים לכו ונשובה אל ה' כי הוא טרף וירפאנו יך ויחבשנו.

ט. תשובה - באותו ענין שחטא

אמרו חז"ל, היכי דמי תשובה, כגון שבא דבר עבירה לידו בפעם ראשונה ושניה, באותו הפרק ובאותה אשה שנכשל בה כבר, ובאותו מקום, היה יכול לעבור עבירה שמה, ופירש ולא עבר, הרי זה בעל תשובה גמור. וכן אם גנב או אנס מאחרים והחזירו שלא מחמת יראת האדם, אלא מיראת השם, הרי זה בעל תשובה גמור. וכן אם הכה את חבירו ואונהו בדברים, ישתדל לפייסו עד שירצה. ואם אינו מתרצה לו, ירבה עליו רעים, כענין שנאמר 'עשה זאת אפוא בני והנצל, כי באת בכף רעך לך התרפס ורהב רעך'. כללו של דבר, **בכל ענין שקלקל עד עתה, יראה לתקנם בכל כחו**.

י. תשובה שלמה - מיראת הבורא ולא כשבאו עליו יסורים

וישתדל האדם לעשות התשובה קודם ביאת הצרות והפגעים רעים, כי אם ישוב האדם לבוראו אחר ביאת הצרות והפגעים רעים, אינה תשובה שלמה, ולא יקבל השי"ת תשובתו, לענין שישוב למדרגתו הראשונה שהיה קודם החטא, אף על פי שהוא ארך אפים ומלא רחמים. אמנם התשובה שלמה הוא כשאדם יודע בעצמו שחטא לבוראו ויתחרט חרטה גמורה ויעזוב דרכי חטאיו

ולא ישנה עליהן ויבקש עליהן מחילה לפני בוראו ולא ימתין עד שיתחילו לענשו עבור זה מלמעלה.

יא. חובת הזהירות שלא להתמיד חלילה בעבירה מסוימת, אפילו קלה

גם יזהר האדם מאד מן הדברים הנועלים דלתי התשובה, ואלו הן. מי שמסכים בלבו לעשות העבירה ולא נכשל בה במקרה, אבל מסכים לעשות העבירה ומחזר אחריה לעשותה בכל יכלתו עד שבא לידו. והמתמיד עליה ומתאחר מהניחה. ומי שאומר אחטא ואשוב, בין כך ובין כך משלים תאותו הבהמיית וסבור לרמות את יצרו, על זה אמרו חז"ל, האומר אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה. על כן, אם הרגיש בנפשו שחטא לפני ה' באיזו עבירה אפילו היא קלה שבקלות, יזהר מאד שלא להתמיד עליה. ההתמדה על העבירה מורה על חילול השם ועל ביזוי מצותיו וביטול דבריו, והוא הנקרא מזיד, ועליו נאמר 'והנפש אשר תעשה ביד רמה' וגו'.

ולא עוד אלא שההתמדה על העבירה אפילו היא קטנה הולכת ומתגדלת בהתמידו עליה, כמו שאמרו חז"ל, יצר הרע, בתחלה דומה לחוט של בוכיא ולבסוף דומה לעבות העגלה, שנאמר 'הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה'. ואמר חכם אחד, 'אין קטנה שבעבירות, עם ההתמדה. ולא גדולה בהם, עם בקשת המחילה'. כלומר אם עבר אדם אפילו הקטנה שבעבירות ומתמיד עליה אינה נחשבת קטנה אלא גדולה. ואפילו אם עבר אדם על גדולה שבעבירות, ומבקש עליה בכל לבו ומתחרט עליה ושב לפני המקום, אינה נחשבת גדולה אלא קטנה, והקב"ה מוחל עליה, עכ"ל החפץ חיים.

פרק ג

גדרי התשובה על חטא הוצאת זרע לבטלה

א. הקדמה

הגאון בעל שו"ת 'אגרות משה', אשר מאות פסקיו בהלכה הפכו לנכסי צאן ברזל, ערך תשובה ארוכה ומנומקת (אורח חיים חלק ד' סימן קט"ז), לאדם שפנה אליו בעלום שם והעיד על עצמו כי חטא והוציא זרעו לבטלה פעמים רבות. הכותרת לתשובה זו היא - 'תשובה לחטא ניאוף ביד והוצאת שכבת זרע לבטלה'.

הגאון הנ"ל, אשר כל התורה כולה פרושה היתה לנגד עיניו, מוכיח ומבאר בטוב טעם ודעת כי מתוך ארבעת חלוקי כפרה המפורטים בגמרא וברמב"ם, הרי שחטא זה הוא בכלל החלוקה אשר עליה נאמר כי תשובה ויום הכפורים מכפרים, אף בלא יסורין. ובלבד שתהא התשובה, תשובה שלמה עם כל תנאיה וגדריה. מוסיף וכותב ה'אגרות משה' כי 'תשובת המשקל' ודאי איננה מעכבת, ולא נאמרה אלא לצנועין ובעלי דרגה. את תשובתו מסיים בסדר תשובה הראויה למי שחטא ונכשל רבות בחטא חמור זה. להלן תשובת ה'אגרות משה' בתוספת אותיות וכותרות.

ב. 'תשובת המשקל' אינה מעכבת והיא רק לצנועין

בדבר חטא ניאוף ביד ורגל, והוצאת זרע לבטלה, שהרבה פעמים שב וחזר לאולתו, ועתה שב ממש ורוצה לידע סדר תשובה, הנה ממכתבך ניכר שתשובת המשקל הוא עיכוב בתשובה, וח"ו לחשוב זה כי אדרבה הרבה

דברים מעיקרי התשובה כהא דהשבת גזל הקלו בכמה דברים מפני תקנת השבים עד שבזמן רבי תיקנו שלא יקבלו מהם כלל בהחזירו ולהרמב"ם (פ"א מגזילה ה"ג) הוא תקנה לדורות, וכל שכן שהוא אסור לומר שתשובת המשקל שהוזכר אפילו ברוקה, יהיה עיכוב לתשובה, דהיה זה מניעה לשבים, שעל הרבה דברים מהם אי אפשר לקיים כלל תשובת המשקל שנאמר שם.

ומי לנו גדול מאלישע בן אבויה שהיה מהתנאים הגדולים, רבו של רבי מאיר, ומהנכנסים לפרדס, שבשביל הבת קול דאמר שובו בנים שובבים חוץ מאחר (תגיגה טו,א) לא חזר בו. ולכן ברור שהרוקה לא כתב זה אלא לצנועין ותלמידי חכמים גדולים שיודעין שאין זה עיכוב בתשובה כלל, אלא לאלו הרוצים להחמיר על עצמן למרק חטאם, ושמין [כלומר, מעריכים] עצמן שלא ימנעו מתשובה בשביל זה, וכשיראו שקשה עליהם יפסקו מזה. וגם ברור שהוא דוקא כשלא יפסידו בשביל זה מלמודם ומקיום מצות המצוין, וכדחזינן מרבי אלעזר בן רבי שמעון (בבא מציעא דף פד,ב) שקיבל עליה יסורין לכפרה על שאולי אירע דנהרג מי שלא מחוייב מיתה לא קביל עליה אלא באורתא ולא בצפרא מפני בטול תורה. ואם כן יש למילף מזה גם **דאסור להתיסר עצמו בתשובת המשקל כשבשביל זה יתבטל מלמוד תורה ומקיום מצות.**

ג. תשובה - עזיבת החטא וידידי, בלא תענית וסיגוף כלל

ועיין בנודע ביהודה (קמא, סימן ל"ה) שכתב שאף התענית שמפורש בקראי שלתשובה צריך להתענות, אינו עיכוב בתשובה, וכל שכן הסיגופים מצד תשובת המשקל שלא הוזכר בקראי ולא בגמרא שאין זה עיכוב. וגם הביא ראייה גדולה, אבל לבד הראיות הוא דבר פשוט וברור שתשובה בעזיבת החטא בגמר דעת בלבו שלא יחטא לעולם וגם צריך להתחרט על מה שעבר, הוא התשובה שהצריכה תורה, אבל חייבה להשב בתשובה להתודות חטאו בשפתיו וגם לומר ששב בתשובה ועזב חטאו שלא יחטא יותר לעולם והתחרט על שעבר כדאיתא ברמב"ם (פרק ב מתשובה הלכה ב, עיין שם), ומפורש בקידושין (דף מט,א) על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו אף שעדיין לא סיגף עצמו בכלום ואף לא התענה אף לא שעה אחת.

ד. לחטא הוצאת זרע לבטלה סגי בתשובה ויום כיפור ללא יסורין

אך, שאף שנחשב בעל תשובה, מכל מקום הא לענין כפרה שימחול לו הקדוש ברוך הוא, מפורש (רמב"ם פ"א מתשובה ה"ד) דאיכא שני חלוקי כפרה שלא מתכפר בתשובה ויום כפורים, אלא צריך יסורין לחלוקה הגי' דהוא כריתות ומיתת בית דין, ומיתה לחילול השם, ומסתבר דאין לנו בזה אלא מה שנאמר דהוא כריתות וחייבי מיתת בית דין ולא חייבי מיתה בידי שמים, שלכן על הוצאת זרע לבטלה הרי אף אם נחשבהו לחייב מיתה, כלשון ר' יוחנן נדה דף י"ג הרי אין זה אלא מיתה בידי שמים שקיל מכרת, ומפורש בחלקת מחוקק (אה"ע סימן כ"ג ס"ק א' בשם ספר חסידים) שבמתירא שלא יכשל באשתו נדה טוב לו להוציא זרע לבטלה, הרי מפורש דקיל מכרת, והבית שמואל מסיק דלפי זה מה שכתב בזהר ופסק כן השלחן ערוך דעון זה חמור מכל עבירות, לאו דוקא וכו'. אבל על כל פנים מהבית שמואל ראייה שכרת חמירא ממיתה דבידי שמים דמוציא זרע לבטלה, וממילא הוא בחלוקה הב' דכפרה, שתשובה ויום הכפורים מכפרין.

וגם פשוט שאין צריך ראייה לזה שהוצאת זרע קילא מכרת, אף אם נימא דחייב מיתה בידי שמים ממש מדאורייתא, דהא מיתה בידי שמים קילא מכרת, ובפרט שלא נמנה מוציא זרע לבטלה בכלל החייבי מיתות בידי שמים בסנהדרין דף פ"ג, אך שם לא חשיב גם כובש את נבואתו והמוותר על דברי נביא, ונביא שעבר על דברי עצמו שתנן שם דף פ"ט שמיתתן בידי שמים, וגם לא חשיב כהן שיצא מן המקדש בשעת עבודה ומשורר ששיער והשוער ששר וכהן אפילו טהור שנכנס לקדשי קדשים, ואם כן אין להוכיח משם ממה שלא חשב מוציא שכבת זרע לבטלה מאחר שהרבה לא חשב ושיירם אף ש'ואלו' נקט, וכשנמצא תירוץ על מה ששייר, אולי נמצא תירוץ גם על זה.

אבל הרמב"ם דחשיב לכולהו בפרק י"ט מסנהדרין הלכה ב' והלכה ג', ולא נקט למוציא שכבת זרע לבטלה שחייב מיתה, וגם בפרק כ"א מאיסורי ביאה הלכה י"ח לא כתב שחייב מיתה, הרי סובר ודאי שאינו ממש חיוב מיתה, אלא שכוונת ר' יוחנן שהוא עון חמור שלפעמים ענשו השם יתברך במיתה. ובהכרח הוא כן, דהא מחוייב מיתה בידי שמים אינו מת מצד החיוב קודם שנעשה בן ששים, וער ואונן הא מתו קטנים, שממילא אין ראייה כלל שהוא

איסור דחיוב מיתה, וגם לבני נח לא נאסר כלל הוצאת שכבת זרע לבטלה, וקודם מתן תורה אף בני יעקב לא נתחייבו אלא בדיני בני נח.

אלא מוכרחין לומר שרק לער ואונן היה רצון השי"ת לעונשם, אף שמגדרי דיני התורה לא היו חייבין אף אם היו גדולים בני חיובא, וכל שכן שהיו קטנים דלאו בני חיובא נינהו, אף שהיו ראוין להוליד בדורות הראשונים גם כשהן קטנים, עיין בסנהדרין (דף ס"ט) דאמר בגמ' דבצלאל כי עבד משכן היה בר תליסר מדכתיב איש אף שהיו מולידין אז בני תמני, ואם כן היו פטורין ממצות, ומ"מ נענשו במיתה שנמצא שלא היה זה מצד עצם הדין רק הוראת שעה מהשם יתברך במדת הדין שמעניש לפעמים לטעמים שרק השי"ת יודע זה, שאם כן לא שייך למילף מזה שהוא חיוב מיתה ממש, **אלא שהוא חטא גדול כזה שמענישין לפעמים על זה גם במיתה בידי שמים**, וזהו שיטת הרמב"ם והטור והשו"ע, שליכא חיוב ממש. **ולכן ודאי שהוא מחלוק השני דכפרה, שבתשובה גמורה מתכפר ביום הכפורים**, עכ"ל בעל היאגרות משה.

פרק ד

תיקוני תשובה ותפלה על חטא הוצאת זרע לבטלה

א. תיקוני תשובה מלוקטים מספרים

בספר 'קיצור שלחן ערוך' (סוף סימן קנ"א) ערך בקצרה סדר תיקונים למי שנכשל בחטא זה, והם לקוחים מספר 'יסוד יוסף' אשר חברו הרב המקובל רבי יוסף אב"ד פוזנא, אשר כולו נתייסד על ביאור חומר החטא המר והרע הזה, ותיקוניו. וז"ל ה'קיצור שלחן ערוך': תיקונים למי שנכשל בחטא זה, כתובים בספר יסוד יוסף, אשר ליקט ואסף מספרים קדושים וקדמונים, ואכתוב פה קצת מהם בקיצור. **א.** להדר להיות סנדק, שימולו ילדים על ברכיו, ובפרט להיות סנדק אצל עניים. **ב.** להרבות בצדקה לעניים. **ג.** לשמור שבת כהלכתו, ולענגו ולהדליק נרות הרבה. **ד.** לכבד ולאהוב לומדי תורה. **ה.** להתפלל בכוונה ובבכי. **ו.** לבחור במדת הענוה, וכאשר ישמע שמחרפין אותו ישתוק וימחול. **ז.** כאשר יעשה איזה מצוה יעשה בכח ובזריזות עד שיתחמם בה, ובפרט בעשיית המצות לפסח. **ח.** לגדל בניו לתלמוד תורה ולהדריך ביראת שמים. **ט.** לגדל יתום בתוך ביתו ויתנהג עמו כמו עם בנו. **י.** לעסוק במצות הכנסת כלה. **יא.** לעלות לתורה לכל הפחות פעם אחת בכל חודש ויברך את הברכות בקול. **יב.** גם יסתכל בתורה ויקרא בלחש עם הקורא. **יג.** להיות מן העשרה הראשונים בבית הכנסת. **יד.** לעמוד בחצות לילה לעשות תיקון חצות בבכי. ואם אי אפשר לו לקום בחצות לילה יעשה אחר כך תיקון חצות. **טו.** לאהוב שלום ולרדוף שלום.

ב. זיענה של מצוה מתקנת פגם חמור זה

החיד"א בספר 'עבודת הקודש' (פרק צפורן שמיר אות קל"ב), לאחר שהאריך הרבה בחומרת החטא וקלקולו כתב: יזהר לטרוח בלישת מצת מצוה בכח גדול, וכן כשמקיים מצות גמילות חסדים לקבור מתים ולחפור קבר וכיוצא, הזיעה שמזיע תועלת לחטא זה, לתקן אשר פגם.

ג. ראש חודש - זמן כפרה כל חטא הוצאת זרע לבטלה

הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל, בספרו 'יריעות שלמה' (תפילות ראש חודש) מאריך לבאר כי כל ראש חודש הוא זמן הדין על החטא המר, והוא גם זמן כפרה על זה, הן בזמן הבית, בהקריב ישראל קרבנות, והן בזמן הזה, בכח התפילה והכונה הרצויה. נעתיק כל לשונו בביאור ענין זה:

נראה דעיקר כפרת ראש חודש הוא על עוון קרי, שהעוון קרי גורם שהניצוצות הקדושות שהיו ראויים להוליד בישראל, נופלים לקליפה, ומזה נולדים כל הקליפות והרוחות והלילין. ואם לא היה מוציא זרע לבטלה, היה מוליד בישראל, והיה הקדושה מוספת והולכת, ועל ידי שהוציא הזרע לבטלה נתמעטה הקדושה, ונוספת הקליפה והטומאה, ועליו נאמר (דברים כט, יח) 'למען ספות הרוה את הצמאה'.

והנה ענין זה דומה למיעוט הירח, דידוע (שמות רבה סו, כז) דישראל נמשלו ללבנה, ולכך הירח מתמעט והולך, כמו המוציא זרע לבטלה שנתמעט הקדושה, מועט אחרי מועט, ומוסיף כח בקליפה. אך כשמגיע ראש חודש, אם ישראל רואים לתקן עוון זה, והיו מביאים קרבנות לכפר על זה, ואז היה הקב"ה מוציא מהקליפות כל הניצוצות הקדושות שבלעו, ואז היתה הקדושה מוספת והולכת, ואז מתחיל הירח להתגדל פעם אחר פעם, ואז בא מניצוצות הללו בישראל ומתוספים הרבה בישראל, ונתקיים בהם (דברים ז, יד) 'לא יהיה בך עקר ועקרה', והכל יולדים הרבה וולדות ואין הקטנים מתים.

אך להיפוך, כשמתחיל הירח להתמעט, וזה מורה על הוצאות זרע לבטלה, וזה מורה על התמעטות ישראל, אז מתים הבנים הקטנים, כמאמרם ז"ל שבעוון זה בנים של אדם מתים כשהם קטנים. והיינו מדה כנגד מדה, כמו שהוא מיעט את הקדושה ואת ישראל בטיפות הללו שהיו ראויים להוליד

בישראל, כן נמי נענשים למעלה, שממעטים אותן גם כן, ונתמעטו ישראל יותר על ידי מיתת הקטנים, ולכך כשבא ראש חודש נקבע זמן זה לכפרה על זה וכו'. ויש לכוון זה במאמרם ז"ל (מסכת שבועות ב,ב) ששעירי ראש חודש מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו, דהיינו ניצוצות הקדושה שנפלו בקליפה זה הוי טומאת מקדש וקדשיו שהמה קדושים והבן זה.

והנה מהאי טעמא נראה מה שנתקן שבשעה שמברכים הראש חודש מתפללים העולם תפילה על קרי, שיחזור הקב"ה לקדושה. ומה ענין זה לזה. ונראה שהוא מהאי טעמא, שראש חודש מכפר על זה, ועל זה מורה הוספת הירח ומיעוטו וזהו שתקנו לנו אנשי כנסת הגדולה בתפילה, 'ראשי חדשים לעמך נתת, זמן כפרה לכל תולדתם', לכפר על הילדים הקטנים שישראל מולידים, שלא יהיו נענשים בעוון הקרי, ולא יהיה שום מיעוט בישראל, רק יתווספו ישראל תמיד כדרך הירח שמוסיף, לא כמיעוטו. עד כאן מדברי הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל. ויעוין שם שעוד האריך בזה.

ד. מקום הוידוי על חטא זה בוידוי ד'אשמנו, בגדנו'

בספר 'אורחות צדיקים' (שער התשובה ד"ה וכיצד יתודה), כתב: אם הוציא שכבת זרע לבטלה, כשיגיע ל'העויתי', אז יאמר, 'הוצאתי שכבת זרע לבטלה'.

ה'חיי אדם' (כלל קמ"ג סעיף ו') האריך בענין זה, וביאר דלפי שהחוטא פוגם בכ"ב אותיות התורה, לכן תקנו להתוודות על סדר א"ב. אבל צריך האדם לפרש כל חטאיו השייכים לכל אות. על ה'העוינו' כתב להתוודות בזה"ל: **הוצאתי זרע לבטלה. הקשיתי עצמי לדעת. הרהרתי הרהורים רעים. הסתכלתי במקום ערוה. הסתכלתי בנשים ליהנות מהן.**

פרק ה

דמעות של תשובה ומצוה, ושמחה של מצוה –
מכפרות על הוצאת זרע לבטלה

א. תקנה ד'טיפין כנגד טיפין'. ותקנה ד'זימור עריצים' על ידי זמירות

מרן ה'חתם סופר' האריך בדרשותיו (דרוש לז' אב, עמ' שלי"ב) בענין חומרת החטא של הוצאת זרע לבטלה, וגם בתיקון חטא זה, ועולה מדבריו כי דמעות של תשובה, או של מצוה, וכן שמחה של מצוה, מסוגלות לתקן ולכפר על חטא זה. הגם כי דבריו שזורים בדרוש ופירוש מקראי קודש, נעתיק כל לשונו, תוך הדגשת התיבות הנוגעות לענין מעשה.

וכך כותב ה'חתם סופר': כתיב (איכה ד, ב) 'בני ציון היקרים המסולאים בפז, איכה נחשבו לנבלי חרש מעשי ידי יוצר'. והתחיל (שם פסוק א') 'איכה יועם זהב, ישנא הכתם הטוב', על הריגת המלך יאשיה הצדיק על ידי שלש מאות חצים, ואמר (שם) 'תשתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות'. והוא הידוע בעו"ה על **חטא פיזור ניצוצות הקדושה בחטא קרי, רחמנא לצלן, צדיקים מתים**. [וטעם הדבר דמיתת צדיקים הוי כפרה על חטא זה דוקא] כמו שכתבו המפרשים וכו' כדי שיבכה ויתאבל על אדם כשר [דטיפי הדמעות שבקדושה על אדם כשר, מכפרים על הטיפין שנזרעו לריק]. [וטעם הדבר דהוצאת זרע לבטלה גורמת למיתת הצדיקים, כי] טפין כשרים הללו, אשר ממקום קדוש יתהלכו, ממוח שבראש מקום משכן השכינה, בכל אדם מישראל, דכתיב 'ושכנתי בתוכם', ויוצאים למקום הטומאה דרך ברית קודש ופוגמים בברית קודש, ועל ידי חטא יורה כחץ נהרג יאשיה, על ידי שלש מאות חצים ר"ל.

והנה שמעתי מפי קדוש מורי הפלאה זצ"ל פירוש 'הזורעים בדמעה, ברנה יקצורו, הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע, בוא יבוא ברנה נושא אלומותיו. **דשני תיקונים יש על חטא זה, א. לבכות במר נפשו ודמעות עיניו מכפרים טיפין נגד טיפין. ב. לעבוד ה' בשמחה ושירים וזמירות, מלשון 'זמיר עריצים' (ישעיה כה,ה), שקוצר הקליפות כזומר כרם על ידי זמירות. ואותיות קודם נחש אותיות זמ"ר, דוק ותשכח.**

וממונים על זה נשמת שני צדיקים, יוסף הצדיק, וכנגדו הוא השמחה והשיר 'מלך ביפיו תחזנה'. והשני, פלטי בן ליש, דכתיב גבי 'הלוך ובכה', כשלקחו ממנו מיכל בת שאול, ואמרו חז"ל סנהדרין (יט,ב) שהלך ובכה על מצוה דאזדא מניה. שהיה נועץ חרב בינו ובינה. והיינו דרמז קרא 'הזורעים', הנכשלים בחטא זרע, **אותם יתוקנו בשני אלו, בדמעה, ברנה, יקצורו וזמרו כל החוחים על ידי שני אלו, דמעה ורנה.** ומפרש והולך, 'הלוך ילך ובכה', היינו פלטי בן ליש כנ"ל, הוא נושא ומכפר משך הזרע על ידי תיקון הדמעה, ובוא יבוא ברנה ושירות ותשבחות הוא נגד 'נושא אלומותיו', היינו יוסף מאלמים אלומים, אלו דברי מורי זצ"ל ושפתיים ישק, עכ"ל ה'חתם סופר'.

ב. עינים שנהנו מעבירה יזלגו דמעות

במקום אחר בדרשותיו (חלק ג', מאמרים לראש השנה, עמ' כ"ח) כתב ה'חתם סופר' על ערך הנ"ל, בשינוי מעט, וז"ל: **עיקר תיקון החטא הוא בדמעות עיניו, טיפי דמעות נגד טיפין הנ"ל, ועינים שזנו מן הערוה ולא היה מעצימין עצמם, ותר אחר עיניו, יזלגו עתה דמעות.** לכן קאמר 'פלגי מים ירדו עיני, על לא שמרו תורתך'.

ג. דמעות הבאות מאישון שבעין מתקנות חטא הזרע שיש בו צורת אדם

במקום נוסף בדרשותיו (חלק ג', עמוד פ"ב) ביאר ה'חתם סופר' באופן נפלא נוסף, הטעם שבכיה מסוגלת ביותר לתקן חטא הוצאת זרע לבטלה, וז"ל: התורה תבלין להנצל מיצר הרע. אמנם כל זה בזמן שלא נטמא גופו בטומאת ברית המעור וכו', אך בזאת נאות, **בשפוך כמים לבנו ועפעפינו יזלו דמעה מאין הפוגות.** כי כמו שיש בטיפת הזרע צורת אדם כנוכר, והוא נולד על הרוב מראיית עין והסתכלות, כן יש בבת עין כדמות דיוקן אדם הנקרא אישון

בת עין. על כן, טיפי הדמעות מכפרים קצת על זה, באופן שיוטהר על כל פנים שיכול לעסוק בתורה, ואחר כן יתכפר לו לגמרי, כי **התורה בגוף טהור, מכפרת על כל עונות, ומשמרת מיצר הרע מכאן ולהלן.** ויותר מקובלת הבכיה בעתות ערב על משכבו בלילות, עת הדבק כל חושק עם חשוקתו, ידבק עם ה' אלקיו, בדמעות עיניו ואהבת לבבו.

ד. שפיכת דמעות כפי הזרע קודש שהוציא לבטלה, מכפרת

ב'סידור הפרדס' להמקובל האלוקי רבי אריה לייב עפשטיין זצ"ל (הובא בספר 'מעשה רב' השלם עמ' מ"ז) כתב בזה"ל: **התיקון לחטא זרע לבטלה, לבכות בבכיות ויללות לאלקינו יתברך שמו, ועל כל פנים ישפוך דמעות כפי הזרע קודש שהוציא ויתכפר לו.**

ה. 'הבכי נחוץ מאד'

מה נפלאים הם דבריו של ה'נודע ביהודה' (אוי"ח קמא סי' ל"ה) בזה"ל: מי שיוכל לזכות יצרו על ידי התורה, שכבר העידו חז"ל שאם אבן הוא נמוח, וגם התורה מתשת כח, לזה אני מיקל מאד בתענית וסיגופים. **אבל החרטה, ושבירת הלב, והבכי זה נחוץ מאד, והמרבה בבכי במסתרים משובח.**

וכן דרש זאת ברבים, כמובא בספרו 'דרשות הצל"ח' (דרוש כ"ז), וכך אמר בתוך דבריו לבני דורו בחובת הזהירות מכל דבר המסוגל להביא לידי חטא ועון של הוצאת זרע לבטלה: כל אחד צריך לשוב בתשובה על כל טיפה, כי מכל טיפה נולד קליפה ומזיק, **ולבכות בדמעות שלישי, להוציא כל ניצוצי קדושה שנפלו על ידינו בקליפה, ולקיים 'אם תוציא יקר מזוללי'.**

ו. דמעות רותחות הוא תיקון גדול, מדה כנגד מדה

בספר 'גנזי המלך' (פרק תיקון הברית) דרש רבי יעקב אבוחצירא זצ"ל ענין זה על הפסוק 'הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע', וז"ל: מי שמשך זרעו והשחיתו, צריך להיות 'ובכה נושא', דהיינו, שיוסיף עליו עול ומשאוי הבכי, דזהו תיקון גדול, מדה כנגד מדה, **יבאו מים רותחים של דמעות, ויכפרו על מים רותחים של השחתת זרע. וכיון שעושה כן בודאי דתקן מה שפגם.** וזה שאמר 'בא יבא

ברינה', דהיינו ישמח שמחה אחר שמחה, דעל ידי תיקון זה 'נושא אלומותיו', הם כוחותיו, **טיפות הזרע שהלכו לסטרא אחרא, עכשיו שעשה זה התיקון יחזור הכל לקדושה.**

ז. דמעות של מצוה להכניע לילי"ת. שמחה של מצוה להכניע מחל"ת

בספר 'חנוכת התורה' לרבי אברהם יהושע השיל מקרקא זצ"ל, רבו של בעל הש"ך, כתב (פרשת משפטים אות פ"ח) ככל הדברים הנ"ל ממש, אבל דרש זאת על פסוק אחר, וז"ל: 'מלאתך ודמעך לא תאחר, בכור בניך תתן ליי. יש לפרש דהתורה מרמזת לנו מה דאיתא בכמה מקומות את גודל העונש של מוציא שכבת זרע לבטלה. והוא מחמת שני נשים זונות מחל"ת וליילי"ת המחטיאים לאדם. והתקנה לזה להכניע הכת של לילי"ת על ידי דמעות שאדם מיילל ובוכה על אדם כשר שמת רחמנא ליצלן, או להוריד דמעות בשעת התפלה. ולכת מחל"ת יש תקנה להכניע על ידי שמחה של מצוה. ועל פי זה מבואר בפסוק כי מלאתך אלו ביכורים שהיו מביאים בשמחה להכניע מחל"ת, ודמעך דהיינו דמעות להכניע לילי"ת שלא יחטיאו את האדם. ואם תעשה כן אז בכור בניך תתן לי דהיינו ראשית אונו.

ח. כשיעור השמחה במצוה - כך יגדל השכר

בענין המעלה הגדולה שיש בקיום מצוה מתוך שמחה, שמחה של מצוה, ראוי להעתיק את אשר כתב 'החרדים' (בהקדמה) בשם האר"י הקדוש, וז"ל: השמחה הגדולה במצוה, דכל מצוה ומצוה שתזדמן לו דורנא הוא דשדיר ליה קודשא בריך הוא, ולפי רוב השמחה יגדל שכרו. וכן גילה הרב החסיד המקובל מהר"ר יצחק אשכנזי זצ"ל לאיש סודו, **שכל מה שהשיג, שנפתחו לו שערי החכמה ורוח הקודש, בשכר שהיה שמח בעשיית כל מצוה שמחה גדולה לאין תכלית.** ואמר, דהיינו דכתיב (דברים כח, מז) 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל', פירוש מרוב כל, מכל מיני תענוג שבעולם ומכל זהב ופז רב ואבנים טובות ומרגליות.

ט. הבוכה על טינופי עברותיו – יזכה לעלות מהן

מדברי הגר"א (שיר השירים ו,יב) אנו למדים כי על ידי הבכי המביע רצון פנימי חזק, מסוגל אדם לעלות מכל טינוף עונותיו, וכך הוא מבאר הפסוק, 'מקימי מעפר דל מאשפות ירים אביון להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו', וז"ל: ה'דלי [הוא] שאין לו כלום, וה'אביון' הוא התאב לכל דבר, ואין לו מה שתאב וכו'. ולכן אמר, הן נגד מי שהוא ערום מן המצות, והוא דל, והן נגד האביון, שמטונף בעבירות, ותאב לעלות מהן, ובוכה לעלות מהן, הוא 'ירים להושיבי עם נדיבים', הם האבות, 'עם נדיבי עמו', הם הנביאים.

פרק ו

לימוד התורה מכפר אפילו על הוצאת זרע לבטלה

א. הקדמה

מי שנכשל בחטא החמור, ובודאי מי של"ע שנה ושלש בו, או מי שהדבר הפך אצלו להרגל, ועתה נשאו לבו לשוב אל ה', ולסור מן הדרך הרעה אשר דבק בה, כמה קשיים עומדים בפניו. ראשית, כח ההרגל שנעשה לו לטבע שני, והתאוה הרעה שדבקה בו והיא מושכת אותו בכל עוז ותעצומות שוב אל החטא. שנית, המחשבות על העבר. כיצד אוכל לתקן כל אשר קלקלתי ופגמתי, שואל השב בתשובה את עצמו.

מטבע הדברים הוא לומד על חומרת החטא, כדי לשאוב כח שלא לחזור לסורו, אלא שיחד עם זה, עולה המחשבה בלבו, לנוכח הדברים, האם יש לי בכלל תקנה. האם יש בכוחי להנצל מיסורי הגיהנם המחכים לחוטא שכמוני. האם, תועיל לי תשובתי, אחר שכה רבות מעדתי, פגמתי וקלקתי. לפתע, דברי חז"ל הנוראים, המפליגים בחומרת החטא, גורמים לו להרהר, האם יש לו כלל עתיד בעולמו של הקב"ה.

הרהורים אלו יש להם מקום מסוים מצד היצר הטוב. אבל יש לדעת כי לרוב הם באים מכוחו של היצר הרע, הרוצה להחליש את השב בתשובה, ולהשאיר אותו במקום של חטא ועוון. באיצטל של יראת שמים הוא מעורר בו מחשבות אשר תכליתן להרחיק אותו מדרכו החדשה והטובה, חלילה.

עלינו לדעת נאמנה את אשר הורו לנו גדולי הדורות ז"ל, כי בעבור אנשים בדורנו, ישנה דרך אחת ויחידה לתיקון החטאים - לימוד התורה, יחד עם

התשובה. התועלת שיש בלימוד התורה הקדושה היא כפולה ומשולשת. התורה מכפרת על החטאים, גם החמורים ביותר. התורה שומרת על האדם שלא ישוב עוד לחטוא. התורה מקדשת ומרוממת את האדם. זאת ועוד, כתבו האחרונים כי הגם שבזהר הק' נאמר כי לחטא המר של הוצאת זרע לבטלה לא מועילה תשובה, זהו רק בלא לימוד התורה. מי שלומד תורה, לדידו תועיל התשובה, והתורה הק' תתקן אותו ואת כל פגמיו וחטאיו, והיא תשמור עליו לבל יחזור לחטאו.

להלן נציע מקורות ברורים ונאמנים לזה. לא נתעצל, לא נקצר, לא נמעט בהבאת מקורות, אלא נשוב ונשנן לעצמנו את כל הדברים שיבואו להלן. ומכאן הדרך ברורה לכל אשר נשאו לבו לחדול מן הרע ולעשות לתיקון העבר, לקבל על עצמו עול תורה ביתר שאת ויתר עוז. לימוד התורה ישמרהו שלא יחזור לסורו, ולימוד התורה יתקן גם כן כל אשר קלקל ופגם.

ב. העוסק בתורה אין צריך לדאוג כלל לכפרת החטא המר

עדות מופלאה נמסרה לנו מפיו של רבינו הגר"א, והיא כמים קרים על נפש עיפה, על ידי רבינו חיים מולאזין, בספר 'כתר ראש' (סימן קל"ג), וכה הוא כותב שם בענין כפרה על החטא המדובר: **תשובה להנכשל בעון קרי כמעט בפשע ר"ל, כשעוסק בתורה אין צריך לדאוג כלל.** ובזה שאל מהגר"א ז"ל, והראה לו מאמר בתיקונים ובספרי מוסר המחמירים מאד בענין הזה, שצריך לסבול יסורים קשים ומרורים כמות, ואין תקנה כי אם במיתה ממש שנאמר (ויקרא יא, מב) 'ועפר אחר יקח'. אבל בסוף המאמר בתיקוני זהר (תיקון כא, כב) נמצא דבר טוב למבין, שכתב אבל אורייתא 'אורך ימים בימינה' (משלי ג, טז), פירוש שמצלת מן המיתה, 'ובשמאלה עושר וכבוד', שמצלת מן היסורים קשים כמיתה. והספרי מוסר לא הביאו זאת.

ג. לימוד תורה שהוא במוח, מועיל לחטא שיסודו במוח

הגאון בעל ה'אבני נזר' מבאר בהקדמת ספרו 'אגלי טל' באריכות טעם הדבר דתשובה בעלמא אינה מועילה לחטא זה, אבל לימוד תורה כן מועיל, וז"ל: **תיקון הברית תלוי ביותר בלימוד התורה, וביותר בלימוד התורה בעיון,** על פי מה ששמעתי מאדמו"ר (מקוצק) זצ"ל בפירוש דברי הזוה"ק שעל חטא

שכבת זרע לבטלה אינו מועיל תשובה, משום דתשובה הוא מלב, כדכתב יולבבו יבין ושב' וגו', ופגם שבזרע הוא במוח [כמבואר בחולין (מה"ב) וברש"י שם (ד"ה שאינו מוליד) דתולדות האיש מן המוח היא באה, שגיד הנשה של ירך כולן מחוברין לחוט השדרה, ע"כ. והיינו שחוט השדרה כידוע מחובר אל המוח ודרכו עובר הזרע מן המוח אל הגיד]. והרי הקלקול הוא למעלה ממקום התיקון, וכן מצאתי בספר זרע קודש.

ועל כן עיון ההלכה שהוא במוח, וכל שכן מי שמחדש חידושים, הרי התיקון גם במוח. ובזהר הקדוש איתא דבגלותא בתרא אתקיים בהו' וימררו את חייהם בעבודה קשה, זו קושיא. 'בחומר ובלבנים', דא קל וחומר. 'ובלבנים', דא ליבון הלכה. 'ובכל עבודה בשדה', דא ברייתא. 'את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך', דא תיקון. **הרי דכמו שהיה התיקון במצרים מפגם הוצאת שכבת זרע לבטלה כידוע, על ידי שעבוד ועבודה גופנית, כמו כן נעשה התיקון על ידי יגיעה ועיון בלימוד התורה.** והטעם כנ"ל מפני שהתיקון הוא במוח, עכ"ל האבני נזר.

ד. טרחת המחשבה לחדש בתורה - תיקון גדול לעון הברית

ככל הדברים הנ"ל, כן כתב בספר 'פלא יועץ' לרבי אליעזר פאפו זצ"ל (ערך חידוש), וז"ל: ידוע מעלת המחדש חידושי תורה שהוא חשוב מאד בשמים ממעל, עד שאמרו בזהר הקדוש שבונה שמים חדשים, ועליו הכתוב אומר (ישעיה נ"א, ט"ז) לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה. אל תקרי עמי, אלא עימי, שנעשה שותף להקב"ה. וכל אדם אינו חייב אלא כשיעורו, רק שיעמול בכל כחו, לחדש חידושי תורה דהיינו להקשות ולתרץ בתנ"ך ובש"ס. והוא תיקון גדול לכל עון, ובפרט לעון פגם הברית, שהזרע יוצא מן המוח, ותקונו שיטרח במוחו לחדש חידושי תורה וכו'. ולמי שאין ידו משגת לחדש חידושי תורה מדעתו כבר יש תקנה שילמוד חידושי תורה את אשר כבר עשוהו ונכתב בספר, כל אשר ילמוד וידע את אשר לא ידעו חשוב כאלו חידשו. ועל זאת ישתדל מאד כל היודע ספר לפחות ללמוד בשבת דבר חדש. ואם אינו יודע ספר ישתדל לשמוע בלמודים מפי סופרים דבר חדש אשר לא ידעו.

ה. בחסד ואמת יכופר עון – אין אמת אלא תורה

הגה"ק בעל ה'תניא' כתב באגרת הקודש (פרק טי) על דרך הרעיון בהנ"ל, שהתורה הנלמדת במוח, מתקנת חטא זה שיטודו במוח, וז"ל: לפי שפגם הברית בהוצאת זרע לבטלה וכו' פוגם במוח **לכן תיקונו הוא דיתעסק באורייתא, דמחכמה נפקא.** וזה שכתב בתנא דבי אליהו, אדם עבר עבירה ונתחייב מיתה למקום, מה יעשה ויחיה, אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא שני דפים, לשנות פרק אחד ישנה שני פרקים. והיינו כמשל חבל הנפסק וחוזר וקושרו שבמקום הקשר הוא כפול ומכופל, וככה הוא בחבל נחלתו. וזה שאמר הכתוב (משלי ט"ז, ו) בחסד ואמת יכופר עון, ואין אמת אלא תורה.

ו. תשובת הלב אינה מועילה לחטא שבמוח. עמל התורה מועיל

על דרך הדברים המבוארים כתב גם כן רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל בספרו 'צדקת הצדיק' (אות ק"ח), וז"ל: הוצאת זרע לבטלה אמרו בזהר נח (סב,א) דאין מועיל תשובה. והיינו כי טיפי זרע נמשך מהמוח, ופגם בטיפי מוחו, והתשובה הוא בלב כמו שכתוב (ישעיהו ו, י) 'ולבבו יבין ושבי', ולכך אי אפשר לתקן על ידה החכמה שהוא למעלה ממנה. רק צריך תורה שהוא נובלת חכמה שלמעלה, כמו שכתוב בבראשית רבה (פרק י"ז) והיא גם כן במוח. וכן כתב להלן שם (אות קכ"ג), **ד'על ידי לימוד תורה ביגיעה, נתקן עון דהוצאת זרע לבטלה'.** וכן כתב מהר"ש ענגל בספרו שפתי מהר"ש (פרשת תרומה), שהתיקון לחטא זה הוא עמילות בתורה, יעו"ש.

ז. ללמוד תורה ולחדש בתורה – התיקון המועיל ביותר

רבי יעקב אבוחצירא כותב בספרו 'גנוזי המלך' (פרק תיקון הברית) דברים נפלאים, והסברים מתוקים, הכיצד לימוד התורה הוא תיקון לזה החטא, דרך מדה כנגד מדה, ונציע מקצת מדבריו: תיקון גדול לפגם הברית, **שיטרח לחדש חידושים בתורה, וזהו תקון המועיל יותר, שתחת שהוציא ניצוצות הקדושה והכניסם בסטרא אחרא, יטרח עכשיו להוציא ניצוצות הקדושה.**

מי שפגם באות ברית קודש, התיקון המועיל לו ביתר שאת ויתר עוז הוא לימוד תורה, דבזה אתיא תשובה מעין המשובה. דהוא חימם עצמו באש

יצר הרע, תקנתו יחמם עצמו באש התורה. ועוד, 'אות ברית' הוא נקרא, והתורה נקראת 'ברית', יבא ברית ויכפר על ברית. עוד, ה'ברית' נקראת 'טוב', וה'תורה' נקראת 'טוב', יבא טוב ויכפר על טוב וכו' נמצא תיקון הברית הוא עסק התורה. יבא 'אש' ויכפר על 'אש'. וזהו שרמזה התורה 'ברית אש', דהיינו, **מי שפגם בברית, תיקונו הוא יעסק בתורה שנקראת אש, עכ"ל.**

ומה נפלא הוא המעשה אשר כותב רבי שמואל הומינר זצ"ל [הובא בקובץ 'אוצרות ירושלים' חלק ד', עמ' תרל"ד], בענין זה: סיפר לי מורי ורבי הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, פעם אחד הרגיש על אחד מתלמידיו המופלגים שנמצא בדכאון רוח ועצבות נסוכה עליו, התחיל לדבר אתו, והתלמיד גילה שהוא מתעצב על חטאת נערים והוא מתענה תעניתים ועושה סיגופים וזה הפריע אותו מאד מהלימוד. מורי ורבי דיבר אתו הרבה, **וציוה עליו בתוקף שיפסיק מלהתענות ומלהתעצב, רק יתחזק ביותר בלימוד התורה ויראת שמים, ולחדש חידושים ולכתוב כל מה שיחדש. התלמיד שמע בקול רבו ועכשו הנהו גדול וצדיק ומחדש נפלא.**

ח. 'תשובה עילאה היא לימוד התורה מתוך דחילו ורחימו'

רבי ישראל אל"י וינטרוב זצ"ל בספרו 'בסוד ישרים' (ח"א עמ' נ"ד) כתב בזה"ל: בראשית חכמה (שער הקדושה) כתב בשם רבו ז"ל, דהא דהחמיר בזהר הק' בתשובת חטא זרע לבטלה יותר מכל החטאים הוא בזה דכאן לא תספיק תשובה תתאה, רק דווקא תשובה עילאה. אבל מה היא צורת תשובה עילאה, כתבו הקדמונים **דהוא לימוד התורה מתוך דחילו ורחימו, כי אות ו' היא אות אמת כמ"ש בזה"ק, ותורה אמת כתיב בה.**

ט. חימום וזיעה בלימוד התורה מכפר על חימום דעבירה

בספר אור צדיקים לרבי מאיר פאפירש בהלכות ת"ת (סעיף כ"ב) כתב וז"ל: צריך לפלפל בישיבה עד שיזיע ועל ידי כך משבר כל הקליפות ובפרט בעוה"ר על חימום העבירה מזרע לבטלה ר"ל.

י. תשובה יחד עם תורה מועילים אפילו לחטא של הוצאת זרע לבטלה

בשו"ת מהרש"ם (חלק א סימן נ"ח) כתב, וז"ל: מצאתי בזהר רות (אות י"ב) וז"ל, ואף דעביד עובדין בישין ואוליד בנין בישין בסטרא דמסאבא כד אושיד זרעיה לארעא, אבל בתויבתא שלימתא ואוליף אורייתא כולא ימחל ליה, עכ"ל. [כלומר, אף מי שחטא בהוצאת זרע לבטלה וילד על ידי כך בנים לסטרא אחרא, עם כל זה, תשובה שלמה יחד עם לימוד התורה מועילים לכפר לו החטא ולמחול לו]. **ומזה מוכח דמה שכתב בזהר פרשת ויחי דלא מהני תשובה לחטא זה, היינו בלא לימוד התורה.**

יא. עיקר תיקון לחטא זה בלימוד התורה על מנת לקיים

ב'משנה ברורה' (סי' תרט"ו סק"ג) כתב לענין מי שראה קרי ח"ו ביום כיפור, וז"ל: איתא בספרים דעיקר תיקון למי שנכשל ח"ו בזה שיתחזק מכאן ולהבא בימי חייו בלימוד התורה, וזכות התורה תגין עליו, וכדאיתא במדרש תנחומא אם חטא אדם ונתחייב מיתה לשמים מה יעשה ויחיה, אם למוד לשנות פרק אחד ישנה שני פרקים, ואם למוד לשנות דף אחד ישנה שני דפים. [ואם אינו יודע ללמוד יתעסק על כל פנים במידת הצדקה וחסד ויחיה כמו שנאמר רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד עיי"ש במדרש]. ועיקר לימוד התורה יהיה על מנת לקיים דהלומד ואינו מקיים נוח לו שלא נברא, כמו שאחז"ל וגם לא יהיה בכחה להגין עליו ח"ו.

וב'שער הציון' (שם ס"ק ה') הוסיף וכתב: והתורה תטהרנו וכמו שאמרו חז"ל על הפסוק יפוצו מעינותיך חוצה, נמשלו דברי תורה למעין, מה מעין מטהר את הטמאים, אף התורה מטהר את ישראל. ואיתא בזהר הק' פרשת קדשים, לא איתדכו בר נש לעלמין אלא במילי דאורייתא, בגין דדברי תורה לא מקבלין טומאה, בגין דאיהי קיימא לדכאה לאילון מסאבי ואסותא באורייתא משתכחא, דכתיב יראת ד' טהורה עומדת לעד.

יב. יגיעת המחשבה בחידושי תורה תיקון להוצאת זרע לבטלה

רבי אליהו הכהן מאיזמיר בספרו 'שבט מוסר' (פרק מ"ד) כותב, וז"ל: ואני אומר לתקון קרי והוצאת זרע לבטלה אם תלמיד חכם הוא **ירבה בתורה**

ויטריח מוחו לחדש חידושים בתורה תמיד, תמורת מה שטרח מחשבתו לחשוב מחשבות זרות, לעקור הזרע מן המוחין ולהוציאו חוצה, ונעשה רוצח בניו בידי חוץ מהפגמים אחרים שעשה. לכן לבנות מה שהרס, יטריח מחשבתו, שהוא במקום המוחין לחשוב מחשבות לחדש חידושי התורה שנקראים בנים ובונה בהם שמים חדשים (הקדמת הזהר דף ה' ע"א, ע"פ ישעיה ס"ו כ"ב), ועל ידי כך הוא מחליש ומהתך צד הקליפות אשר נתעבה בחטאתו אשר חטא בהוצאת זרע לבטלה ומחיה בניו אשר המית בזר מעשהו. משום דחידושי התורה שמחדש בה נקראים בני הנפש, ונעשים נשמה להחיות כל אותם בניו שהמית בידיו ובלבד שכל מה שמחדש יהיה לשם שמים ובכונה לתקן מה שעוות.

יג. 'דברי תורה מעלין מטומאה לטהרה' - ואפילו מטומאת הוצאת זרע לבטלה

בספר 'צדקת הצדיק' לרבי צדוק הכהן מלובלין (אות צ"ז) כתב בזה"ל: תיקון למוציא זרע לבטלה, הוא עסק התורה, כמו שכתוב 'בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין'. ואמרו בסוכה (נב,א) 'הקב"ה קראו רע', והיינו בעון של דור המבול, דהיינו מוציא זרע לבטלה. ותבלין הוא למתק המאכל, היינו להפך הרע לטוב מאד, כמו שאמרו חז"ל (מדרש רבה בראשית פרק ט'), 'מאד, זה יצר הרע', שעל ידי דברי תורה נמתק. והנה איתא בברכות (טז,א) 'דברי תורה מעלין מטומאה לטהרה'. ומה שכתב בזהר נח (א,בס) דאין מועיל תשובה, הוא על דרך דאיתא בראש השנה (יח,א), 'בזבח אין מתכפר אבל מתכפר בתורה', הכי נמי כן.

יד. לימוד התורה בלילה מתקן חטא מקרה לילה

האדמו"ר רבי יואל מסאטמאר כתב ב'דברי יואל' (חלק ב' דף תקע"א) בזה"ל: **התיקון לחטא זה הוא רק בכח התורה הקדושה,** להיות דבוקים בקשר אמיץ בתורה הקדושה, ולא יתפרד המחשבה ממנה אפילו רגע אחד. ועוד כתב ('דברי יואל' חלק ג' דף ש"ל): "אמרו ז"ל בחגיגה (יב,ב) 'אמר ריש לקיש, כל העוסק בתורה בלילה, הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום'. והנה כמו כן חלילה להיפך, אם נכשל ח"ו האדם במקרה לילה, ר"ל, נבראים מזה מזיקין וקליפות שמקטרגים וממשיכין עליו את הדין ח"ו, אבל יש עצה על זה להשקיט מעליו

את שליטת הדין, דעל ידי לימוד תורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד, וממילא נמתקים הדינים מעליו.

טו. לימוד התורה טוב יותר מכל סיגופי הגוף

כתב רבינו הגר"א (משלי ט"ז, ו) על הפסוק 'בחסד ואמת יכופר עון', וז"ל: כאשר האדם רוצה לשוב אל ה' מן רוע מעלליו, צריך שני דברים, אחד, תשובה על העבר, שני, לקבל על עצמו על להבא לסור מרע.

ואמר שעל העבר בחסד ואמת יכופר, **שהוא גדול וטוב מכל הסיגופים, לעסוק בתורה ובגמילות חסדים**, כמו שכתוב בגמרא (ברכות ה, ב) חסד זו גמילת חסדים, אמת זו תורה ובזה יכופר עונו. ועל להבא אמר עצה לסור מרע, והיינו שישים יראת ה' נגד פניו, שהקב"ה מלא כל הארץ כבודו ועומד עליו ורואה מעשיו המגועלים, ואיך לא יבוש מפניו לעבור על רצונו בפניו ממש, עכ"ל הגר"א.

טז. לימוד תורה שבעל פה ובירור הלכה - עיקר תיקון פגם הברית

הקדוש רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זצ"ל כותב בספרו 'אוהב ישראל' (פרשת ויחי) דברים נחרצים בענין כח לימוד התורה לתקן את פגם הברית, וז"ל: עיקר התשובה הוא על ידי תורה ותפלה וצדקה, כל אחד ואחד לפי יכולתו, **ובפרט בלימוד תורה שבעל פה ולברר הלכה בליבון ובירור יפה**, בזה הוא מקבץ חלקי הטוב והניצוצין קדישין, ומברר אותן מתוך הקליפות להוציא בולעם מפיהם. בסוד חיל בלע ויקיאנו (איוב כ, ט"ו), **וזהו עיקר התיקון של פגם הברית**. כי לימוד תורה שבעל פה בכונת הלב וביראת שמו יתברך הנכבד והנורא, וכל שכן מי שזוכה ללמוד תורה לשמה ממש, ועל ידי תשובה כראוי מאסף ומייחד כל חלקי הטוב והניצוצין קדישין למקורן ולשורשן.

יז. לימוד התורה הוא התיקון היותר גדול לכל חטאי העבר

בדור האחרון שתל הקב"ה בתוכנו גאון גדול בתורה, אשר רבים עוסקים בספריו הבהירים 'קהלות יעקב' על מסכתות הש"ס. לצד היותו גאון עצום

בתורה, צדיק וקדוש, היה בעל הבנה גדולה בכוחות נפש האדם, וסייע רבות בדיבור ובכתיבת מכתבים לבעלי מצוקה אשר פנו אליו בבקשת עצה וסיוע.

מכתביו כונסו בסדרת ספרים הקרויים 'קריינא דאגרתא'. בספריו מוצאים אנו מכתבים מלפני הרבה שנים, בהם מענה לאנשים שלמרבה הצער נפלו ברשתו של היצר הרע בחטא המר. דבריו שם כוללים יסודות בהירים הראויים להיות נר לרגלנו.

כך כותב הגאון הנ"ל באחד המכתבים (חלק א' מכתב י"א): מכתבך קבלתי והנני משתתף בצערך ומקוה שהשם יתברך יעזורך במשך הזמן להנצל מחטאות נעורים, ר"ל. במה שנוגע על העבר אין לחשוב לעון כלל, **ועיקר העיקרים הוא לעסוק בתורה**, תורת אלקים קל חי צורינו יוצרינו יתברך שמו. ולעסוק בתורה ביגיעה להבין היטב כל פרטים ופרטי פרטים מהסוגיא, לעסוק בתורה למרות שיהא קשה מאוד ושלא לבטל זמן, רק לעסוק בתורה עם חבר ולדבר ולשנן בפיו היטב כל דברי הגמרא, וסברת רש"י ז"ל וסברת התוס', וכשתדע היטב את הסוגיא תחזור עליה ארבע פעמים, ואחר כך תלמוד הלאה כסדר הזה.

אל תשגיח במה שהלימוד עולה בקושי, אדרבא כל עיקר הקדושה הוא על ידי תורה שבא ביגיעה ובצער, ואמרו חז"ל יפה אחד בצער ממאה שלא בצער, **לימוד התורה לשם שמים, לפי שהוא תורה של הקב"ה, הוא התיקון היותר גדול לכל חטאי העבר**, ובפרט הלימוד שבא ביגיעה ובהתאמצות זה מכפר כעולה וכקרבת ומתקן ביגיעת התורה כל מה שפגם רח"ל בחטאות נעורים ה' ישמרנו.

יח. עיקר התיקון לחטא זה הוא - יגיעת התורה

עיקר התיקון לחטא זה הוא התורה ובפרט יגיעת התורה, היינו כשלומד גם בשעה שאין לו תענוג מהלימוד ולומד רק משום שכן צוה השם יתברך, כגון שחוזר הסוגיא הרבה פעמים, או שמייגע מוחו להבין היטב דברי תורה. הכלל, מי שמייגע בתורה לשם שמים, ודאי שסוף סוף יזכה לתקן את אשר קלקל ולהתגבר על יצרו (קריינא דאגרתא. חלק א' מכתב י"ב).

יט. אין לחטא זה תיקון אלא לימוד תורה

כפי מיעוט ידיעותי הנה על העבר, עיקר התיקון הוא לימוד התורה ויגיעת העיון להבין היטב מה שלומד, וזה מבואר בזהר הקדוש שאין לחטא זה תיקון אלא לימוד תורה (קריינא דאגרתא. חלק א' מכתב י"ג).

על דבר עון הידוע רח"ל, מבואר בזהר הקדוש שאין שום תקנה, רק אחת היא תקנתו, לעסוק בתורה, כן כתוב בשאלות בשם הגר"ח ז"ל מולוזין. והעיקר הוא היגיעה, להבין היטב היטב ולחזור כמה פעמים (קריינא דאגרתא. חלק א' מכתב כ"ז).

נסיים הצעת דברי מרן בעל ה'קהלות יעקב' הנ"ל, בשאלה שהצגנו קדם בנו שיבלחט"א מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, בזה"ל:

ב'קריינא דאיגרתא' מובאים כמה מכתבים אודות מי שנכשל בחטא הנעורים ר"ל, ומשמע משם שעיקר התיקון הוא לימוד התורה, האם אמנם התיקון הגדול למי שכבר נכשל בעבירה ר"ל הוא לימוד התורה הק', כפי משמעות הדברים במכתבים שם. והיתה התשובה בקיצור נמרץ: נכון.

עוד זאת שאלנו את מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בזה"ל: 'מי שרח"ל כבר נכשל בעון הוצאת זרע לבטלה, מה יכול לעשות לתקן החטא'. והיתה התשובה בזה"ל: 'יתחזק בלימוד תורה ויראת שמים'.

כ. התעניות והסיגופים לוקחים מהאדם את סגולת לימוד התורה

נסיים פרק חשוב ומרכזי זה בדברי הראב"ד בספרו 'בעלי הנפש' (פרק שער הקדושה) בהם הוא מזהיר שלא להתענות, ולא להסתגף, יען כי דברים אלו גורמים שלא יהא ביד האדם ללמוד כראוי. וז"ל: אל יתענה אדם עינוי נפש פן יחלש לבו ויתקלקל מעשיו וטבעיו ויתערב מוחו ויהיה הפסדו מרובה משכרו כי יבטל מן התורה ומן התפילה ואם ילמד לא תהיה תורתו מיושבת. ולא יסכים להלכה ולפלפול השמועה לפי שאין התורה נקנית אלא מתוך שמחה. ואל ימנע עצמו מכל שמחת מצוה, ומכל הנאת מצוה, ע"כ.

אם על זמנו, שהיו בני האדם חזקים יותר, אמר הראב"ד את דבריו, על אחת כמה וכמה, שהדברים נכונים על ימינו, בהם בני האדם חלשים הרבה

יותר, וכל תענית ואיזה צער ועינוי מוציאם משלוחם, ונוטל מהם את כח הריכוז.

לאחר אשר ראינו לאורך כל פרק זה עד כמה לימוד התורה הוא הצרי והמרפא לכל חטאי האדם ועונותיו, עלינו לאחוז בזה בכל עוז ותעצומות, ולא לתת לעינויים ותעניות לקחת מאתנו את סגולת לימוד התורה, בעמל ויגיעה, כראוי.

פרק ז

לימוד התורה מנקה ומטהר הנשמה מכל חטא ועון,
ומציל את האדם מהעונשים החמורים ביותר

א. לימוד תורה עם תשובה, מציל אפילו מן המוות

איתא בתנא דבי אליהו (אליהו רבה פרשה ה, ד): אדם שעבר עבירות הרבה וקנסו עליו מיתה וכו', וחזר ועשה תשובה, וקרא תורה נביאים וכתובים, ושנה משנה מדרש הלכות ואגדות, ושימש חכמים, אפילו נגזרו עליו מאה גזירות הקדוש ברוך הוא מעבירן הימינו.

ב. 'התורה רפואה לכל מכה ומחלה'

ב'שערי תשובה' לרבינו יונה (שער ד אות ט"ז) נכתב: עוד תמצא לו כפרה בהגיונו תמיד בתורה ויגיעתו בה, כאשר אמרו חז"ל (ראש השנה י"ח, א) אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה, בזבח ובמנחה אין מתכפר, אבל מתכפר בדברי תורה. ואף על פי שהיה עון בית עלי מחילול מצות קדשים, כמו שנאמר 'בעון אשר ידע כי מקללים להם בניו', והנה התורה רפואה לכל מכה נחלה מאד, על כן כתוב מרפא לשון עץ חיים.

ג. התורה מכלה ומגרשת כל הטומאות והזוהמות

תלמידו המובהק של הגר"א, רבינו חיים מולאזין, בספרו 'נפש החיים' (שער ד', שער התורה פרקים לא,לב) האריך רבות בהבאת מאמרים רבים מש"ס, מדרשים וזהר הק', אשר מורים בבירור שהתורה מכפרת על כל העונות כולם, ואף על עונות שאין קרבן מועיל לכפרם, והוכיח כי התורה מכפרת אפילו על פושעי

ישראל ואפילו על עבודה זרה שבידם, ומצלת אפילו את אלו מן המיתה, וכל שכן מן היסורים. כדאי מאד לעיין בדבריו שם כי הם משיבים את הנפש ומעודדים את מי שזקוק לכפרה על חטאים קשים ומרים. לא נצתיק כאן את כל לשונו, אלא מקצת מדבריו המלהיבים.

וכך כותב ב'נפש החיים' (שם): העוסק בתורה לשמה, אף אם נתלכלך תחילה בעונות וחטאים עצומים, ונטבע ברפש וטיט מצולות הרע ח"ו, עם כל זה, **על ידי עסק התורה יהא נכון לבו בטוח שבודאי המאור שבה יחזירו למוטב**, והטוב מתגבר והולך על הרע שבו, מעט מעט, עד שלבסוף בהכרח יתגבר הטוב ויתפשט בכלו לגמרי, והוא מתקדש מטומאתו ופרחה טהרה בכלו.

והענין, שעל ידי עסק התורה כראוי, הוא מעורר שורשה העליון, להאציל ולהשפיע שפעת אור עליון וקדושה על כל העולמות כולם, **ורשפיה רשפי אש שלהבת נורא לגרש ולכלות את כל הטומאות והזוהמות שגרם במעשיו בכל העולמות, להתקדש ולהאיר עוד בקדושה העליונה להתקשר אחד בחברו. וכל הפגמים מתמלאים, וכל הקלקולים נתקנים, וכל ההריסות מתקנים.**

וכל אחד מישראל שורש העליון של נשמתו הוא מאות אחת מהתורה הקדושה, לכן כל פגמי הנפש החוטאת נתקנים ונמתקים בשורשם בתורה הקדושה, על ידי העסק בה כראוי, וכמו שאמר הכתוב תורת ה' תמימה משיבת נפש. שאף אם כבר נכרתה הנפש משורשה ח"ו ותרד פלאים בעמקי מצולת הרע ח"ו, התורה הקדושה שעוסק בה היא מקימה ומוציאה ממסגרים ומושיבה אותה להתקשר כבתחילה וביתרון אור התורה הקדושה, ע"כ מעט מדברי ה'נפש החיים' שם.

ד. לימוד תורתנו הוא סם המות ליצר הרע ולסטרא אחרא

הרמח"ל בהקדמתו לספר 'דרך עץ חיים' כותב, וז"ל: הנה ממאמרים אלו [המובאים לעיל שם] תבין ותשכיל בשכלך הזך כי **אין תרופה למכתנו כי אם בעסק התורה**. כי אין לך דבר המחליש כח הסטרא אחרא כי אם עסק התורה וכו'. **ולימוד תורתנו ליצר הרע ולסט"א סם המות**, ולאחינו בית ישראל הוא סם חיים.

ה. 'עיקר תשובה הוא התורה'

בספר זרע קודש (פרשת תרומה בד"ה ועשו ארון) כתב זקני הקדוש רבי נפתלי מראפשיץ: **מן הסתם אם הגוף בטבעו רוצה דבר, זה אין טוב לנשמה, ולכן ישבור טבעו ומדותיו.** וכן אם ח"ו כבר חטא ישבור לבו בקרבו ולב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה. **ועיקר תשובה הוא התורה,** כמו שאמרו חז"ל (ויקרא רבה פרק כ"ה) אם היה רגיל ללמוד דף אחד ילמוד שני דפים. **ועיקר חסידות הוא התורה הקדושה בהתמדה,** כי אמרו חז"ל איזה חסיד המתחסד עם קונו. הפירוש כי אורייתא וקודשא בריך הוא חד, והתורה הקדושה נקראת תורת חסד והקב"ה חסד אל כל היום. ואם תרצה אתה גם כן להיות חסיד תתחסד עם קונך שתדבק בקוב"ה ותורתו שהם חסד ותקרא גם כן חסיד.

ו. 'התורה היא עיקר כל הרפואות השייכים לגוף ונשמת אדם'

בספר טהרת הקודש הקדמון (סדר הוידוי דף שט"ז) כתב בזה"ל: עיקר התשובה היא לימוד התורה, כמבואר בספר ראשית חכמה באורך שהבעל תשובה צריך יותר להזהר בעסק התורה המביאו לידי הכל. ובפרט אם רואה שיצרו מתגבר עליו להטותו מדרכי התשובה, כפי עצת חז"ל בידינו, אם יצרך מתגבר עליך, משכהו לבית המדרש ושם תכניענו. וגם כי **התורה היא עיקר ושורש כל הרפואות השייכים לגוף ונשמת אדם כנודע.**

ז. **שעה אחת של תורה חביב מאלף תעניתים**

נבהלתי מראות המובן במכתבך מתוך איזו מילים שאתה צם תעניתים, חלילה, תדע שזהו דרכי היצר לבטל אותך מתורה, כי בזמנינו המסגף גופו אי אפשר שלא יזיק ללימוד התורה שלו, **ושעה אחת של לימוד חביב אצל הקב"ה יותר מאלף תענית,** וכבר מבואר בספרים הקדושים דתלמידי חכמים אסור להתענות, ומה שמצאנו בחז"ל וקצת בפוסקים שהיו תלמידי חכמים מתענים, זהו כשהיו בריאים חזקים וידעו בבירור שלא יזיק להם כלל, אבל בזמנינו ברור שהתענית מזיק ללימוד תורה ואסור (קריינא דאגרתא

ח"א מכתב י"ז).

ת. שינון וחזרה ללא הנאה הוא כסיגוף לכפרת עונות

מי שרוצה לסגף עצמו לשם כפרת עונות, ילמד בחזרה על דבר שכבר הוא יודע היטב דללימוד זה אין לו חשק והוי לימוד הזה לשם שמים ממש והוי גם כן סיגוף, ובכל אופן לא סיגופים אחרים חס ושלום. גם בענין הלימוד צריך שיהיה במדה לא באופן שאינו לפי כוחו (קריינא דאגרתא ח"א מכתב י"ז).

ט. לחדש בתורה, או להחזיק מחדשים בתורה - תיקון כל העבירות

בספר 'שבט מוסר' לרבי אליהו הכהן מאיזמיר (פרק כ"א, ס"ק ט"ו-י"ט) כתב בזה"ל: גם נראה לי **לתיקון כל העבירות, אם תלמיד חכם הוא, ישתדל להרבות חידושים בלימודו**, ועל ידי החידושים נבנים עולמות, ושמים חדשים, כדאיתא בזהר (הקדמה דף ה' ע"א), ונמצא בונה החרבות שהחריב בעונותיו, הרי מתקן מה שקלקל, בונה מה שהרס. ואם אינו בר הכי, לחדש, יחזיק בידי המחדשים, שיעמקו ויחדשו לשמו, דשלוחו של אדם כמותו (קידושין מב.א). ואם אין ידו משגת להחזיק בממון, ישתדל בכחו לשמש לתלמידי חכמים המחדשים חידושי תורה, ויכין לפנייהם הספרים וכל מיני הכנה באופן שלא יפסיק להם דבר מלחדש, ובזה יהיה גם לו חלק בחידושי התורה שמתחדשים מסיבת הכנותיו. גם יתחרט על העבר שלא עסק בתורה לחדש בה. וישתדל בבניו שיעסקו בתורה ויחדשו בה חידושים.

י. עיקר התנגדות היצר ללימוד התורה, כי הוא היותר עיקר ומובחר

בהקדמה לשו"ת 'חבצלת השרון', כתב המחבר, רבי דוד מנחם באב"ד מטרנאפל, בזה הלשון: שמעתי מפי מרן הקדוש רבי יששכר דוב מבלז זצ"ל, **שמכל עניני חסידות ופרישות וסיגופים שאדם רוצה להתנהג, היותר עיקר ומובחר הוא לשמח את הקדוש ברוך הוא בלימוד התורה הקדושה**. והסימן לזה, שבכל עניני סיגופים וחסידות שאדם רוצה להתנהג אין היצר הרע מוציא כל כך כחו על זה לבטלו, כמו שמוציא כל כחו לבטל את האדם מתלמוד תורה בתחבולות שונות, כן שמעתי מפי קדשו שאמר לי בעצמו הדברים האלה.

יא. 'דברי תורה מעלה את הטמאים מטומאתם'

איתא בספרי (פרשת עקב פיסקא מ"ח): נמשלו דברי תורה למים, מה מים חיים לעולם, כך דברי תורה חיים לעולם, שנאמר (משלי ד, כב) 'כי חיים הם למוצאיהם', מה מים מעלים את הטמאים מטומאתם, כך **דברי תורה מעלים את הטמאים מטומאתם.**

יב. עמל לימוד התורה עולה על כל התיקונים

מחולל תנועת המוסר, רבי ישראל סלנטר זצ"ל (אגרות ומכתבים' מכתב כ"ה) כתב לשואל תיקון בענינים אלו, וז"ל: אין בידינו להעמיס על סיגוף הגוף אכילה וכו', והיסוד לפנינו סיגופי המדות, להיות מהנעלבים וממעבירי על מדותיו, בריחת הכבוד, **ועמל לימוד התורה על כולם.**

פרק ח

לימוד דיני ופרטי איסור הוצאת שבת זרע לבטלה
מסוגל מאד לשמירה

א. הקדמה

אבי שיטת המוסר, רבי ישראל מסלנט זצ"ל, מבאר כי אם אמנם לימוד התורה, בכל תחום ובכל ענין ונושא, הרי הוא מסוגל לקדש את האדם ולמנעו מן החטא, אכן, הלימוד בעניני החטא עצמו, דיניו ופרטיו, כח מיוחד יש לו לסייע ביד האדם להמנע מלהכשל. מסקנה זו עולה מתוך אריכות דבריו בניתוח מעשי בני אדם ודרכיהם בהמנעות מן החטאים. נציע דבריו, חוליה לאחר חוליה. תחילה את לשונו, ולאחר מכן, הרחבת הדברים והטעמתם.

ב. תמיהתו של רבי ישראל מסלנט על הנהגת בני אדם

רבי ישראל זצ"ל פותח את דבריו בהצגת תמיהה בדרכי בני האדם: עינינו הרואות הרבה מהעבירות אשר האדם נמנע מהם בטבע, ולא יעבור עליהם אף גם בעת אשר ילחצנו לזה איזה דבר, וישנם עבירות חמורות מאלו, והאדם הזה בעצמו יעבור עליהם בנקל. דרך משל, חלק גדול מאחינו בני ישראל כמעט רובם ככולם לא יאכלו בלי נטילת ידים חלילה, אף גם בעת אשר ירעבו ויצטערו הרבה, ובלשון הרע החמורה בנקל יעברו עליה, גם בלי תאוה גדולה.

הנה שאלה גדולה לפנינו. הן לשון הרע חמור הוא לאין שיעור ותכלית מעון אכילה ללא נטילת ידים. ומעתה, מתפלא רבי ישראל מסלנט זצ"ל, הכיצד זה נהפכו היוצרות. בחטא לשון הרע נכשלים ל"ע רבות, גם שלא במקום נסיון גדול במיוחד. ואילו בחטא של אכילה בלא נטילת ידים, נדיר

שיכשלו, ומוכנים בני אדם להצער ולהמנע כליל מאכילה, ובלבד שלא לאכול בלא נטילת ידים. מה פשרה של תופעה זו?

ג. המנעות מעבירה בעיקר בכח ההרגל

עונה על כך רבי ישראל מסלנט כי המסקנה העולה היא: הנגו רואים כי עיקר השמירה היא רק לעשות את הרגל השימור, טבע אצל האדם.

כלומר, אין הסבר הגיוני לתופעה המוזכרת, מלבד שנאמר כי גדול הוא כח ההרגל. מה שהורגל האדם להזהר ממנו, יעמוד בו אף בעת נסיון, גם אם אין מדובר בחטא חמור ביותר. ומה שלא הורגל בו האדם, לא יעמוד בו בנסיון, אף אם מדובר בחטא חמור ביותר.

מוסיף רבי ישראל מסלנט על פי הנחה זו, כי לכן, אם יחסר לאדם ההרגל בהמנעות מן החטא, לא יועילו לו דרכי המוסר והרצון להמנע מחטא זה, מכיון שאין לו עדיין ההרגל בזה. וכה הוא כותב: על כן, אף אם יתאמץ האדם הלזה ללכת בדרכי המוסר, ליגע עצמו בשמירה מלשון הרע עם כל חושיו ורעיוניו כיאות, בכל זאת, **כל עוד שלא נתחלף טבעו והרגלו בזה, שלא יהיה לו שום חפץ טבעי לספר לשון הרע, יותר יעבור בנקל על לשון הרע מאשר יאכל בלי נטילת ידים**, חלילה. וכן הוא הענין בכל מיני עבירות, הכל לפי האדם והזמן והמחוז, כי גם לא כל המחזות שוות בזה, כי אם מתחלפים בענינם, כל מחוז יש לו עבירות אחרות אשר ישמר אצלם בנקל ומרוחק מהם בטבע.

ד. שינוי ההרגל על ידי לימוד ההלכות הקשורות לאותו חטא

לאחר שהניח רבי ישראל מסלנט ליסוד מוסד, המושתת על אדני המציאות, כי עיקר הכח והיכולת להמנע מאיזו עבירה, אינה בחומרתה, אלא בכח ההרגל. במה שהאדם הרגיל עצמו להמנע מהחטא, עד אשר נתחלף טבעו והרגלו בזה, ממשך רבי ישראל מסלנט וכותב, כי הדרך לשינוי ההרגל הוא, בלימוד ההלכות והדינים העוסקים בעבירה זו גופא.

וכה הוא לשונו: זאת הלא ידוע, כי השתנות הטבע תולד רק מלימוד והרגל רב. ולכן **היסוד העיקרי והעמוד הנכון להכין את עצמו לשמירה מהעבירות** ועשיית המצוות, הוא רק הלימוד הרב בהלכה זו הנוגעת לעבירה זו, או

למצוה זו, ובפרט בעיון הדק היטב, כי זה הלימוד עושה קנין חזק בנפש, להיות העבירה מרוחקת ממנו בטבע.

רבי ישראל מסלנט ממשך ומעיד על זמנו, שהיו זהירים הרבה במאכלות אסורות, איסורי נבילות וטריפות, אבל היו נכשלים רבות בדיני ממונות, במשא ומתן וכל הקשור לזה. נאמן לדרכו המבוארת, כותב הגר"ס מה עליהם לעשות: אם ישים האדם לבו ונפשו ללמוד ההלכות השייכות לממון בעיון, גמרא ופוסקים איש לפי ערכו, ובפרט אם המרכז יהיה על תכונת איסור והיתר, לידע איך להשתמר מגזל, [אף אם לא יקיים בתחלה כי התאוה רבה בזה וגם רחוק הדבר מהרגל המדיני], מה רב כחה להשריש לאט לאט קנין רב בנפש, עד אשר יהיה שוה בעיניו שאלות איסור והיתר ושאלות השייכים לממון וכו'. כי לימוד ההלכות השייכות לזה בעיון, ובפרט על מנת לעשות, זאת תתן פריה לאט לאט, לתת עוז בנפש להשמר מעט משאול תחתית וכו', עד אשר תוכל תת כוחה, על ידי עסק רק בהלכות השייכות לעבירות אלו, לקנות טבע אחר.

בתוך הדברים כתב רבי ישראל מסלנט: אם האדם נכשל ר"ל בניאוף, ותקפה עליו יצרו שנעשתה לו כהיתר ר"ל, **עיקר רפואתו הוא לימוד ההלכות השייכות לזה בעיון**, ובפרט על מנת לעשות, זאת תתן פריה לאט לאט, לתת עוז בנפש להשמר מעט משאול תחתית.

ה. כל לימוד התורה מסוגל למנוע האדם מן החטא

לאחר כל הדברים הנ"ל, מדגיש רבי ישראל מסלנט גם את המבואר לעיל (פרק ו), דלימוד התורה, בכל ענין, מסוגל הוא לשמור את האדם מן החטא, מכח קדושת התורה, גם אם הענינים בהם הוא עוסק, אינם קשורים כלל לנושא החטא. וז"ל:

הנה בתבלין התורה ליצר הרע, יש עוד בחינה רוחנית [שהשכל וחושי האדם נלאו להכיר סיבתה], והוא מאמר חז"ל סוטה (כ"א, א) 'תורה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא'. ואין חילוק באיזה דברי תורה שיהיו עסקו, תצילנו מחטא. אם יעסוק בענין שורר שנגח את הפרה וכיוצא, תצילנו גם מלשון הרע וכיוצא. הגם כי אינם שייכים זה לזה רק רוחניות התורה תשמרנו.

ו. עסק התורה כנגד היצר הרע - עדיף בענין הנסיון

נסיים פרק זה בשאלה שהצגנו קדם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, העוסקת בנושא שדובר בו כאן. וז"ל השאלה: מצאנו מאמרים רבים בחז"ל מהם עולה כי לימוד התורה הוא תריס ומגן בפני היצר הרע, וכגון הא דבמס' קידושין, ומס' סוכה 'אם פגע בכך מנוול זה משכהו לבית המדרש', וכהא דאיתא במסכת בבא בתרא (טזא), ובבראשית רבה (פרשה כב,ו) 'אם בא יצרך להשחיקך שמחהו בדברי תורה'. ובמדרש תהלים (מזמור ל"ד, ב) איתא, 'אם עמד עליך יצר הרע, האכילהו מלחמה של תורה'.

שאלתנו היא, מי שאחזו יצרו הרע רח"ל, האם יש עדיפות ללמוד דברי תורה של 'מוסר' במקום המדבר בענין האיסור. והיתה התשובה: טוב בענין זה.

פרק ט

מעלת ימי השובבי"ם לתיקון חטאים אלו
ודרך העבודה בהם בזמנינו

א. ימי השובבי"ם - בספרי הפוסקים

בספר 'לקט יושר', אשר בו הובאו פסקים ומנהגים מבעל 'תרומת הדשן' כתב (חלק א, עמ' קט"ז. הלכות תעניות אות כ'): זכורני שהמנהג באושטריך בשנת העבור מתענין שמונה תעניות, ומתחילים פרשת שמות ביום ה', ואח"כ בכל יום ה' עד פרשת תצוה. וסימן לאלו התעניות שובבי"ם ת"ת [שהם ר"ת מן הסדר שמות וארא בא בשלח יתרו משפטים תרומה תצוה]. ובכל שנת העבור הרב והקהל מקבלים אלו התעניות בחצר בית הכנסת בשבת ויחי. ומתנה אם בא יום טוב ביום ה', שיתענו ביום ב' קודם יום ה'. וזכורני שהוא מתענה בימי שובבי"ם ת"ת אף על גב שיכול ליתן ד' פשיטים לצדקה, והוי פטור להתענות בעל מנת שאכל צונן בלא בשר.

מנהג זה של תענית באלו הימים הובא גם במנהגי מהר"ש מאושטריך, רבו של המהרי"ל (אות תמ"ד), ובמטה משה לתלמיד המהרש"ל (סי' תרכ"ג). והובא בקצרה בימגן אברהם' (או"ח סי' תרפ"ה) וז"ל: יש נוהגין בשנה מעוברת לקבוע תענית בכל יום ה' מפרשת שובבי"ם ת"ת וי"א גם פרשת ויקהל ופקודי ואומרים שומר ישראל, עכ"ל. וכן כתב הלבוש (סי' תרפ"ה). וב'אליה רבה' (שם ס"ק י"א) כתב הטעם דמתחילים בזה מפרשת שמות: כי שם נאמר 'הנה צעקת בני ישראל וגו', ועתה לכה ואשלחך וגו', ושלחו לגאול את ישראל, ועד פרשת כי תשא דמשמיעין בו על השקלים לתת צדקה, והיא במקום תענית.

ב. ימי השובבי"ם - בספרי הקבלה

הפוסקים המוזכרים לעיל, לא הזכירו כלל הענין הידוע בזמננו, דימי השובבי"ם מסוגלים לתיקון החטאים הקשורים להוצאת זרע לבטלה, אבל החיד"א בספרו 'ברכי יוסף' (שם) כבר העיר לזה בקצרה, וז"ל: הרב הלבוש כתב בסי' זה דנוהגין במקומו להתענות כשהשנה מעוברת יום ה' בפרשות שובבי"ם ת"ת, ונתן טעמים על זה. וכבר נודע שמנהג תעניות אלו לתקון הקרי, וכיוצא, כמפורסם בספרי מוסר וקבלה.

המקור לזה בכתבי האריז"ל, וכך נכתב ב'שער רוח הקודש' (תיקון כ"ז): ענין השובבי"ם הנודעים, רצה לומר שיש מנהג קדום בכל ישראל להתענות מ' יום רצופים, שיש מן יום הראשון של פרשת שמות עד פרשת תרומה וקצת מן תצוה, ונתנו סימן בהם 'שובו בנים שובבים', ראשי תיבות שמות, וארא, בא, בשלח, יתרו, משפטים. הנה עיקר התענית בהם במ' ימים אלו, לא נתקנו אלא על עון הקרי, וימים אלו מסוגלים להתענות בהם על הקרי יותר מכל ימות השנה. וטעם הדבר יתבאר לך ממה שביארנו בענין גלות מצרים בחומר ובלבנים מה ענינו. ושם נתבאר כי אותם שנשתעבדו בגלות מצרים היו אותם הניצוצות של הנשמות שיצאו מאדם הראשון באותם ק"ל שנה שפירש מן אשתו, והיה מוליד שדין ורוחין על ידי טפות קרי, וכל אלו נתקנו בגלות מצרים ההוא, ולכן בזמן הפרשיות אלו יש בהם סגולה לקבל תשובת האדם המתענה בהם על עון הקרי, ולכן הם מתחילים מן פרשת שמות מפני שאז בפרשה ההיא היה התחלת השעבוד ומסתיים בפרשת משפטים. גם דע, כי עיקר אלו התעניות נתקנו בימים אלו, לכפר על עון שכבת זרע לבטלה.

ג. טעם דבימי השובבי"ם יש לעסוק בתשובה על חטא זה

ה'יחתם סופרי' בדרשות (ח"א, דף ק"ו, דרוש שובבי"ם שנת תקנ"ד) מאריך לבאר טעם הדבר דבתקופת הפרשיות דגלות וגאולת מצרים, יש לעסוק ביותר בתשובה ותיקון על חטא דהוצאת זרע לבטלה [מלבד דברי האריז"ל הנ"ל], וז"ל: עתה הזמן גרמא, בימים האלו ימי שובבי"ם אשר קבעו לנו קדמונינו לפשפש בהם במעשינו ולפקוח על עסקי החטא הנ"ל. והטעם על זה, כי אמרו חז"ל (חולין ב.ו) 'אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה'. ולפי עניות דעתי לפרש כך, על דרך

משל למלך שחייב לשר אחד והמחהו אצל מדינה אחת שישלמו לו, והנה הם דוחים את השר בלך ושוב ומחר אתן, חדש נכנס וחדש יוצא והוא הולך ושב בפחי נפש וידיים ריקניות, והנה הוא מתרעם על המלך, כי מה לו עם בני המדינה והמלך הוא שחייב לו. ועל ידי זה חרה אף המלך על בני המדינה, והאיל ואינם חסים על כבודו להסיר תרעומת השר ממנו.

הנמשל, הקב"ה ברוך הוא וברוך שמו הגדול, אחר שמיעט הלבנה הבטיחה להשלים חסרונה בעת התיקון העתידי, אז תהיה אור הלבנה כאור החמה, שבעתים כאור שבעת ימי בראשית. ודבר זה נמסר ביד ישראל לתקן זאת, ולהוציא רפ"ח ניצוצות קדושות שנפלו אל עמקי הקליפה על ידי חטאו של אדם הראשון, ועל ידי ק"ל שנים שהוציא זרע לבטלה, כידוע, ואז יתקן הכל. ועל כן ירד עם ה' בראשונה למצרים, לתקן כל זאת. והנה אבותינו חטאו וקלקלו מעשיהם שם עד שהוכרחו לצאת בלא זמנו ביד חזקה, שאלו שהו שם עוד כמעט רגע, אזי היו נופלים אל שער הנו"ן שבקליפה, ועל כן יצאו ועדיין ארסו של נחש מעורב עמהם. וזהו סוד ערב רב, ופסלו של מיכה שעבר עמהם הים וכו'. והנה בכל שנה בפרשיות הללו שיש בהם מביאתנו למצרים ויציאתנו משם, מתעורר יותר אותו החטא, כי עלינו היה לתקן אז וקלקלנו אורחות יושר, עכ"ל היחתם סופר'.

ד. 'שובו בנים טובנים'

בעל הפרי מגדים' כותב בספרו 'המגיד' (חלק שלישי. פרשת שמות שובב"ם דף ק"ס) בשם האלשיך הק' ענין 'יפה ונעים לשובב"ם'. לשובו אמנם קצרה, אכן, הרעיון ברור מאד. מכיון שאנו בגדר 'בנים' למקום, תקובל תשובתנו גם אם היינו בגדר שובבים, שחטאנו ושבנו בתשובה ושוב חזרנו לסורנו, חלילה, וז"ל:

הנה 'שובב"ם', שלשה פירושים, מרד, שבירה, גרוש, כולן איתנהו בחוטא. מגורש לבר. מרד בה'. שביר"ה בעל מום פוגם באיבריו, ויש ד' ניצוץ, כי עדיין נשאר ניצוץ קדוש התעוררו התעוררו למען לא נשקע בטומאה, ועד מתי אנו נרדמים בהבלי הזמן בשנה דאשתקד. שובב"ם אחטא ואשוב וה' מרחם. אף על פי שחטא פעם אחת ושב וחזר ומרד, ועבד באדון אין תרופה,

משא"כ בן עם אב אין ברירה, מקבל בכל עת ששב ויכול לסבול אותו, מקבלו לפלטין שלו. וזה שאמר 'שובו בנים אתם שובבי"ם', אפילו שכבר היו שובבי"ם פעם אחת וחזרו ומרדו, אפילו הכי אקבל אתכם. וזה שאמר 'מלך מוחל וסולח בכל שנה', כאב עם בן.

ה. גם בימי השובבי"ם - עיקר התיקון בלימוד התורה ולא בתעניות

בספר 'שם משואל' (פרשת ויחי שנת תרפ"א) כתב ידיעה חשובה ונפלאה הנוגעת לזמננו, וז"ל: הנה ימי השובבי"ם ת"ת הם זמן התיקון לחטא הידוע, ויש שמתענים ועושין סיגופים. מוטב שיאמר כל אחד לנפשו, מוטב להשתעבד בביתה של תורה, ולצמצם את כל מעשיו ותהלוכותיו שיהיו בדרך התורה, ולא להשתעבד לתעניות וסיגופים. כמו שהגיד כ"ק זקני האדמו"ר הגדול זצלה"ה מקאצק שההילוך בדרך התורה הוא הגדול שבסיגופים לגוף. **ומובן שהאיש השם שיכמו להשתעבד לתורה, הן ביגיעת הלימוד, והן בצמצום תהלוכת מעשיו על פי דרכי התורה, מועיל יותר מכל סיגופי הגוף.**

ו. גם בימי השובבי"ם - עיקר התיקון בכבישת הרצונות ולא בתעניות

הסבא מקלם, רבי שמחה זיסל זצ"ל, כתב מכתב נפלא ליבחורי חבורת הפרושים הנעזימים, על התחזקותם בימי השובבי"ם, ובו הביע התפעלותו מדרכם, יחד עם הדרכה ברורה כי בזמננו אין זה העת להתענות, אבל, הוא כותב, כי הצער הבא על האדם מכבישת הרע שבו, עולה היא על כל התעניות והסיגופים. וכך הוא כותב בקדשו (כתבי הסבא מקלם, חנוכה ופורים, עמ' כ"ט):

ששתי מאד על התערוותם [התעוררותם] בקודש, להתעולל בעלילות פועלי צדק, **בימים הקדושים האלה שובבי"ם ת"ת.** מי יתנני ואהיה חבר לפועלי טוב. **הן אמנם כי לא כמקדם, עתה, לעסוק בתענית וסיגופים, כידוע. אמנם מי לא יבין, כי צער הסבל אשר יסבול מסור מרע, מכבישת רצונו בפיו [שלא לדבר דיבורים אסורים, ולמעט בדברי חול], ומכל שכן, בכבישת מחשבותיו לטובה, הן בתפלה, הן בשבתו ובלכתו, הלימוד הזה יותר נכבד ויותר מועיל.**

ולאחר אריכות דבריו, מסיים מכתבו בחזרו שוב על אלו הדברים: נעים גורלכם, כי נקשרתם להתחזק בימים הקדושים האלו. ואם כי אין ביכולתנו

להתענות ולסגף כמקדם, אבל בלי ספק כי צער הסבל והסיגוף בכבישת הרצונות, יותר נשגב ויותר מועיל מצער מניעת אכילה.

ז. סיגופי המדות ועמל התורה - התיקון בזמננו

כעין יסודו של הסבא מקלם הנ"ל ד'כבישת הרצונות' הוא התיקון היותר נשגב ויותר מועיל, כתב גם כן מחולל תנועת המוסר רבי ישראל מסלנט זצ"ל (יאגרות ומכתבים' מכתב כ"ה) לשואל תיקון בענינים אלו, וז"ל: **אין בידינו להעמיס על סיגוף הגוף אכילה וכו', והיסוד לפנינו סיגופי המדות, להיות מהנעלבים וממעבירי על מדותיו, בריחת הכבוד, ועמל לימוד התורה על כולם.**

חלק ד

שער הזהר

מאמרי הזהר הקדוש
במעלות שומר היסוד

בספר הזהר הקדוש ישנם מאמרים רבים העוסקים בענין קדושת האדם וחובת השמירה המוטלת עליו שלא לפגום בברית קדשו. בחלק מהמאמרים ישנם דברים קשים ונוקבים בחומר החטא המר, ובחלק מהמאמרים מעלה הזהר הקדוש על נס להתנוסס מעלת וחשיבות ברית הקודש, והאדם השומר את ברית קדשו. על פי הוראת גדולי ישראל שליט"א ליקטנו והצגנו כאן רק מאותם מאמרים המשבחים ומהללים את השומר עצמו מחטוא. השתדלנו לא להביא אותם מאמרים שיסודתם בחלק הנסתר, אלא רק אותם מאמרים שאפשר להבינם גם על דרך הנגלה [ומכל מקום נשזרו בהם מעט מתורת הח"ן, וגם מבלי לעמוד על סודם, אפשר להבין על כל פנים הענין בכלליותו].

ספר הזהר הקדוש נכתב כידוע בלשון ארמית, ויש גם קושי להבין בו פשטי הדברים, אבל זכה הדור האחרון בפירושו הנפלא על הזהר הקדוש הנקרא 'מתוק מדבש' אשר חיברו הגאון המקובל רבי דניאל פריש זצ"ל. זכינו לחסות בצילו בעת עסקנו בחיבור זה, ואף זכינו לחיבה יתירה אצלו, וקבלנו מעמו חיזוק ועידוד להוצאת ספרנו לאור. ובבקיאותו הרבה הצביע לנו על הרבה מקומות בהם הזהר עוסק בענין זה, והם מובאים בספרנו. ובעינו הטובה אף נתן לנו רשות להעתיק בספרנו את פירושו הנפלא 'מתוק מדבש', כדי שדברי הזהר יהיו מובנים לקורא. כמה שבועות אחר ששהינו אצלו, הלך לבית עולמים ביום המר והנמהר י"ד שבט תשס"ה, תהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

בספר 'בנין יוסף' (עמוד קי"א) הביא מרבי שלמה בלוך זצ"ל שאמר משמו של רבו החפץ חיים בזה"ל: "על לימוד ספר הזהר אין שום הגבלה כי רובו מדרש. והיה החפץ חיים מעורר לכולם שילמדו כל שבת את הזהר על אותה פרשה ואפילו לבחורים".

ובספר 'מעשה איש' (הנהגות החזון איש חלק ג' עמוד צ"ה) נכתב בזה"ל: "מרן החזון איש זצ"ל אמר להג"ר שמריהו גרינימן זצ"ל שאין ספר מוסר כל כך טוב כמו ספר הזהר, ופעם אמר ללמוד ספר הזהר ואף הוא בעצמו למד ספר הזהר עם הג"ר שמריהו זצ"ל".

פרק א

שמירה והצלה

ענינים של שמירה והצלה, ברוחניות ובגשמיות, בעולם הזה ובעולם הבא, אשר נאמרו בזהר הקדוש על מי ששומר את ברית קדשו ואינו פוגם בה, חלילה:

- הקב"ה שומר אותו בכל מקום שזקוק לשמירה
- הקב"ה יציל אותו לאחר פטירתו מכל מלאכי החבלה
- האבות הק' משתתפים לעזור לו
- זוכה לתיקון ורפואה בכל
- הרי הוא ראוי לכרכות שיחולו על ראשו
- זוכה להיות מוגן מכל רע
- ניצול למעלה מהמקטרגים, ולמטה מהפגעים
- הרי הוא שמור מלפניו ומלאחריו
- זוכה להיות שמור בכל
- החיות ועמי הארץ מפחדים ממנו
- אין עם ולשון פוגעים בשומרי הברית
- אין שולטים עליו דינים רעים
- ניצול מאש הגיהנום
- ניצול מחבלי משיח
- מרחיק מעליו את מלאך המות
- אינו חוזר לעולם הזה בגלגול

הקב"ה שומר אותו בכל מקום שזקוק לשמירה

"מאן דנטיר אות ברית בכל אתר דאיהי, בין בברית מילה, בין בשבת ויומין טבין, קודשא בריך הוא נטיר ליה בגינה בכל אתר ומכסי עלוי משנאוי, כגוונא דמשה דאתמר ביה 'בצל שד"י יתלונן'" (תיקוני זהר, תיקון כ"א. דף נח,א).

תרגום הזהר: מי ששומר את הברית בכל מקום שנאמרה, בין שהיא ברית מילה, ששומרה מלפגום בה, בין שבת ויום טוב ששומרם מלחללם, הקב"ה שומרו בזכות מצוות אלו בכל מקום שצריך שמירה, ומכסה עלוי משנאוי שהם החיצונים שלא ישלטו עליו, כגון משה שכתוב עליו 'בצל שד"י יתלונן'.

הקב"ה יציל אותו לאחר פטירתו מכל מלאכי החבלה

"פקודא דברית מילה בגזירו דערלה ופריעה. כמה דאיהו אעבר מההוא אבר כל אלין קליפין דאלהים אחרים ותקין ביה אתר לשרייא ביה שכינתא תמן, דאיהו אות ברית מילה, הכי קודשא בריך הוא, כד נשמתיה סליקת לעילא, הדא הוא דכתיב (דברים ל"ב) 'מ"י יעלה לינו הישמימ'ה', קודשא בריך הוא אעבר מניה כל מלאכי חבלה ומקטרגין דלא יקרבו לגביה, בגין דשמא דה' שרייא עליה דתשכח ליה באלין תיבין, 'מ"י יעלה לינו הישמימ'ה', רישי תיבין מילה וסופי תיבין יהו"ה בשמיה סליק לעילא נשמתיה, ובההוא זמנא יתקיים ביה (דברים כח.) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך'" (תיקוני זהר, תיקון ע. דף קלב).

תרגום הזהר: המצוה של ברית מילה בחתוך הערלה והפריעה, כמו שהוא העביר והסיר מאבר הברית את כל הקליפות של אלהים אחרים שהיו שורים על הערלה, ותיקן בו מקום שתשרה שם השכינה, שהיא נקראת אות ברית מילה, כך יעשה עמו הקב"ה כשנשמתו תעלה למעלה אחר הסתלקותו. זהו שכתוב, מי יעלה לנו השמימה, אז הקב"ה יעביר ויבטל ממנו כל מלאכי חבלה והמקטרגים הרוצים להזיקו, שלא יוכלו להתקרב אליו, לפי שהשם הוי"ה שורה על ידי שמירת הברית ולכן אין להם רשות ליגע בו, שתמצא את אותיות השם הוי"ה בתיבות 'מ"י יעלה לינו הישמימ'ה', שהם ראשי תיבות

'מילה' וסופי תיבות יהו"ה, לכן בשמו של הקב"ה עולה נשמתו למעלה ונשמרת מכל המקטרגים, ובאותו הזמן יתקיים בו מה שכתוב 'וראו כל עמי הארץ' שהם המקטרגים, 'כי שם ה' נקרא עליך' על ידי שמירת הברית, ויראו ממך מליגע בך.

*

"רב המנונא סבא אמר הכי (קהלת ה,ה) 'אל תתן את פיך לחטיא את בשרך', דלא יהיב בר נש פומיה למיתי להרהורא בישא ויהא גרים למחטי לההיא בשר קדש דחתיים ביה ברית קדישא, דאילו עביד כן משכין ליה לגיהנם, וההוא דממונא על גיהנם דומ"ה שמיה וכמה רבוא דמלאכי חבלה בהדיה וקאים על פתחא דגיהנם. וכל אינון דנטרו ברית קדישא בהאי עלמא לית ליה רשו למקרב בה" (הקדמת הוהר דף ת,א).

תרגום הזהר: רב המנונא הזקן אמר כך, כתוב 'אל תתן את פיך לחטיא את בשרך', פירושו, שלא יתן האדם את פיו לבוא לידי הרהור רע, ויהיה גורם להחטיא את בשר הקודש שחתום בו הברית קודש, שאם עשה כך מושכים אותו לגיהנם. וזה שממונה על הגיהנום נקרא דומ"ה, והרבה רבבות מלאכים הממונים לחבל ולהעניש הם יחד עמו. **וכל אלו ששמרו את ברית קודש בעולם הזה, בעת פטירתם אין לו לדומ"ה רשות להתקרב אליהם.**

האבות הק' משתתפים לעזור לו

"כד עלמא איהו בדוחקא, ואית צדיק בעלמא מקני על ברית, אבהן אשתתפו ביה, ובגינייהו אמר משה בדוחקא דישראל (שמות לביג) 'זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך'" (פרשת פנחס. דף רלח,א).

תרגום הזהר: כשהעולם הוא בדוחק ובצער מחמת פגם הברית, ויש צדיק בעולם המקנא על הברית, **האבות משתתפים עמו לעזור לו**, ובשבילם אמר משה בשעת דוחקם של ישראל, 'זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך'.

זוכה לתיקון ורפואה בכל

"בימי אליהו ישראל כלהו שבקו ליה לקודשא בריך הוא ושבקו ברית קיימא דלהון, כד אתא אליהו וחמא דקא שבקו בני ישראל האי ברית קיימא, ואעברו מנייהו האי ברית, כיון דחמא אליהו כך אתא לאתקנא מלה לדוכתיה, כיון דקריב מלה לדוכתיה אתסי כלא, הדא הוא דכתיב וירפא את מזבח ה' ההרוס" (פרשת נח. דף סו.ב).

תרגום הזהר: בימי אליהו כל ישראל עזבו את הקב"ה על ידי שעבדו עבודה זרה, וגם עזבו את הברית מילה שלהם, כשבא אליהו וראה שעזבו ישראל את אות הברית, ועל ידי זה העבירו והפרידו את המלכות הנקראת ברית מהיסוד, כיון שראה אליהו כך, בא לתקן ולהחזיר את הדבר למקומו, כיון שקירב המלכות למקומה נתרפא הכל, זהו שכתוב וירפא את מזבח ה' ההרוס.

הרי הוא ראוי לברכות שיחולו על ראשו

"המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים' מאי טעמא אתחזו לאתברכא, בגין דנטיר יוסף את קיימא קדישא. ועל דא אמר יוסף בני הם אשר נתן לי אלקים בזה, אחמי ליה רזא דברית דנטר ליה ובגין דנטר ליה אתחזו לאתברכא ואתחזי איהו לברכאן סגיאין, בגין דא לכלהו יהב ברכא חד וליוסף ברכאן סגיאין" (פרשת ויחי. דף רכט.א).

תרגום הזהר: 'המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים', מה הטעם אפרים ומנשה ראויים לברכה, לפי ששמר יוסף את אות ברית קודש. ועל כן אמר יוסף ליעקב, 'בני הם אשר נתן לי אלקים בזה', הראה לו סוד הברית שנקרא 'זה' ששמר הברית, ובשביל ששמר אותו ראויים בניו להתברך, ויוסף בעצמו ראוי לברכות רבות, ולכך לכל השבטים מלבד יהודה שממנו יצא המלוכה נתן יעקב ברכה אחת, וליוסף נתן ברכות רבות.

"ההוא בר נש דזכי למנטר את קיימא קדישא ועביד פקודי דאורייתא צדיק אקרי ומרישיה ועד רגלוי הכי אקרי, וכד ברכאן נגדין לעלמא שריין על רישיה ומניה קיימי ברכאן לעלמא" (פרשת ויצא. דף קסב,א).

תרגום הזהר: אותו האדם שזכה לשמור אות ברית קודש ולא פוגמו, וגם זכה לעשות ולקיים את שאר מצות התורה, הוא נקרא צדיק, ומראשו ועד רגליו נקרא צדיק, וכשהברכות נמשכות לעולם הזה, הם חלים תחילה על ראשו קודם לכל העולם, לפי שהוא גורם למשוך הברכות מלמעלה וממנו ימצאו הברכות לעולם.

זוכה להיות מוגן מכל רע

"רבי אבא אמר, כתיב 'והוקע אותם לה' נגד השמש' (במדבר כהד), מאי 'נגד השמש' נגד הברית דאקרי שמש, ועליה אתמר (תהלים פד"ב) 'כי שמש ומגן ה' אלקים', 'שמש ומגן' דא ברית קדישא, מה שמש זרח ואנהיר על עלמא, אוף הכי ברית קדישא זרח ואנהיר גופא דבני נש, מגן מה מגן איהו לאגנא עליה דבני נש, אוף הכי ברית קדישא מגן עליה דבני נש, ומאן דנטיר ליה לית נזקא בעלמא דיכיל למקרב בהדיה" (פרשת שמות. דף ג,ב).

תרגום הזהר: רבי אבא אמר הסוד של 'נגד השמש', הוא פגם הברית הנקרא שמש, ועל זה נאמר כי 'שמש ומגן ה' אלקים', 'שמש ומגן' זהו ברית הקודש הנקרא שמש ומגן, וכמו שהשמש זורח ומאיר על כל העולם אף ברית קודש זורח ומאיר גופו של אדם, והוא נכנס לקודש ונשמתו מאירה בו, ונקרא הברית מגן, כמו שהמגן הוא להגן על האדם, אף הברית קודש מגין על האדם, ומי ששומר אותו אין שום היזק בעולם שיכול להתקרב אליו.

ניצול למעלה מהמקטרגים. ולמטה מהפגעים

"כל מאן דנטר ברית דא איהו אשתזיב לעילא ואשתזיב לתתא. פנחס בגין דאיהו קני על ברית דא, אשתזיב מן דינא עלאה ומן דינא דלתתא, ובגין כך

אתרשים יו"ד דא בגווייה, הדא הוא דכתיב 'פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן'"
(פרשת פנחס. דף רלו.ב).

תרגום הזהר: כל מי ששומר ברית הזה, הוא ניצל למעלה מהמקטרגים וניצל למטה מכל פגעי דרך. וראיה לדבר מפנחס, לפי שקינא על הברית הזו ניצל מדין העליון שלא מת על ידי מלאך המות, ומן דין שלמטה שלא הרגוהו אנשי שבט שמעון, ולכן נרשמה אות 'יוד' בתוך שמו של פינחס, כדכתוב 'פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן', כתוב פינחס עם אות 'י'.

הרי הוא שמור מלפניו ומלאחריו

"מאן דנטיר ברית, שוי ליה אבתרוי ואיהי לקמא. ואי תימא מאן נטיר לאחורא, הא נטירו רב ועלאה מכלא דנטיר ליה, ומאן איהו צדיק עלאה ברחימו סגי. עאל בין צדיק וצדק, ואשתכח נטיר מכל סטריין. זכאה מאן דנטיר ברית דא, ועל דא ישראל אתחזון כל דכורין דנטירין את קיימא דא קמי מלכא קדישא, מאן איהו דיכיל לנזקא לברא דאיהו באמצעו אבוה מכאן ואמיה מכאן ואיהו בינייהו ודא כד איהו אחרי ה'" (פרשת שלח. דף קסה.א).

תרגום הזהר: מי ששומר את בריתו מלפגמו, הוא משים את עצמו אחרי השכינה, והשכינה הולכת לפניו. ואם תאמר מי שומר אותו מאחוריו, הרי שומר גדול ונעלה שומר אותו, ומי הוא, צדיק העליון שומר אותו באהבה רבה. נמצא שהשומר בריתו הוא נכנס ונשמר בין צדיק וצדק, שהם יסוד ומלכות, נמצא שהוא נשמר מכל הצדדים.

זוכה להיות שמור בכל

"אמר רבי אבא משמע דכל מאן דנטיר להאי את רשימא קדישא, אינון תרין דרגין עלאין אתקשרן ביה לנטרא ליה בכלא, ולאעטרא ליה ביקרא עלאה, ועל דא זכה בתרין מלכו, חד הוא וחד בנו" (פרשת ויקרא. דף יד.א).

תרגום הזהר: אמר רבי אבא כל מי ששומר כראוי את הברית, שהיא הרושם הקדוש החתום בבשרו, אותם שני המדרגות שהם יסוד ומלכות מתקשרות בו, לשמור אותו בכל דבר הצריך שמירה, ולעטר אותו בכבוד העליון של השכינה.

החיות ועמי הארץ מפחדים ממנו

"ובגין דכלא אתברי בהאי צולמא דעל כל ישראל דאיהו צדיק אתמר בהון (בראשית ט, ב) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים וגו', ודא ממלל על בני נשא דאינון מתילין לחיון ברא ולבעירן ולעופין ולנוני ימא וכו', וכל אלין למה מתפחדין מהאי דיוקנא דאינון מתמן אתבריא, אלא משום דשם יהו"ה שריא עליה, רזא דמלה (דברים כח, י) וראו כל עמי הארץ וגו', וכל מאן דפגים עובדוי אתפגים דיוקניה, ושם יהו"ה לא שריא באתר פגים ובההוא פגימו שריא חשך בגין פגימו דסיהרא דשריא ביה חשוכא, והאי בר נש כמה דאיהו פגים דיוקניה כך אתפגים איהו לתתא" (פרשת נשא. דף קכגב).

תרגום הזהר: ולפי שכל אלו החיות והעופות נבראו על ידי צלם אלוקים השורה על כל ישראל שהוא צדיק, לכן נאמר בהם ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים, ופסוק זה מרמז גם על בני אדם שהם גם כן יראים מהצדיקים שיש עליהם צלם אלהי"ם, **וכל אלו החיות ועמי הארץ למה מפחדים מהצלם אלוקים השורה על הצדיקים, אלא מפני השם הוי"ה השורה על הצדיק ואינו שורה עליהם, וסוד הדבר הוא מה שכתוב, וראו כל עמי הארץ, וכל מי שחטא ופגם מעשיו, נפגם הצלם שעליו, ושם הוי"ה אינו שורה במקום פגום, ובפגם ההוא שורות הקליפות הנקראות חושך ומחשיכות את צלמו, בשביל שגם פגם בהשכינה עד שנאחזו בה חשכות הקליפות, וזה האדם כמו שפגמו צלמו למעלה, שעל ידי חטאו נפגם ונסתלק ממנו הצלם האלהי"ם, כך נפגם הוא למטה.**

אין עם ולשון פוגעים בשומרי הברית

"אמר רבי אלעזר בכל זמנא דבני נשא יתאחדון בברית ולא ישבקון ליה לית עם ולישן בעלמא דייכול לאבאשא לון. ונח אתקיף בברית דא ונטר ליה, בניני כך קודשא בריך הוא נטר ליה וכל דיליה. וכל בני דריה לא נטרו ליה, בגין כך קודשא בריך הוא אעבר לון מעלמא. והא אתמר בההוא חובא ממש דאנון חאבו בההוא גוונא אתמחון מעלמא" (פרשת נח. דף סו.ב).

תרגום הזהר: אמר רבי אלעזר, בכל זמן שבני אדם מחזיקים בברית מילה ואינם עוזבים אותו ולא פוגמים אותו, אין עם ולשון בעולם שיוכלו להרע להם. ונח החזיק באות ברית ושמר אות הברית, לכן הקב"ה שמר אותו ואת משפחתו. אבל כל בני דורו שלא שמרו את בריתם לכן לא שמר הקב"ה עליהם, ומשום זה הקב"ה העביר אותם מן העולם. ובאותו אופן שחטאו, באותו אופן נמחו מן העולם כי ברותחין קלקלו וברותחין נדונו ונמחו.

אין שולטים עליו דינים רעים

"דינין בישין לא שלטין ביה כבר נש, אי איהו זכי לנטורי ליה להאי אות, בגין דהוא אתאחיד בשמא דקודשא בריך הוא" (פרשת לך לך. דף צד.א).

תרגום הזהר: דינים רעים אינם שולטים באדם אם הוא זוכה לשמור את הברית, לפי שהוא נאחז על ידי זה בשמו של הקב"ה הנרשם באות הברית.

ניצול מאש הגיהנום

"מאן דנטיר ברית אתקרי איש תמים ותמן בראשי"ת ברי"ת א"ש דנטיר ליה מאשא דגיהנם" (תיקוני זהר, תיקון ג'. דף יח.א).

תרגום הזהר: מי ששומר את הברית מלפגמו בהוצאת זרע לבטלה, הוא נקרא איש תמים, ובענין שמירת הברית אנו דורשים, בראשי"ת הוא אותיות, ברי"ת א"ש כי שמירת הברית גורם ששומר ומציל אותו מאש הגיהנם.

*

"צדיקיא ודאי באתר דמילה ופריעה שרייא יהו"ה ודא איהו (אייב יט,כב) 'ומבשרי אחזה אלו-ה', ועליהו אתמר (יחזקאל טז,ו) 'ואמר לך בדמיך חיי' לצדיקייא, וכתוב (זכריה ט"א) 'גם את בדם בריתך שלחתי אסירך מבור אין מים בו' דאיהו גיהנם" (תיקוני זהר, תיקון כ"ד. דף ע"א).

תרגום הזהר: להצדיקים, ודאי במקום הפריעה והמילה שורה השם הוי"ה, וזהו מה שכתוב 'ומבשרי אחזה אלו-ה', ונאמר 'ואמר לך בדמיך חיי', היינו לצדיקים שהם שומרי הברית הם יזכו לחיים ארוכים ולהנצל משחיתת מלאך המות, ועוד שינצלו מגיהנם.

ניצול מחבלי משיח

"בזמנא דייתי משיחא כל אינון דנטרו אות ברית ישויב יתהון ממותנא" (תיקוני זהר, תיקון כ"א. דף נ"ב).

תרגום הזהר: יש יתרון לצדיקים השומרים את הברית מילה, שבזמן שיבא המשיח, כל אלו ששמרו אות ברית מכל דברים הפוגמים אותה, יציל אותם הקב"ה בחבלי המשיח מן המגיפה ומן המיתה.

מרחיק מעליו את מלאך המות

"מאן דנטיר ברית מילה דאיהו חותמא דיליה זו מות מניה דאיהו שטן, יצר הרע, רע, טמא, צפוני, מלאך המות, ולא יתקריב לגביה ולא ימות על ידיה" (תיקוני זהר, תיקון כ"ב. דף ס"א).

תרגום הזהר: מי ששומר את ברית המילה מלפגמו, שהיא החותם שחתם הקב"ה בבני ישראל, אז זו המות ממנו, כי חותמו של מלך עליו. ומתרחק מלאך המות שנקרא בשמות שטן, יצר הרע, רע, טמא, צפוני, ולא ימות על ידי המלאך המות כשתגיע עת פטירתו מן העולם.

אינו חוזר לעולם הזה בגלגול

”צדיקים דנטרי ברית שוב אינם חוזרים לעפרן דאיהו עור משכא דחוייא דאתברי מעפרא דאתמר ביה ונחש עפר לחמו” (תיקוני זהר, הקדמה דף יב).

תרגום הזהר: הצדיקים שהם שומרים ברית מילה מלפוגמו, שוב אינם חוזרים לעפרם ואינם מתגלגלים להתלבש בגוף עוד הפעם, שהגוף הוא מעור הנחש שנברא מעפר, שנאמר בו ונחש עפר לחמו, והעפר הוא קיום הנחש.

פרק ב

דרגות והשגות

כתרים של שבת והלל, השגות ודרגות, בזה ובבא אשר נאמרו בזהר הקדוש
על מי ששומר את ברית קדשו ואינו פוגם בה, חלילה:

- נשמתו נאחות בקב"ה ואין השכינה נפרדת ממנו
- הקב"ה זוכרו תמיד ומשתבח בו כבן המלך
- הקב"ה מייקרו ומכבדו על הכל בחייו ובמותו
- שכינה שורה עליו והוא מהלך עם ה'
- דיוקנו רשום בשכינה
- זוכה להיות בן ברית של השכינה
- זוכה להתדבק במלך, ולרשת ארץ החיים
- זוכה למלכות
- כאילו קיים כל התורה
- העולם עומד עליו ונקרא צדיק
- אשרי לו בעולם הזה, ובעולם הבא
- מכניע בזה היצר הרע

נשמתו נאחזת בקב"ה ואין השכינה נפרדת ממנו

"מבשרי אחזה אלו-ה' (איוב יט,כו), מאי 'ומבשרי', 'מעצמי' מבעי ליה, אלא מבשרי ממש, ומאי היא, דכתיב (ירמיה יא,טו) 'ובשר קדש יעברו מעליך', וכתוב (בראשית יז,יג) 'זהיתה בריתי בבשרכם'. דתניא בכל זמנא דאתרשים בר נש בהאי רשימא קדישא דהאי אות, מניה חמי לקודשא בריך הוא, מניה ממש, ונשמתא קדישא אתאחידת ביה וכו'. ואי זכי ונטיר ליה, שכינתא לא אתפרש מניה וכו'. וכלא תליא בהאי אות, ועל דא כתיב 'ומבשרי אחזה אלו-ה', דא שלימותא דכלא מבשרי ממש, מהאי אות ממש, ועל דא זכאין אינון ישראל קדישין, דאחידן ביה בקודשא בריך הוא, זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי. עלייהו כתיב (דברים ד,ד) 'ואתם הדבקים בה' אלוקיכם', ובגין כך 'חיים כולכם היום'" (פרשת לך-לך. דף צד,א).

תרגום הזהר: כתיב 'מבשרי אחזה אלו-ה', למה כתוב 'מבשרי', ולא כתוב 'מעצמי', אלא ודאי בשר היינו דבר פרטי של האדם שנקרא בשר, שלמדנו בכל זמן שהאדם נרשם בזה הרושם הקדוש של אות ברית, ממנו ישיג בספירותיו של הקב"ה, על ידי אות ברית קודש ממש, ועל ידי זה הנשמה הקדושה נאחזת בהקב"ה. **ואם זוכה ושומר את הברית מילה, אז אין השכינה נפרדת ממנו.** וכל ענין המשכת השפע תלוי באות ברית קודש, וזהו שכתוב 'ומבשרי אחזה אלו-ה', שעל ידי שמירת הברית שבבשרי אחזה שם אלו"ה. **וענין שמירת הברית הוא שלימות הכל, ועל כן אשריהם ישראל הקדושים שהם נאחזים בהקב"ה על ידי שנרשמים בשמו בסוד המילה, אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא,** עליהם נאמר ואתם הדבקים בה' אלוקיכם, ולפי שאתם דבקים בה' ממש, לכן אתם נקראים חיים בהיותכם נאחזים בחי עולמים.

הקב"ה זוכרו תמיד ומשתבח בו כגן המלך

"כתיב (שמות כג,יז) 'יראה כל זכורך', אינון בני קיימא קדישא. דייק רב מתיבתא 'זכורך' ולא 'זכרך', דהא זכר כתיב ולא זכור, מאי 'זכורך' אלא כל אינון דנטרין קיימא קדישא ולא חבאן ביה, אינון הוו בני מלכא דבכל יומא משתבח בהו ודכיר לון תדיר, ועל דא זכורך ההוא דאית ביה קיימא קדישא

דדכיר לון מלכא בכל יומא, דלית שבחא קמי מלכא עלאה כמאן דנטיר קיימא דא" (פרשת שלח. דף קסה.ב).

תרגום הזהר: כתיב 'ראה כל זכורך', אלו בני ברית קודש. ואמר לשון 'זכורך', לרמז על אבר הזכרות שאינו פגום והוא ברשות הקדושה. ואמר השליח לרבי שמעון, שדקדק ראש הישיבה מה שכתוב 'זכורך' עם 'ו' ולא 'זכרך' בלי 'ו', להורות כי **אלו השומרים אות ברית קודש ואינם חוטאים בו, אלו הם בני המלך, שבכל יום ויום הוא משתבח בהם וזוכר אותם תמיד,** ועל כן 'זכורך' כתיב שהוא לשון זכרון, להורות כי זה האיש שיש בו ברית קודש, שזוכר אותו המלך תמיד, כי **אין שבח לפני מלך העליון כמי ששומר את הברית הזה.**

הקב"ה מייקרו ומכבדו על הכל בחייו ובמותו

"אמר רבי ייסא, מאן דאוקיר שמא דמאריה בהאי ונטיר האי, זכה דיוקיר ליה מאריה על כלא. מנלן מיוסף דכתיב (בראשית מא.מג) 'וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו', וכתוב 'נתן אותו על כל ארץ מצרים'. ולא עוד אלא כד עברו ישראל ית ימא ארונא דיוסף עאל בגו בקדמיתא, ולא הוו מיא קיימין על קיומיהו קמיה, הדא הוא דכתיב (תהלים קיד.ג) 'הים ראה ויננס', מאי 'ויננס', אלא ראה ההוא דכתיב ביה (בראשית לט.יב) 'וינס ויצא החוצה', תא חזי זכי ליקרא בחייו זכי ליקרא במיתתיה" (פרשת פנחס. דף ריג.ב).

תרגום הזהר: אמר רבי ייסא מי שמוקיר ומכבד את שם קונו בזה ששומר את ברית קודש ונוהר שלא לפגום בו, הוא זוכה שמוקיר אותו ומכבדו הקב"ה על הכל. מהיכן לומדים זאת, מיוסף שכתוב בו 'וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו', ועוד כתוב 'נתן אותו על כל ארץ מצרים'. ולא רק לאלו הדברים זכה יוסף, אלא כשעברו ישראל את הים, ארונו של יוסף נכנס תחילה בתוך הים, והמים לא היו עומדים לפניו בקיומם, אלא נבקעו ונסו, זהו שכתוב 'הים ראה ויננס', למה נס הים, אלא לפי שראה ארונו של יוסף שכתוב בו

'וינס ויצא החוצה'. בא וראה יוסף זכה לכבוד בחייו, שנעשה מושל בכל ארץ מצרים, וזכה לכבוד במותו.

שכינה שורה עליו והוא מהלך עם ה'

"אמר רב מתיבתא בכל אתר דכתיב 'תמים' דרשים ברשימו קדישא באות קיימא דברית, ובגין דנטר ברית אקרי תמים בדורותיו, מה דלא הווי כלהו הכי, דאינון מחבלין ארחייהו, ועל דא כתיב 'את האלהים התהלך נח', וכי מאן יכיל למיהך עמיה, אלא כל מאן דנטיר ברית קדישא, אזדווגת ביה שכינתא ושריאת עליה. 'תמים תהיה עם ה' אלהיך' (דברים יח, ג), 'תמים תהיה' ולבתר 'עם ה' אלקיך', בזווגא חדא, דכיון דנטיר ברית דא עם ה' להוי ולא אתפרש מניה" (פרשת שלח. דף קסה, ב).

תרגום הזהר: ואמר ראש הישיבה, כי בכל מקום שכתוב תמים, היינו שנרשם ברושם קדוש באות ברית מילה, ולפי שנח שמר את הברית ולא חללו, נקרא תמים בדורותיו, מה שכולם לא היו שומרי הברית כי הם היו משחיתים את דרכם על הארץ, ועל זה נאמר 'את האלקים התהלך נח', וכי מי יכול ללכת עם האלוקים, אבל, **מי ששומר את ברית קודש מתחברת עמו השכינה ושורה עליו**, ולכך כתוב 'תמים תהיה עם ה' אלקיך', שפירושו, 'תמים תהיה' על ידי שמירת הברית, ואחר כך תהיה עם ה' אלקיך, בחיבור אחד, כיון ששומר את הברית עם ה' יהיה, ולא יפרד ממנו.

דיוקנו רשום בשכינה

"תא חזי כל מאן דנטיר אות ברית דיוקניה רשים בשכינתא וצדיק" (תיקוני זהר, תיקון ג'. דף יח, ב).

תרגום הזהר: בא וראה כל מי ששומר את אות הברית דיוקנו רשום בשכינה והוא נקרא צדיק.

זוכה להיות בן ברית של השכינה

"מעשה ידיו מגיד הרקיע' (תהלים יטב), 'מעשה ידיו' אלין אינון מארי קיימא דברית בהדי כלה, ואינון מארי קיימא, וברית אקרון מעשה ידיו, כמה דאת אמר (תהלים ציז) 'ומעשה ידינו כונננהו', דא ברית קיימא דחתים בבשרא דבר נש" (הקדמת הזהר. דף ה,א).

תרגום הזהר: כתוב, 'מעשה ידיו מגיד הרקיע', אלו הם הצדיקים השומרים בריתם החתום בבשרם, ואלו הם בעלי ברית של השכינה, ואלו בעלי הברית נקראים מעשה ידיו, כמו שנאמר, 'ומעשה ידינו כונננהו', זהו ברית קודש שחתום בבשר האדם.

זוכה להתדבק במלך, ולרשת ארץ החיים

"בחיבותא דקדשא בריך הוא לישראל אמר 'ועמך כולם צדיקים', ו'לעולם ירשו ארץ', אתחזון לירית למטרוניתא, מאי טעמא אקרון צדיקים ומאי טעמא ירתין למטרוניתא, בגין דאתגזרו, כמה דתנינן כל מאן דאתגזר ועייל בהאי (ס"א ברית קדישא ועאל בהאי) אחסנא ונטיר להאי ברית, עאל ואתדבק בגופא דמלכא, ועאל בהאי צדיק, ובגיני כך אקרון צדיקים, ועל דא לעולם יירשו ארץ, מאי ארץ, דא ארץ החיים" (פרשת ויחי: דף רטז,א).

תרגום הזהר: מחמת חביבות שמחבב הקב"ה את ישראל אמר 'ועמך כולם צדיקים', פירוש הם ראויים לירש את שפע המלכות. מהו הטעם שישראל נקראים צדיקים, ומהו הטעם שיוורשים את שפע המלכות, משום שנמולו. ולמדנו, **כל מי שנימול ונכנס בנחלת המלכות ושומר את הברית מלפוגמו, על ידי זה נכנס ומתדבק בגוף המלך**, על ידי שנכנס במדת היסוד, ולכן נקראים צדיקים ועל כן לעולם ירשו ארץ, ומהו ארץ, זו היא המלכות הנקראת ארץ החיים.

זוכה למלכות

"כל מאן דנטיר אות ברית זכי למלכו כגוונא דיוסף, וישראל בגין דנטרין ברית זכו למלכותא ואתמר בהון 'כל ישראל בני מלכים'. ומשה בגין דנטר אות ברית, אתמר ביה 'ויהי בישראל מלך'. זכאה איהו מאן דנטר ברית" (תיקוני זוהר, תיקון ט"ו. דף ל"ב).

תרגום הזהר: כל מי ששומר את ברית מילה יזכה למלוכה משום שממליך את נפשו על יצרו, כעין יוסף בשביל ששמר את בריתו זכה למלכות. גם כלל ישראל בשביל ששומרים את הברית זוכים למלכות, ונאמר בהם 'כל ישראל בני מלכים', בשביל שמירת את ברית מילה. ומשה בשביל ששמר את הברית לכן נאמר בו 'ויהי בישראל מלך', שמשה מלך על ישראל במדבר.

כאילו קיים כל התורה

"יוסף דנטר ליה לברית זכה לאתעטרא באתריה זוכה למלכותא דלעילא ולמלכותא דלתתא. ועל דא כל מאן דנטר ברית קדישא, כאילו קיים אורייתא קדישא כולה, דהא ברית שקיל ככל אורייתא" (פרשת מקץ. דף קצ"א).

תרגום הזהר: יוסף ששמר את ברית מילה, זכה להתעטר ולהתקשר במקומו להיות מרכבה ליסוד, וזכה למלכות של מעלה ומלכות של מטה. ועל כן, כל מי ששומר הברית קודש נחשב לו כאילו קיים כל התורה הקדושה, כי הברית שקול כנגד כל התורה.

*

"אורייתא אחידת בהאי, דכל מאן דנטיר האי ברית, כאלו נטיר אורייתא כולה" (פרשת ויקרא. דף י"ג).

תרגום הזהר: התורה אחוזה בברית, ולכן, כל מי ששומר את הברית הזאת, נחשב לו כאילו שמר את כל התורה כולה.

העולם עומד עליו ונקרא צדיק

"ישראל דנטרי ברית וקבילו ליה, אית לון חולקא בעלמא דאתי. ולא עוד אלא בגין כך אקרונ צדיקים. מכאן אוליפנא כל מאן דנטרי האי ברית, דעלמא אתקיים עליה, אקרי צדיק, מנא לן, מיוסף, בגין דנטר ליה לברית עלמא, זכה דאקרי צדיק, ועל כך 'ועמד כלם צדיקים, לעולם יירשו ארץ'" (פרשת נח. דף נט.ב).

תרגום הזהר: ישראל ששומרים בריתם לפי שקיבלו מצות מילה עליהם, יש להם חלק לעולם הבא, ובשביל ששומרים בריתם נקראים צדיקים. שכל מי ששומר את הברית, שהעולם עומד עליו, נקרא צדיק, ואנו לומדים זאת מיוסף ששמר את ברית העולם לכן זכה שנקרא צדיק. ולכן ועמד, אם הם כולם צדיקים ושומרים בריתם, בזכות זה יירשו עולם הבא.

*

"כל מאן דנטרי האי אות קיימא אקרי צדיק. תא חזי מן יוסף דכל יומי לא אקרי צדיק עד דנטרי ההוא ברית את קיימא קדישא, כיון דנטר ליה אקרי צדיק יוסף הצדיק" (פרשת וארא. דף כג.א).

תרגום הזהר: כל מי ששומר לאות ברית נקרא צדיק. בא וראה ראייה לדבר מיוסף, שכל ימיו לא היה נקרא צדיק עד שעמד בנסיון, ושמר לאות ברית קודש, כיון ששמר את הברית נקרא צדיק והיינו יוסף הצדיק.

אשרי לו בעולם הזה, ובעולם הבא

"ההוא דזכי לנטרא ליה, זכי לאתשקייא מההוא נביעו דנחלא בעלמא דאתי, וזכי דאתמלי ההוא באר עלאה לנגדא ברכאן לעילא ותתא, זכאה איהו בעלמא דין ובעלמא דאתי" (פרשת ואתחנן. דף רס.ב).

תרגום הזהר: מי שזכה לשמור את אות הברית, הוא זוכה לשתות מאותו המבוע של הנחל בעולם הבא, וזוכה שמתמלא כנגדו הבאר היא העליונה, כדי להמשיך ברכות למעלה ולמטה, אשרי לו בעולם הזה ובעולם הבא.

מכניע בזה היצר הרע

"מאן דנטיר 'ברית אש' קרי איש צדיק תמים, ואות י' דשדי איהי חוליא על צואר דש"ד יצר הרע חוליא דשלשלאה" (הקדמת תיקוני זהר. דף יא,א).

תרגום הזהר: מי ששומר 'ברית אש' (אותיות 'בראשית') מלפגמו, נקרא איש צדיק תמים, ואות 'יוד' היא כעין חוליא וטבעת על הצואר של ש"ד, שהוא היצר הרע, לקשור ולהכניע בו את היצר הרע.

פרק ג

חשיבות ומעלה

מאמרים מאירים בענין ברית המילה ושמירתה, השפעתה לטובה על העולם ועל האדם, בעליונים ובתחתונים, אשר נאמרו בזהר הקדוש:

- העליונים והתחתונים עומדים וקיימים בזכותו
- העולמות העליונים והתחתונים מתברכים בזכותו
- שותף לקב"ה במעשה בראשית
- העולם נברא ומתקיים בזכותו
- משפיע ברכות על העולם הזה
- בזכותו הכל בא על תיקונו
- נקרא גבור ומתלבש בלבושי קוב"ה
- שומר השם הקדוש שלא יסתלק ממנו
- קריעת ים סוף היתה בזכות ארונו של יוסף
- יוסף הצדיק זכה לכבוד בעולם הזה ובעולם הבא
- מקיים המלכות שנקראת אמונה
- נרשם בו האות של הקב"ה
- מקשר את כל אברי הגוף
- זוכה להיות קרוי חי
- צדיק הוא 'אות ברית'
- אותיות עי"ן ודל"ת עדים ששמר בריתו
- מאיר למלכות

העליונים והתחתונים עומדים וקיימים בזכותו

"קם רבי שמעון פתח ואמר בראשי"ת ברי"ת א"ש דאיהו אות ורשימו דעלאין ותתאין ביה קיימין איהו אות דצבא דלעילא דבהון אתקרי קודשא בריך הוא יהו"ה צבאו"ת ואיהו אות דצבא דלתתא איהו אות וברית דביה קיימין שמיא וארעא, כמה דאת אמר (ירמיה ל"ג, כ"ה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, איהו אות ודאי דאיהו רשימו דחותמא דמלכא" (תיקוני זהר, תיקון כ"ב. דף סד, ב.).

תרגום הזהר: עמד רבי שמעון פתח ואמר בראשי"ת שהיא אותיות ברי"ת א"ש שהוא היסוד הנקרא ברית, **שהוא אות ורושם שהעליונים והתחתונים עומדים וקיימים בכחו**, היסוד הוא אות של צבא של מעלה שבהם נקרא הקב"ה, ה' צבאות, והוא האות של המלאכים שבעולם היצירה, **היסוד הוא אות ברית שבו עומדים וקיימים שמים וארץ**, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, **והיסוד הוא רושם של אוצר המלך.**

העולמות העליונים והתחתונים מתברכים בזכותו

"כל מאן דנטיר להאי ברית, איהו גרים לאתערא להאי ברית לאתריה, ואתברכון עילאין ותתאין" (פרשת שמות. דף ג, ב.).

תרגום הזהר: כל מי ששומר את הברית מלפגמו, הוא גורם שיתיחד היסוד במלכות, ואז מתברכים העולמות העליונים והתחתונים.

שותף לקב"ה במעשה בראשית

"ומה דנטיר ליה איהו בהקש, בשותפו עמי, בדיוקנא דילי. עלה אתמר ויברא אלקי"ם את האדם בצלמו. בגין דמאן דנטיר ברית זכה למלכות הרי איהו בהקש לי בשותפי עמי" (תיקוני זהר, תיקון ס"ט. דף צט, א.).

תרגום הזהר: אמר הקדוש ברוך הוא, אם אדם שומר את הברית, הוא שוה אלי כביכול, שהוא בשותפות עמי במעשה בראשית, כי בזכותו הוא מקיים את כל העולם, והוא בדיוקן שלי, דהיינו בצלם האלוקים.

העולם נברא ומתקיים בזכותו

"רבי שמעון אמר על ברית עלמא אתברי ואתקיים דכתיב (ירמיה ל"ג, כ"ה) 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת', מאן ברית דא צדיק יסודא דעלמא, דאיהו רזא ד'זכור', ועל דא עלמא קיימא בברית יומם ולילה" (פרשת בראשית. דף לבא).

תרגום הזהר: רבי שמעון אמר עבור מצות ברית מילה נברא ומתקיים העולם שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת, מהו ברית, זהו צדיק יסוד העולם, שהוא בסוד זכור את יום השבת לקדשו שהוא ביסוד מלכות, לכן קיום העולם הוא בזכות קיום מצות ברית מילה לפי שהיא מושרשת ביסוד ומלכות.

*

"תא חזי כד ברא קודשא בריך הוא עלמא עבד האי ברית וקיימא עליה עלמא, מנלן דכתיב 'בראשית', 'ברא שית', דא ברית דעלמא קיימא עליה" (פרשת בראשית. דף נו,א).

תרגום הזהר: בא וראה כשברא הקב"ה את העולם תיקן את הברית ובכחו נתקיים העולם כמו שכתוב 'בראשית', ברא שית, שהוא היסוד כדי שיתקיים עליו העולם.

*

"כל זמנא דישראל נטרו קיימא קדישא כדין עבדי קיומא לעילא ותתא, וכד שבקי להאי ברית כדין לא אשתכח קיום לעילא ותתא דכתיב (ירמיה ל"ג, כ"ה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי" (פרשת נח. דף סו.ב).

תרגום הזהר: כל זמן שישראל שומרים את אות הברית מילה, אז עושים קיום למעלה ולמטה, כי הוא המקיים עליונים ותחתונים, וכשעוזבים את הברית הזו, אין קיום למעלה ולמטה, כמו שכתוב 'אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי'.

משפיע ברכות על העולם הזה

"כד קיימא קדישא אתנטיר בעלמא כדקא יאות, כדין קודשא בריך הוא יהיב ברכאן לעילא לאתראקא בעלמא, כמה דאת אמר (תהלים סח.): 'גשם נדבות תניף אלקים נחלתך ונלאה אתה כוננתה', 'גשם נדבות' דא גשם דרעותא, כד אתרעי קודשא בריך הוא בכנסת ישראל ובעי לארקא לה ברכאן, כדין 'נחלתך ונלאה אתה כוננתה', נחלתך אינון ישראל דאינון אחסנתיה דקודשא בריך הוא כמה דאת אמר (דברים לב.): 'יעקב חבל נחלתו', 'ונלאה' דא כנסת ישראל דאיהי נלאה בארעא אחרא דאיהי צחיא למשתי וכדין איהי נלאה, וכד ההוא גשם דרעותא אתיהיב כדין 'אתה כוננתה', ועל דא שמיא וארעא וכל חיליהון כלהו קיימא על קיומא דא דכתיב (ירמיה לג.ב.) 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי'" (פרשת וישב. דף קפ"ב).

תרגום הזהר: כאשר הברית קודש נשמר בעולם כראוי, אז נתן הקב"ה ברכות למעלה כדי להשפיע למטה בעולם הזה, כמו שנאמר 'גשם נדבות תניף אלקים נחלתך ונלאה אתה כוננתה'. 'גשם נדבות' זהו גשם של רצון, כי כאשר הקב"ה מרוצה בכנסת ישראל, רוצה להריק ולהשפיע לה ברכות. לנחלת ה' שהיא כנסת ישראל, שהיא צמאה לשתות ואין לה מימי השפע. וכאשר גשמי רצון ניתנים לכנסת ישראל אז יש בנין והעמדה בעולם, ועל כן שמים והארץ וכל צבאם כולם עומדים על ברית מילה, שנאמר 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי'.

בזכותו הכל בא על תיקונו

"פתח ואמר (תהלים לזג) 'בטח בהשם ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה', 'בטח בהשם' כדקא יאות, 'ועשה טוב' תקונא דברית קדישא, דתהא מתקן ליה ונטיר ליה כדקא יאות, ואי תעביד דא אנת תהא הכא בארעא ויתון מנך ויתפרנס מנך ההיא אמונה דלעילא, ותו 'תתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך'. כל דא אתתקנת בתקונא דברית, כיון דאתקנת ברית אתקן כלא" (פרשת פנחס. דף רכה.ב).

תרגום הזהר: פתח רבי שמעון לפרש הפסוק 'בטח בהשם ועשה טוב, שכן ארץ ורעה אמונה'. 'בטח בהשם', היינו שיהיה הבטחון שלך שלם כראוי, 'ועשה טוב', היינו שתעשה התיקון של ברית קודש הנקרא 'טוב', כראוי, שתהיה מתקן אותו על ידי ועשה טוב, ושומר אותו בסוד מרע, ועל ידי זה תזכה שתשרה עליך ארץ הקדושה של מעלה, שהיא השכינה הנקראת ארץ החיים. ואם תעשה זאת, בשכר זה תקבל שפע מלמעלה, שתוכל לעבדו בכל לבבך. **כל זה נתקן בתיקון הברית בסוד מרע ועשה טוב, כיון שנתקן הברית נתקן הכל, כי הכל תלוי בתיקון הברית.**

נקרא גבור ומתלבש בלבושי קוב"ה

"כתיב (תהלים מהד) 'חגור חרבך על ירך גבור, הודך והדרך', 'חגור חרבך', כלומר זרו ואתקיף יצרך בישא, דאיהו חרבך, על ירך על ההוא רשימא קדישא לנטרא ליה. ואי נטר ליה כדין אקרי גבור, וקודשא בריך הוא אלביש ליה בלבושו, ומאן לבושי דקודשא בריך הוא, הוד והדר, דכתיב (תהלים קד.א) 'הוד והדר לבשת', אופי הכא הודך והדרך, וכדין אתדבק בר נש במלכא קדישא כדקא יאות, מכאן ולהלאה 'כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך', דא מלכא קדישא, ועל דא אזהר לון על ההוא מלה ממש דיהב ורשים בהו ולא יתיר" (פרשת בשלח. דף סא.א).

תרגום הזהר: כתיב 'חגור חרבך על ירך גבור, הודך והדרך', תזרו עצמך ותכבוש יצרך הרע שהוא חרבך הרוצה להמית אותך, כי הוא המלאך המות

הממית את האדם בחרבו, על ירך, בשביל שמירת הרושם הקדוש את ברית, **ואם שומרו כראוי אז נקרא גבור, והקב"ה ילביש אותו בלבושיו**, ומהו לבוש של הקב"ה, הוד והדר, שנאמר, 'הוד והדר לבשת', ויתלבש בלבושי הוד והדר, ואז מתדבק האדם במלך הקדוש כראוי, מכאן ולהלאה יתקיים, כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך, ורק על זה הזהיר אותם הקב"ה לפני מתן תורה על שמירת הברית שנתן ורשם בהם ולא יותר.

שומר השם הקדוש שלא יסתלק ממנו

"שימני כחותם דא אות ברית מילה, ואות דיומין טבין, דאיהו רשימו דשמא קדישא, כגוונא דא מי יעלה לנו השמימה, רישי אתוון מילה' וסופי אתוון יהו"ה. מאן דנטיר האי רשימו כאלו נטיר שמא קדישא, ומאן דמשקר בהאי רשימו כאלו משקר בשמא קדישא. דהאי אתקרי חותמא דגושפנקא דמלכא. דכל בר נש דנטיר האי רשימו לתתא, דאיהו אות ברית, אות שבת, אות תפלין, אות דיומין טבין, איהו רשים וחקיק לעילא ונהיר לעילא, ומניה מזדעזעין עלאין ותתאין, כמה דאת אמר וראו כל עמי הארץ כי שם יי נקרא עליך, שם יהו"ה, ודאי דא ההוא רשימו דאות ברית מילה ואות דתפלין ואות דשבת ויומין טבין" (תיקוני זהר, תיקון כ"ב. דף סה,ב).

תרגום הזהר: אות ברית מילה היא הארת החותם של השם הוי"ה, ואות של ימים טובים. ואות הברית היא הרושם של השם הקדוש הוי"ה, שנרמז בתורה באופן זה, 'מי יעלה לנו השמימה' ראשי התיבות הם 'מילה' וסופי התיבות הם יהו"ה, **מי ששומר את הרושם של אות ברית קודש, נחשב לו כאילו שמר את השם הקדוש הוי"ה שלא יסתלק ממנו, ומי שמשקר ופוגם בזה הרושם של אות הברית, נחשב לו כאילו משקר בשם הקדוש, כי הברית נקראת חותם של טבעת המלך.** שכל אדם השומר ארבע מצוות הנקראות 'אות', שהם אות ברית מילה, אות שבת, אות תפלין, אות יום טוב, זכות המצות של אלו האותות של אדם זה רשום וחקוק למעלה, ואור נשמתו מאיר למעלה, וממנו מזדעזעין ומפחדים העליונים שהם המלאכים, והתחתונים שהם

כל מיני מזיקים ומשחיתים, כמו שנאמר, 'כי שם י"י נקרא עליך ויראו ממך', כי שם הוי"ה זהו אותו הרושם שנרשם באדם על ידי קיום מצות אות ברית מילה, אות שבת, אות תפלין, אות יום טוב, ועל ידי זה יש לו שמירה.

קריעת ים סוף היתה בזכות ארונו של יוסף

"הים ראה', מה חמא ימא, ארונא דיוסף קא חמא וערק מקמיה, מאי טעמא, בגין דכתיב (בראשית ל"ב) 'וינס ויצא החוצה', ועל דא הים ראה וינס" (פרשת בשלח דף מט,א).

תרגום הזהר: כתוב 'הים ראה', מה ראה השר של הים, ראה את ארונו של יוסף וברח מפניו, ומה הטעם שברח מפניו, לפי שכתוב ביוסף, 'וינס ויצא החוצה', כשרצתה אשתו של פוטיפר לחטוא עמו, בזכות זה ברח הים לפני ארונו.

יוסף הצדיק זכה לכבוד בעולם הזה ובעולם הבא

"תא חזי, יוסף בגין דנטר ליה להאי ברית, ולא בעא לשקרא ביה, זכה ליקרא בהאי עלמא וליקרא לעלמא דאתי. ולא עוד אלא דקודשא בריך הוא אשרי שמיה בגויה דכתיב (תהלים פ"א) 'עדות ביהוסף שמו'. וזכה לברכתא דהאי עלמא ולברכתא דעלמא דאתי. אמר רבי יצחק, כתיב (דברים ל"ג) 'בכור שורו הדר לו' וגו', יוסף בגין דנטיר להאי ברית זכה בשור דאיהו קדמאה לקרבנא" (פרשת ויקרא. דף י"א).

תרגום הזהר: בא וראה, יוסף לפי ששמר את הברית הזאת, ולא רצה לשקר ולמעול בברית, זכה לכבוד בעולם הזה שהשכינה שרתה עליו, וכבוד לעולם הבא עד שמדת היסוד העליון נקראת על שמו. ולא עוד אלא הקב"ה השרה את שמו בתוכו שנאמר עדות ביהוסף שמו. וזכה לברכות העולם הזה, והברכות של עולם הבא. רבי יצחק אמר כתיב בברכת יוסף 'בכור שורו הדר

לוי, כלומר יוסף לפי ששמר את הברית הזאת זכה בברכת שור שהוא הראשון של הקרבנות.

מקיים המלכות שנקראת אמונה

"וירפא את מזבח ה' ההרוס", וכי רפואה איהו, הכי הוא ודאי, דהא מקיים לההוא אתר דמהימנותא תליא ביה" (פרשת נח. דף ס.ב.).

תרגום הזהר: כתיב וירפא את מזבח ה' ההרוס, הלא שם רפואה נופל על איזה חולי ולא על בנין של אבנים, אלה שזה נחשב שהוא מקיים מלכות שנקראת אמונה, לפי שבה תלויה אמונתן של ישראל.

נרשם בו האות של הקב"ה

"והראני אותו ואת נוהו" (שמואל ב' טו.כח). מאי 'אותו', אות דיליה, אות הברית, דהא אות דקודשא בריך הוא אות דיליה" (פרשת לך לך. דף צד.א.).

תרגום הזהר: מהו אותו, אות הברית מילה שלו, משום שנרשם באדם האות של הקב"ה.

מקשר את כל אברי הגוף

"בראשית ברי"ת א"ש, ברית דא צדיק, כל אתקרי, קשורא דכל אברין דגופא" (תיקוני זוהר, תיקון כ"ג. דף סט.א.).

תרגום הזהר: בראשית היא אותיות ברי"ת א"ש, וברית זה היסוד שנקרא צדיק, והיסוד הוא הקשר המקשר את כל אברי הגוף.

זוכה להיות קרוי חי

"יעקב אמר 'אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי', דאתקיימת ברזא דברית קדישא דאקרי 'חי העולמים', ובגין כך 'כי עודך חי', ועל דא בקדמיתא אמר 'רב עוד יוסף בני חי', דאצטריך למיקם ברזא דחי" (פרשת ויגש, דף ריא,א).

תרגום הזהר: יעקב אמר ליוסף 'אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי', משום שאתה חי, ונתקיימת בסוד ברית קודש, ושמרת עליה, שהיסוד נקרא 'חי עולמים', ובשביל זה כתוב 'כי עודך חי', שעודך שומר את הברית הנקרא חי. ועל כן בתחילה בעת הבשורה אמר 'עוד יוסף בני חי', שהוא עומד בצדקו שהוצרך הרבה התגברות על היצר הרע שיוכל לעמוד במדת היסוד.

צדיק הוא 'אות ברית'

"דא צדיק דאיהו אות ברית" (תיקוני זהר, תיקון י"ח. דף לב,ב).

תרגום הזהר: זהו צדיק שהוא אות ברית.

אותיות עי"ן ודל"ת עדים ששמר בריתו

"ווי למאן דלא נטיר ליה וזכאה איהו מאן דנטיר ליה ומאן דנטיר ברית האי איהו עד עליה, ע' מן שמע, ד' מן אחד" (תיקוני זהר, תיקון ס"ט. דף צט,ב).

תרגום הזהר: אוי למי שאינו שומר את הברית, ואשרי מי ששומר את הברית, ומי ששומר את הברית אלו האותיות הם עדים עליו ששמר את בריתו, והיינו ע' מ'שמ"ע, ד' מ'אח"ד.

"מאן גרים לאנהרא לה ולאשתמודעא בה לקודשא בריך הוא מאן דנטיר ברית ורזא דמלה זה השער לה' צדיקים יבואו בו דא איהי תרעא דצדיקייא ואית לון רשו לאעלא תמן ודא איהו מאן דאיהו צדיק וביה יהו"ה איהו זכי בשכינתא וירית לה וסליק בה למלכא" (תיקוני זהר, תיקון כ"ב. דף סה,א).

תרגום הזהר: מי הוא הגורם להאיר למלכות, מי ששומר את אות ברית קודש ואינו פוגם בה. וסוד הדבר נרמז במה שכתוב זה השער לה' צדיקים יבואו בו, זו היא המלכות שהיא שער לצדיקים השומרים בריתם ויש להם רשות ליכנס ולעלות לשם, וזה הוא מה שאמרו מי שהוא צדיק מי ששומר היסוד.

פרק ד

לימוד התורה הקדושה

מאמרי שבח והלל מהז'הר הקדוש על התורה הקדושה ולימודה, כוחה הגדול לטהר את האדם מטומאת חטאיו, לבטל מעליו כל גזירות רעות, ולשומרו שלא יחטא:

- מעביר הרהורים רעים מהאדם
- מטהרת את האדם ומבטלת מעליו גזירות רעות
- מטהרת את האדם, מכפרת עליו ומבטלת גזירות רעות
- כאילו הקריב כל הקרבנות
- לומד התורה הוא במדריגת הגדולה ביותר
- התורה שוברת כח היצר הרע

מעביר הרהורים רעים מהאדם

"אמר רבי יוסי, כד חמי בר נש דהרהורין אתיין לגביה יתעסק באורייתא וכדין יתעברון מניה. אמר רבי אלעזר, כד ההוא סטרא בישא אתי למפתי ליה לבר נש, יהא משיך ליה לגבי אורייתא ויתפרש מניה" (פרשת וישב. דף קצ"א).

תרגום הזהר: רבי יוסי אמר **כשאדם רואה שהרהורים רעים באים אליו, יעסוק בתורה ואז יעברו ויתבטלו ממנו הרהורים.** רבי אלעזר אמר אפילו כאשר היצר הרע בא לפתות את האדם לעבירה ממש, ימשיך אותו אל התורה ויפרד ממנו.

מטהרת את האדם ומבטלת מעליו גזירות רעות

"כל מאן דאשתדל באורייתא אף על גב דאתגור עליה עונשא מלעילא, ניחא לה מכל קרבנין דעלמא ועלוון, וההוא עונשא אתקרע, בגין דילעי ביה לשמה קודשא בריך הוא אתפייס בהדיה. תא חזי לא אתדכי בר נש לעלמין אלא במילין דאורייתא, בגין כך מלין דאורייתא לא מקבלין טומאה, בגין דאיהי קיימא לדכאה לאלין מסאבי ואסותא באורייתא" (תיקוני זוהר, תיקון כ"ב. דף סה"א).

תרגום הזהר: כל מי שעוסק בתורה, אף על פי שגזור עליו עונש מלמעלה על עונותיו, הוא יפה לו מכל הקרבנות והעולות, והעונש שהוא נקרע, שמכיון שיעסוק בה לשמה, הקדוש ברוך הוא מתפייס עמו. בא וראה, אין האדם נטהר לעולם אלא בדברי תורה, בגלל כן אין דברי תורה מקבלים טומאה בגלל שהתורה עומדת לטהר לטמאים האלו, והרפואה נמצאת בתורה.

מטהרת את האדם, מכפרת עליו ומבטלת גזירות רעות

"רבי יוסי הוה אוזיל באורחא, פגע ביה ר' חייא, אמר ליה האי דאוקמוה חברייה דכתיב בעלי (שמואל א' ג'יז) 'ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון

בית עלי בזבח ומנחה עד עולם', בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה, אמאי בגין דדברי תורה סלקין על כל קרבנין דעלמא. כמה דאוקמוה דכתיב (ויקרא ז, לו) 'זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים', שקיל אורייתא לקביל כל קרבנין דעלמא. א"ל הכי הוא ודאי, דכל מאן דאשתדל באורייתא, אף על גב דאתגור עליה עונשא מלעילא, ניהא ליה מכל קרבנין ועלוון, וההוא עונשא אתקרע. ותא חזי לא אתדכי בר נש לעלמין, אלא במילין דאורייתא, בגיני כך מלין דאורייתא לא מקבלין טומאה, בגין דאיהי קיימא לדכאה לאלין מסאבי, ואסוותא באורייתא אשתכח, דכתיב (משלי ג, ח) 'רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך', ודכוותא אשתכח באורייתא דכתיב (תהלים יט, י) 'יראת ה' טהורה עומדת לעד', מאי 'עומדת לעד', דקיימא תדירא בההוא דכוותא ולא אתעדו מניה לעלמין' (פרשת קדושים. דף פ.ב.).

תרגום הזהר: רבי יוסי היה הולך בדרך פגש בו רבי חייא, אמר ליה רבי חייא זה שביארו החברים על הפסוק שנאמר בעלי 'ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה עד עולם', בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה, מה הטעם שמתכפר בדברי תורה, לפי **שדברי תורה עולים במעלה וחשיבות על כל הקרבנות שבעולם**, כמו שביארו החברים על מה שכתוב 'זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים', מכאן שהתורה שקולה כנגד כל הקרבנות שבעולם. אמר ליה רבי יוסי כן הוא ודאי כדבריך, כי כל מי שעוסק בתורה אף על פי שנגזר עליו עונש מלמעלה, הוא לנחת רוח להקב"ה יותר מכל הקרבנות ועולות, לכן גזירת עונשו נקרע ומתבטל. בא וראה אין האדם נטהר מעונותיו לעולם אלא בדברי תורה, ולכן אין דברי תורה מקבלים טומאה, ורפואת הגוף והנפש נמצאת בתורה שנאמר 'רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך' וגם הטהרה נמצאת בתורה, כי מטהרת את האדם מטומאת הנפש, שנאמר 'יראת ה' טהורה עומדת לעד', מה פירושו, שזה האדם הלומד תורה עומד תמיד באותה הטהרה ואין טהרתו מתבטלת ממנו לעולם.

כאילו הקריב כל הקרבנות

"רבי יהודה פתח (ישעיה מ.ה.) כתיב 'כה אמר הא-ל ה' בורא השמים ונוטיהם' וגו', כמה אית להו לבני נשא לאסתכלא בפולחנא דקודשא בריך הוא כמה אית להו לאסתכלא במלי דאורייתא, דכל מאן דאשתדל באורייתא כאילו מקרב כל קורבנין דעלמא לקמי קודשא בריך הוא, ולא עוד אלא דקודשא בריך הוא מכפר ליה על כל חובוי, ומתקנין ליה כמה כורסיין לעלמא דאתי" (פרשת שלח. דף קנ"ט.א).

תרגום הזהר: רבי יהודה הקדים לפרש מה שכתוב 'כה אמר הא-ל ה' בורא השמים ונוטיהם' כמה יש להם לבני אדם להסתכל בעבודת הקב"ה, כמה יש להם להשתדל ולעסוק בדברי תורה, כי כל מי שעוסק בתלמוד תורה נחשב לו כאילו מקריב כל הקרבנות שבעולם לפני הקב"ה, ולא עוד אלא שהקב"ה מכפר לו על כל עונותיו, ומתקנים לו כמה כסאות לעולם הבא.

לומד התורה הוא במדרגה הגדולה ביותר

"זכאין אינון דמשתדלי באורייתא, דאינון בדרגא עלאה יתיר על כלא. ועל דא מאן דלעי באורייתא לא אצטריך לא לקרבנין ולא לעלוון, דהא אורייתא עדיף מכולא, וקשורא דמהימנותא דכולא, ועל דא כתיב (משלי ג.יז) 'דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום', וכתוב (תהלים קי"ט.קס"ה) 'שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול'" (פרשת צו. דף לה.א).

תרגום הזהר: אשרי לאלו העוסקים בתורה, כי הם במדרגה עליונה יותר על הכל, ועל כן מי שמייגע עצמו בתורה אינו צריך לא לקרבנות ולא לעולות, כי התורה טובה וחשובה מכולם, וגם היא מגינה בעדו שאין חטא בא על ידו, ועל זה נאמר על התורה, 'דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום', ונאמר 'שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול', שלא יבא להם שום מכשול.

התורה שוברת כח היצר הרע

"לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע וישתדל אבתריה, אי אזיל מניה יאות, ואי לאו ישתדל באורייתא, דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא, אי אזיל מוטב ואי לאו ידכר ליה יומא דמותא בגין לתברא ליה" (פרשת מקץ. דף רבא).

תרגום הזהר: לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, וישתדל אחר מדה זו תמיד. אם הולך היצר הרע ממנו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה, כי אין לך דבר לשבור כח היצר הרע כמו לימוד התורה, אם הולך ממנו מוטב, ואם לאו יזכיר לו יום המיתה כדי לשבור אותו.

ליקוטי
תפילות

א. תפילה מספרים קדמונים

ה'חיי אדם' (כלל קמ"ד, סעיף כ"ג) העתיק תפילה מספרים קדמונים, אשר ראוי לומר אותה בערב יום הכפורים. [בספר מחנה ישראל פרק י' מייצג ה'חפץ חיים' לחיל יהודי לומר תפילה זו ביום צאתו למלחמה]. והנה תפילה זו כוללת פירוט בכל עניני החטא המר, ובודאי ראוי לומר אותה לכל אשר נשאו לבו לשוב אל ה', ולעזוב את הרע ולדבוק בטוב, אפילו כמה פעמים במשך השנה, כי תפלה זו יש בה גם קיום מצות ודוי, ועוד, שהיא מעוררת את האומר אותה לטוב. וכך הוא נוסח התפילה [מחולקת לקטעים קצרים ובתוספת כותרות קצרות, כדי לתת רווח להתבונן]:

רבון העולמים אב הרחמים והסליחות, אשר ימינה פשוטה לקבל שבים, ואתה בראת את האדם להטיב לו באחריתו, ובראת לו שני יצרים, יצר טוב ויצר הרע, פדי שתהיה הבררה בידו לבחר בטוב או ברע, פדי לתת לו שקר טוב על טוב באחרתו, כי כן גזרה חכמתך, כמו שכתוב (דברים ל' ט"ו) 'ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב, ואת המוות ואת הרע, ובחרת בחיים'. ועתה אלהי לא שמעתי לקולך, והלכתי בעצת יצר הרע, ובדרךכי לבי, ומאסתי בטוב ובחרתי ברע. ולא די לי שלא קדשתי את איברי אלא טמאתי אותם.

מח ולב

בראת בי מח ולב, ובהם חוש המחשבה לחשב מחשבות טובות והרהורים טובים, ולב להבין דברי קדשך, ולהתפלל ולברך כל הברכות במחשבה טהורה, ואני

טמאתי אותם בהרהורים ומחשבות זרות. ולא די לי בזה, אלא שעל ידי הרהורים רעים פאתי לידי הוצאת זרע לבטלה, פעם ברצון ופעם באנס, בטמאת קרי המטמא את כל הגוף, ומקום בראתי משחיתים ומחבלים, הנקראים נגעי בני אדם.

אוי לי כי תחת המחשבות הטובות שיכלתי לברא על ידי זה מלאכים קדושים, שיהיו סגורים ופרקליטים טובים עלי, תחתיהם בראתי משחיתים לחבל את עצמי, כמו שפתיב (שמואל ב' ז' י"ד) 'והכחתי בשבט אנשים ובנגעי בני אדם'.

עינים וראיה

בראת בי עינים, ובהם חיש הראות, לראות בהם מה שכתוב בתורה, ולקדש אותם בראית כל דבר שבקדשה, והזהרת בתורתך (במדבר ט"ו ל"ט) 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', אוי לי כי הלכתי אחרי עיני וטמאתי אותם להסתכל בנשים ובכל דבר טמאה.

אזנים ושמיעה

בראת בי אזנים לשמע דברי קדשה ודברי תורה, אוי לי כי טמאתי אותם לשמע דברי נבלה, ולשון הרע, וכל דברים האסורים, אוי לאזנים שפד שומעות.

פה ודבור

בראת בי פה ולשון ושנים וחד וגרון, ונתת בהם כח לדבר בהם חמשה מוצאות האותיות הקדושים של א"ב, אשר בהם בראת שמים וארץ ומלואם ובהם ארגת תורתך הקדושה, ובכח הדבור הבדלת את האדם מן הבהמה, ואפלו כבהמה לא הייתי, כי טמאתי פי בדברי נבלה, בלשון הרע, בשקרים, ליצנות, רכילות, מחלוקת, מלבין פני חברו, מקלל את חברו, מתפבד בקלון חברו, דברי משא ומתן בשפת ויום טוב, בשבועות ונדרים.

יָדִים וּמְשׁוֹשׁ

בְּרֵאתָ לִי יָדַיִם וְחוֹשׁ הַמְשׁוֹשׁ לְעֶסֶק בָּהֶם בְּמִצְוֹתַי, וְאֲנִי טִמְאַתִּי עֲצָמַי בְּמִשְׁמוֹשׁוֹן
שֶׁל אִסּוּר, לְהַכּוֹת בְּאֶגְרוֹף רָשָׁע, וּלְהָרִים יָד לְהַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, וּלְטַלֵּל דְּבָרִים
הַמְקַצִּים בְּשִׁבְתַּת יוֹם טוֹב.

רְגֵלִים וְהַלִּיכָה

בְּרֵאתָ בִּי רְגֵלַיִם לְהִלְךָ לְכָל דְּבַר מִצְוָה, וְאֲנִי טִמְאַתִּי אוֹתָם בְּרְגֵלַיִם מִמְהָרוֹת לְרוּץ
לְרָעָה.

בְּרִית קֹדֶשׁ

בְּרֵאתָ בִּי רֵאשׁ הַגְּנוּיָה, וְחַתַּמְתָּ אוֹתוֹ בְּאוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ, לְהִיזוֹת עֶבֶד נְאֻמָּן לְעַבְדוֹתֶךָ,
וְאֲנִי טִמְאַתִּי אוֹתוֹ בְּהוֹצָאת זֶרַע לְבַטְלָהּ, וּבְקִרְיִי, וּלְהַקְשׁוֹת עֲצָמַי לְדַעַת שְׂלֵא
בְּמִקּוֹם מִצְוָה.

מִשְׁשִׁתִּי אֶת כָּל אֵיבְרֵי וּמִצְאָתֵי אוֹתָם בְּעָלִי מִימִין מִכַּף רְגְלִי וְעַד רֵאשֵׁי אֵינִי בִּי
מִתּוֹם. וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי גְלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שְׂלֵא נִתְפַּנְנֵתִי בְּכָל הַחֲטָאִים וְהַעֲוֹנוֹת
לְהַכְעִים אוֹתְךָ וּלְמַרְדֵּךָ כִּנְגְדֶךָ אִךְ הִלַּכְתִּי בְּעֲצַת יִצְרֵי הָרַע אֲשֶׁר תָּמִיד בְּכָל יוֹם
פּוֹרֵשׁ רֵשֶׁת לְרְגְלִי לְלַכְדֵּנִי וְאֲנִי עָנִי וְאֶבְיוֹן תּוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ כָּשֵׁל כָּחִי לְעֵמֹד כִּנְגְדֶךָ
וְעַמֵּל הַפְּרַנְסָה לְפָרְנָם אֶת בְּנֵי בֵּיתוֹ וְטִרְדַּת הַזָּמָן וּמִקְרִיּוֹ הֵם הֵיוּ בְּעַכְרִי.

ב. תפילה קדמונית לחטא הוצאת זרע לבטלה ביום עשית פדיון תענית

בסידור הידוע 'בית יעקב' לרבי יעקב עמדין (שער יכניה, ענין שובבים. עמ' שע"א) כתב תפילה לאומרה על חטא זה, ביום אשר האדם פודה תענית בממון, וכך נכתב שם:

רבוננו של עולם, בושתי מאד בחרפה וכלמה, על כל חטאתי עונותי ופשעי, ובפרט על אשר פגמתי באות ברית קדש, בהרהורים רעים, עד אשר בעוון חוללתי, ובחטא יחמתני הסטרא אחרא, נקרא"א נקרת"י כמה פעמים, אוי לי, אהה עלי. וברב רחמיה הודעתנו על ידי עבדיך לתקן נפשנו על צום מ"ה, במספר במפקד שמות הקדושים אשר פגמנו בהם מ' יום, בזה אחר זה, במספר ארבעה יודיו"ן דשם ע"ב. וגלוי וידוע לפניך כי חפץ הויתי לעשות תקון ככל לב, אף אין בי כח וכשל כחי להתענות מ' יום רצופים. ולכן אני מפריש היום כסף לצדקה, כי בן יסדו עבדיך, לפדות בכסף כל תענית. ובכן יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו שתעלה עלי פאלו התענית היום, ותהיה חשובה הצדקה שאני נותן בעבור התענית, פאלו התענית, ומעוט ממוני יהיה במקום מעוט חלבי. ואתה בטובה תמלא כל השמות שפגמתי בהם בזרע לבטלה או בקרי. ותוציא לאור כל ניצוצות קדושות אשר נפזרו על ידי בין הקלפות ח"ל ב'לע ו'יקאנו (חב"ו), מבטנו יורשנו אל, ותחזיר כל ניצוצות הקדשה למקום קדוש למען רחמיה. עשה למען שמך, עשה למען ומינה, עשה למען תורתך, עשה למען קדשתך, יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יהוה צורי וגאלי.

ג. המקום בתפילת העמידה על פפרת חטא זה

בספר קיצור שני לוחות הברית (עניני תפילת שמונה עשרה) כתב: כתבו המקובלים בספריהם, והובא ב'שערי ציון', שצריך להתפלל בברכת 'תקע בשופר' על הוצאת זרע לבטלה, קודם סיום הברכה 'תקע בשופר גדול לחרותנו ושא נס לקבץ'.

וכך הוא נוסח הבקשה ב'שערי ציון': יהי רצון מלפניך יהוה אלהי אבותי, שכל טפה וטפה ש'יצאה ממנו, בין באנס בין ברצון בין בשוגג בין במזיד, שלא במקום מצוה, עשה למען שמך הגדול היוצא מפסוק 'חיל בלע ונקאנו', שתחזירם למקום קדשה והטוב בעיניך עשה.